UNIVERSITY OF VIRGINIA LIBRARY

3a

LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF VIRGINIA

UNIVERSITY OF VIRGINIA
1819

FROM THE LIBRARY OF
THOMAS RANDOLPH PRICE

A. von Velsen.

Digitized by Google

C. VALERII CATVLLI
CARMINA

VARIETATE LECTIONIS

ET

PERPETVA ADNOTATIONE

ILLVSTRATA

A

FRID. GVIL. DOERING

ILLVSTR. GYMNASII GOTH. DIRECTOR.

ACCEDIT

INDEX VBERRIMVS.

TOMVS PRIOR.

LIPSIAE,

APVD CHRIST. GOTTL. HILSCHER

MDCCLXXXVIII.

UNIVERSITY OF VIRGINIA GENERAL LIBRARY 1819

Digitized by Google

PA
6274
.A2
1788
74476
v.1

Digitized by Google

ERNESTO

SAXONVM. GOTHANORVM. ET
ALTENBVRGENSIVM. DVCI

LITERARVM. LATINARVM. VT
BONARVM. OMNIVM
AMANTISSIMO

DOMINO. SVO. INDVLGENTISSIMO

CATVLLVM. AB. SE. RECOGNITVM

D. D. D.

FRIDERICVS GVILIELMVS DOERING

Digitized by Google

Digitized by Google

Cujus vis fieri, Catulle, munus?
Feſtina tibi vindicem parare,
Ne dentes metuas maligniorum,
Rumoreſque ſenum ſeveriorum,
Qui vultu tetrici Catoniano
Horrent verſiculos pii poetae;

Digitized by Google

Et quicquid lepida procacitate,
Laxat laetifico labella riſu,
Oderunt cane pejus et veneno;
Dic vates, pater elegantiarum,
Dic, quo vindice tutus ambulabis?
Sic dixi, lepidiſſimi poetae
Curis carmina perpolita noſtris
Cum ſpectare viderem ad umbilicum.
Reſpondit mihi leniter ſuſurrans
(Ut ſolent animae beatiorum)
Vates Elyſiis redux ab oris:

Digitized by Google

„ERNESTO PATRIAE PIO PARENTI!“

ERNESTI cupis in ſinum volare?

Cepiſti eximium tibi Patronum!!!

Nam Dux Optimus et Diſertus idem

Admittet placido, ſvoque vultu,

Quo nil ſupplicibus ſolet negare,

Mellitiſſimum et optimum poetam

Intra limina ſanctioris aulae.

Quodſi legerit haec, probaveritque,

Hora, qua, poſita ſeveritate,

Sacris otia commodat Camoenis:

Digitized by Google

Tu ſecurus eris, Catulle, nec poſt
Laſſi marmora Siſyphi reviſes,
Sed te Fama vehet, tuosque verſus
Ad coelum rapido feret volatu.
O, quantum tibi nominis paratum!

Digitized by Google

PRAEFATIO.

Prodeunti mihi ante decem annos ex diſciplina, qua in ſchola Portenſi uſus fueram, cum variae nec eae inhoneſtae, quibus ad ſpecimen aliquod collectae mihi ſupellectilis litterariae edendum impellerer; cauſae occurrerent; animus meus, quem Praeceptori aeternum mihi Venerando Cl. *Barthio*, Rectori nunc ſcholae Portenſis meritiſſimo, patefeceram, Ejusdem ſuaſu et nutu inductus et inclinatus eſt eo, ut *Catulli*, quocum jam tum arctam familiaritatem contraxeram, *Epithalamium Pelei et Thetidos*, notulis meis inſtructum publici juris facerem, et captum ſimul novam aliquando totius Catulli adornandi editionem conſilium proponerem. In quo quidem exſequendo

conſilio non confirmabar ſolum jam tum, cum juvenilem iſtum laborem aequis et idoneis harum rerum arbitris haud diſplicuiſſe intelligerem, ſed accedebat quoque deinde auctoritas Viri, cujus plurimum in his rebus valet judicium, *Summi Heynii*, qui cognita ac probata, quam ſecuturus eram, interpretandi ratione, ad inchoatam Catulli editionem ſtrenue abſolvendam humaniſſime inſtigavit et mira quadam alacritate implevit animum. Nec retundere conatus meos vel animum infringere potuit vociferatio eorum, qui lectione Catulli animos juvenum corrumpi et bonos eorum mores depravari crepant et clamitant; cum vel ea ad ſuſceptum laborem excuſandum ſufficere videantur, quae tam *Heynius* in praefat. ad Tibull. edit. prima, quam *Barthius* in praefatione ad Propertium egregie his objectionibus reſponderunt, et juvenes venerum poëticarum ſtudioſos ad eos quoque poëtas, qui in rebus levioribus et amatoriis ingenium exercuerunt, animi et delectationis cauſa poſt ſtudia graviora et ſeveriora lectitandos, quovis incitamento allexerunt et inc-

cita-

Digitized by Google

citarunt. Quorum virorum argumenta niſi ſatisfaciant ſuperciliosis quibusdam et ſuperſtitioſis morum cenſoribus, per me licet Catullum et ceteros poetas, quos vocant lubricos, ceu peſtem deteſtandos et Vulcano potius quam juvenum manibus tradendos pro genio et ſenſu ſuo cenſeant; quos tamen, quicquid iſti garriant, ſalva honeſtate et morum integritate, quamdiu honor ſuus Muſis ſtabit, et noſtra et futura aetate magno cum fructu et voluptate lecturos et commendaturos eſſe omnes antiquae elegantiae et venuſtatis ſpectatores nullus dubito. Verſatus autem ſum in recenſendo et explicando Catullo ita, ut primum, quantum fieri poſſet, textum darem emendatiſſimum, deinde ſenſum locorum obſcurorum breviter explanarem, et tam exquiſitiores vel inſolentiores loquendi formas notarem, quam ad notandas ſingulas poëtae virtutes et elegantias animum adverterem. Quod igitur ad primum attinet, non unam alteramve editionem, ad quam textum excudi curarem, ſecutus ſum, (animum enim, ex quo textum ad editionem Bipontinam

 con-

conformaturus eram, et fere ab initio conformavi, ineptis paſſim et parum probabilibus in illa deprehenſis lectionibns; mutavi deinde) ſed ex antiquis et potioribus editionibus in Variet. Lect. indicatis, eas delegi et in textum recepi lectiones, quae vel proxime ad antiquae lectionis formam accedere, vel rei ſenſuique accommodatiſſimae eſſe viderentur. Ubi in locos incidi, e quibus, excuſſis et in partes vocatis lectionibus omnibus, nullo modo elici et extorqueri poſſet ſenſus commodus, ibi vel in notis vel in Var. Lect. quod ad locum ſanandum ſuppeditabat ingenium, modeſte propoſui, longiſſime ab hac temeritate remotus, ut conjecturam, vel maxime probabilitate ſe commendantem, in textum importarem. Neque ego tamen, quamquam in larga conjecturarum ſegete ſpectari vulgo ſolet ingenii ubertas et fertilitas, a recepto mihi veteres interpretandi more receſſi aut in poſterum recedam, ad quem, ſi ulla ratione expediri et interpretatione juvari poteſt locus difficilior et paulo impeditior, haud temere illum nova forma induere audeo, quicquid

Digitized by Google

quid alii de ingenii mei tarditate judicent. Speraveram quidem, cum ad enarrationem Catulli accingerer, me forte, conceſſo mihi uſu Codicis Catulliani, qui in Bibliotheca Guelferbytana ſervatur, ad textum emendatiorem reddendum aliquid conferre poſſe; ſed cum Cl. *Wernsdorf*, Profeſſor Helmſtadienſis, diligenter hoc codice examinato, nihil plane bonae frugis inde capere poſſe futurum Catulli editorem humaniſſime mihi ſignificaſſet, ſpem illam abjeci. Illud autem doleo et mecum dolebunt omnes, qui Catullum amant, quod duorum nobiliſſimorum Criticorum, *Duckeri* et *Brouckhuſii*, in Catullum anecdota, nunquam e tenebris in lucem prolata ſunt; *Duckeri* quidem animadverſionum in Catullum exiguam partem ad Carm. XVIII, XIX, XX, *in Priapum* delibavit et publicavit *Burmannus Sec.* ad Anthol. Tom. II. p. 574. ſed de *Brouckhuſii* in Catullum commentariis nil ſcimus, niſi quod eorum aliquoties mentionem injicit *Burmannus Sec.* ad Propert. et *Dorville* ad Chariton. *Bernardus* autem de iis ſcribit (in vita *Reiskii* p. 420.) *Catullum prelo*

Digitized by Google

ſubjiciet Wetſtenius bibliopola, *cui editioni accedent Commentarii inediti Brouckhuſii ex bibliotheca Dorvillii.* — Quod ad interpretationem attinet, qua Catullum illuſtrare ſtudui, quilibet, vel me non fatente, facile ſentiet, me ad eam rationem, qua novam lucem Tibullo et Virgilio affundere et eorum lectoribus facem ſplendidiſſimam accendere ſuſtinuit *Heynius*, imitandi ſtudium direxiſſe; ſed nemo, opinor, adeo me mihi Suffenum eſſe arbitrabitur, ut quod ſolus fere *Heynius* in poëtarum interpretatione praeſtitit, et pro inſigni ingenii et doctrinae copia facile praeſtare potuit, id in Catullo me praeſtitiſſe, vel unquam pro ingenii et doctrinae tenuitate praeſtare poſſe, ſtulte mihi perſuadeam; immo gratiſſimo animo publice profiteor, me ne hanc quidem qualemcunque Catullo navare potuiſſe operam, niſi praecepta ab *Heynio* in Tibullo et praecipue Virgilio ad omne poetarum ſtudium propoſita mature imbibiſſem, et ad ejus normam virtutes poëticas et dictiones exigere didiciſſem. Ne quid oſtentationis cauſa facerem, et ambitioſe ad vanam doctrinae glo-

riolam

Digitized by Google

riolam aucupandam undique omnia corraderem, non ſolum diligenter mihi cavi, ſed etiam plurimam partem eorum, quae olim magno cum ſtudio ex commentariis aliorum ad Catullum conſtipaveram, cum parum utilitatis inde ad poetae explicationem redundare videretur, reſecui vel plane delevi. Quod autem ad inſtituendam cum Graecis, e quibus totus Noſter pendet, comparationem ſpectat, animus eſt, ſi Deus vitam conceſſerit, alio tempore ad exemplum ſtudii, quod Virgilio cum Graecis comparato olim impendit Urſinus, in libello peculiari inſtitutam Catulli cum Graecis comparationem proponere. —

Inſtitueram quidem primum rationes meas ita, ut unus Tomus omnia Catulli carmina complecteretur; ſed cum ob nimis longas propter externarum rerum conditionem mihi faciendas moras jure ſuo operis finem urgeret humaniſſimus libri redemtor, Hilſcherus; facile adductus ſum, ut Catulli carmina genere elegiaco ſcripta ad Tomum ſecundum reſervarem, quem, ſi ad otium,

Digitized by Google

quo nunc fruor, priſtina animi, graviter, dum haec ſcribebam, unici filii morte perturbati, tranquillitas et ſerenitas acceſſerit, brevi tempore abſolvam. Quodſi autem in condonandis erroribus, quos pro ingenii et virium imbecillitate hinc illinc me commiſiſſe facile praevideo, lectorum humanitatem expertus fuero, nec plane inutilem laborem me ſuſcepiſſe intellexero, non ſolum mirifice laetabor, ſed ad alios quoque, quos meditor, labores, praecipue ad Plauti recenſionem, fidenti animo pergam. Scribebam Gothiae, a. d. XXIX. April. A. R. S. MDCCLXXXVIII.

IN-

INDEX

EDITIONVM CATVLLI,

IN SEX AETATES DIGESTUS,

QUEM FERE TOTUM EX EDITIONE BIPONTINA DESCRIPSIMUS.

AETAS I. NATALIS.

1472 *Editio princeps.* Valerii Catulli Veronenſis, poetae clariſſimi, carmina. Albii Tibulli Equitis Romani poetae elegiae. Aurelii Propertii Umbri Mevani carmina. P. Papinii Statii Surculi Sylvarum liber ad Stellam. fol. Haec editio, Brouckhuſio nondum viſa, Vulpio primum cognita, exſtat in bibliotheca Laurentiana Florentiae. v. Montefalc. Bibl. MSS. T. I, p. 309. et in Muſeo Britann. e biblioth. Aſkew. Memoratur a Maittairio Tom. I. P. I. (ſive T. IV.) p. 320. Nondum editionem hanc critico acumine exploratam eſſe aegre fert Cl. *Heyne.* Ex iis tamen, quae Vulpius commemorat, tum aliis argumentis probabile ſit, alteram anni 1481. ex ea eſſe deſcriptam, adeoque lectionem nos

ejus

ejus jam enotatam habere, dum hujus varietatem Brouckhuſius dederit.

1473 Catullus per Steph. *Corallum* editus Parmae, fol.

1475 Catulli, Tibulli, Propertii Aurelii nautae poetae et Statii Papinii Sylvarum liber. Impreſſus opera et impenſa Jo. *de Colonia* et Jo. Manthen *de Gherezen*, qui una vivunt feliciter. Venetiis, fol. Vid. Maittaire l. a. p. 350. Eſt haec editio, quam Brouckhuſius principem eſſe putabat, et ex qua lectionem adpoſuit ſub lit. D.

1481 Catull. Regii, fol.

—— Tibulli, Catulli, Propertii, cum eorum vita, opera, *Regii lepidi*, accuratiſſime impreſſa auctoribus Proſpero Odoardo et Alberto Mazali Regienſibus, anno ſalutis 1481. 19. Kal. Octobr. fol. Paulo frequentior haec eſt editio quam ſuperiores. Adſervabatur etiam in bibliotheca Brühliana. Varietatem ex ea deſcriptam Nic. Heinſius habuerat, et Brouckhuſius quoque in Variantium adparatu adpoſuit.

—— Catulli, Tibulli, Propert. opera et Statii Sylvae. Actum Vincentiae per magiſtrum *Io. Renenſem* et *Dionyſium Bertbochum*. Tum in trinis foliis ſubiicitur Carmen Jo. *Calphurnii*, poetae clariſſimi, ad Jo. Inderbachium Pontificem Tridentinum de laudibus ejus, et de Interitu beati Simonis infantis a Judaeis mactati. fol. Contigit Cl *Heynio* verſare eam manibus, cum bibliothecae Georgiae Auguſtae ea illata ſit. Praefatur breviter Jo. Calphurnius ad Hermolaum ICtum, et memorat ſe, ab adoleſcentibus ſtudioſis rogatum, ut Propertium aut Statii Sylvas iis interpretaretur, editionem Venetam percurrere coepiſſe,

coepiſſe, tot autem mendis refertam eam deprehendiſſe, ut longe plura eſſent vitioſa et depravata, quam quae emendata; conveniſſe itaque ſe nonnullos impreſſores et tradidiſſe iis exemplar correctum; nec tamen eos partibus ſuis ſatis omnino feciſſe conqueritur. Manifeſtum adeo cum ex his, tum ex ipſa exemplaris tractatione ſit, eſſe illud ex Veneta pr. deſcriptum, ſed paulo emendatius. Cum impreſſionis nota non ſub extremam calcem, ſed Statii Sylvis ſubjecta ſit, memoratur aliquoties haec editio ſub titulo veteris editionis ſine anno: v. c. in Catal. Bibl. Reg. Pariſ. n. 778.

1485 Catullus, Tibullus, Propertius, cum comment. ant. Venetiis, fol. Memoratur a Maittario T. I. P. I. p. 469. ſed perperam, cum de editione 1475. excuſa agere vellet.

—— Val. Catulli poemata cum ſcholiis Ant. *Parthenii* Laciſii, Brixiae, fol Quae editio anno ſeq. juncta videtur Tibullo et Propertio.

1486 Catullus cum commentariis Parthenii (XI. Kal. Maii) Tibullus cum commentariis (XVIII Kal. Febr.) Propertius cum brevibus elucubrationibus (XVII Kal. April.) Brixiae per *Bonium de Boninis de Raguſia*, fol. Laudatur vulgo: Cat. Tib. Prop. cum elucubratt. *Domitii Calderini* et aliorum. (v. Bibl. Reg Pariſ. p 287 n. 779.) Sed Domitii Calderini notae tantum ſunt in Prop. Vidit exemplaria Cl. *Heyne*, in quibus diverſo ordine ſe exciperent particulae; in aliis, quod et in ceteris antiquis edd. ſaepe factum, Propertius deerat. Haec editio jam excuſſa fuit a Brouckhuſio. Convenit ejus lectio fere cum

cum Romana, ut tantum non ex ea deſcripta videri poſſit.

1487 Tibullus, Catullus, Propertius. Impreſſi Venetiis; per Andream *de Paltbaſchichis* Catanenſem, fol. De hac editione, quae ex ſuperiori Brixienſi repetita eſt, repetitis quoque iisdem commentariis, Editor Cantabr. *Tibullus*, inquit, *anno 1487. in quo autem anno Catullus ſit impreſſus, nulla fit mentio.* Sed Maittarius id definivit l. c. p. 484. et ipſa res docere poterat: *Ex ſignaturis (ſ. g.) quarum haec illam ſequitur, conſtat; Catullum ab eodem typographo et anno eodem expreſſum fuiſſe; quamvis typographi et anni judicium ad Tibulli ſolius calcem adponatur.* In aliis exemplaribus Propertium deeſſe, ex eodem Maittario patet, ubi omiſſo Propertio, tantum Tibullum et Catullum memorat hunc in modum: *Tibullus cum commentariis per Andr. de Paraſchiſcis* (ita vitioſe appellat, in indice vero *de Paltaſchiſcis*) *XVIII. Kal. Jan. Et Catullus cum comm. Ant. Parthenii Laciſii Veronenſis.* Minus accurate in Append. Catal. Bibl. Lugd. p. 513. *Catullus, Tibullus, Propertius Bervaldi* hujus anni memoratur; nam is ad an. 1491. ſpectat, ut ſtatim videbimus.

1491 Tibullus, Catullus, Propertius cum commentt. (*Bernardini Veronenſis* in Tibullum, Antonii *Parthenii* in Catullum, et Phil. *Beroaldi* in Propertium) Venetiis, fol. Mera eſt repetitio editionis Venetae.

1493 Tibullus, Catullus, Propertius cum commentt. Bernardini Veronenſis, Ant. Parthenii, Phil. Beroaldi. Impreſſum per Symonem Bevilaqua

Pa-

Papienſem. Venet. fol. Nova eſt repetitio Venetae. Sed et inter incunabula artis typogr. in Bibl. Uffenbach. univ. T. II., app. p. 135. ſeparatim refertur.

1494 Catull. cum comm. *Palladii Faſci*, Venet. fol.

1497 Cat. Tib. Prop. repet. ed. 1491.

1500 Tib. cum comm. Cyllaenii Veronenſis. Catullus cum Parthenii Veron. et Palladii Patavini. Emendationes Catullianae per Hieron. Avantium Veronenſem, et ejusdem in Priapejas Caſtigationes. Prop. cum comm. Phil. Beroaldi. Annott. in Prop. tum per Domitium Calderinum, tum per Jo. Cottam Veronenſem. Haec omnia ſunt ex exemplaribus emendatis. Hier. Avantii. (Haec in ipſa libri fronte praeſcripta ſunt.) Sub finem: „Impreſſum Venetiis per Jo. de Tridino de Cereto alias Tacuinum, cIↄIↄ. die vero XIX. Maji. Regnante inclyto principe Auguſtino Barbadico.“ fol. Non infrequens eſt haec editio. Etiam ex ſuperioribus Venetis repetita eſt; exemplar tamen ab Avantio mendis typographicis purgatum eſſe debuit, antequam operis liberariis excudendum traderetur.

AETAS II. ALDINA.

1502 *Aldina I.* Catullus, Tibull., Prop., in aedibus Aldi, Venetiis, 8. Haec eadem editio, ut in aliis Aldinis factum, ſine anni et loci nota proſtat. Eſt autem haec inter claſſicas editiones habenda, quandoquidem illa multarum ſeqq. quaſi parens, atque earum quoque, quae emendatiores prodiere, fundus fuit. Expreſſam eam eſſe ex ſuperiore Veneta 1500. liquido conſtat, pluri-

pluribus lectionibus comparatis; correctiones tamen viri docti ſeu Avantii ſeu Aldi experta eſt, in Catullo utique Avantii, id quod in praefatione ipſe Aldus teſtatur. Idem ait nonnulla aſteriſco notata *in fine operis aliter atque aliter legi excudenda curaſſe*: quod tamen praeſtitum ab Aldo non videtur. Nam quae ſub Catulli calcem ſubjectae ſunt emendationes Avantii, Lucretium reſpiciunt. Exierant prelo Aldi ad tria millia exemplaria hujus libri, ut mirandum ſit, eum non frequentius reperiri.

1503 Cat. Tib. Prop. impreſſi opera et impenſa Philippi bibliopolae Giuntae T. Florentini anno MDIII. Nonis Auguſt. Petro Sotenno Vexilifero feliciſſimo 8. Etiam haec Aldinae repetitio eſt, ut tot alia exempla Aldina a Junta repetita ſunt.

1515 *Aldina II.* Cat. Tib. Prop. in aedibus Aldi et Andreae ſoceri, Venet. 8. Primo intuitu nihil habet haec editio, quo a priore magnopere diſcrepet. Sed pro nova prorſus recenſione habenda eſt; adeo correcta et emendata illa eſt (in Tibullo utique) a viro docto, etſi ejus nomen non proditum eſt. Secutus ille videtur in primis rationem criticam, tum vero editiones veteres alterius ſectae paſſim inſpexiſſe, Italicos quoque codices aut excerpta ex iis ante oculos habuiſſe. Merito itaque illa facta eſt plerarumque, quae ſecutae ſunt, editionum fons et fundus, in primis autem Muretinae 1558.

1518 Cat. Tib. Prop. Lugd. ſumtu Barthol. *Trot.* an. mileſiſſimo quinquageneſimo XVIII, die XXII Sept. 8.

1520

1520 Alb. Tib. elegg. libri IV. una cum Val. Cat. epigramm., nec non Sext. Prop. libri IV. elegiaci cum ſuis comm., videlicet Cyllaenii Veron. in Tib., Parthenii et Palladii in Cat. Beroaldi in Prop. Habes inſuper emendatt. in ipſum Cat. per Hier. Avantium Veron. Nec non et caſtigatiſſimam tabulam omnium rerum, quae in margine ſunt poſitae, nuper additam et nunquam alias impreſſam. Venet. in aedibus Guilielmi *de Fondaneto* Montisferati. an. Domini MDXX die XII. Julii. Inclyto Leonardi Lauretano Principe, fol.

1529 Cat. Tib. Prop. apud Sim. Colinaeum, Pariſ. 8. Novo characteris litterarum genere, quod ad calligraphiae elegantiam propius accedit, exarata eſt haec editio, ex I. Aldina expreſſa.

1530 C. Val. Cat. Veron. lib. I. Alb. Tib. Equitis Rom. libri IV. Sex. Aur. Prop. Umbri lib. IV. Cn. Corn. Galli fragmenta. *Baſil.* excudebat *Henr. Petrus* menſe Martio, 8. Repetita eſt ex Aldina I. ad II. paſſim correcta, ſed parum diligenter.

1531 Cat. Tib. Prop. per Melch. *Seſſam*, MDXXXI, XX Sept. Venet. 8.

1533 repet. ed. Pariſ. 1529. 8. emendatis nonnullis gravioribus vitiis. Alii hanc ed. ad an. 1534 referunt.

1534 *Gryphiana I.* Cat. Tib. Prop. cum Gallo. ap. Seb. Gryphium, Lugd. 8. Editionum genus Gryphianum non contemnendum, totum ex Aldina I., ſeu ex Baſileenſi, quae inde deſcripta erat, ductum eſt, etſi paſſim ex ſecunda, in ſequioribus etiam ex Muretina interpolatum.

1537 *Gryphiana.* Cat. Tib. Prop. Accedentt Corn. Galli fragmm., *quam èditionem a nemine indicatam ipſe poſſideo.*

1539 8. repet ed. Baſil. 1530.

1542 *Gryph.* II. 8.

1543 Pariſ. 8. repet. ed. 1529. in qua graviora quaedam vitia emendata ſunt.

1544 *Gryph.* III. 8.

1546 *Gryph.* IV. 8.

1549 Cat. Tib. Prop. His acceſſerunt Corn. Galli fragmm. Poſt omnes omnium editiones ſumma denuo vigilantia recogniti. Venet. ap. Hier. Scotum, 8. Splendida ſed vana profeſſio. Ex Gryph. repetita eſt, ad Ald. II. correcta.

1551 *Gryph* V. 8.

1554 Cat. Tib. Prop. multis in locis reſtituti. Pariſ. 8.

AETAS III. MURETINA.

1554 Catullus et in eum commentarius M. Ant. *Mureti.* Venet. Paulus Manutius Aldi fil. 8. (Iſque ſolus, ſine ceteris duobus, Tibullo et Propertio, nam hos poetas jam tum conjunctos exiiſſe verum non eſt.) Haec recenſio Mureti doctiſſime facta eſt, ſed Aldina II. pro fundo ſubſtrata. Multa a viro hoc ſagaciter partim e critica ratione, partim ex veteribus ſcriptis et editis emendata.

1558 Catullus et in eum comm. M. Ant. *Mureti.* Ab eodem correcti et ſcholiis illuſtrati Tibullus et Prop. Venet. ap. Paul. Manutium 8.

1559 repet. ed. Venet. 1558. Lugd. ap. Guil. Rouillium. 8.

1560 e recenſione G. *Canteri*, Antverp. 8.

1561 *Gryph. VI.* Lugd. 12.

Digitized by Google

1562 Venet. c. comm. Mureti ſub ſigno Aldi, 8. repet. ed. 1558.

1566 Cat. c. commentariis Achillis Statii Luſitani, Venet. in aedibus Manut. 1566. 8. Memorabilis ſed valde infrequens eſt haec editio. Aldinam II. ſecutus eſt Statius, Muretina correctione poſthabita, ſcriptorum autem librorum varietate adpoſita et erudita adnotatione magnam laudem meruit. Recuſus eſt ejus Comm. in edit. Morell. 1604.

1569 repet. ed. Baſil. 1530. 8. ſed vitioſiſſima, cum Horat. *Tuſcanella*, qui eam curavit, ineptus homo, ad rhetorices praecepta poetas hos exegit, et indice ſingulorum verborum ad Erythraei exemplum in Virgilio ſtulte inſtruxit.

—— Cat. Tib. Prop. Antverpiae, ex offic. Chriſtoph. *Plant.* 12. Non ex infimo cenſu haec eſt editio, imo vero inter praeſtantiores ſuperiorum temporum referenda. E Canteri recenſione eam eſſe profectam narrat Fabricius, quod verum non eſt; nam Prop. tantum *Canteri* ſchŏliis eſt illuſtratus. At Cat. et Tib. a Victore *Giſſelio* et Theod. *Pulmanno* varia lectione inſtructi ſunt, quae potiſſimum e Statio deſcripta eſt, ex quo etiam, adeoque ex Aldina II, quam Statianae lectionis fundum eſſe ignorabant viri docti, ſaepe correxerunt, ſaltem mutarunt lectionem Mureti, quam in ceteris ſequuntur. Subjecta Tibullo ſunt Galli fragmm. cum praef. Pulmanni.

—— Cat. Tib. Prop. et Corn. Galli opp. c. indice Horatii Tuſcanellae. Baſil. ex offic. Henricopetrina, an. Salutis MDLXIX. menſe Martio. 8.

Digitized by Google

1571 *Gryph.* VII. 8.
1573 *Gryph.* VIII. 12.

AETAS IV. SCALIGERIANA.

1577 Cat. Tib. Prop. ex recenſione *Scaligeri.* Accedit ejusdem caſtigationum liber. Lutetiae, ap. Mam. Patiſſon, 8. Spreverat ille, Mureti obtrectatione adductus, lectionem ab hoc emendatam, et una cum illa Aldinam II, rediitque ad Aldinam I, ex qua reduxit magnum numerum vitioſarum et importunarum lectionum, quas partim ſuo more correxit, partim in contextu reliquit, cum dudum ſublatae eſſent in Ald. II, et Muretina. Secutus tamen eum eſt cum aliis Brouckhuſius. Habuit etiam praeter Aldinam I. vel Gryphianam inde expreſſam, edd. Statii, et Plantin.

1579 Catulli Phaſelos c. adnotatt. doctorum virorum et parodiis per Sixtum *Octavianum,* Eboraci, 8.

1582 Cat. Tib. Prop. nova editio. Joſ. *Scaliger* recenſuit. Accedit ejusdem in eosdem caſtigationum liber. Antv. ap. Aegidium Radaeum, 8. Mera eſt librarii repetitio, niſi quod ad calcem adiectus eſt Mureti commentarius in Catull. c. ejusdem ſcholiis in Tib. et Prop.

1587 Cat. Epithalamium graeca metaphraſi poetica donatum a *Q. Septimio Florente Chriſtiano*, Pariſ. 4. ap. Morell.

—— Cat. Tib. Prop. ſerio caſtigati. Antv. ex offic. Chph. Plantini, 12.

1588 Cat. Tib. Prop. Lugd. Bat. 12. ed. Jano *Douſa* fil. cum pervigilio Veneris et ſuis in Cat. Tib. Prop. conjectaneis.

1592.

1592 repet. Baſil. 1530. 8. Quamvis ex Scaligerianis hinc illinc correcta, tamen vel ſic nullo loco habenda.

—— Cat. Tib. Prop. denuo recogniti ac variis lectionibus et notis illuſtrati a Jano *Douſa* filio. Acceſſere Pervigilium Veneris et carmina graeca, quae aut e latino Catulli expreſſa ſunt, aut a Catullo ipſo latine translata. Item. Joſ. *Scaligeri* et Henr. *Stephani* e Tib. et Prop. verſiones graecae. Jani *Douſae* filii in Cat. Tib. Prop. conjectanea et notae. Lugd. Bat. ex offic. Plant. Fr. Raphelengius, 12 Hanc omnium emendatiſſimam editionem adpellat Nic. Heinſius ad Virg. Aen. VII, 10 Fundus eſt ed. 1569.

—— Cat. Tib. Prop. et Corn. Galli opera, Horat. *Tuſcanellae* ſcholiis et indice illuſtrata per Seb. *Henricopetrum*, Baſil. 8.

1593 Cat. Phaſelos, Lugd. 12.

1594 Cat Tib. Prop. Lugd. 12. Non videtur aliud, quam Gryphianarum repetitio.

1600 repet. auctior ed. Antv. 1582. 8.

—— Cat. Tib. Prop. nova editio. Joſ. *Scaliger* Jul. Caeſ. fil. recenſuit. ejusdem in eosd. caſtigationum liber auctus et recognitus ab ipſo auctore. Heidelbergae, in bibliopolio Commeliniano, 8.

1603 repet. ed. 1592.

—— Cat. Tib. Prop. Lugd. 8.

—— Cat. Tib. Prop. ſerio caſtigati. Antv. Raphelengius. 24.

1604 Cat. Tib. Prop. c. variorum doctorum commentt., notis et obſervatt. in unum congeſtis per Cl. *Morellum*, Lutet. 3. Vol. fol. Singulis elegiis praemiſſo contextu ſubjiciuntur notae Cyllenii, Ach. Statii, Mureti, Jani Douſae, Scaligeri.

Digitized by Google

1606 Catulli caſta carmina ſelecta a Raph. *Eglino* Iconio, c. ejusdem vindiciis *Ciris* Catullianae adverſus Joſ. Scaligerum. Acceſſerunt Caſp. *Scioppii* epitheta et ſynonyma poetica, c. n. ejusdem in Claudii Verderii cenſionem. Francof. 12. Numerus caſtorum Catull. carminum valde augeri potuit: nam editor vix viginti carmm. adpoſuit.

1607 Cat. Tib. Prop. nova edit. Joſ. *Scaliger* recenſuit: ejusdem in eosdem caſtigationum lib. auctus et recognitus ab ipſo auctore. Excudebat Jac. Stoer. Lugd. 24. Mera eſt repetitio edit. 1600.

—— Cat. Tib. Prop. Opp. quae exſtant omnia, ad vetuſtiſſ. cod. Biblioth. Jac. *Graſſeri* fideliter edita. Quibus accedunt C. Galli fragmm. Lugd. 12.

1608 Jo. *Paſſeratii* Commentt. in Cat. Tib. Prop. Pariſ. ap. Cl. Morellum, fol. Praemittuntur ipſa poetarum verba ex Scalig. recenſ. Sequuntur Paſſeratii praelectiones ſeu notae.

—— Opp. Cat. Tib. Prop. et Corn. Galli, ſive Maximiani potius. Cum indice Horat. Tuſcanellae. Editio auctior inſuper poematis aliquot, quae vere Corn. Galli. Hanoviae, typis Wechel. ap. Cl. Marnium et her. Jo. Aubrii, 8. Eſt repetitio peſſimae Baſil. 1530. c. Hor. Tuſcanellae indice.

1610 Ex Tib. et Prop. Elegiae, ex Catullo, Martiale, Auſonio aliisque ſcriptoribus tum antiquis tum recentibus Epigrammata ſelecta et commentario breviſſime illuſtrata. Cadomi, 16. Non magis in cenſum venit, quam quae ſequitur, impreſſionis tantum loco notabilis:

1611

Digitized by Google

1611 Cat. Tib. et Prop. nova edit. ad. Joſ. *Scaligeri* emendationem accurate conformata: niſi quod qui in Scaligeriana ed. deſiderabantur Epigrammatum et elegiarum tituli hic aliunde diligenter ſunt ſuppleti. Add. Elegiarum libellus, qui Corn. Gallo vulgo adſcribitur. Brageraci, 8.

1618 Jani *Gebhardi* in Cat. Tib. et Prop. animadverſſ. c. J. *Meleagri* in Val. Cat. Spicilegio, Hanov. 8.

1619 Cat. Tib. Prop. cum Galli fragmm. Amſtel. Janſon. 24.

1621 Cat. Tib. Prop. cum J. *Livineji* notis antehac ineditis, — nec non uberioribus Jani *Gebhardi* animadverſſ. cum J. *Meleagri* Spicilegio. It. poemata Galli et index Hor. Tuſcanellae. Francof. ex offic. Wechel. 8. Librarii induſtriae debetur haec ed., non viri docti curae, etſi Gebhardus praefatus eſt. Poetarum verba ex peſſima Baſil. 1530. aut ex Wechel. ſuperiore 1608. expreſſa ſunt. Jo. Livineji notas eod. anno, et Jani Gebhardi animadverſſ. quarto ante anno ſeorſum editas nunc in unum volumen redegit librarius redemtor.

1622 typis Jacobi Stoer., 12. Baſis eſt Scaligeriana recenſio.

1630 Cat. Tib. Prop. cum Galli fragmentis, Amſtel. 24.

1640 Cat. Tib. Prop. Aureliae Allobr. 4. in Corp. poet. lat. ed. II. ap. Sam. Criſpinum.

1642 Cat. Phaſelos cum Andr. *Senftlebii* comm. et parodiis amplius quinquaginta, et graeca Joſ. Scaligeri metaphraſi, e bibl. Nic. Henelii, Lipſ. 8.

1648 Antv. 12. omiſſis obſcoenis.

1651 Cat. Tib. Prop. cum Galli fragmm. Amſtel. 12.

1659 Cat. Tib. Prop. et quae ſub Galli nomine circumferuntur, cum ſelectis variorum commentariis, accurante Simone *Abbes Gabbema*, Traj. ad Rhen. 8. Vitiis typographicis ſcatet, et farraginem notarum adponit, quibus verba et phraſes illuſtrantur, non ſententiae.

1664 Cat. Tib. Prop. cum Galli fragmm. Amſt. 24.

1670 eadem repetita.

1675 Poemata, ſelecta e Cat. Tib. et Prop. c. notis *Vorſtii*. Lipſ. 8.

1680 Cat. Tib. Prop. e recenſ. J. G. *Graevii*, c. notis integris Joſ. Scaligeri, M. Ant. Mureti, Ach. Statii, Rob. Titii, Hier. Avantii, Jani Douſae patris et filii, Theod. Marcilii, nec non ſelectis aliorum. Traj. ad Rh., ex offic. Rudolphi a Zyll, 8. Adjectum eſt pervigilium Veneris. Graevii nomen mutuaſſe tantum videtur aſtutus librarius ad fraudem faciendam, quamquam ejus praefatio in capite legitur. Omnia indiligenter diſpoſita et parum concinne; nec cum cura expreſſa.

AETAS V. VOSSIO-BROUCKHOUSIANA.

1684 Cat. cum eruditiſſimo Iſ. *Voſſii* commentario, Lond. 4. quae editio reliquis hactenus quidem praeſtat. Uſus eſt praeter alios codices omnium vetuſtiſſimo Mediolanenſi, quem laudat paſſim, et reliquis uti antiquiorem ita emendatiorem quoque eſſe praedicat p. 215. Unam vero politiſſimi vir ingenii, Janus Brouckhuſius, cui Propertium debemus et Tibullum, ſimiliter etiam Catullum potuiſſet abſolvere, quem expoliendum, ingenioque et doctrina ſua illuſtrandum ſibi

ſibi ſumſerat: ita nihil eſſet amplius, quod ad vetuſtiſſimi poetae lucem ſtudioſi poſſent deſiderare.

1685 Cat. Tib. Prop. opera, interpretatione et notis illuſtrata a Phil. *Silvio* in uſum Delphini, Pariſ. 4. In hac edit., ut in aliis ad uſum Delphini editis ſcriptoribus omnibus, obſcoena et laſciva reſciſſa et omiſſa locis ſunt, conſilio non improbando, niſi hac ratione, quod loca eadem congeſta et ad calcem voluminis deinde junctim exhibent, plures igitur ad ea legenda allicerentur, quorum forte oculos eadem ſcriptoris corpori ſuo loco inſerta citius latuiſſent. Nam πλεῖστοι κακοὶ, πλεῖστοι ἀργοὶ, pauci ſolidam eruditionem conſectati integros legunt auctores: multi contra, qui eos obiter evolvunt, miſſis utilibus, ut κάνθαροι irruunt in εις τὴν κοπρίαν, cujus guſtu tenentur, quamque gaudent et gratulantur ſibi ab editoribus congeſtam veluti in cumulum. Angli quidem, quoties edd. in uſ. Delph. curarunt recudi, loca illa ſuis quaeque locis reſtituerunt, etſi viciſſim indices omnium vocabulorum minus plenos paſſim ab illis exhiberi dolet Thom. Crenius part. III. animadverſ. p. 6.

1686 Cat. Tib. Prop. c. Galli fragmm. Amſt. 24.

1691 Catull. e rec. Iſ. Voſſii, Ultraj. ſumtibus Societatis, 4. et mutato tantum primo folio, Lugd. ap. Pet. van der Aa.

1697 Catull. ex edit. Voſſii, per Hadr. *Beverlandum* curatus, Lugd. Bat. 4.

1707 Cat. Tib. et Prop. opera ad optimorum exemplarium fidem recenſita. Acc. variantes lectiones e MSS. Cantabrigiae, 4. Splendida et inter ceteras conſpicua editio ipſos poetas emendatiſſimos

 tiſſimos

tiſſimos exhibet. Editor varr. lect. adjecit cum ex aliorum annotatt. excerptas, tum ex Cod. Laudenſi, collationibus in margine Aldinae adſcriptis, aliis collationibus Octav. Ferrarii, item ex antiquis editt. Reg. Lep. Brix. Venet. Ald. Colin.

1710 Cat. Tib. Prop. ex recenſ. Jo. Ant. *Vulpii* Bergomenſis, cum ejusdem obſervatt., Patavii ap. Joſ. Corona, 4. Et adoleſcens, et nondum viſa Brouckhuſiana, hanc emiſerat vir doctiſſimus. Multa retractavit in ed. poſteriore.

1713 in corpore poetarum, Lond. fol. (cura *Maittarii*).

1715 Cat. Tib. Prop. opera. Accedunt quaedam eorundem Poetarum carmina graece verſa, cum oda Sapphus a Cat. latine reddita, et cum indice copioſo. Lond. Jac. Tonſon, 12. Mich. Maittarii cura prodiit. Ex Cantabrigienſi repetita eſt, una cum Var. Lect. Adjecta tabula, qua Scaligerianae transpoſitiones comparatae ſunt, item graeca verſio nonnullorum carminum a Scaligero et Florente Chriſtiano facta.

1723 Cat. Tib. Prop. ad fidem optimorum exemplarium recenſiti, cum MSS. varr. lect. margini adpoſitis ad celſiſſimum Aurelianſem Ducem. (ſtudio et opera Mich. *Brochard)* Pariſ. Couſtelier 4. Nil aliud egit editor, quam ut edit. Scaligerianam recudendam traderet.

1733 Cat. interpretatio odae Sapphicae ad Lesbiam, in Wolfii edit. Sapphus fragmentorum, Hamb.

AETAS

AETAS VI. VULPIANA.

1737 Cat. cum copioſo *Vulpii* commentario, Pat. 4. Notae non tam in emendando et interpretando verſantur, quamquam in hoc quoque, quam in conferendis locis veterum et recentiorum poetarum, in quibus eadem ſententia ſimili aliove modo expreſſa eſt, etiam per imitationem ut lectores haberent exercitationem ingenii aptam ad imitationem, itemque ut copia verborum et ſententiarum comparari poſſit.

1738 C. Val. Catullus in integrum reſtitutus. Ex MS. nuper Romae reperto et ex Gallicano, Patavino, Mediol. Rom. Zanchi, Maffei, Scaligeri, Achillis, Voſſii et aliorum. Critice Jo. Franc. *Corradini de Allio* in interpretes veteres, recentioresque, grammaticos, chronologos, etymologos, lexicographos, cum vita poetae nondum edita. Venet. fol. De Corradini impudentia vid. Cl. Harleſ. introd. in not. lit. Rom. Vol. I. p. 326. ſqq.

—— C. Val. Cat. Opp. ex caſtigationibus obſervationibusque Graevii, Voſſii et Vulpii emendata. ſ. a. et l. 12. accedit pervigilium Veneris ex caſtigatt. obſſque Sanadoni emendatum.

1742 Cat. Tib. Prop. ad fidem optimorum librorum accurate recenſiti, quibus adjectum eſt Pervigilium Veneris. Goettingae ex offic. Acad. A. van den Hoeck, 12.

1743 Cat. Tib. Prop. priſtino nitori reſtituti et ad optima exemplaria emendati. Acc. fragmm. C. Gallo inſcripta. Lugd. Batav. (Pariſ. Couſtelier) 12. Ad Scaligerianam rec. excuſa eſt.

1754 Pariſ. ap. *Barbou*. 12.

1762 Cat. Tib. Prop. Goettingae, 12. quibus adjectum eſt pervig. Vener. repet. ed. 1742.

1772 Cat. Tib. Prop. Birmingham. typis elegantiſſimis Jo. Baskerville, 4 et 12.

1773 Cat. Tib. Prop. Lond. per Harwood, 12.

1778 C. Val. Cat. Epithal. de nuptiis Pelei et Thetidos, varietate lectionis et perpetua adnotatione illuſtratum a Frid. Guil. *Doeringio*, Numburgi, 8.

1783 *editio Bipontina.* Cat. Tib. Prop. cum C. Galli fragmm. et Pervigilio Veneris; praemittitur notitia litteraria. maj. 8.

1787 C. Val. Catulli carmen de nuptiis Pelei et Thetidis cum verſione Germanica Chriſtiani Friderici Eiſenſchmid in uſum Tironum illuſtravit Carl Gotthold *Lenz.* Altenburgi.

Nic. *Heinſii* notulae in Catullum editae ſunt a Pet. *Burmanno* ad calcem Adverſ. Heinſianorum.

In Catulli *Attin* emendationes ſunt in Miſcell. Obſ. Dorvill. Voll. II, p. 323. ſqq. item in Carmen X. *Varus me meus*, Vol. V, p. 1. ſqq.

Codex carminum Catulli eleganter ſcriptus in membrana, qui olim fuit Marquardi Gudii, una cum aliis ejusdem MSS. optimae notae pervenit in Bibliothecam Guelferbytanam Sereniſſimi Ducis Brunſvicenſis. Aldina editio Catulli, Tibulli et Propertii vulgata anno 1502. 8. exſtabat caſtigata paſſim et emendata manu viri docti in bibl. Erneſt. — Codicem Cat. Tib. et Propertii, ſilvarumque Statii ab Ant. Sinibaldo Florentiae anno 1484. deſcriptum Neapoli in Bibl. Olivetanorum vidit Bernhardus de Montfaucon, ut refert ipſe in Diario Italico, p. 305. — Exemplar Catulli MS. quod Mediolani ſervat Bibl. Ambroſiana, mirifice praedicat Joſ. Ripamontius in Card. Borromaei vita. Lucas Holſteinius in Epiſt. Tom. V. Sylloges Burmannianae p. 435. Jani *Brouckhuſii* ſchedas MStas in Catullum nactus David

vid *Hoogſtratanus* novam ejus poetae editionem notis illuſtratam meditabatur, ſed morte praereptus eſt 21 Nov. a. 1724.

Bernardini *Realini* Carpenſis, S. J. commentarius a juvene vix viginti annorum, antequam ſocietatem ingrederetur, *in nuptias Pelei et Thetidis:* cum adnotationibus ejus in varia ſcriptorum loca, recuſis in Tomo ſecundo Facis Criticae Gruterianae p. 335 -371. vidit lucem Bononiae 1551. 4.

Rob. *Titii* praelectiones ad Catulli Galliambum ſive carmen LXIV, Bonon. 1599. 4. cum aliis quibusdam ejus viri ſcriptis prodierunt, et in Graevii editione Catulli leguntur, atque in Pariſiana a. 1604. fol. p. 216. Illa Pariſina in quibusdam exemplis praefert etiam annum 1608. vel 1615.

F. A. C. *Werthes* über den Atys des Catull, München, 1774. 8. Interpretationem excipiunt obſervationes.

Emendationes in Catulli Epithal. auctore Ch. Guil. *Mitſcherlichio*, ſunt adjectae ejusdem epiſtolae criticae in Apollodorum, p. 43—51. Goettingae 1786.

VERSIONES ET METAPHRASES.

Catulli Epithalamium graeca metaphraſi donatum a *Q. Septimo Florente Chriſtiano*. Pariſ. 4. 1587. apud Morell. Haec metaphraſis recuſa eſt in edit. Lond. 1715.

Carmina quaedam e latino Catulli graece expreſſa leguntur in edit. Jani *Douſae*, Lugd. 1592.

Poematia quaedam Catulli, Tib. et Prop. ſelecta graece reddita per Joſ. *Scaligerum* 1615. 8. Repetita eſt haec metaphraſis in edit. Lond. 1715, et illa phaſeli in editione *Senftlebiana*, Lipſ. 8. 1642.

Amores

Amores Catulli ex poematis ipſius petito argumento Gallica proſa ingenioſe deſcripſit conjecturisque ſuis explicuit Joannes *Capellanus* (de la Chapelle, qui et an. 1712. amores Tibulli deſcripſit) Pariſ. 1680 et Amſtel. 1699. 12. duobus voluminibus, atque inter ejus opera Pariſ. 1700. 12. Gallum ſecutus Germanus eſt in libro, cui titulus: Joachim *Meyers* von Perlenberg Durchlauchtigſte Römerin Lesbia, etc. Lipſ. 1690. 8.

Catulli caſta carmina, ſelecta a Raph. *Eglino* Iconio cum ejusdem vindiciis *Ciris* Catullianae, adverſus Joſ. Scaligerum, Francof. 1606. 12. additis Scioppii epithetis et ſynonymis poeticis et notis ejusdem ad Claudii Verdierii cenſionem. Qui ſub *Imperialis* nomine complures fabulas Romanenſes ſermone vernaculo Germanico (ut Jo. *Capellanus* ſive *de la Chapelle* Gallico) edidit, teſtatur, etiam praelo ſe paratam habere Deſiam, Cynthiam et Lycoridem, ſive Catulli, Tibulli ac Propertii poemata verſibus Germanicis expreſſa ſic, ut fabulae eroticae illa intexuerit, et rerum Auguſti Imperio Romae geſtarum non inamoenam narrationem fuerit perſecutus.

Epithalamium Thetidos et Pelei redditum carmine Italico a Ludovico *Alamanno* [1]), qui primus in heroicis uſus fuit genere verſuum liberiori, quod Italis *verſi ſciolti* [2]) appellatur: uti poſt Alamannum deinde fecere Ludovicus *Martelli* in Metaphraſi libri quarti Aeneidos, Hippolytus de Medicis in Metaphraſi libri ſecundi, Triſſinus in Claudiano de raptu Proſerpinae, et alii deinde in aliis.

Petrus

1) Giornale de' letterati d'Italia. T. XXXIII, p. 324.

2) Quaſi *verſus ſolutos* dixeris et homoeoteleutorum lege liberos.

Petrus *Taiſſand* Quaeſtor Burgundiae a 1715. aet. 72. defunctus, inter alia, quae in ejus vita memorantur, reliquit verſionem Gallicam Officiorum Ciceronis et Metaphraſin Catulli. Vide Journal des Savans 1716. Sept. p. 300.

Epitalamio nelle nozze di Peleo e Teti di C. Val. Catullo tradotto in verſi Toſcani (ab Octav. *Nerucci*) Siena 1751. 8.

Traduction en Proſe de Catulle, Tib. et Gallus. Par l'Auteur des Soirées Helvetiennes (Mr. *Pezay*) Tomes 2. Amſt. 1771. 8. avec un diſcours préliminaire. Tom. I. complectitur Catulli textum cum verſione et notis. Nonnullorum carminum obſcoenorum ſolus textus exhibetur. Sed verſio levior habetur.

Poematto di Catullo intorno alle nozze di Peleo e di Teti ed un epitalamio dello ſteſſo, tradotti in verſi Italiani (a Joſeph. *Torelli*). Verona 1781. maj. 8.

Katulls epiſcher Geſang von der Vermählung des Peleus, metriſch überſetzt und mit einigen Anmerkungen begleitet von J. *Gurlitt*. Leipz. 1787. 8.

Verſio *Eiſenſchmidiana* Germanica excuſa eſt in edit. Lenzii, Altenb. 1787.

C. VAL-

C. VALERII CATVLLI VITA

EX EDITIONE VULPIANA.

Valerio Catullo *Quincti* praenomen tribuit Joſephus Scaliger, corruptiſſimi loci auctoritate fretus, ex Elegia ad Januam v. 12, teſtatus praeterea, ſe in antiquo libro Jacobi Cujacii I. C. ita ſcriptum manifeſto comperiſſe. Huic Scaligeri perſuaſioni pondus addit Joannes Harduinus, qui ad librum XXXVII. nat. hiſtoriae C. Plinii Secundi cap. 6. affirmat, in omnibus codicibus manu exaratis *Catullum Quintum* appellari. Conſenſus tamen eruditorum, atque editiones paene omnes refragantur: quibus olim praeiverat L. Apulejus Madaurenſis, cum in Apologia priore carminum quorundam ſuorum laſciviam *Caji Catulli* nobiliſſimo exemplo defendit. Et certe librarii veteres, nominum ſimilitudine decepti, Catulum Poetam cum *Catullo* ſaepe confundunt: idcirco factum exiſtimo, ut cum illi *Quintus* praenomen fuerit, huic etiam idem affingerent [1]). Veronenſem porro fuiſſe noſtrum poetam, liquido

1) Alius certe *Quintus Catullus* fuit, cujus integrum nomen *Quintus Lucatius Catullus*, urbanus ſive urbicarius, hoc eſt, mimographus, de quo videndus Scholiaſtes ad Juvenal. VIII, 185. ad verba: *Clamoſum ageres ut Phasma Catulli*, et ad XIII, 109. Q. Catulli Epigramma e Callimachi Epigr. XLIII. ſuaviter expreſſum refert Gellius XIX, 9. quod incipit: *Aufugit mi animus, credo, ut ſolet, ad Theotinum.* Omitto Cinam Catulum Stoicum

liquido conſtat, cum ex Ovidio, Plinio majore, Martiale, Auſonio, ceteriſque, tum ex ipſius teſtimonio, qui carm. 31. ubi e Bithynia reverſus Sirmionem lacus Benaci paeninſulam adloquitur, ad Larem domeſticum ſalvum ſe adveniſſe gaudet. Natus eſt (ſi Hieronymus rationem recte ſubduxit, neque numeri in ejus Chronico depravati ſunt) Olympiadis 173. anno 2., ab urbe vero condita 667. Lucio Corn. Cinna, Cn. Octavio Coſſ. Quamobrem non injuria Lilius Gregorius Gyraldus Petrum Crinitum reprehendit, quod ſcribere non dubitaverit: *pro comperto haberi, carmen de Paſſere Lesbiae ad Virgilium miſſum fuiſſe, ob illud Martialis*: [2])

Sic forſan tener auſus eſt Catullus
Magno mittere Paſſerem Maroni.

Nam veriſimile non eſt, Catullum ſepteindecim annis Marone grandiorem (natus eſt enim Maro, teſte Hieronymo ac Donato, olympiadis 177. anno 3., ab urbe vero condita 684., Cn. Pompejo Magno, M. Licinio Craſſo primum Coſſ.) eidem adhuc puero tantum detuliſſe, ut nonniſi fronte perfricta, animoque obfirmato, ad ejus tribunal accedere poſſet. Praeterea τὸ *forſan*, quod eſt apud Martialem, argumenti vim omnino infringit [3]).

Paren-

cum, quem audivit M. Antoninus imperator, teſte Capitolino in Marci vita c. 3. Nam et hujus verum nomen *Catullus* erat, ut conſtat ex M. Antonini lib. I. Sect. 13. Accedit ille, ad quem Martialis XII, 74. *Heredem tibi me, Catulle, dicis: Non credam, niſi legero, Catulle.* (Ex edit. Bipont. p. XIII.)

2) lib. 4. epigr. 14.

3) Quod Martialis ſcripſit; *Sic forſan* etc. hoc non ita poteſt intelligi, ac ſi revera ad-

Parentem habuit Valerium, ex honeſta familia municipali, cujus nimirum hoſpitio, ſi Tranquillum audimus [4]), C. Julius Caeſar uti ſolitus fuerit. Non ampliſſimam quidem pecuniam poſſedit, utpote qui *ſacculum ſuum aranearum plenum* [5]) ingenue fateatur; Furiumque et Aurelium inter principes amicorum obſervaverit: quorum alteri *nec ſervus, nec arca, nec cimex erat* [6]): alterum *eſuritionum patrem* [7]) ipſe feſtive appellat. Cumque divitum Romanorum familia maxima eſſet, neminem habuit *Catullus*,

Fractum qui veteris pedem grabati
In collo ſibi collocare poſſet [8]).

Patrimonio tamen ſatis lauto fuiſſe videtur, quod hominem eo loco natum deceret. Nam et Romae, in urbe ſumtuoſa, diutius commoratus eſt, ibique amoribus operam dedit, ac fundum in agro Tiburtino poſſedit: navi ſua in Pontum navigavit, ac ſe *Sirmionis herum* [9]) appellare non veretur; quae omnia profecto ſunt

ad Virgilium carmina ſua, vel carmen de Paſſere, miſerit Catullus; nam alioqui non dixiſſet Martialis, *ſic forſan:* ſed quod Martialis ſua voluerit Epigrammata cum Catullianis, et Silium, ad quem ſcribit, comparare cum Marrone; licet accurate loquendo non jam ita claruerit Virgilius, cum Catullus ſcriberet, ut ad eum miſiſſe carmine ſua credi poſſit. Sed quantacunque etiam deinde fuit Virgilii fama, non dubitaſſet forte Catullus, ſi tum vixiſſet, paſſerem ſuum illi jocosque mittere. Ita Martialis quoque Epigrammata ſua ait ſe offerre Silio. Jo. Iſaaci Pontani autem et Boxhornii c. 35. quaeſt. Rom. hallucinatio tribuenda calami feſtinationi, Catullum Martiali juniorem facientium. (Ex edit. Bipont. p. XIV.)

4) in Julio c. 73.

5) carm. 13.

6) carm. 23.

7) carm. 21.

8) carm. 10.

9) carm. 31.

Digitized by Google

ſunt hominis locupletis, et cui familiares copiae non deſint. Quod tamen genio indulgeret, convivia pararet, puellas a lenone redimeret [1]); nobilium amicitiis floreret, propterea in difficultate numaria ſaepius erat; villasque ſuas pignori opponebat. Hanc vero potiſſimum cauſam fuiſſe crediderim, quare cum Jurisconſultis et Oratoribus, puta cum Alpheno Varo, Licinio Calvo, Tullio Cicerone aſſidue verſaretur: homo ſcilicet aere alieno obſtrictus, et forenſibus negotiis diſtentus. Lucellum itaque alicunde corraſurus, Memmium praetorem in Bithyniam ſimul cum germano fratre ſecutus eſt, nullo tamen ſucceſſu; idque ob praetoris ejusdem nimiam cupiditatem, vel certe negligentiam. Imo vero cum in provinciam Troadem veniſſet, fratrem ſuum, quem aeque ac ſe ipſum diligebat, immatura morte praereptum amiſit. Hujus poſtea cineribus, ex Aſia in Italiam revertens, maximo moerore parentavit: ejusdem memoriam, ubicumque ſe obtulit occaſio, mira pietate ſemper coluit. Navigatione demum abſoluta, phaſelum, quo mare transmiſerat, Caſtori et Polluci, habitis eo tempore navium ſervatoribus, illuſtri carmine dedicavit.

Poſtquam ex ephebis exceſſit, in caſtris amoris coepit ſtipendia facere: in primis autem Clodiam, praeſtanti mulierem forma, quas mutato nomine Lesbiam vocare conſuevit; Hypſithillam quamdam, Aufilenam Veronenſem, et Juventium puerum deperiit. Amores quoque ſuos molliſſimis verſibus complexus, eo ſcribendi genere haud minorem conſecutus eſt gloriam, quam ſublimi vereque divino Aeneidos poemate vates Mantuanus. Amici ejus plurimi enumerantur: Cornelius Nepos, cui libellum ſuum muneri miſit; Ve-

1) carm. 103.

rannius, et Fabullus; Furius et Aurelius; Licinius Calvus Orator vehemens, et nobilis poeta, quem priſci ſcriptores fere ſemper *Catullo* adjungunt; Alphenus Varus IC.; Caecilius, qui de matre Deorum poema conſcripſerat; Manlius Torquatus, e gente patricia Romana, cujus nuptias elegantiſſima ode celebravit, et ad quem eſt illa epiſtola, quam tanti Muretus fecit; Cinna Zmyrnae auctor; Cornificius fortaſſe ille, cujus eſſe Rhetoricorum ad Herennium libros quatuor nonnulli putaverunt; Hortalus poeta mediocris; Cato, non ille Uticenſis, morum ſeveritate inſignis, at litterator quidam, cujus mentionem facit Suetonius in libro de illuſtribus Grammaticis c. 11; denique Coelius Veronenſis. M. Tullium Ciceronem in cauſa forenſi (quaenam illa fuerit, ignoratur) videtur patronum adhibuiſſe, cui profecto ob acceptum beneficium venuſte epigrammate gratias agit. Quamquam igitur Aſinium Pollionem diligeret, hominem Ciceroni tantopere infeſtum, a Tullio colendo non abſtinuit: ſed videlicet Aſinius mortuo demum *Catullo* et Cicerone ipſo adverſus eximii oratoris manes inimicitias exercuit: nam Catullo florente, ac hendecaſyllabos ſcribente *puer* [2]) adhuc erat. Jambicis et Phalaeciis verſibus in peſſimos quosque homines, nullo diſcrimine invectus eſt: neque ipſi Caeſari, quantumvis rerum potito, pepercit, quin calami aciem in *ſiniſtram* ejus *liberalitatem* [3]), atque alia vitia diſtringeret. Mamurram, Gellium, Vatinium, Vettium, Cominium, quos vehementer oderat, propriis nominibus per ora hominum traduxit, ac ſtyli acerbitate confixit. Luſit praeterea in Voluſium, ineptum (ut ipſe quidem exiſtimabat) annalium ſcriptorem: in rivalem Egnatium malum poetam: in Suffenum,

2) carm. 12. 3) carm. 29.

num, quem Caeſiis et Aquiniis litterarum venenis adnumerat: poſtremo in Sextium Oratorem, cujus frigidiſſima oratione moleſtam gravedinem ſe contraxiſſe per jocum affirmat.

Graecis litteris non leviter imbutum fuiſſe, ex eo colligi poteſt, quod ſuaviſſimam oden poetriae Sapphus et Callimachi elegiam de coma Berenices mundiſſimis carminibus latine reddiderit: ob id etiam fortaſſe a Tibullo, Ovidio, Martiale *doctus* appellatus. Et idcirco mirum videri debet, Julium Scaligerum, ea virum eruditione, quodque non minimum eſt, Veronenſem, ideoque municipi ſuo ſaltem hoc nomine devinctum, haec de *Catullo* monumentis mandaviſſe: *Catullo docti nomen quare ſit ab antiquis attributum, neque apud alios comperi, neque dum in mentem venit mihi; nihil enim non vulgare eſt in ejus libris* [4]). Quamquam poſtea mutato conſilio, qui mos eſt homini, παλινῳδίαν canere cogatur, *Galliambicum* ejus carmen *divinum* autumans, et poema de nuptiis Pelei ac Thetidos, verum aditum et gradum ad Aeneidos divinitatem eſſe pronuntians. Nonne probabilius de *nugis* poetae noſtri Cornelius Nepos, vir graviſſimus, judicium tulerat, cum eas *eſſe aliquid* putabat? Nonne benignius, et juſtius cum ipſo egere Pompejus Saturninus, ac Sentius Augurinus, quorum uterque, teſte Plinio in epiſtolis [5]), Catulliani carminis imitationem ſibi gloriae fore augurabantur. Sed haec alias: nunc id, quod coepimus, agamus. Quinctilianus et Diomedes inter poetas Jambicos *Catullum* reponunt. Ante Horatium profecto jambicis verſibus gloriam *Catullus* adep-

4) in Hypercritico, ſeu lib. 6. poetices, c. 6.

5) lib. 1. epiſt. 16. lib. 4. epiſt. 27.

adeptus fuerat, ut falſo ſcripſerit Horatius epiſt. 19. lib. 1.

— — Parios ego primus jambos
Oſtendi Latio — —

Hieronymus Lyricis adnumerat: reliqui Epigrammatographis. Ego vero, ſi modo fas eſt meam ſententiam aperire, variis potius adjungerem; nam certe in ejus poematis nonnulla excedunt Epigrammatis modum. Ambigitur jure a nonnullis, utrum haec ſolum paucula, quae hodie exſtant, ab illo ſcripta fuerint, an vero longe plura, quae vetuſtas nobis inviderit[6]). Anſam

6) Dubitandum minime eſt, opus Catulli ad nos lacerum perveniſſe. Longe enim plura ſcripſiſſe teſtes ſunt veteres Grammatici, qui de ejus poematiis ea producunt, quae hodie non exſtant. Itaque apud Virgilium lib. V. 609. *per mille coloribus arcum*, ibi Servius: *De iride arcum in genere maſculino dixit. Virgilius, Catullus et alii in feminino, referentes ad originem.* Atqui tale nihil hodie in Catullianis. Praeterea ejus opus videtur in genera carminum diſtincta fuiſſe, *Hendecaſyllabos*, *Heroica*, *Lyrica*, *Elegiaca.* Itaque Chariſius citat Catullum *in Hendecaſyllabis*, quod ſane non feciſſet, niſi ita tributum fuiſſet volumen. Rurſus apud Virgilium legimus — *Et quo te dicam carmine?* — Ibi Servius refert, Virgilium, cum ſciret Rhaeticum vinum ſummopere laudari a Catone, contra autem vituperari a Catullo, ne ſe in eam diſſenſionem interponet, hoc modo locutum. atqui in hodiernis Catullianis nulla nota ejus rei exſtat. Denique Nonius ex Priapeo Catulli adducit: *de meo ligurire libido eſt.* Quare admodum mutilum opus Catullianum ad nos perveniſſe minime dubium eſt. Quid praeterea dicam, quae citat ex Catullo Maurus Terentianus, quae nusquam comparent. Haec de carminibus Catulli deperditis Joſ. Scaliger, quibus inepte quidam *Phasma* et *Laureolum* e Juvenale ac Tertulliano adjungunt. Vid. Sam. Petitum ad Leges Atticas p. 245. ſeqq. et Pamelium ad Tertullian. c. XIV

ſam ad dubitandum dat Plinius, qui de Incantamentis aliquid a *Catullo* exaratum innuit [7]), cujus ne veſtigium quidem ſupereſt. Et *Catullus* ipſe affirmat Carm. 68. v. 17, ſe *ſatis multa luſiſſe*,

Jucundum quum aetas florida ver ageret.

Niſi Raphaëli Eglino Iconio Tigurino auſcultare velimus [8]), qui Ceirin, poema elegantiſſimum, Virgilio abjudicans, *Catullo* attribuit propter ſtyli ſimilitudinem [9]): *Catulli* profecto eſſe videntur tria carmina in Priapum, quae doctis viris nonnullis poſt carmen 17 collocare placuit; non ita diſſimili ſunt oratione ac ſtylo. Quod e puris jambis confectum eſt, Phaſeli nitorem proxime attingit: et quaedam in iis continentur, quorum imitatio in Eclogis Virgilianis apparet; Virgilius enim a *Catullo* plura ſumſit: tum comparativus *oſtreoſior* carm. 18. auctorem ſuum ſatis clamat; hujusmodi enim comparativis longioribus *Catullus* mirifice delectatur. Neque Terentiano Mauro, vetuſto atque emunctae naris Grammatico, repugnare auſim, qui teſtatur, *Catullum*

c. XIV. contra Valentinianos, *Phaſma* Q. Lutatii Catulli, et *Laureolum* Naevii vel Laberii, neutrum vero Catulli eſſe, eruditis jam notatum. — Carmen Catulli *de incantamentis* citat Plin. XXVIII, 2. Ithyphallica memorat Terentianus Maurus. (Ex *Fabric. Bibl. Lat.* Tom. I. c. 5.)

7) lib. 28. nat. Hiſt. 2.

8) in vindiciis Ceiris Catullianae adverſus Joſ. Scaligerum.

9) Praeter rem omnino *Cirin* Catullo tribuit *Eglinus*, quem Catulli non raro imitatorem docet Leonhardus Friſo libro tertio de poemate. Neque verius alii; *carmen de Vere*,

tullum plures verſus eo Priapejo ſive Antiſpaſtico metri genere compoſuiſſe. Deceſſit poeta noſter annos aliquot natus ultra quadraginta, ut adverſus Euſebii Chronicon oſtendo ad ejus carmen LII. et CXI. [1]).

Vere, ſive *Pervigilium Veneris* ad Catullum auctorem retulerunt, quorum ſententiam confutat Lipſius libro I. Electorum c. V. (Ex Fabric. Biblioth. Lat. Tom. I. c. 5.)

1) Catullum quoque Caeſari ſuperſtitem fuiſſe contendit Joſ. Scaliger ad Euſebii num. MDCCCCLX. aſſentiente Iſ. Caſaubono ad Suetonii Caeſarem c. 73. et Franc. Carpentarius in Carpentarianis p. 432. ſqq. ita ut per *Valerium* in Epiſtola Ciceronis ad Trebatium VII. 11. Catullus poſſit intelligi. (edit. Bipont. p. XIV.) cf. nos in argumento ad Carm. XXXIV.

NON-

Digitized by Google

NONNVLLA VETERVM SCRIPTORVM DE C. VALERIO CATVLLO TESTIMONIA

A VULPIO COLLECTA.

Cornelius Nepos in T. Pomp. Attico cap. 12.

Idem L. Julium Calidium, quem poſt Lucretii *Catullique* mortem, multo elegantiſſimum poetam noſtram tuliſſe aetatem, vere videor poſſe contendere — — — expedivit.

Horatius Satyra 10. lib. 1. v. 19.

Nil praeter Calvum et doctus cantare *Catullum.*

Tibullus lib. 3. eleg. 6. v. 41.

Sic cecinit pro te *doctus*, Minoi, *Catullus.*

Propertius lib. 2. eleg. 19, v. 39. Edit. Bipont.

Iſta meis fiet notiſſima forma libellis:
Calve, tua venia; pace, Catulle, tua.

Idem lib. eod. eleg. 25. v. 87.

Haec quoque laſcivi cantarunt ſcripta *Catulli*,
Leſbia, queis ipſa notior eſt Helena.

Digitized by Google

Ovidius lib. 3. Amorum Elegia 9. v. 61.

Obvius huic venias, hedera juvenilia cinctus
Tempora, cum Calvo, *docte Catulle*, tuo.

Idem libro eod. eleg. 15, v. 7.

Mantua Virgilio gaudet, *Verona Catullo.*

Idem lib. 2. Triſtium, verſu 427.

Sic ſua laſcivo cantata eſt ſaepe *Catullo*,
Femina, cui falſum *Leſbia* nomen erat.
Nec contentus ea, multos vulgavit amores,
In quibus ipſe ſuum faſſus adulterium eſt.

Vellejus Paterculus Hiſtoriae Rom. lib. 2. cap. 36.

Quis enim ignorat, diremtos gradibus aetatis floruiſſe hoc tempore Ciceronem, Hortenſium — — — — — — auctoresque carminum Varronem ac Lucretium, neque ullo in ſuſcepti operis ſui carmine minorem *Catullum?*

M. Seneca Rhetor Controverſia 19.

Erat enim (*Calvus*) parvulus ſtatura; propter quod etiam *Catullus* in Hendecaſyllabis vocat illum *ſalaputium diſertum.*

(*vid. carmen* Catulli 53.)

L. Seneca Philoſophus in Apocolocyntoſi Claudii Caeſaris.

Nec mora, Cyllenius illum collo obtorto trahit ad inferos;

Illuc unde negant redire quemquam.

(*verſus eſt* Catulli *e Carmine* 3.)

Pli-

Digitized by Google

Plinius major Praefatione Hiſt. Nat.

Namque tu ſolebas meas eſſe aliquid putare nugas, ut objicere moliar *Catullum* conterraneum meum: (Agnoſcis et hoc caſtrenſe verbum) ille enim, ut ſcis, permutatis prioribus ſaetabis, duriuſculum ſe fecit, quoniam volebat aeſtimari ea a Veraniolis ſuis et Fabullis.

(vid. carm. 1 et 12. poetae noſtri.)

Idem lib. 28. cap. 2.

Hinc Theocriti apud Graecos, *Catulli* apud nos, proximeque Virgilii, incantamentorum amatoria imitatio.

Idem lib. 36. c. 6.

Hic namque eſt Mamurra *Catulli Veronenſis* carminibus proſciſſus, quem et res, et domus ipſius clarius, quam *Catullus*, dixit habere, quidquid habuiſſet comata Gallia.

(vide carmen 29. noſtri poetae.)

Idem lib. eodem cap. 21.

Sed et ii pumices, qui ſunt in uſu corporum laevigandorum feminis, jam quidem et viris, atque, ut ait *Catullus*, libris.

(*vid. carm. 1. et 22.*)

Idem lib. 37. cap. 6.

Nonius Senator, filius Sturmae Nonii ejus, quem *Q. Catullus* poeta in ſella curuli viſum indigne tulit.

(*vid. carmen 52.*)

Plinius junior Epiſtola 16. lib. 1.

Facit verſus (*Pompejus Saturninus*), quales *Catullus* meus, aut Calvus. Quantum illis leporis, dulcedinis, ama-

amaritudinis inſerit! Sane, ſed data opera, molliuſculos, leviuſculosque, duriuſculos quosdam: et hoc quaſi *Catullus* meus, aut Calvus.

Idem Epiſtola 14. lib. 4. loquens de Hendecaſyllabis.

Scimus alioqui, hujus opuſculi illam eſſe veriſſimam legem, quam *Catullus* expreſſit: *Nam caſtum eſſe decet pium poetam Ipſum etc.*
(vid. carmen 16.)

Sentius Augurinus ap. eund. epiſt. 27. lib. 4.

Canto carmina verſibus minutis,
His olim quibus et meus *Catullus*,
Et Calvus, veteresque — — —

Corn. Tacitus lib. 4. c. 34. annalium, in Oratione Crematii Cordi.

Carmina Bibaculi et *Catulli* referta contumeliis Caeſarum leguntur.

Juvenalis Satyra 6. v. 7.

— — — — — Haud ſimilis tibi, Cynthia; nec tibi, cujus
Turbavit nitidos exſtinctus *Paſſer* ocellos.

Suetonius in Julio cap. 73.

Valerium Catullum, a quo ſibi verſiculis de Mamurra perpetua ſtigmata impoſita, non diſſimulaverat, ſatisfacientem eadem die adhibuit coenae: hoſpitioque patris ejus, ſicut conſueverat, uti perſeveravit.

Quinctilianus lib. 1. Inſtit. Oratoriae cap. 5.

Sicut *Catullus ploxemum* circa Padum invenit.
(*vid. carm. 96.*)

Idem

Idem lib. eod. cap. 10. ubi de aſpirationibus.

Eripuit brevi tempore nimius uſus, ut *choronae, chenturiones, praechones* adhuc quibusdam inſcriptionibus maneant; qua de re *Catulli* nobile Epigramma eſt. (*vid. carm. 85.*)

Idem lib. 6. cap. 3.

Et Catullus cum dicit:

Nulla in tam magno eſt corpore mica ſalis;
non hoc dicit, nihil in corpore ejus eſſe ridiculum.
(*vid. carm. 85.*)

Idem lib. 10. cap. 1.

Jambus non ſane a Romanis celebratus eſt, ut proprium opus; a quibusdam interpoſitus: cujus acerbitas in *Catullo*, Bibaculo, Horatio.

(*Meminit praeterea de Catullo Quinctilianus lib. 9. cap. 3. et 4. item lib. 11. cap. 1 et 3.*)

Martialis lib. 1. Epigr. Epiſtola ad Lectorem.

Laſciviam verborum veritatem, id eſt Epigrammaton linguam excuſarem, ſi meum eſſet exemplum; ſic ſcribit *Catullus*; ſic Marſus, ſic Pedo, ſic Getulicus, ſic quicumque perlegitur.

Idem lib. 1. epigr. 62.

Verono *docti* ſyllabas amat *vatis*.

Idem lib. 2. epigr. 71.

Protinus aut Marſi recitas, aut ſcripta *Catulli*.

Idem lib. 4. epigr. 14.

Sic forſan tener auſus eſt *Catullus*
Magno mittere *Paſſerem* Maroni.

Idem

Digitized by Google

Idem lib. 5. epigr. 5.

Sit locus et noſtris aliqua tibi parte libellis,
Qua Pedo, qua Marſus, quaque *Catullus* erit.

Idem lib. 7. epigr. 14.

Accidit infandum noſtrae ſcelus, Aule; puellae;
Amiſit luſus, deliciasque ſuas.
Non quales teneri ploravit amica *Catulli*
Lesbia, nequitiis *Paſſeris* orba ſui.

Idem lib. 8. epigr. 73.

Lesbia dictavit, *docte Catulle*, tibi.

Idem lib. 10. epigr. 78.

Nec multos mihi praeferas priores,
Uno ſed tibi ſim minor *Catullo*.

Idem lib. eod. epigr. 103.

Nec ſua plus debet tenui Verona *Catullo*.

Idem lib. 12. epigr. 44.

Lesbia cum tenero te poſſet amare *Catullo*.

Idem lib. 14. epigr. 77. quod inſcribitur Cavea Erobea.

Si tibi talis erit, qualem dilecta *Catullo*
Lesbia plorabat; hic habitare poteſt.

Idem lib. eodem epigr. 195.

Tantum magna ſuo debet *Verona Catullo*;
Quantum parva ſuo Mantua Virgilio.
(*vide et Epigr. 152. ejusdem libri.*)

A. Gellius Noct. Attic. lib. 7. cap. 20.

Catullus quoque elegantiſſimus poetarum.
(et infra eod. capite.)

Idem

Idem lib. 19. cap. 9.

Ecquis noſtrorum poetarum tam fluentes carminum delicias feciſſet? niſi *Catullus*, inquiunt; forte pauca; et Calvus itidem pauca.

(*vid. eundem lib. 6. cap. 16.*)

Auſonius Drepanio Pacato Latino.

Cui dono lepidum novum libellum
Veronenſis ait *poeta* quondam,
Inventoque dedit ſtatim Nepoti.

Macrobius lib. 2. Saturnal. cap. 1.

Saturnalibus, optimo dierum, ut ait *Veronenſis poeta.*

(*vid. carmen* 14.)

L. Apulejus in Apologia.

Eadem igitur opera accuſent *C. Catullum*, quod Lesbiam pro Clodia nominarit.

Sidonius Apollinaris epiſtola 10. l. 2. ad Heſperium.

Reminiſcere quod ſaepe verſum complevit *Lesbia* cum *Catullo.*

Severinus Boethius de Conſolat. Philoſophiae l. 3. Proſa 4.

Num vis ea eſt magiſtratibus, ut utentium mentibus virtutes inſerant, vitia depellant? Atqui non fugare, ſed illuſtrare potius nequitiam ſolent; quo fit, ut indignemur, eos ſaepe nequiſſimis hominibus contigiſſe. unde *Catullus* licet *in curuli Nonium ſedentem*, *ſtrumam* appellat.

(vid. carmen 52.)

Dio-

Diomedes Grammaticus lib. 3. c. 6. de Jambico.

Cujus carminis praecipui ſcriptores apud Graecos Archilochus, Hipponax, apud Romanos Lucilius, et *Catullus*, et Horatius, et Bibaculus.

Terentianus Maurus in Tractatu de Litteris, Syllabis, Pedibus, et Metris. v. 838. ubi de Phalaecio hendecaſyllabo.

Exemplis tribus hoc ſtatim probatis,
Docti carmine quae legis *Catulli* etc.

Idem tractatu eodem v. 1031.

Hunc lucum tibi dedico, conſecroque, Priape, etc.
Et ſimiles plures ſic conſcripſiſſe *Catullum*
Scimus — — — —
(vid. carmen 18.)

VULPII

Digitized by Google

VULPII
DIATRIBE
DE METRIS CATVLLI.

VERSUUM genera, quibus in epigrammatibus ceteriſque poematis utitur CATULLUS, numero quatuordecim occurrunt. Principem locum obtinet Phalaecius hendecaſyllabus, qui conſtat e ſpondaeo, dactylo, ac tribus trochaeis, hoc pacto:

Quoī dō | nō lĕpĭ | dūm nŏ | vūm lĭ | bēllūm

In prima tamen ſede apud antiquiores poetas trochaeum, vel jambum loco ſpondaei nonnunquam recepit, ut in ſequentibus:

Ārĭ | dā mŏdŏ | pūmĭ | ce ēxpŏ | lītūm
Mĕās | ēſſe ălĭ | qūid pŭ | tārĕ | nūgās

In altera poeta noſter carmine 57. v. 7. creticum ſive amphimacrum ſemel uſurpavit:

Ūno īn | lēctŭlō | ērŭ | dītŭ | li āmbō

Verſus autem ille initio carminis 40.

Quaenam te mala mens, miſelle Ravide,

hypermeter eſt, ſive una ſyllaba redundans. quem hac ratione metimur, ut poſtrema ſyllaba per ſynaloephen elidatur a prima ſubſequentis, quae incipit a vocali:

Qūaenām | tē mălă | mēns mĭ | sēllĕ | Răvĭ | de Agĭt.

Hoc

Hoc primo genere verſus utitur *Catullus* trecies novies, videlicet carmine 1. 2. 3. 5. 6. 7. 9. 10. 12. 13. 14. 15. 16. 21. 23. 24. 26. 27. 28. 32. 33. 35 36. 38. 40. 41. 42. 43. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 53. 54. 56. 57. 58.

II. Sequitur ſecundo loco Jambicus trimeter, ſeu ſenarius, acatalectus. Hic ſex pedibus conſtat, qui omnes poſſunt eſſe jambi, ut:

ʺAĭt | fŭīſ | ſĕ nā | vĭūm | cĕlĕr | rĭmūs

Interdum vero in locis diſparibus, puta in primo, tertio, quinto ſpondaeus admittitur, pes jambo *ἰσο-σύλλαβος*, etſi non *ἰσόχρονος*: nonnunquam etiam impariſyllabi, ut anapaeſtus ◡◡—, dactylus, tribrachys ◡◡◡. At in locis paribus, nempe ſecundo, quarto, ultimo, extra comoediam, et fabulas Phaedri Aeſopias, comicò fere ſtylo ſcriptas, praeter jambum vel tribrachyn ceteri pedes vix recipiuntur. Exempla mixti Jambici:

Stēlla īn | cūrū | lĭ ſtrū | mā Nō | nĭūs | ſĕdĕt
Per con | ſula | tum pe | je rat | Vati | nius

Hoc genere *Catullus* utitur quater, nimirum carmine

4. Phaſelus ille, quem videtis, hoſpites.
20. Ego haec, ego arte fabricata ruſtica.
29. Quis hoc poteſt videre, quis poteſt pati.

haec porro tria carmina conſtant è Jambicis puris.

52. Quid eſt, Catulle, quod moraris emori?

E mixtis hoc Jambicis eſt.

III.

III. Succedit ſuperioribus Choliambus, ſive Scazon, in omnibus praecedenti conveniens, ſi duos ultimos pedes excipias; etenim ordine praepoſtero quintus pes ſemper eſt jambus, ultimus ſemper ſpondaeus, ut:

Fūlſĕ | rĕ quōn | dām cān | dĭdī | tĭbī | ſōlēs

Hoc genus a Catullo ſepties adhibetur:

Carmine 8. Miſer Catulle, deſinas ineptire.
22. Suffenus iſte, Vare, quem probe noſti.
31. Paeninſularum, Sirmio, inſularumque.
37. Salax taberna, voſque contubernales.
39. Egnatius, quod candidos habet dentes.
44. O funde noſter, ſeu Sabine, ſeu Tiburs,
59. Bononienſes Rufa Rufulum fellat.

IV. Quarti generis eſt Sapphicus hendecaſyllabus, qui conſtat e trochaeo, ſpondaeo, dactylo, et rurſum duobus trochaeis, ut:

Sīve ĭn | ēxtrē | mōs pĕnĕ | trārīt | Īndōs

quamquam interdum poeta noſter altera in ſede trochaeum collocaverit. Exempla ſunt:

Seū Sā	cās ſă	gīttīfĕ	rōsquĕ	Pārthōs
Pauca	nunti	ate me	ae pu	ellae
Oti	um, Ca	tulle ti	bi mo	leſtum eſt

Illi autem verſus abundant ſemipede, qui abſorbetur a prima vocali ſubſequentis:

Nullum amans vere, ſed idemtidem omnium.
Qui illius culpa cecidit, velut prati.

Digitized by Google

In eo autem non ſervatur ſynaloephe, ſed hiatus relinquitur quarto loco:

Gāllī | cūm Rhē | num hōrrĭbĭ | lēsquĕ | ūltĭ

Hoc genere verſus utitur *Catullus* bis, nimirum in duabus odis, quarum utraque eſt dicolos tetraſtrophos; conſtant enim ex duplici genere verſuum, Sapphico et Adonio, ſingulaeque earum ſtrophae quaternis verſibus concluduntur:

Carm. 11. Furi, et Aureli, comites Catulli.
51. Ille mî par eſſe deo videtur.

V. Quinti generis eſt Adonius, verſiculus exiguus, qui conſtat dactylo et ſpondaeo, ut:

Īlĭā | rūmpēns

Utitur eo Catullus bis, ut paulo ante diximus.

VI. Ad ſextum genus pertinet Trochaicus Steſichorius, quem Antiſpaſticum etiam vocant, Priapejum, et Angelicum: qui verſus conſtat ſex pedibus: choreo vel ſpondaeo, dactylo, cretico —◡— rarius dactylo, iterum choreo vel ſpondaeo, iterum dactylo, poſtremum choreo, ut:

Ēt ſā|līrĕ pā|rātum hābēs|ſēd vĕ|rērīs īn|ēptā
Qūemdām|mūnĭcī|pēm mĕūm|dē tŭ|ō vŏ|ŏ|pōntĕ
Nūtrī|ō, măgīs|ēt măgīs|ūt bĕ|ātă qŭot|ānnīs.
Prŏ quēis|ōmnĭă hŏ|nōrĭbŭs|haēc nĕc|ēſſĕ Prĭ|āpŏ

Īn fŏſ	ſā Lĭgŭ	rī jăcēt	ſūbpēr	nātā ſĕ	cūrī
Tantum	dem omnia	ſentiens	quam ſi	nulla ſit	uſquam
Quercus	arida	ruſtica	confor	mata ſe	curi
Alter	parva ſe	rens manu	ſemper	munera	larga

utitur

utitur eo verſu *Catullus* ter, nimirum:

Carm. 17. O Colonia, quae cupis ponte ludere ligneo.
18. Hunc lucum tibi dedico conſecroque, Priape:
19. Hunc ego, juvenes, locum, villulamque paluſtrem.

VII. Septimi generis eſt Jambicus tetrameter catalectus, qui conſtat ſeptem pedibus, et caeſura in fine. Ad eum porro faciendum ſervantur omnia, quae ad Jambicum trimetrum pertinent. Exemplum ſit:

Rĕmĭt|tĕ pāl|lĭŭm|mĭhī|mĕūm|quŏd īn|vŏlā|ſtī

In illo verſu eſt amphibrachys ◡—◡ ſecundo loco, anapaeſtus tertio:

Qūum dē|vĭā mŭ|lĭĕr ă|lĭtēs|ōſtēn|dĭt ō|ſcĭtān|tēs

in illo autem ſpondaeus loco ſeptimo:

Īnvĭ|ſă tūr|pĭtĕr|tĭbī|flăgēl|lă cōn|ſcrībīl|lĕnt

Catullus hunc adhibet ſemel, carmine 25.

Cinaede Thalle, mollior cuniculi capillo.

VIII. Octavi generis eſt Choriambus, qui conſtat quinque pedibus, nimirum ſpondaeo, tribus choriambis —◡◡— et pyrrhichio, ut:

Vēntōs|īrrĭtă fēr|ĕt nĕbŭlās|āĕrĭās|ſĭnĭs

Hoc verſus genere conſcripta eſt Horatii ode 18. lib. 1.

Nullam, Vare, ſacra vite prius ſeveris arborem.

Utitur eo *Catullus* ſemel carmine 30.

Alphene immemor, atque unanimis falſe ſodalibus.

IX. Noni generis eſt Pſeudo-phalaecius δεκασύλλαβος, qui fit ex duobus ſpondaeis, ac tribus choreis, ut:

> Fēmĕl |lās ōmnēs ă|mīcĕ |prēndī
> Quas vul|tu vi| di ta |men ſe|reno

interdum ſpondaeo, et quatuor choreis; cujusmodi

> Te īn cīr|cō te īn|ōmnī|būs lĭ|bēllīs

Tribrachys autem loco ſpondaei prima in ſede poſitus, occurrit illo verſu:

> Cămĕrĭ|ūm mĭhī|pēſſĭ|mae pŭ|ēllaĕ

Utitur eo *Catullus* ſemel, quamvis intermiſceat legitimos hendecaſyllabos, carmine 55.

> Oramus, ſi forte non moleſtum eſt.

X. Decimi generis eſt Glyconius, qui fere conſtat ſpondaeo, et duobus dactylis, ut:

> Jām ſēr|vīrĕ Thă|lăſſĭō

At Veronenſis poeta ſaepenumero trochaeum uſurpat in prima ſede; cujusmodi ſunt illi:

> Cīngĕ | tēmpŏră | flōrĭbŭs
> Suave o | lentis a | maraci
> Flamme | um cape | laetus huc
> Huc ve | ni nive | o gerens

aliquando jambum, ut in hoc

> Pŭēl|lae ĕt pŭĕ|ri īntĕgrī

Utitur eo *Catullus* bis, nempe in duabus odis, quarum prima eſt dicolos tetraſtrophos, conſtat enim e Glyconio verſu et Pherecratio; ſingulae porro ejus ſtrophae quaternis verſibus finiuntur: altera eſt dicolos pentaſtrophos,

Digitized by Google

ſtrophos; quae iisdem verſuum generibus conſcripta eſt, ſed ſtrophas habet e quinis verſibus.

Carm. 34. Dianae ſumus in fide.
60. Collis o Heliconii.

XI. Undecimi generis eſt Pherecratius; qui fere conſtat ſpondaeo, dactylo; atque iterum ſpondaeo; ut:

Ēxĕr | cētĕ jū | vēntām

Catullus tamen in prima ſede frequentius trochaeum collocat; cujusmodi ſunt

Lūtĕ	ūm pĕdĕ	ſōccūm
Frige	rans Aga	nippe
Semper	ingenc	rari
Soſpi	tes ope	gentem

nonnumquam et jambum, ut in illis:

Pŭĕl | laēquĕ că | nāmūs
Hymen | o Hyme | naee

ſemel ſecundo loco ſpondaeum adhibuit:

Nūtrī | ūnt hū | mōrĕ

Hoc genere verſus bis utitur, nempe carmine 34 et 60. cum Glyconio.

XII. Duodecimi generis eſt Hexameter; cujus notiſſima ſtructura. *Catullus* non raro adhibet ſpondaeum pro dactylo in quinta ſede, veluti:

Tempe	quae ſyl	vae cin	gunt ſuper	īmpēn	dentes
Non prius	ex il	lo fla	grantia	decli	navit
Eruit	illa pro	culra	dicibus	extut	bata

Hoc

Hoc genere verſus utitur poeta noſter bis perpetua ſerie,

Carm. 61. Veſper adeſt, juvenes! conſurgite! Veſper Olympo.

63. Peliaco quondam prognatae vertice pinus.

alternis vero cum Pentametro, a carmine 64. usque ad finem libri. Nonnulli apud noſtrum occurrunt hypermetri, cujusmodi ſunt exempli cauſa:

Inde pater divûm ſancta cum conjuge, natisque.
Et qui principio nobis terram dedit, auctore.

XIII. Decimi tertii generis eſt Pentameter Elegiacus, aeque notus. Eſt autem Catullus, more antiquiorum poetarum, in hoc genere nonnunquam duriuſculus, qualia enim ſunt illa!

Troja virûm et virtutem omnium acerba cinis.
Quam modo qui me unum atque unicum amicum habuit.
Vere, quantum a me, Lesbia, amata, mea, es.
Divûm ad fallendos numine abuſum homines
Nec deſiſtere amare, omnia ſi facias.

Et ſi qua ſunt alia ſimilia.

XIV. Decimi quarti generis eſt Galliambicus, de quo vid. in Argumento ad Carm. LXIII.

Digitized by Google

C. VALERII
CATVLLI
VERONENSIS
AD
CORNELIVM NEPOTEM
LIBER.

CARMEN I.

Quoi dono lepidum nouum libellum,
Arida modo pumice expolitum?

Cor-

VARIETAS LECTIONIS.

Caii. Scaliger legit *Quinti.* Refutatus iam à Paſſeratio et Voſſio. 2. Nonnulli *arido* perperam. Nam cum in utroque genere occurrat *pumex* ſicut *cinis* apud noſtrum et *finis* apud

Modeſte dedicat poëta libellum ſuum Cornelio Nepoti, tamquam benevolo ingenii ſui aeſtimatori, et ſimul ipſius Cornelii doctos labores multis extollit laudibus.

V. 1.) Senſus eſt: cui dono offeram iocoſa carmina, novo modo et a noſtri temporis more recedente a me jam decantata et confecta? *quoi* pro *cui* ex veteri ſcribendi modo vid. Broukhuſ. ad Tibull. I. 9. 64. et Obſervat. Miſcell. T. I. pag. 134. Adiecta *lepidum* et *novum* nullo modo ad externum libri ornatum referenda ſunt, quod putabat Doctiſſ. Harleſius in Chreſt. Poet. Lat. et J. M. Heintzius in Chreſt. Poet. Nam *lepidum* h. l. eſt iocoſum, feſtivum, facetum, leporis plenum. Ipſe poëta mox c. VI. v. 16. *volo te ad coelum* lepido *vocare* verſu. *Novus* vero libellus dicitur, quod Catullus tum primus eiusmodi iocoſa carmina publici iuris faciebat. Pari modo *carmina nova* vocantur apud Virgil. Eclog. III. v. 86. et *novae fides* apud Horatium I. Od. 26. 10.

V. 2) *Arida m. p. expol.* h. e. modo abſolutum, et ad umbilicum

bilicum

Digitized by Google

Corneli, tibi: namque tu ſolebas
Meas eſſe aliquid putare nugas,
Iam tum, cum auſus es unus Italorum
Omne aevum tribus explicare chartis,
Doctis, Iuppiter! et laborioſis.
Quare habe tibi, quidquid hoc libelli eſt,

Qua-

alios [de noſtra voce vide exempla apud Burmann. Sec. Anthol. T. II. p. 507.] ευφωνίας cauſa h. l. cum plurimis editionibus legendum eſt *arida*. 9. Noſtram lectionem tuentur Stat. MSS. et edd. optimae. *patrima* Scal. *patroa* Voſſ. et Vulp. *quod or[illegible]per virorum* tentabat Iovianus Pontanus probante Barthio ad Stat. II. Theb. v. 651. *quod o perenna virgo* volebat Munckerus ad Antonin. Liberal. c. 16. *quod o Patrone gyro Plus uno maneat perenne ſecli* coniecit Nic. Heinſius in Notis ad Catul-

bilicum perductum. Nam veteres ſolebant membranas publicandas pumice expolire, laevigare, et aequare, conf infra c. XXII. v. 8. et Tibull. III. 1. v. 9.

V. 3-8) Senſus eſt: Tibi, Corneli, libellus meus offerendus eſt; nam, quanti me facias, ſatis declaraſti iam olim in chronicis tuis. Scripſit enim Cornelius Nepos praeter vitas imperatorum multa alia temporis iniuria nobis erepta. In his numerantur Chronicorum libri tres, qui h. l. vocantur tres chartae: nam chartae, ſicut Graecorum χάρται, paſſim vocantur ipſi libri vel volumina. Horat. Epiſt. II. 1. 161.

Serus enim *Graecis* admo-
vit acumina *chartis*.

cf. Horat. IV. 8. 21. Ovid. Triſt. III. 1. 4. et infra LXVIII. 45. Complexus autem fuerat Cornelius in his tribus libris *unus Italorum* (quod nullus Romanorum adhuc tentaverat) omnis aetatis res memorabiles (*omne aevum*) et id quidem multa cum doctrina et diligentia. *Juppiter* eſt exclamatio admirationi inſerviens. Sic ſaepe Graecis ὦ Ζεῦ, nos: *bey Gott!* in his igitur libris Cornelius *ſolebat putare* (putavit) *eſſe aliquid* (εἶναι τι) pretium aliquod habere *nugas* Catulli, carmina lepida. Eleganter et modeſte!

V. 8) Accipe igitur hunc qualemcunque libellum, qui ſub tutela Minervae aeternitate gaudeat. Nam *patrona virgo*

haud

Qualecunque: quod, o patrona Virgo,
Plus uno maneat perenne ſeclo.

lum, quae adiectae ſunt eius Adverſariis a Burmanno editis a pag. 633—654. nimis audacter! cur enim non bene latine Minerva dici poſſit *patrona*, quod negat Heinſius, equidem non video.

haud dubie eſt Minerva, quae perpetuo epitheto dicitur *caſta* h. l. virgo. Nec minus ingeniorum et artium celebratur fautrix. Horat. A. P. 385.
Tu nihil invita dices facies-que Minerva.

CARMEN II.

AD PASSEREM LESBIAE.

Paſſer, deliciae meae puellae,
Quicum ludere, quem in ſinu tenere,
Quoi primum digitum dare adpetenti,

v. 3. *Ac patentes* Voſſius, quam lectionem ex librorum veterum auctoritate repoſuiſſe ait. Sed noſtra lectio multo eſt accommodatior. 5. *cum deſiderio mei intuentis Parum neſcio*

Primum ſtatim carmen poſt dedicationem eſt lepidiſſimum. Laudat poeta in illo paſſerem, quem Lesbia in deliciis habebat, non alio profecto conſilio, quam ut aures Lesbiae permulceat decantatis paſſeris eius laudibus, et ſic mercedem carminis aucupetur dulciſſimam. — Quamvis igitur argumentum huius carminis eſt ſimpliciſſimum, cuius generis multa alia tam veteres, quam recentiores poetae tractaverint; non defuerunt tamen allegoriarum captatores, qui et hic neſcio quid obſcoeni ſub paſſeris nomine latitare ſubodorarentur. Corradinus de Allio cenſet adeo, poetam hoc carmine alloqui paſſerem Lesbiae aegrotantem, ſed ipſe aegrotaſſe videtur, cum haec ſcriberet. Conſtat denique, in more poſitum fuiſſe apud veteres, ut pueri aeque ac puellae

Et acris ſolet incitare morſus:
Quum deſiderio meo nitenti
Carum neſcio quid lubet iocari,
(Vt ſolatiolum ſui doloris:

Credo,

quid lubet iocari Heinſius in notis ad Catullum libro citato ex coniectura parum probabili. 6. piget fere omnes coniecturas, quas V. V. D. D. ad hunc locum attulerunt, chartae illinere. *Et ſolatiolum ſui doloris credo*, Voſſ. *ut ſolatiolum* Vulp. Pro *credo ut* v. ſequ. tentabat Scaliger *credunt*. difficultatem nimi-

aves ad luſum et oblectationem exquirerent. Vid. Bochartus Hierozoic. p. 16. cf. Martial. lib. I. epigr. 8.

V. 3.) *Quoi pr. dig. da. adp.* primus digitus eſt extrema digiti pars (die Fingerſpitze) ἄκρον τȣ̃ δακτύλȣ. Sic *prima aqua* apud Ovid. Her. XVIII. v. 100. dicitur aqua extrema, quae littus alluit. Pari modo *ultimus* dicitur infra c. XI. 22. pratum *ultimum* eſt prati extrema pars. *Adpetenti* h. e. apprehendere et mordere cupienti.

V. 5-9.) Locus corruptiſſimus, (vid. Var. Lect.) quem levi medela ſanari poſſe puto, ſi particulam *ut* v. 7. in *in* vel *ad* mutaveris et locum ſic interpunxeris:

Quum deſiderio meo nitenti
Carum neſcio quid lubet iocari;
In ſolatiolum ſui doloris
Credo, ut tum gravis acquieſcat ardor.

Deſiderio meo nitenti, h. e. puellae meae formoſae. *Deſiderium* vocatur puella, cuius deſiderio amator flagrat. Sic πόθος apud Bion. Idyll. I. v. 83. *nitere* autem, *nitidus* et *nitor* paſſim de pulchra foeminarum forma. Ovid. Met. 12. v. 405. *Hylonome, qua nulla nitentior foemina.* Horat. I. Od. 5. v. 13. quibus intentata *nites.* Lib. II. Od. 12. 19. *nitidae virgines.* L. I. Od. 19, 5. urit me Glycerae *nitor.* 6.) *Carum neſcio quid* dulce quid, ſuaviter. Iam ſenſus erit: puella mea laceſſere ſolet paſſerculum ſuum ad eiusmodi morſiunculas inprimis tum, quando *illi* (pro quo eleganter: *deſiderio meo nitenti*) lubet ſuaviter iocari et animi cauſa ludere, haud dubie (*credo*) in doloris ſui levamen, ut *tum* (inter *iocandum*) aeſtus animi et fluctus componantur. Ergo Lesbiae fuit paſſer id,

quod

Credo, ut tum gravis acquieſcat ardor)
Tecum ludere, ſicut ipſa, poſſem,
Et triſtis animi levare curas;
Tam gratum mihi, quam ferunt puellae

A 3 Per-

rum huius loci peperit ingrata repetitio particulae *ut* et diverſa eius ſignificatio. Hinc diverſae ſententiae, coniecturae, et explicationes Heinſius in notis ad Cat. pro *ut* legendum eſſe ſuſpicatus eſt *Tu*, et, cum ne ſic quidem difficultates remotas videret, verſus ita conſtituendos et transponendos eſſe putavit: *Corde cum gravis acquieſcit ardor, Ut ſolatiolo ſui doloris Tecum ludere, ſicut ipſa, poſſim.* Denique totum verſum excidiſſe putat, quo donatum ſibi a puella paſſerem poëta ſit teſtatus. — Audaciſſimus omnium in hoc loco emendando fuit Corradinus de Allio, qui, ut molliter dicam, non emendavit, ſed miſere ſaepe corrupit et mutilavit poëtam. Nam quamvis libros Manuſcriptos iactet, non unius tamen aſſis aeſtimandae ſunt plurimae, quas affert, lectiones. Has igitur non recenſebo, quodcunque autem in eius editione reperitur frugi, bona fide laudabo et proferam. quid mihi de hoc loco emendando et explicando videatur, dixi in notis. V. 9. *poſſe* Voſſius, Vulpius et

quod nobis fere male affectis inſtrumentum aliquod muſicum V. 9. ad *poſſem* ſubintellige *ſi*, quae particula nonnunquam omitti ſolet. Vid. Burmann. ad Ovid. Amor. III. 3. v. 9. ſi poſſem, inquit poeta, eodem modo, ac puella mea, paſſere illo uti ad levandas animi curas, tam gratum id mihi foret, quam quod gratiſſimum.

V. 11) Poſt *gratum* ſupplendum eſt: foret. *Pernici puellae* Atalantae, Schoenei filiae, quae curſu certavit cum procis ſuis et victa tandem obiecto malo aureo nupſit Hippomeni. Ovid. Metamor. X. v. 609. Fuerunt autem duae Atalantae, quae ſaepe confunduntur. Vid. Spanhem. ad Callimach. Hymn. in Dian. v. 216. et Perizon. ad Aelian. Lib. X. c. 1. V. 13) *Quod zonam ſol. d. ligat.* h. e. quod malum aureum effecit, ut viro traderetur, qui tandem zonam ſolveret. Solvebatur autem zona, qua virgines contra vim libidinoſorum praecinctae fuerunt, a ſponſo primo concubitu. Diligenter et fuſe hunc morem exſecutus eſt Schraderus ad Muſaeum p.

343.

Digitized by Google

Pernici aureolum fuiſſe malum,
Quod zonam ſoluit diu ligatam.

alſi. V. 11. *tam gratum id mihi* Muret. *tam gratum*] *eſt* Voſſius et Vulpius.

343 - 349. cf. Erneſti ad Callimach. Hymn. in Dian. v. 16. et Burmann. ad Ovid. Heroid. ep. II. v. 116.

CARMEN III.

LVCTVS IN MORTE PASSERIS.

Lugete, o Veneres, Cupidinesque,
Et quantum eſt hominum venuſtiorum.
Paſſer mortuus eſt meae puellae,

Paſſer,

V. 4. Hic verſus abeſt in Stat. MSS. et aliis editionibus, ſed Scaliger eum in ſuo MS. invenit. Tuetur eundem Cantacat. Nam quem non horrore quodam perfundat Orci deſcriptio? — Non poenitebit cum noſtro contuliſſe Ovidii epicedium in mortem pſittaci Amor. II. el. 6. Eiusdem argumenti carmen apud Statium II. Silv. IV. et Lotichii, poetae ſuaviſſimi, carmen in funus Delphini Lib. II. Eleg. 7. Eleganter carmen noſtrum tranſtulit in vernaculam *Ramlerus* in *Oden aus dem Horatz*, Berolini 1769.

Deflet poeta in hoc carmine mortem paſſeris Lesbiae, quem vocat, melliti, ſed melle dulcius eſt ipſum carmen flebilibus modis deductum et plane ad doloris ſenſum compoſitum. Si verum eſt, quod veriſſimum puto, maximam veterum carminibus dignitatem conciliari gravitate ſententiarum, quibus repente ſaepe lectorem in rebus ludicris occupatum ad ſeria abripiunt, nominatim Horatius, Tibullus, Propertius et Anacreon; profecto hoc Catullianum carmen iure ſibi hanc laudem vindi-

v. 2.) *quantum eſt hom. venuſt.* h. e. quotquot ſunt homines elegantes et delicati, nam

Paſſer, deliciae meae puellae,
Quem plus illa oculis ſuis amabat:
Nam mellitus erat, ſuamque norat
Ipſam tam bene, quam puella matrem:

brigienſis edit. ex fide MSS. Auget certe hic verſus vim doloris, nec diſplicet eiusdem verſus ex ſuperiori carmine iteratio. V. 6. *ipſa* Voſſius et MSS. Stat. V. 10. *pipiabat* Voſſius et Cantabrigienſis. alii *piplabat*, *pipulabat*, *pipilabat*. *pippiebat* Mu-

nam *venuſtus* non ſemper ad formam, ſed ad morum ſaepe ſuavitatem et elegantiam refertur, et idem eſt, quod nobis: *artig*, *galant*. infra carm. XXII. v. 2. *homo eſt venuſtus, et dicax, et urbanus*. XIII. 6. ad Fabullum *venuſte noſter*. Cicero de Orat. II. c. 56. *Sed cum omnium ſis venuſtiſſimus et urbaniſſimus*. Idem Pro Domo c. 34. de facilitate iocandi *Sermo venuſtus et urbanus*. Contra *invenuſtus*, quicquid elegantiae et honeſtati repugnat, *unartig*, *unmanierlich*. Infra carm. XII. v. 5. de furto ſudarii *res eſt ſordida et invenuſta*. Nec huc traxerim felicitatem amoris, quam notionem interpretationi ſuae immiſcet Cl. Harleſius in Chreſtom. Poet. Lat. 155. quamvis *venuſtus* eleganter alias dicitur, *cui Venus in amore favet*, *invenuſtus* (*αναφρόδιτος*) cui non favet. vid. Hemſterhuſ. ad Lucian. T. I. p. 242. Sed haec notio huc non quadrat. Citantur enim Veneres, Cupidines et elegantiſſimi quique homines ad lugubres paſſeris exſequias non aliam ob cauſam, quam quod ipſe paſſer fuerat dulciſſimus mellitiſſimusque.

V. 5.) *Quem plus oculis ſuis amabat*, h. e. quo nihil ipſi fuit carius. Ab oculis enim, pretioſiſſima corporis noſtri parte, variae ſummi declarandi amoris formulae petitae ſunt. cf. Moſch. Idyll. III. v. 9. et quae ibi obſervat elegantiſſimus Manſo. Plura vid. apud Rittershuſ. ad Oppian. Halieu. I. v. 703. et Spanh. ad Callimach. H. in Dian. v. 211. Plautus ſaepius: *oculitus amare*. cf. infra car. XIV. v. 1.

V. 6.) *ſuamque norat ipſam tam bene* ſuam ipſam h. e. ſuam dominam. Nam *ipſa* ſub-

Nec ſeſe a gremio illius movebat;
Sed circumſiliens modo huc, modo illuc,
Ad ſolam dominam uſque pipilabat.
Qui nunc it per iter tenebricoſum,
Illuc, unde negant redire quemquam:
At vobis male ſit, malae tenebrae
Orci, quae omnia bella devoratis;
Tam bellum mihi paſſerem abſtuliſtis.
O factum male! O miſelle paſſer,

Tua

ret. V. 12. *illud* MSS. Stat. V. 16. *bellus ille paſſer* Ald. et Col. *o malae tenebrae* Muret. *o factum male, vae puſille paſſer* Meleager, qui in antiquis libris invenerat, *bonum factum male*

ſubſtantive pro domina dicitur more Graecorum, qui ſaepe dominum αὐτὸν, et dominam αὐτὴν vocant. Sic Plautus Caſina, Act. IV. 2. 10. Ego eo, quo me *Ipſa* (domina) miſit. vid. quos laudat Doctiſſ. Harleſius ad Chreſtomath. Graec. p. 51.

V. 10.) *ad dominam* h. e. verſus vel adverſus dominam.

V. 11 — 14) *iter tenebricoſum* nos: die finſtre Todesbahn. Salluſt. Catil. LII. §. 14. *inferorum loca ſunt tetra, inculta, faeda atque formidoloſa.* ubi vid. ſimilia exempla a Cortio collecta. V. 12.) *unde neg. red. qu.* Similiter Orcus apud Oppianum Halieut. IV. v. 394. ἀνέκβατος ἄϊδος εὐνὴ vocatur, ad quem locum alia exempla fati neceſſitatem deſcribentia dabit Ritterſhuſius. cf. Antipatri Epigr. in Analect. Vet. Poet. Graec. 90. T. II. p. 87. edit. Brunck.

— ἐς γὰρ ἄκαμπτον,
Ἐς τὸν ἀνόστητον χῶρον ἔβης ἐνέρων.

V. 14. *quae omnia bella devoratis.* Simillima plane de Orco eſt querela Veneris mortem Adonidis lugentis apud Bion. Idyll. I. v. 55. τόδε πᾶν καλὸν ἐς σὲ καταῤῥεῖ. cf. Ovid. Amor. II. 6. v. 39.

V. 16.

Tua nunc opera meae puellae
Flendo turgiduli rubent ocelli.

bellus ille paſſer. V. 17. *Veſtra nunc opera* Aldus. *cuia nunc opera* Voſſius. noſtram lectionem tuentur Cantabrig. Vulp. et omnes fere libri ſcripti.

V. 16. ſeqq.) *o factum male!* Exclamatio in rebus adverſis. Sic Cicero de morte Alexionis ad Attic. lib. XV. Epiſt. I. *o factum male de Alexione*. contra in rebus laetis *o factum bene*. cf. Vulpius. 17.) *Tua opera* h. e. tua cauſa, propter te. 18.) *turgiduli ocelli*. Saepe genae *tumidae* et oculi *tumidi* ex fletu dicuntur. Tibull. I. 8. 68.

Et tua iam fletu lumina feſſa tument.

ubi vid. Illuſtriſſimus Heyne in Obſervat. p. 77. edit. nova.

CARMEN IV.

Iambicum Trimetr

DEDICATIO PHASELI.

Phaſelus ille, quem videtis, hoſpites,
Ait fuiſſe navium celerrimus,

A 5 Neque

1. *Phaſellus*. Aldus et Statii MSS.

Phaſelum ſuum concelebrat poeta ob inſignem ſibi olim praeſtitum uſum, nunc vero emeritum et recondita quiete ſeneſcentem. Summa eius laus ponitur partim in celeritate, partim in roboris firmitate, qua tot et tanta emenſus fuerat itinera. Suaviſſime autem ipſum Phaſelum inducit depraedicantem merita ſua et denique ſolemni modo Caſtori et Polluci ſe conſecrantem. Caeterum vix dubitari poteſt, quin totum hoc carmen ad Graeci cuiusdam poetae exemplum compoſitum et adumbratum ſit; adeo ſpirat Graecorum indolem, leporem et in uſu metaphorarum audaciam. Nec deſunt exempla, ubi ipſae naves vel marita

Digitized by Google

Neque ullius natantis impetum trabis
Nequiſſe praeterire, ſive palmulis
Opus foret volare, ſive linteo.
Et hoc negat minacis Adriatici

Nega-

V. 6. Voſſ. quia in nonnullis MSS. legerat *negant*, reponit *nec aut* male! nam ſic perit quaeſita poetae elegantia.

ſua extollentes inducuntur, vel Deo cuidam dedicantur. cf. Antiphili Epigr. 26. in Analect. V. P. G. Tom. II. p. 176. et Macedon. 22. 23. Tom. III. p. 117. edit. Brunck. Eſt autem hoc carmen, quod meris Iambis conſtat, numeris ſuis abſolutiſſimum tantaque arte et facilitate compoſitum, ut, artemne magis in illo admireris, an leporis et ingenii venuſtatem, ipſe neſcias. Hinc recte iudicat Vulpius, vel ex hoc uno carmine perſpici poſſe, cur veteres *docti* nomine noſtrum inſignierint. Expreſſit autem hos iambos totidem iambis graecis puris Ioſ. Scaliger, qui leguntur in eius notis ad h. c. cf. Parodiae ad Phaſelum Catulli a diverſis auctoribus ſcriptae cum notis philol. Andr. Senftlebii Lipſ. 1642. 8.

V. 1.) *Phaſelus* eſt navicula longior et ſimul anguſtior, mira inprimis velocitate nota, quam praeſtabat prora longe et oblique ſupra aquam porrecta. Fuſe de hac voce et eius etymologia diſputat Voſſius ad hunc locum.

V. 2.) *ait fuiſſe nav. celerrimus* ex noto graeciſmo, caſus primus pro caſu quarto. Virg. Aen. II. v. 377. *ſenſit delapſus in hoſtes.* vid. Bentlejus ad Horat. Epiſt. I. 7. 22.

V. 3—6.) Senſus: et potuiſſe cuiuslibet navigii velocitatem ſuperare, ſive remorum ſive velorum uſu certandum fuiſſet. *trabs* pro navi ex primo navium uſu. *cava trabs* apud Virgil. Aeneid. III. v. 191. *palmula* proprie remi pars extrema, in modum palmae protenta. ταρσος κώπης. *praeterire* curſu ſuperare. παρέρχεσθαι, παρατρέχειν. *volare* velociter navi currere. Virgil. Aeneid. III. v. 124. ſic πετᾶσθαι apud Graecos. vid. Interpret. ad Hygin. p. 122. edit. Stav. hinc ipſa navis vocatur πολυπλανέων ἀνέμων πτερὸν apud Macedon. in Analect. Vet. Poet.

Negare litus, inſulasve Cycladas,
Rhodumve nobilem, horridamve Thraciam,
Propontida, trucemve Ponticum ſinum;
Ubi iſte, poſt Phaſelus, antea fuit

Co-

Poet. Graec. Tom. III. Epigramm. 23. p. 117. edit. Brunck. contra eleganti metaphora id, quod de navigio proprie dicitur, transfertur ad volatum. Ita Virgilius dixit *remigium alarum*. Aeneid. I. v. 301 et VI. v. 19. Ceterum obſervandum eſt, tres diverſas metaphoras hic coniungi, *natare*, *ire*, *volare* ut mox v. 12. ubi pro fronde *coma*, quae *loqui* et *ſibilum* edere dicitur. Quam quidem poetae ab una metaphora ad aliam tranſilientis audaciam graviter taxat Muretus. Sed recte obſervat Erneſti in Initiis Rhetor. §. 319. non nimis huic legi adſtringendos eſſe poetas, quibus, cum exarſerunt ingenii calore, non licet ita expendere omnia ſevere ad praecepta magiſtrorum, et id modo tenendum eſſe, ne ſubiecto, metaphorice expreſſo, tribuamus, quae iſti metaphorae non conveniant. cf. Klotz. Lect. Ven. p. 417 ſeq. et Tollius ad Longin. 32, 2. p. 173.

V. 6 — 10.) *Et hoc negat negare* hoc affirmare ait *littus minacis Adriatici*. Adriaticum mare eſt ſinus maris Mediterranei inter Italiam et Illyricum. *minax* procelloſum, impetuoſum. *Cyclades* Inſulae maris Aegaei. *Rhodus* inſula Cilicii vel Carpathii maris, coloſſo, mercatura, artibus et philoſophia nobilis. *clara* vocatur apud Horat. Od. I. 7. 1. *Thracia*, regio ultra Macedoniam, Septentrionem verſus. *horrida* vel ad feros et barbaros mores trahendum eſt, quo ſenſu *Germania horrida* dicitur apud Horat. Od. IV. 5. 22. vel ad aſperam et gelidam regionem. *Propontis*, pars maris inter Helleſpontum et Boſporum Thracium. *Ponticus ſinus* mare Euxinum. Animadvertant autem tirones in hoc carmine elegantem metaphoram ab affectu irae ad mare translatam in adiectis *trux*, *minax*, *impotens*. cf. Doctiſſ. Harleſ. ad hunc locum in Chreſt. Lat. Poet. contra ira *fervere*, *aeſtuare*, *fluctuare* cet. dicitur.

V. 10 — 19.) *ubi* in regione Ponti, quae largiſſimo arborum navibus ſtruendis ap-

tarum

Comata ſilva: nam Cytorio in iugo
Loquente ſaepe ſibilum edidit coma.
Amaſtri Pontica, et Cytore buxifer,
Tibi haec fuiſſe et eſſe cognitiſſima
Ait Phaſelus: ultima ex origine
Tuo ſtetiſſe dicit in cacumine,
Tuo imbuiſſe palmulas in aequore,
Et inde tot per impotentia freta

tarum proventu nota eſt. Hinc naves ibi exſtructae nobilitatem ſuam iactabant. Horat. Od. I. 14. 11.

Quamvis Pontica pinus
Silvae filia nobilis
Iactes et genus et nomen inutile.

Mira autem ſuavitate recordatur Phaſelus uſu et aetate nunc exeſus, ſe olim inter arbores frondoſas floruiſſe in iugo Cytorio et foliorum agitatione dulciſſimos ſuſurros edidiſſe, quod dicitur v. 12. *Loquente coma edidit ſibilum*. Eleganter enim arboribus vox et cantus tribuitur a poetis. Petronius Car. 120.

Mollia diſcordi ſtrepitu virgulta *loquuntur*.

ubi ſimilia exempla larga manu dabunt interpretes p. 567. edit. Burman. et ad Virgil. Eclog. V. v. 28. Sed ſatis notum vel ex primo verſu Theocriti:

Ἁδύ τι τὸ ψιθύρισμα καὶ ἁ πίτυς.

Simili modo priſtinae ſuae conditionis memor navis inducitur in Epigr. incerti cuiusdam poetae graeci in Analect. Vet. Poet. Graec. T. III. Ep. 385. p. 232. edit. Brunck.

Οὔρεσιν ἐν δολιχοῖς βλωθρὴν πίτυν ὑέτιός με
Πρόῤῥιζον γαίης ἐξεκύλισσε Νότος.
Ἔνθεν ναῦς γενόμην, ἀνέμοις πάλιν ὄφρα μάχωμαι.
Ἄνθρωποι τόλμης οὔ ποτε φειδόμενοι.

Amaſtris urbs Paphlagoniae Seſamum olim nuncupata, proxima monti *Cytoro*, qui *buxifer* dicitur propter abundantiam buxorum. Virgil. Georg. II. v. 437.

Et iuvat undantem buxo ſpectare Cytorum.

V. 15.

Herum

Herum tuliſſe; laeva, ſive dextera
Vocaret aura, ſive utrumque Iuppiter
Simul ſecundus incidiſſet in pedem;
Neque ulla vota litoralibus Diis

Sibi

V. 15.) *ultima ex origine*, non, uti omnes interpretantur, *ab antiquiſſimis inde temporibus*, ſed potius *ex antiquiſſima et nobiliſſima arborum ſtirpe*. nam arbores ducunt quaſi familiam quandam, ideoque apud poetas matrum filiarumque nomine audiunt. Ex nube exemplorum, quae interpretes adduxerunt, unum huc facit a Statio laudatum ex Cornelio Nepote in Attico Cap. I. *Pomponius Atticus, ab origine ultima ſtirpis Romanae generatus.*

V. 19—22.) *laeva ſive dextera v. au. ſive utr.* cet. Senſus: explevi boni navigii partes ſive ab una tantum parte (*a dextera vel a ſiniſtra*), ſive ab utraque parte ventus ſecundus ita adſpiraret, ut plenis velis currere liceret. *Pedes* dicuntur nautis funes, quibus inferiores veli anguli (die äuſſerſten Spitzen des Segeltuchs) puppim verſus adducuntur. Quodſi igitur ab utraque parte ventus ſecundus adflat, ab utraque etiam parte expanſis pedum ope velis ille excipitur, et hoc eſt: *incidit ventus in utrumque pedem* ſive *utroque pede curritur*. ſin vero ventus obliquus ſpirat, et *vel a dextera vel a ſiniſtra vocat*, tunc *uno* tantum *pede* inferior veli angulus ad excipiendum ventum attrahitur. Acriter de hac dictione diſputarunt Scaliger et Voſſius ad hunc locum, Salmaſius ad Solin. p. 400. Potter ad Lycophron v. 1015. Graevius ad Cic. lib. XVI. ad Attic. ep. 6. Burmannus ad Ovid. Faſt. III. 565. et plures alii. Sed nemo accuratius rem excuſſit quam Illuſt. Heyne ad Virg. Aen. V. v. 830. — *Iuppiter* pro vento eſt res nota. Hinc vocatur οὔριος, cuius celebre fanum fuit in ora Ponti Euxini, de quo erudite Weſſeling. ad Diodor. Sicul. et Petit. Commentar. L. L. Attic. lib. 5. 4 p. 503.

V. 22 ſeqq.) ornate pro: *ſe nunquam expertum fuiſſe tempeſtatem.* Nam ſaeviente tempeſtate nautis ſuſcipiebantur vota in littore diis ſolvenda, quod nunquam opus habuit Phaſelus. *Dii littorales* ſunt dii quivis marini in littore

tore

Digitized by Google

Sibi eſſe facta, cum veniret a mare
Noviſſimo hunc ad uſque limpidum lacum.
Sed haec prius fuere: nunc recondita
Senet quiete, ſeque dedicat tibi,
Gemelle Caſtor, et gemelle Caſtoris.

V. 23. *a mari* Stat. in Maffei lib. in aliis *amaret*. Sed noſtram lectionem *a mare* defendunt grammatici, cf. Sanctii Minerva Lib. VII. p. 195. *noviſſime* in MSS. Scalig. et Statii. V. 27. *gemelle Caſtorum et gemelle Caſtoris* invenit Voſſius in libris MSS.

tore expiandi. cf. Virgil. Georg. I. v. 436. *a mare noviſſimo*, remotiſſimo, Pontum Euxinum puta. *limpidus lacus* eſt Benacus, ad quem ſita fuit Sirmio peninſula. v. 25) *Sed haec prius fuere*: aber das iſt nun vorbey! vid. de hac formula Gatacker in Diſſertat. de n. inſtrum. ſtylo p. 115. V 27.) *Gemelle Caſt. et gem. Caſt.* Caſtor et Pollux, navigantibus propitii. cf. Horat. Od. I. 3. 1. et ibi Doctiſſ. Iani.

CARMEN V.

AD LESBIAM.

Vivamus, mea Lesbia, atque amemus,
Rumoresque ſenum ſeveriorum

Om-

Hilari animo aſſurgit poeta et puellam ſuam ad delicias faciendas evocat mortis admonitu. — Eodem argumento ad mutui amoris cohortationem abuſi ſunt alii nequitiae magiſtri. Propert. I. 19. 25. II. 15. 24. Tibullus I. 1. 70. Plura exempla collegerunt Muretus ad hoc carmen et Burmannus ad Lotich. lib. II. Eleg. 8. v. 65. Caeterum compara cum noſtro Martial. VI. 34.

V. 1.) *Vivamus*: genio indulgeamus et amorem exer-

ceamus

Digitized by Google

Omnes unius aeſtimemus aſſis.
Soles occidere et redire poſſunt:
Nobis, cum ſemel occidit brevis lux,
Nox eſt perpetua una dormienda.
Da mi baſia mille, deinde centum,
Dein mille altera, dein ſecunda centum,
Dein,

V: 8. *Dein* mi *altera da ſecunda centum* Voſſ. in ſuis exempl. et ſic eſt in libro manuſcripto et edit R. niſi quod in priore verba transponuntur *altera mi da ſecunda centum — dein mille altera deinde ſecunda* Stat. MSS. *Dein mille altera, da ſeceamus.* Horat. Epiſt. 1. 6. 65.

— ſine amore iocisque
Nil eſt iucundum, vivas in amore iocisque.

Petronius cap. 34. p. 164.

Ergo vivamus, dum licet eſſe bene.

ubi vide Burmannum. Sic Ζῆν apud Graecos.

V. 2.) *Rumores ſen. ſev.* quicquid de amore noſtro ſpargant et crepent ſenes moroſi.

V. 4 — 7.) *Soles occidere et red. poſſ.* Accommodate Horat. Od. IV. 7. 13.

Damna tamen celeres reparant coeleſtia lunae;

Colorem inde duxit Lotich. lib. III. Eleg. 7. 23.

Ergo ubi permenſus coelum Sol occidit, idem
Purpureo veſtit lumine rurſus humum;
Nos, ubi decidimus, defunctè munere vitae,
Urget perpetua lumina nocte ſopor.

vid. quae ibi notavit Burmann. Sec.

V. 5.) *Cum ſemel occidit lux, nox una perpet. eſt dor.* Certatim hanc ſententiam exornarunt poetae, cuius exempla ubivis obvia. Unum ponamus ex Moſcho Idyll. II. v. 108.

Ὁππότε πρῶτα θάνωμες ἀνάκοοι ἐν χθονὶ κοίλᾳ,
Εὕδομες εὖ μάλα μακρὸν ἀτέρμονα νήγρετον ὕπνον.

nox pro ſomno. vid. Drackenborch. ad Sil. Ital. III. v. 216.

V. 9.) *usque* ſine intermiſſione, uno tenore. v. 10.) *millia fecerimus* h. e. millium baſiorum ſummam fecerimus. Quod

Dein uſque altera mille, deinde centum:
Dein, cum millia multa fecerimus,
Conturbabimus illa, ne ſciamus,
Aut ne quis malus invidere poſſit,
Cum tantum ſciat eſſe baſiorum.

cunda centum. Cantabrig. V. 9. *Deinde uſque altera mille* omnes Statii MSS. et Cantabrigienſis. V. 10. pro *fecerimus* mavult Heinſius in notis ad Catullum *fixerimus* male! vid. not.

Quod cum non intelligeret Heinſius, indulſit corrigendi libidini. vid. Var. Lect. *Millia facere* eſt ſummam facere vel conficere millium. Eadem ſumma vel numerus verſu ſequenti dicitur *conturbari*, computo ſeu rationibus turbatis. proprie enim *conturbare* dicitur de decoctoribus et aere alieno oppreſſis, quorum rationes ſunt conturbatae, quae ſibi non conſtant, non paria faciunt. cf. Burmann. ad Petron. c. 39. p. 169. et quos ibi laudat.

V. 12) *ne quis malus*, inuidus et hinc maleficus, veneficus. malus enim ut graecorum *κακὸς*, ſaepe de rebus magicis et veneficis uſurpatur. vid. Drackenborch. ad Sil. Ital. VIII. v. 500. et Burmannus ad Petron. Carm. LXIII. p. 318. *invidere* invidia nocere. Homines invidi autem aliorum bonis nocere tentabant nimia laude tanquam faſcinationis genere. cf. Virgil. Eclog. VII. 27-28. et ibi Cerdanus. *invidere* igitur hoc loco eſt, quod in patria lingua ſuperſtitioſis dicitur: beſchreyen, quod mox Carm. VII. v. 12. *mala lingua faſcinare* dicitur.

CARMEN VI.

AD FLAVIVM.

Flavi, delicias tuas Catullo,
Ni ſint illepidae atque inelegantes,

Velles

Fruſtra a Flavio petierat Catullus, ut ſibi indicaret amoris ſui delicias et, quo beatus vulnere, qua pereat ſagitta, ſecum communicaret. Ex hac igitur Flavii tergiver-

ſatio-

Digitized by Google

Velles dicere, nec tacere poſſes.
Verum neſcio quid febriculoſi
Scorti diligis: hoc pudet fateri.
Nam, te non viduas jacere noctes
Nequidquam tacitum cubile clamat,
Sertis ac Syrio fragrans olivo,

Pul-

V. 3. *velis* et *poſſis* coniectat Heinſius in not. ad Catullum. parum recte. Cogita, Catullum iam antea explorare voluiſſe Flavium de eius amore, ſed illum ſemper tergiverſatum eſſe, vid. infra argumentum. V. 7. *nequaquam* vult Heinſius in notis ad Catullum. praeter neceſſitatem! vid. not. V. 8. vetus lectio *Sertis Aſſyrio* et *ſertisque Aſſyrio*: pro *fragrans* alii *flagrans*. male. vid. Drackenborch. ad Silium Ital. XV. v. 117. et Bentlejum ad Horat. Od. II. 12. 25. V. 9. *hic et ille* Stat. ſatione ſuſpicatur, illum laborare in vili aliqua morboſaque meretrice, quae ſalva honeſtate indicari non poſſit, quam quidem ſuſpicionem alia quaedam ſigna externa confirmabant. Iterum nunc rogat Flavium, ut, cuicunque tandem amori vacet, diutius ipſum ne celet, addita promiſſione, ſe celebraturum eſſe eius amores lepidis carminibus.

V. 1) *Catullo* eleganter pro mihi, ſummae familiaritatis declarandae cauſa.

V. 2) *ni ſint illepid. atque inel.* ni ſit proſtibulum, vel uti mox v. 4 vocatur *ſcortum febriculoſum*.

V. 7) *Nequidq. tacit. cubil. clamat:* quamvis tu taces, fruſtra tamen tacet cubile, imo clamat et ad claram ſolis lucem profert nequitiam tuam. Quilibet autem, vel me non monente, facile ſentiet, quam ſuaviter *cubili nequicquam tacito clamor* tribuatur reſpectu alti, quo amorem ſuum diſſimulabat Flavius, ſilentii. *Tacitus* et *clamare* eleganter ad res inanimatas transferuntur etiam apud alios. Sic *tacita veſtis* apud Propertium I. 4. 14. ubi de utroque exempla collegit Paſſeratius.

V. 8) *Sertis ac Syr. frag. olivo.* Non capillos tantum unguentis ſaturare ſolebant homines delicati et beatiores, ſed

lectu-

Pulvinusque peraeque et hic et illic
Attritus, tremulique quaſſa lecti
Argutatio inambulatioque.
Nam mî praevalet iſta nil tacere.

Hauptius hanc lectionem, Scaligerianae similem, praefert.
12. Nam nil stupra valet, nihil, tacere

Cur

qui priorem et interiorem lectum intelligit. V. 12. priſca lectio, teſtante Scaligero, fuit: *nam ni iſta praevalet nihil tacere. Cur non tam latera exfututa pandam, Nec tu quid facias ineptiarum?* unde fecit; *nam, ni ſtupra, valet nihil tacere,* [*Cur? non tam latera exfututa pandant?*] *Nec tu quid facias ineptiarum.* Antiquitatem lectionis Scalig. confirmant Stat. MSS. et Voſſii exempl. niſi quod ille pro *pandam* legit *panda* et hic *pandas* habet tamen Commelini liber in margine - - *pada.* Voſſius hunc locum corruptum ita reſtituere conatus eſt: *Nam ni iſtapte, valet nihil tacere, Cui non iam latera exfututa pandant Noctu quid facias ineptiarum?* Quam lectionem recepit Graevius et Vulpius. Nec multum diſcedit edit. Cantabrigienſis, quae pro *cui non* exhibet *cui nunc.* Heinſius in n. ad Catullum tentat: *Quum nil praevalet iſta mi tacere, Cur nunc iam latera exfututa pandas.* Bondanus in Var. Lect. p. 130. ex Excerpt. MSS. a

lectulos etiam inungere rebus odoriferis. ſic infra LXIV. v. 87. *ſuaves odores exſpirare lectulus* dicitur. cf. Muretus.

V. 11.) *lecti argutatio* non de crepitu lecti cum Statio intelligenda, ſed eodem fere ſenſu, quo *inambulatio.* Sic *fullones* apud Nonium in fragm. veteris ſcriptoris IV. 34. dicuntur *argutari pedibus* (ὀξυποδεῖν) cf. *Erneſti* ad Tacit. Annal. XI. 28.

V. 12) In hoc loco tam emendando quam explicando mirum in modum ſe torſerunt interpretes. vid. Var. Lect. Sed nondum remotae ſunt difficultates, quibus tam verba, quam ipſe ſenſus laborat. Quam nos dedimus lectionem in textu, contra loquendi rationem et orationis nexum explicant: *Nam mihi prodeſt iſta nil tacere.* Quid? ſi duabus voculis transpoſitis hunc in modum legatur verſiculus:

Nam nil praevalet iſta mî tacere

hoc ſenſu: *nam nil praevalet,* nulla cauſa tantum apud te valere debet, *ut iſta,* quae amorem tuum ſpectant, *mî,* tibi amiciſſimo, *taceas,* reticeas. *Tacere aliquid*, pro reticere paſſim dicitur. Terent. Eunuch.

Cur nunc tam latera exfututa pandas
Ni tu quid facias ineptiarum?
Quare quidquid habes boni malique,
Dic nobis. Volo te ac tuos amores
Ad coelum lepido vocare verſu.

Rhunkenio acceptis, affert: *Nam ni te pudeat, nihil taceres.* Idem Vir Doctus teſtatur in margine Aldinae editionis legi *Ni te pigeat* quod fortaſſe ex eodem fonte fluxit. Totum locum autem ſic refingit Bondamus: *Nam ni te pudeat, nihil taceres, Cum nunc tam latera effututa pandant, Noctu quid facias ineptiarum.* Quae quidem lectio commodum ſane et orationis ſeriei valde accommodatum ſenſum fundit, ſed nimis videtur vis facta eſſe antiquae lectioni. Pari modo ſe habet cum plurimis emendationibus Corradini de Allio, in quibus ſaepe nec vola nec veſtigium antiquae lectionis apparet. Bipontina editio, ad quam textus editionis noſtrae conformatus eſt, ſequitur Gottingenſem. vid. not. V. 15. *boni malive* vult Clariſſ. Iani ad Horat. Od. I, 27. v. 17.

nuch. I. 2. 23. Cornel. N. X. 2. 5. Aut egregie fallor, aut egregie ſic omnia cohaerent ſibique reſpondent. Nec quenquam offendere debet particula *nam*, quam, quia praeceſſerat v. 6. mutavit Nic. Heinſius (vid. V L.) in *Quum*. Sed non vidit utramque particulam habere, quo referatur. Primo loco *nam* referendum eſt ad verba, *neſcio quid febriculoſi ſcorti diligis* nam id teſtatur cubile. Altero loco ad verba: *nec tacere poſſes* nam tibi ſum amiciſſimus, cui nil reticeri debet. V. 13) *Cur nunc tam latera exfututa pandas* cet. Cur latera Venere adeo exhauſta et viribus defecta oſtendas, prae te feras, explices, niſi noctu illa laſſentur Veneris palaeſtra? vel: cur incurvas (a *pandare*) et pandicularis quaſi latera infirma, niſi Veneris uſu noctu exerceantur? Ovid. Amor. III. 11. 13.

Vidi, cum foribus laſſus prodiret amator,
Invalidum referens emeritumque latus.

V. 15) *Quidquid habes.* Imitatus eſt Horat. Od. I. 27. v. 17.

— quicquid habes, age,
Depone tutis auribus.

CARMEN VII.

AD LESBIAM.

Quaeris, quot mihi baſiationes
Tuae, Lesbia, ſint ſatis ſuperque?
Quam magnus numerus Libyſſae arenae
Laſerpiciferis iacet Cyrenis,
Oraclum Iovis inter aeſtuoſi,
Et Batti veteris ſacrum ſepulcrum:
Aut quam ſidera multa, cum tacet nox,
Furtivos hominum vident amores:
Tam te baſia multa baſiare,

Veſano

Ingentem baſiorum copiam petit a Lesbia cf. Carm. V.

V. 4) *Laſerpicif. Cyrenis.* Cyrenae, una e quinque urbibus regionis Cyrenaicae in Africa prope Aegyptum, laſerpicio (σιλφίω) nobilis. vid. de hac nobiliſſima apud veteres planta Salmaſius ad Solin. p. 249. Cyrenaeis fuiſſe propriam et conſpici eorum nummis impreſſam egregie docet Hemſterhuſius ad Pollucem IX. S. 60. p. 1026—1028. cf. Trillerus ad Grot. Chriſt. patient. p. 257.

V. 5) *Oracl. Iovis int. aeſt.* innuit Iovem Hammonem, cuius templum et oraculum fama celeberrimum fuit in Libya. Deſcribit illud Curtius IV. 7. 5. ubi multa de hoc templo collegit diligentia Freinshemii. De imagine Iovis Hammonis in numiſmatibus et ſtatuis expreſſa agit Spanhem. de Vſu et Praeſt. num. diſſ. VII. p. 389. adde Ant. van Dalen de oracul. gentil. c. 9. p. 209. ſeq. *aeſtuoſus* non ad Iovem ſed ad Libyam referendum eſt, ubi arena aeſtuabat, aeſtu fervebat, vel maris inſtar flante Euro agitabatur.

V. 6) *Et Batti veteris ſacrum ſepulcrum.* ſacro honore colebatur ſepulcrum Batti, quia primus Cyrenarum conditor

Veſano ſatis et ſuper Catullo eſt,
Quae nec pernumerare curioſi
Poſſint, nec mala faſcinare lingua.

ditor fuit. de quo vid. Spanhem. ad Callimach. Hym. in Apoll. v. 76.

V. 11.) *curioſi* invidi. vid. ad carm. V. v. 12. — *mala lingua* in ſimili re apud Virgil. dicitur. Eclog. VII. v. 28.

— — baccare frontem
Cingite, ne vati noceat mala lingua futuro.

CARMEN VIII.

AD SE IPSVM.

Miſer Catulle, deſinas ineptire,
Et, quod vides periſſe, perditum ducas.
Fulſere quondam candidi tibi ſoles,

V. 1. Heinſio in n. ad Catullum placebat: *Miſer Catulle,*

Frigere coeperat amor Lesbiae, eiusque animus a Catullo abalienari. Quod cum animadvertiſſet, pari modo ad illam contemnendam animum induxit et obfirmavit. Sed cogita, Catullum poſt multas variasque animi commotiones acquieſcere demum in hoc conſilio, et tandem aliquando amoris ineptias intelligere. In hac igitur ſeriori cogitatione repente fit philoſophus et ſecum inſtituit colloquium. cf. Ovid. Amor. III. 11.

V. 1.) *Miſer* cui tantos cruciatus parat amor, tantum amaritudinis propinat. *ineptire*, ſuaviter pro inepte amare, amori, cuius aliquando nos poeniteat, indulgere. Sic *ineptus amor* apud Tibull. I. 4. 24.

V. 3.) *candidi ſoles* nulla nube obſcurati, felices. cf. Salvagnium ad Ovid. Ibin v. 219. et Cort. ad Salluſt. Catil.

Cum ventitabas, quo puella ducebat
Amata nobis, quantum amabitur nulla.
Ibi illa multa tam jocoſa fiebant,
Quae tu volebas, nec puella nolebat.
Fulſere vere candidi tibi ſoles.
Nunc iam illa non vult: tu quoque, impotens, noli;
Nec, quae fugit, ſectare; nec miſer vive:

v. 6. Hauptius "tam jocosa". et recte quidem placebat.

Sed

deſine ab ineptire, Et, quod vides periſſe, perditum duce. V. 4. Heinſius legere iubet *quo puella dicebat* pro condicebat, Idem iam in mentem venerat Brouckhuſio ad Propert. lib. III. Eleg. 22. et Ian. Douſae filio in not. ad Catull. citra neceſſitatem! Saepe autem in his vocibus inter ſe commutandis peccarunt librarii vid. quos laudat Drackenborch ad Sil. Ital. XII. 221. V. 6. alii *tum iocoſa.* V. 9. Voſſ. in Commelini codice invenit *tuque inepte et impote* in aliis *impotens* et ſic eſt in Edit. R. et L MS. in omnibus vero deerat pes extremus. Scaliger reſtituit *impotens ne ſis.* Voſſius ex veſtigiis veteris lectionis: *tu quoque ipſe te refer.* Statius *tu quoque impotens eſto* hinc vult *tu quoque, impotens, noli* quae poſtrema lectio reperitur etiam in margine

til. 5. 7. Sic apud Graecos λευκὸν φάος. vid. Spanhem. ad Callimach. H. in Cer. v. 123.

V. 4) *quo puella ducebat* vocabat, me venire iubebat. conſulto fortaſſe poſuit verbum *ducere*, quia fallaciae notionem ſimul complectitur; eleganter enim dicitur de puellis, quae falſa ſpe amatores lactant [bei der Naſe herum führen]. Propert. II. 17. 1.

Mentiri noctem promiſſis ducere amantem.

V. 6.) *Ibi illa multa tam iocoſa fiebant.* En novam poetae verecundiam, verecunde nunc circumſcribentis amoris nequitias, quibus olim cum Lesbia indulſerat! *facere et fieri* paſſim de re Venerea. vid. Burman. ad Petron. 39.

V. 9.) *tu quoque, impotens, noli.* Senſus: nunc illa te contemnit, viciſſim illam contemne contemtus. Haeſerunt in hoc loco et ad coniectu-

Sed obſtinata mente perfer, obdura.
Vale, puella: iam Catullus obdurat:
Nec te requiret, nec rogabit invitam.
At tu dolebis, cum rogaberis nulla,
Sceleſta, nocte. Quae tibi manet vita?
Quis nunc te adibit? quoi videberis bella?

v. 14. — nulla. Scelesta vae te
nulla. vid. Cic. Att. II. 24.

lib. Heinſii, ubi tanquam mantiſſa additur haec lectio: *Iam nunc et illa non vult, tu quoque et noli.* Cantabrigienſis Voſſianam lectionem amplectendam putat, modo pro *refert* legatur *obdura.* Servavit tamen in textu noſtram lectionem. Heinſius, cuius celebrata in emendandis poetarum carminibus, neſcio quo fato, tam parum ingeniolo meo probatur ſagacitas, emendat in not. ad Cat. *tu quoque impotem mentis, Nec, quae fugit, ſectare.* V. 14. *cum rogaberis nullam, Sceleſta, noctem* Voſſius et Cantabrigienſis. vetus lectio fuit *nulla ſceleſta necte* vel *nete.* Scaliger in ſuo MS. *rere, quae tibi manet vita* h. e. cogita, tecum

iecturas confugerunt, interpretes [vid. Var. Lect.] ſed non cepiſſe videntur *impotentem* iam dici hominem invenuſtum, qui nihil in amore valet et pollet, qui rejicitur et repulſam fert. *Potens* contra eſt, qui felix et fortunatus eſt in amore. infra Car. C. v. 8.

Sis felix, Coeli, ſis in amore potens.

V. 11.) *Sed obſtinata mente perfer, obdura* imitatus eſt Ovid. Amor. III. 11.

Perfer, et obdura; dolor hic tibi proderit olim.

obdurare eſt animum contra aliquid munire, durum facere, firmo et parato animo aliquid ferre, tenacem eſſe propoſiti. idem dicitur infra c. 76. *animo ſe affirmare* et apud alios *durare animum.*

V. 12.) *Vale, puella* abi in malam rem. Sic χαῖρε apud Graecos. cf. Daviſ. ad Cic. de Nat. Deor. libr. I. 1. ſub fine.

V. 14—15.) *At tu doleb.* Similiter Horat. Epod. XV. 11.

O dolitura mea multum virtute Neaera;
Nam, ſi quid in Flacco viri eſt,
Non feret aſſiduas potiori te dare noctes,

Quem nunc amabis? quoius eſſe diceris?
Quem baſiabis? quoi labella mordebis?
At tu, Catulle, deſtinatus obdura.

reputa, Muretus ex libro quodam veteri affert; *ſceleſta, quae nunc quae tibi manet vita?* vulgata lectio *ſceleſta tene?* Heinſius pro liberalitate ſua; *cum rogaberis nullá, Sceleſta, nulla. quae tibi manet vita?* vel, *cum rogaberis nulli, Sceleſta, noctem.* V. 19 *obſtinatus* Voſſius cum plurimis. noſtram lectionem defendit Scaliger et Ger. Ioan. Voſſius in Art. gram. lib. II. c. 14.

Et quaeret iratus parem. quum rogaberis nulla, Sceleſta, nocte h. e. de nulla nocte, *Sceleſta* perfida. *Quae tibi manet vita?* quam ſpreta in poſterum vives? obſerva *manere* admittere etiam caſum tertium. exempla vid. in Sanctii Minerv. II. 4. cf. Erneſti in Clav. Cic. ſ. v. *manere*.

V. 18.) *quoi labella mordebis*. frequentes ſunt poetae in commemorandis amantium morſiunculis, tanquam ferventiſſimi amoris ſignis. vid. Paſſerat. ad Propert. III. 8. p. 451. Brouckhuſ. ad Tibull. I. 6. 14. et Sciop. ad Luſ. c. 87. p. 92. *deſtinatus* recte dicitur, qui alicui rei devotus et addictus eſt, cui certa et fixa ſedet ſententia, nam *deſtinare* ſaepe eſt conſtituere, decernere, ut certum ſit, ut Graecorum πέπηγε conſtitutum eſt. Malim tamen *obſtinatus* propter verſ. 11. v. V. L.

CARMEN IX.

AD VERANNIVM.

Veranni, omnibus e meis amicis

Anti-

Verannio, arctiſſimo familiaritatis vinculo ſecum coniuncto, gratulatur felicem reditum ex Hiſpania, eique, quam gratus hic nuntius ad aures ſuas acciderit, declarat; mox magis declaraturus laetitiam ſuam mutuis amplexibus

Antiſtans mihi millibus trecentis,
Veniſtine domum ad tuos Penates,
Fratresque unanimos, anumque matrem?
Veniſti. O mihi nuntii beati!
Viſam te incolumem, audiamque Hiberum
Narrantem loca, facta, nationes,
Vt mos eſt tuus; applicansque collum,
Iucundum os, oculosque ſuaviabor.

v. 4. Hauptio senemque matrem placet.

B 5 O

v. 9. apud H. saviabor.

V. 2. alii *antiſtas* vel *antiſtes* ſed noſtra lectio omnium antiquorum librorum auctoritate munitur teſte Voſſio. V. 4. Ms. Stat. *uno animo ſanamque* et *uno animo ſuamque*. Comel. lib. *ſenemque*, quam lectionem dare etiam Codices Vaticanos teſtatur Brouckhuſ. ad Tibull. I. 7. 88. Scal. lib. *unanimes ſuamque* L. MS. *tuamque*. Edit. R. *unanimos ſuamque*. noſtra lectio debetur

hus et mutuo de eius itinere inſtituendo colloquio. Dulciſſimum eſt hoc carmen et molliſſimos amicitiae ſenſus ſpirat. Comparent poetices ſtudioſi Horat. I. od. 36. et Juvenal. Sat. XII. in reditum Catulli, miramque in ſimili argumento varietatem et copiam agnoſcant.

V. 2.) *Antiſtans* praeferendus mihi ingenti amicorum turbae. *antiſtare alicui* eſt antecellere aliquem, Gell. I. 7. c. 5. *qui caeteris antiſtabat*.

V. 4.) *anumque matrem*. *anus* adiective ſumendum ut infra LXVIII. 47. *charta anus* et LXXVIII. 10. *fama anus* apud Ovid. Art. Am. I. 766. *cerva anus*. Martial. 6. 27. *amphora anus*. V. 6.) *Hiberum loca* intellige non vicos tantum et oppida, ſed etiam ſitus et regiones. nam late patet vox *loca* ſicuti Graecorum, χῶραι, χωρία. vid. Salmaſ. ad Solin. p. 690. *Hiberi* ſive Iberi ſunt Hiſpani ab Hibero fluvio ſic dicti.

V. 9. *iucundum os*, *oculosque ſuav*. intimi amoris ſignum apud veteres fuit oculorum oſculatio. Sic Eumaeus apud Homerum Telemachum excipiens Odyſſ. XVI. 15.

Κύσσε

Digitized by Google

O quantum eſt hominum beatiorum,
Quid me laetius eſt beatiusve!

Faerno, quem ſecutus eſt Voſſius et hunc Cantabrigienſis. Caeterum ſolemnis eſt lectionis diverſitas in *unanimus* et *unanimis*, *exanimus* et *exanimis*, *inermus* et *inermis* aliisque ſimilibus. vid. Drackenborch. ad Sil. Ital. V. 584.

Κύσσε δέ μιν κεφαλήν τε, καί ἄμφω φάεα καλά.

Cic. Epiſt. ad Fam. XVI. 27. *tuosque oculos diſſuaviabor*, ubi plura in hanc rem attulit Cortius cf. infra Carm. XLVIII.

V. 10.) *O quantum eſt hom.* cet. eleganter pro vulgari: nemo me eſt felicior et beatior.

CARMEN X.

DE VARRI SCORTO.

Varrus me meus ad ſuos amores

Viſum

Catullus, cum redux factus eſſet ex Bithynia, ubi commoratus fuerat inter comites praetoris Memmii, forte fortuna a Varro deducebatur ad eius amicam, in cuius ore primo ſtatim obtutu expreſſa videbat nequitiae et vitae meretriciae indicia. Mox inter ipſos exoritur colloquium, in quo egregie adumbrata eſt retorrida meretricularum viros emungendi calliditas, ſed eluſa a Catullo ridiculo modo. Nam cum meretrix inhiaret iam iam captando praemiolo vel certe lecticarios ex Bithynia adductos Catullum ſibi conceſſurum eſſe ſperaret, repente deriſa et multis convitiis cumulata relinquitur. Multum ſuavitatis et leporis habet hic dialogus propter nativam rei ex vita communi petitae deſcriptionem.

V. 1.) *Varrus*: haud dubie intelligendus Alphenus Varus, qui ex tonſore vel ſutore factus eſt iurisconſultus. Addictus fuit ſectae Epicureae et multa ſcripta reliquit: Scripſit

Viſum duxerat e foro otioſum:
Scortillum, ut mihi tum repente viſum eſt,
Non ſane illepidum, nec invenuſtum.
Huc ut venimus, incidere nobis
Sermones varii: in quibus, quid eſſet
Iam Bithynia, quomodo ſe haberet,

Et

V. 7. Stat. MSS. *quomodo* poſſe *haberet* et ita libri veteres teſte Voſſio, qui inde procudit *quomodo ops ſe haberet* Voſſium refutat Vir Doctus in Miſcellaneis Obſervatt. quae cura Doruillii prodierunt Vol. V. p. 2. Sed magis diſplicet ipſius prolata coniectura: *quomodo os ſe haberet?* Fingit ſibi nimirum V. D. ſcortillum rogaſſe poetam, *an ex irrumatione quaeſtum feciſſet?* et *quantum ſibi os impurum profuiſſet?* — cui explicationi profecto omnis orationis ſeries reclamat, nec cetera, quae Viro Docto ad totum hoc carmen vel diſputata vel obſervata ſunt, tanti ponderis mihi videntur, ut iis commemorandis immorer. noſtram lectionem tuentur libri veteres fere omnes.

Scripſit eius vitam Henric. Brenckmannus, Amſtelodami 1709. meminit eius ſodalitatis infra Car. XXX. —— *viſum ad ſuos amores* h. e. ad amicam ſuam. *amores* pro amica paſſim. Sic infr. XXI. 4. paedicare cupis *meos amores.* et XLV. 1. *ſuos amores* tenens in gremio. cf. XXVIII. 6. XL. 7. et alibi. *viſere ad aliquem* eſt notus loquendi modus, Terentio, Lucretio, Plauto aliisque familiaris. exempla conduxit Heinſ. ad Ovid. Amor. II. 2. 21. v. 3.) *ſcortillum*, referendum ad amores, qui, quales fuerint, nunc deſcribuntur. *ut mihi t. repente v. e.* quemadmodum ſtatim primo adſpectu iudicabam.

V. 6.) *quid eſſet iam Bithynia* in quo ſtatu iam eſſet haec provincia, *quomodo ſe haberet* quam lucroſa et quaeſtuoſa eſſet reſpectu redituum. (Wie ſich die Provinz in Einkünften hielte.) Et *quant. mihi profu. ae.* et quantum ego inde reportaſſem lucelli. Vana ſunt quae contra hunc locum diſputat Vir Doctus in Obſerv. Miſcell. Vol. V. p. 2. 3. de importuna eius emendatione vid. Var. Lect.

V. 9.)

Digitized by Google

Et quonam mihi profuiſſet aere?
Reſpondi, id quod erat: nihil neque ipſis,
Nec praetoribus eſſe, nec cohorti,
Cur quisquam caput unctius referret:

8. Ecquonam, Gronovii conjecturam, Hauptius scribit

Prae-

V. 8. *quantum mihi profuiſſet aere* Veteres libri Scaligeri et Voſſii, quod, cum parum latine dictum eſſe cenſeret Scaliger, mutavit in: *Quantum mihi profuiſſet; e re Reſpondi* improbante Gronovio lib. III. de Pecun. Vet. c. 17. ubi plura egregie carmen noſtrum illuſtrantia invenies. Ipſe eleganter coniicit *Ecquonam.* nam ſimili modo loquitur poeta car. XXVIII, 6. *Ecquidnam* in *tabulis patet lucelli Expenſum?* Heinſius in not. ad Catull. offert; *Et quanto mihi profuiſſet aere.* V. 9. Statii MSS. *omnes neque in ipſis.* Sed modus metri facile evincit, τὸ *in* delendum eſſe. Voſſius ex vetuſto lib. Commelini recepit *nihilmet ipſis* quem more ſuo ſequitur Vulpius. Editiones tres antiquiſſimae *mihi neque ipſis* unde Scal. et Stat. *mihi nec ipſi* quod reiicit Gronovius l. c. p. 550. Editiones nonnullae *nihil neque ipſi* fortaſſe quia non concoquere poterant pluralem. V. 10. pro *praetoribus* Muretus *quaeſtoribus* refragrante Gronov. l. c. *praeconibus* Heinſius in not. ad Catul. emendandi libidine abreptus.

V. 9.) *nihil neque ipſis.* Bithynis puta. neminem enim offendere debet, quod praeceſſerit Bithynia, cum frequens ſit hoc loquendi genus [Sylleпſin vocant Grammatici] optimis quibusque ſcriptoribus vid. Gronov. de Pec. Vet. II. 4. et Sanctii Miner. IV. c. 10. ibique Perizonium. *nec praetoribus* in univerſum, quibus adminiſtratio huius provinciae contigit; *nec cohorti* praetoris comitibus, qui fuerunt praefecti, medici, ſcribae, praecones et alii [la ſuite] *cur quisquam caput unctius referret* h. e. cur quisquam propter lucrum ibi collectum lautius vivere poſſet, lautior et ditior rediret, (nos: weswegen einer Staat darauf machen könnte) *unctus* enim inde, quod ditiores et elegantiores homines ſe delibuere ſolebant pretioſis unguentis, eleganter transfertur ad omnia quae ſunt lauta et ſplendida et quicquid beatiori conditione gaudet. Sic infra Carm. XXIX, 23. *uncta* patrimonia. cf. v. 4. apud Martial. V. 46. coena *uncta* i. e. lauta et opipara.

V. 12.)

Digitized by Google

Praeſertim quibus eſſet inrumator
Praetor, nec faceret pili cohortem.
At certe tamen, inquiunt, quod illic
Natum dicitur eſſe, comparaſti
Ad lecticam homines. Ego, ut puellae

13. *non faciens*, Hauptius. Gronovium sequens recepit.

Unum

V. 13. libri ſcripti Scal. *non facerent.* Voſſius *non faceret.* Gronovius in l. c. *num facerent?* vel *non faciens.* quarum poſtrema lectio egregie favet orationi. ceterum bene ſe habet et noſtra tam L. MS. quam edit. Cantabrigienſi confirmata. V. 14. Coniecturam Turnebi *inquit, id quod illic* et Scaligeri *inquiit* pro *inquiunt* damnavit iam Gronovius. V. 15. pro *natum,* malebat Meleager *notum* probante Viro Docto in Obſervat. Miſcell. l. c.

V. 12.) *irrumator praetor* C. Memmius Gemellus, qui fuit homo nequam, non niſi pravis animi ſui libidinibus indulgens et devorandis aliorum bonis avide inhians, nulla comitum ratione habita. non enim ſignificationis proprietas urgenda eſt in voce *irrumator,* ſed in univerſum turpioris vitae notio ſubjicienda, quod apparet ex carmine XXVIII. v. 10, ubi eadem obſcenitate eiusdem Memmii ſordida notatur avaritia:

O Memmi, bene me, ac diu ſupinum
Tota iſta trabe lentus irrumaſti.

cf. carm. XXXVII. 8. et Scaliger ad hunc locum. *nec faceret pili coh.* poſt *nec* ſubintellige *qui.*

V. 14.) *quod illic natum dicitur eſſe* ex eo, quod ibi lucratus eſſe diceris. [von dem, was du dir daſelbſt erworben]. *natum* ſicut Graecorum τὸ γιγνόμενον ἀργύριον, eleganter dicitur, quod quacunque de cauſa provenit, et rei familiari quaſi ſubnaſcitur. vid. Gronov. de Pec. Vet. p. 255. v. 16.) alii explicant: *cuius rei proprius uſus eſt in Bithynia. ad lecticam homines* h. e. lecticarios, [φορειοφόρες] de lectica veterum poſt Lipſium Elector. lib. I. c. 19. copioſe et accurate diſputat Schefferus de Re Vehiculari lib. II. c. 5. p. 85. *ut me facerem* h. e. ut me fingerem, iactarem, ſimularem. ſic *facere ſe ferocem* apud Plaut. Curcul. 4. 3. 7. ad quem locum plura exempla collegit Gronov. in Lect.

Plau-

Unum me facerem beatiorem,
Non, inquam, mihi tam ſuit maligne,
Ut, provincia quod mala incidiſſet,
Non poſſem octo homines parare rectos.
At mi nullus erat neque hic neque illic,
Fractum qui veteris pedem grabati
In collo ſibi collocare poſſet.
Hic illa, ut decuit cinaediorem,

Quae-

male. pro *eſſe* alii *aere* vel *aſſe*. V. 17. *beatiorum* Avantius contra nitente Scaligero. V. 19. tres antiquiſſimae Editt. *quae mala.* V. 20. ex corruptis lectionibus *octo literas*, *octo litas*, *octo mines* repoſuit Voſſius *octo Midas* i. e. mancipia Phrygiaca vel Bithynica. admodum dure! ſalva res eſt, vulgata lectione

Plautin. p. 92. v. 18.) *non mihi tam fuit maligne* non adeo maligna fortuna uſus ſum, non adeo preſſus fui anguſtiis. v. 20.) *parare* [πορίζεσθαι] *octo homines rectos* h. e. erectos et proceros. Sic *recta ſervitia* apud Sueton. Caeſar. c. 47. ſunt apta forma et ſtatura, ut recte ibi explicat Erneſti. lectica autem vel a quatuor vel a ſex vel ab octo ſervis portabatur, et hinc vocatur octophorus vel octophorum, cuius uſu nobilis inprimis fuit Bithynia. Cic. Verr. V. 11. nam, ut mos fuit Bithyniae regibus *lectica octophoro* ferebatur.

V. 21.) Senſus: at ego nullum plane habebam ſervum, neque hic neque in provincia, in cuius collo vel vetus et fractus grabatus ſuſpendi et geſtari poſſet. *grabatus* eſt lecticarum genus vile et exiguum. Multus eſt in hac explicanda voce Voſſius. *pedes* autem dicuntur aſſeres, vel furculae, quibus innitentem lecticam humeris ſubibant lecticarii.

V. 24.) *ut decuit cinaediorem* pro indole et more procacis et perfrictae frontis ſcortilli. Eadem voce impudentiam hominis turpi libidine diffluentis notat Martialis lib. VI. 39. 12. *Quartus cinaeda fronte.*

V. 25.)

Digitized by Google

Quaeſo, inquit, mihi, mi Catulle, paulum
Iſtos commoda, nam volo ad Serapin
Deferri.

v. 26. pro commoda Haupt. commodum ut sit adverbium.

ſervata. V. 26. Bipontina editio, quam typis deſcribendam curavimus, exhibet lectionem Scalig. *paulum Iſtos: commodo nam volo ad Serapin Deferri.* quam ut in textum reciperem, a me impetrare non potui. Licebit mihi et in nonnullis aliis locis diſceſſionem facere ab edit. Bipont. ubi meliores lectiones idoneis ex cauſis praeferendae videntur. antiquiſſima lectio, in quam conſpirant omnes MSS. Statii eſt noſtra: *Paulum iſtos commoda* unus tamen habet *paululum* ſequenti ſyllaba ultimam abſorbente. Iam vero cum producatur ultima in *commoda*, metri rationi ſuccurrere ſtuduit Scaliger coniectura, mutato *commoda* in *commodo.* parum feliciter! nam primum huius ipſius vocis ultima correpta eget auctoritate et exemplo, cuius, quantum ſcio, nullum apud veteres exſtat, deinde, licet cum Scaligero *commodo* explices *in tempore*, tamen neſcio, quid frigoris habet. Melius conſultum fuit tam numerorum modulo quam ipſi ſenſui in Edit. Aldin. I. ubi legitur: *Iſtos commodita volo ad Serapin deferri.* Sed nullius libri MS. conſenſu firmatur. Pari modo haud inepte legi poſſit cum Viro Docto in Obſervatt. Miſcell. l. c. *Iſtos commoda.* enim *volo ad Serapin*; modo eiusmodi lapſus librariorum in permutandis particulis τῶ *nam* et *enim* veritatis quandam haberet ſpeciem. Itaque vel dicendum eſt, Catullum corripuiſſe ultimam in *commoda* [quod putat Voſſius, quamvis non ſatis hanc inſolentiam adſtruere videantur allata exempla, *puta* et *tempera*, quorum prius dubium adhuc eſt apud Perſ. IV. 9. vel adverbialiter exponitur a grammaticis; alterum non niſi in veteri inſcriptione occurrit] vel lenior ineunda eſt emendandi ratio. Leniſſimum autem puto, ſi quis pro *commoda* reponat *commode*, ut ſit vocativus. Eleganter autem dicitur *commodus*, vel qui eſt facilis, benignus, liberalis, obſequioſus. gütig, gefällig. Horat. IV. Od. 8. v. 1. 2. *Donarem pateras, grataque* commodus, *Cenſorine, meis aera ſodalibus*, vel qui commodo et opportuno tempore nos convenit. Terent. Andr. V. 2. 3. *Ego commodiorem hominem, adventum tempus non*

V. 25.) *paulum iſtos commoda* vid. Var. Lect. affectabat autem meretrix non ſine cauſa octophorum, utpote quod muneri mitti ſolebat puellis. Martial. I. 3. 11.

Octo Syris ſuffulta datur lectica puellae

nam volo ad Serapin deferri h. e. ad templum Serapidis. haud raro enim ipſi dii pro templis poni ſolent. Sic apud

Deferri. Mane, inquii puellae: *hic versus deest.*
Iſtud, quod modo dixeram me habere, *ut H. censet.*
Fugit me ratio. Meus ſodalis
Cinna eſt Cajus: is ſibi paravit.
Verum, utrum illius, an mei, quid ad me?

v. 27. Pro mane Hauptius minime scribit, quae lectio metri rationi succurrit. Ultor

vidi. Senſus igitur erit: quaeſo, mi Catulle, paulum iſtos mihi [eleganter reticet verbum *cede* vel *mutua*] *commode*, note mihi liberalitate tua, vel: tu qui commodo et opportuno tempore iam me convenis, nam volo ad Serapin deferri. Cui contorta videtur mea explicatio, meliora afferat. V. 27. *mane me, inquii, puellae* plerique libri veteres. nam *me* παρέλκει, uti ſaepe apud Plautum et Terentium. Itaque non extrudi debebat *me* in edit. Bipont. quamvis alias eiusmodi hiatus amet Catullus. alii *mane tum* vel *manedum* ultima in *mane* corripitur, uti in cave, vale, iube, vide, reſponde. vid. Voſſ. de Analog. lib. III. c. 25. ex veteri ſcriptura *inquit* recte fecit Scaliger *inquii.* Heinſius in not. ad Cat. totum verſum audacter, ut ſolet, ſic refingit: *Deferri, itane? inquio puellae.* V. 31. Voſſius: *Verumne illius an mei.* Idem verſ. ſeq. legit: *quae mihi paravit.* Statius ex veteri

apud Chariton. lib. 4. c. 4. παρθένος εἰς Ἀφροδίτην βαδίζουσα ubi vid. Doruillius et Albertus in Obſervat. in nov. Teſt. p. 254—256. Erat autem hoc templum eo tempore extra urbis pomoerium [quapropter ſpecioſam lecticae poſtulandae cauſam habebat meretrix] quod adibant mulierculae vel procurandae valetudinis vel exercendae libidinis cauſa. vid. Voſſius ad h. l. et Jablonskius in Pantheo Aegypt. lib. II. cap. 5. 6.

V. 28.) *Iſtud, quod m. d. m. h. fugit me ratio* pro *iſtud* rationes grammaticae poſtulabant *iſtius.* Sed conſulto et eleganter iam neglexit poeta conſtructionem, ut hominis temere errantis et repente ad ſe redeuntis confuſam loquendi rationem imitaretur. Senſus eſt: in eo, quod me poſſidere dixeram, erravi et deceptus fui, alibi animum habui, cum id dicerem, ſtatus rei me fefellit.

V. 30.) *Cinna.* poeta nobilis, qui ſcripſit carmen Smyrnam, quod decem annis elimavit. Laudatur infra carm. XCV.

Utor tam bene, quam mihi pararim.
Sed tu inſulſa male, et moleſta vivis,
Per quam non licet eſſe negligentem.

lectione *paraſſim* fecit *paratis.* V. 33. nonnullae antiquiores edit. *inſulſa, mala et moleſta* vel *male et nimis moleſta es* vel *mala et nimis moleſta es.* Voſſius: *Sed tu inviſa, male et moleſta vivis.* Heinſ. in not. ad Cat. coniicit: *Sed tu inſulſa vale et moleſta ubivis* vel *cuivis* in verſ. ult. idem malit *negligenti* pro *negligentem*, quod iam in mentem venit Douſae.

XCV. cf. Virgil. Eclog. IX. 35. et Martial. X. 21.

V. 32.) *Vtor tam bene, quam mihi pararim.* poſt *quam* ſubaudi *ſi.* in animo habuit poeta tritum illud: amicorum omnia eſſe communia. v. 33.) *moleſta vivis.* eleganter pro *es.* v. 34.) *per quam non licet eſſe negligentem,* cuius rapacitas caute vitanda eſt. [bei der man auf ſeiner Huth ſeyn muſs]

CARMEN XI.

Ex [illegible] versibus Sapphicis et Adoniis constat

AD FVRIVM ET AVRELIVM.

Furi et Aureli, comites Catulli,

Sive

Sublimiori ſpiritu exſurgit poeta et ipſo, quo nunc utitur, graviori carminis genere, in altum eniti et paulo ſerioris argumenti rem moliri et promittere videtur. In qua quidem opinione tenet lectores usque ad verſ. 15. ubi inopinata converſione ſuaviter eludit lectoris exſpectationem. Nam poſtquam ſatis laudaverat ſpectatam ſibi Furii et Aurelii amicitiam, ad officia graviſſima quaeque amici cauſa ſuſcipienda paratam, expetit ſibi novum ab ipſis amicitiae officium; quod quale quantumque fuerit, ipſe lector cognoſcat. Exſplendeſcit hoc carmen eximiis magni poetae virtutibus, ſive verborum delectum et ornatum plane lyricum reſpicias, ſive inexpectatam converſio-

Sive in extremos penetrabit Indos,
Litus ut longe reſonante Eoa
Tunditur unda;

Sive

V. 2. alii *penetrarit.* perperam : nam ſequitur verſu nono *gradietur.* V. 3. nonnulli *longe ubi litus.* V. 6. Paſſeratius in

nem et ingenioſam inventionem admireris, qua ſummam gravitatem repente excipit laſciva levitas.

V. 1.) *Furi* et *Aureli.* Innui putant interpretes Furium Bibaculum, elegantis ingenii poetam, paſſim veteribus laudatum, et L. Aurelium Cottam praetorem, qui legem promulgavit de iudiciis equeſtri ordini reſtituendis. Sed recte iudicat Vulpius, vix quicquam certi de illis pronunciari poſſe, cum plures omnino fuerint iis temporibus tam Furii, quam Aurelii. Nec eosdem fuiſſe puto, quos infra acerbis verſibus inſectatur, Aurelium quidem in Carm. XXI. Furium in Carm. XXIII. *comites Catulli* me comitaturi, mecum adituri remotiſſimas terrae partes. Idem tanquam certiſſimum verae amicitiae argumentum expectat Horatius a Septimio Od. lib. II. 6. v. 1.

Septimi, Gades aditure mecum, et
Cantabrum indoctum iuga ferre noſtra, et
Barbaras Syrtis, ubi Maura ſemper
Aeſtuat unda:

ubi plura huius generis exempla excitavit Cl. Iani, noſtri loci non immemor.

V. 2.) *Sive in extremos pen. Ind.* extremi vocantur Indi ut mox verſ. 11. *ultimi* Britanni tanquam remotiſſimi populi. Eodem ſenſu apud Ciceronem India vocatur *extrema* Verr. V. c. 65. et ſic paſſim extremae orae dicuntur vel pro India vel pro alia quacunque remotiori regione in ultimo quaſi orbis termino ex opinione veterum ſita. cf. Burmannum Sec. ad Anthol. Tom. I. p. 264. ἔσχατοι ἀνδρῶν Homero ſunt Aethiopes Odyſſ. I. 23. v. 3. *Litus ut longe reſ. ut* quemadmodum Graecorum ἵνα eſt *ubi*, ſic infr. Carm. XVII. v. 10. cf. Cerd. ad Virg. Aeneid. V. 329. *Eoa unda* eſt mare orientem verſus, Oceanus, unde

Sive in Hircanos, Arabasque molles,
Seu Sacas, ſagittiferosque Parthos,
Sive qua ſeptemgeminus colorat
Aequora Nilus;
Sive trans altas gradietur Alpes,
Caeſaris viſens monumenta magni,

v.l. Hyrcanos.

vet. quodam libro *cotiriferosque*, collato Virgilio Aeneid. X. v. 169. in margine H. lib. *pharetriferosve*. Sed noſtrae lectioni addicunt libri fere omnes, modo obſerves Catullum, more Graecorum ſpondaei loco in altera regione poſuiſſe trochaeum, ut verſ. 15. *pauca nunciate meae puellae*. V. 7. *Sive qui* in edit. R. et in quibusdam Stat. Mſſ. in Maffei lib. *que*, unde legendum putat Stat. *quae*. Voſſius ex libb. veteribus, ad quos ſaepe pro-

unde ſurgere putabatur Aurora [ἠώς] *longe ſonans* exprimit illud Homericum πολύφλοισβον.

V. 5.) *Sive in Hircan. Arab. moll. Hircani* Aſiae populi. Arabes dicuntur *molles*, quia clementia coeli emollit et enervat. *tener Arabs* apud Tibull. II. 2. 4. ubi vid. Broukhuſius. *Sacae* populi proximi Scythis. *Parthi ſagittiferi* populi orientis mira dexteritate ſagittas tractandi et in fuga retrorſum iaciendi Caeſaris noti. cf. Burmannus Sec. ad Propert. III. 7. 54. et quos ibi laudat. *Septemgeminus Nilus* h. e. ſeptenus, per ſeptena oſtia in mare ſe exonerans. Ovid. Amor. III. 6. 39.

Ille fluens dives ſeptena per
oſtia Nilus.

hinc vocatur ἑπτάπορος apud Dionyſ. Perig. v. 264. cf. Euſtath. ad Dionyſ. Perig. v. 226. vel ἑπτάῤῥους vid. Salmaſ. ad Solin. cap. 32. p. 295. cf. Maillet. Deſcript. Aegypti p. 49. *colorat aequora* h. e. aqua lutoſa, qualem fere vehit Nilus ex agris inundatis relabens, colorem inducit mari ab aqua marina diverſum.

V. 10.) *monumenta Caeſaris* intellige tropaea et quicquid ad eius factorum conſervandam memoriam publice exſtabat. Britanni *horribiles* refer ad externum cultum. Vulpius in hanc rem laudat

Gallicum Rhenum, horribileſque ulti-
mosque Britannos:
Omnia haec, quaecunque feret voluntas
Coelitum, tentare ſimul parati,
Pauca nunciate meae puellae
Non bona dicta:
Cum ſuis vivat valeatque moechis,
Quos ſimul complexa tenet trecentos,

v. 11 horribile aequor= qui modo hiatus evitatur. Nul-

vocat, profert quis pro quibus. V. 11. hiatus evitandi cauſa dederunt alii *horribileſque et ultimosque* contra linguae indolem: ne quid mutes, cogita et alibi Catullum non repudiaſſe eiusmodi hiatus [ut ſaepe Virgil. et alii. exempla quaedam collegit Cl. Barthius, quem omnis felicitatis meae auctorem et unicum ſtudiorum meorum moderatorem veneror, ad Propert. II. 9. 45] et fortaſſe ipſum horrorem aſpero duarum vocalium concurſu exprimere voluiſſe.

Caeſar. de bell. Gall. lib. V. c. 14.

V. 12—17.) Senſus: vos igitur, qui ad omnia, quaecunque fata ferent, mecum ſubeunda pericula parati eſtis, iam quaeſo probate mihi veſtram fidem et puellae meae haec pauca, ſed haud iucunda verba nunciate. *tentare* exquiſite dicitur de explorandis rebus cum periculo et audacia coniunctis. *non bona verba* proprie *male ominata* οὐκ εὔφημα vid. Briſſonius de Formulis p. 11. ſeq. Edit. Pariſ. deinde de quolibet ingrato nuncio, qui animum turbat, pungit et urit.

V. 17 ſequ.) Senſus: Res ſuas ſibi habeat et procul a me diſcedat cum infinita copia moechorum, quorum nullum vero amore complectitur, ſed frequenti libidinis uſu enervat, conficit et frangit. *Ilia rumpi* dicuntur in re venerea. Propert. II. 16. 14. *Rumpat ut aſſiduis membra libidinibus.* cf. Scioppius ad Luſ. carm. XXII. *complexa tenet* eleganter: amore ſuo irretitos detinet.

V. 21.

Digitized by Google

Nullum amans vere, ſed identidem omnium
Ilia rumpens.
Nec meum reſpectet, ut ante, amorem,
Qui illius culpa cecidit; velut prati
Ultimi flos, praetereunte poſtquam
Tactus aratro eſt.

V. 22. nonnullae antiquiores edit. *ſpectet velut ante* in margine St. lib. *ſperet velut.* Sed ſic offendit ingrata repetitio particulae *velut* in verſ. ſequ. V. 23. pro *ultimi* in quibusdam legitur *ultimus.* male: pro *tactus* exhibet Voſſius ex vetuſtiſſimo exempl. Thuan. *fractus*, quod tam flori plane ſucciſo quam ipſi comparationi amoris plane finiti magis favere videtur. proponit etiam Voſſius *ſtratus*, quod fecit ex antiqua lectione *tractus*, ſed haec corrupta lectio magis confirmat τὸ *fractus*, una tantum mutata littera. Caeterum turpiter in hoc loco emendando ſe dedit Heinſius in not. ad Cat. pro *prati* legi iubens *parati*, metro, ut ait, ſic exigente. imo iam eſt verſus hypermeter, cuius ultima in *prati* a prima vocali ſequentis verſus abſorbetur, ut verſ. 19. *omnium Ilia rumpens*, en feſtinationem Magni Heinſii!

V. 21.) Nec amplius amorem meum curet, qui plane ex animo meo propter ipſius inconſtantiam et levitatem deletus et eradicatus eſt. Quod expreſſit elegantiſſima comparatione floris, qui vomere aratri ſucciſus in perpetuum florere deſinit. Non neglexit hanc ſuaviſſimam comparationem in rem ſuam vertere Virgil. Aen. IX. 435. Nec minus feliciter Lotichius Lib. IV. 5. 97.

Sic iacet, in culto flos qui nitidiſſimus agro
Vomere ſucciſus praetereunte fuit.

cf. infra Carm. LXII. 39 ſeqq. *pratum ultimum* eſt prati extremitas, viae vicina cf. ad Carm. II. v. 3. pari modo explicari fortaſſe poſſunt ἐσχατιαὶ apud Theocrit. Idyll. XIII. 25. ut agrorum extremitas ſignificetur, licet aliter ſentiat ad h. l. Caſaubonus et Hemſterhuſius ad Lucian. T. I. p. 143. Paſcuntur enim oves in agrorum margine et extremitate.

CARMEN XII.

AD ASINIVM.

Marrucine Aſini, manu ſiniſtra
Non belle uteris in ioco atque vino:
Tollis lintea negligentiorum.
Hoc ſalſum eſſe putas? fugit te, inepte,

Quam-

V. 1. pro *Marrucine* Avantius legebat *Inter coenam*, refutatus a Mureto et Scaligero.

Aſinius dexteritatis ſuae oſtentandae cauſa, quam haberet in ſurripiendis aliorum bonis, ſudarium Catullo clam abſtulerat inter pocula. Quod cum aegre ferret Catullus, exprobrat Aſinio hoc furtum, tanquam rem parum honeſtam et neutiquam homine ingenuo dignam, eumque monet, ut mox remittat ſudarium, eo nomine imprimis ſibi carum, quod pignus amicitiae ſit; ſi ceſſaverit, graviter hanc iniuriam ſe ulturum eſſe hendecaſyllabis minatur.

V. 1. 4) *Marrucine Aſini.* Aſinius cum vi iam vocatur *Marrucinus*, propter fidem Marrucinorum Romanis inprimis ſpectatam. cf. *Voſſius.* Fuerunt autem *Marrucini* populi Italiae inter Veſtinos et Pelignos. *Manu ſiniſtra n. b. v.* parum honeſte in conviviis incurioſorum et hilaritati genioque indulgentium convivarum lintea ſurripere ſtudes ſiniſtrae manus agilitate. Uſus *ſiniſtrae* in ſuffurandis aliorum bonis paſſim notatur a veteribus. *Furtifica* vocatur Plauto in Perſ. II, 2, 44. *nata ad furta* Ovid. Met. XIII, 111. De more illo convivarum linteis vel mappis inſidiandi vid. Martial. XII, 29. ubi eodem furti genere male audit Hermogenes. cf. eundem VIII, 59. *Lintea* ſunt *ſudaria*, ut ex v. 14 apparet, ex lino confecta, quibus vel ad ſudorem faciei detergendum vel ad nares expurgandas utebantur.

V. 4. ſqq.) *Hoc ſalſum e. p.* Hoc lepidum et facetum eſſe putas? [das hältſt du für ſinnreich?

Quamvis ſordida res et invenuſta eſt.
Non credis mihi? Crede Pollioni
Fratri, qui tua furta vel talento
Mutari velit: eſt enim leporum
Diſertus puer, ac facetiarum.
Quare aut hendecaſyllabos trecentos

V. 8. Voſſius e lib. Vatic. *mulctari*, quam lectionem tanquam meliorem et elegantiorem vulgatae praefert. De errore quidem librariorum in commixtis his duobus verbis non dubium eſt, vid. Burm. ad Anthol. T. II. p. 528. ſed vulgata vel hanc ob cauſam videtur praeferenda, quia vel maxime decet fratrem, quovis pretio fratris culpam redimere velle; illud vero votum, ut frater *talento mulctetur*, parum honeſtum ſit. V. 9. Paſſeratius et Voſſius legi volunt *diſertus* pro *differtus*; ſed primum haec locutio aeque exemplo caret, ac noſtra *diſertus leporum*, deinde vix dici poſſe puto in bonam partem *differtus leporum*. Nonnulli *pater* pro *puer*, male! iudicante Voſſio.

reich?] erras, homo inſulſe et honeſtatis ſenſu deſtitute, res eſt vel maxime contumelioſa et indecora. *Quamvis* pro *valde, admodum* paſſim dicitur: *quamvis diu dicere* pro *valde diu* apud Cic. Roſc. Amerin. 32. cf. *Burm.* ad Phaedr. I, 28, 1. et *Drackenb.* ad Liv. I, 4. p. 31. *Crede Pollioni.* eſt hic *Aſinius Pollio*, tam gratia apud Auguſtum et amicitia, quae cum Horatio et Virgilio illi intercedebat, quam ingenio et grandioris ſpiritus carminibus notiſſimus. cf. Virg. Eclog. III, 84. et Hor. Od. II, 1.

V. 8.) *mutari* ſenſus: ſi facta infecta fieri poſſent, furta tua lubenter frater tuus vel talento redimeret et permutaret. *Mutare rem re vel cum re* pro *permutare* ex antiquo emendi vendendique more ſaepiuſcule occurrit. Sic Medea apud Ovid. Met. VII, 59. 60.

Quemque ego cum rebus, quas totus poſſidet orbis,
Aeſonidem mutaſſe velim.

verte in vernacula *erkaufen.* vide quos laudat de uſu huius verbi *Drackenborch.* ad Liv. Tom. II, p. 130.

V. 9.) *Diſertus* nove iam dictum videtur de eo, qui alicuius rei, ubi facundia inprimis

Expecta, aut mihi linteum remitte,
Quod me non movet aeſtimatione,
Verum eſt mnemoſynon mei ſodalis.
Nam ſudaria Setaba ex Hiberis
Miſerunt mihi muneri Fabullus,
Et Verannius. Haec amem neceſſe eſt
Ut Veranniolum meum et Fabullum.

V. 14. Ex corrupta lectione *Setaba* exhibere fecit Voſſius *Setabe ex Hibera*, ut ſit ipſum urbis nomen. Sed cum plurimae editiones et libri ſcripti offerant *Setaba*, et plane eodem modo *Sudarium Setabum* dicatur carm. XXV, 7. tenenda eſt noſtra lectio. Rectius autem per Diphthongum exhibetur *Saetaba*, quod ex nummo antiquo ab Antonio Auguſtino memorato Dial. VII. in quo SAETABIS ſcribitur, probatum ivit *Drackenb.* ad Sil. Ital. III, 374. V. 16. alii, quos ſecuta eſt Bipontina edit. pro *haec* legunt *hoc*, ut referatur ad linteum; ſed illud magis favet orationi. Male etiam in nonnullis edit. *et* pro *ut* legitur.

mis opus eſt, bene peritus invenitur. Pollio igitur, elegans et urbanus iuvenis [ſexcenties enim apud veteres tam iuvenes, quam ipſi viri blande vocantur pueri] non ferre poterat illepidos et infacetos fratris ſui iocos.

V. 12.) *Quod me n. m. aeſt.* quod non pretii ſed amicorum cauſa aeſtimo, in quorum memoriam illud accepi.

V. 14.) *Sudaria Saetaba* ex lino Saetabo ab urbe et fluvio Saetabi in Hiſpania ſic dicto, ubi optimus lini proventus fuit. De *Iberis*, Hiſpanorum populo vid. ad carm. IX, 6.

V. 16.) *Haec amem neceſſe eſt.* Nam verum eſt, quod ait Ovid. Her. XVII, 71.

Utque ea non ſperno, ſic acceptiſſima ſemper
Munera ſunt, auctor quae pretioſa facit.

cf. Martial. IX, 99.

CAR-

CARMEN XIII.

AD FABVLLVM.

Coenabis bene, mi Fabulle, apud me
Paucis, ſi tibi Dii favent, diebus,
Si tecum attuleris bonam atque magnam
Coenam, non ſine candida puella,
Et vino et ſale, et omnibus cachinnis.
Haec ſi, inquam, attuleris, venuſte noſter,
Coenabis bene: nam tui Catulli
Plenus ſacculus eſt aranearum.

V. 2. *favint* dedit Voſſius pro *faverint* ex antiqua, ut ait, lectione, *faxint* male! nam ſic penultima contra leges hendecaſyllabi longa eſt. V. 6. *Fabulle noſter* Venet. Gryph. et aliae editt. antiqu.

Fabullum ad coenam invitat poeta ſatis lepide et familiariter. Nam cum ipſe rebus, ut ait vel fingit, anguſtis laborans bonam et lautam coenam parare non poſſet, rogat Fabullum, ut afferat ſecum, quicquid ad bonam et laetam coenam pertineat. Ipſe autem ſpondet, ſe quolibet modo Fabullo amorem ſuum probaturum et unguentum ſuaviſſimum oblaturum eſſe. Eleganter expreſſit hoc carmen *Goetze in Carminibus Teutonicis.* T. II. p. 232.

V. 1.) *Coenabis bene.* Similiter exorditur Martial. XI, 52.

Coenabis belle, Iuli Cerealis
apud me.

V. 4.) *candida puella* h. e. pulchra. cf. Brouckh. ad Tib. IV, 4. 17.

V. 8.) *Plen. ſacculus aranearum.* eleganter et facete ita dicitur ſacculus, qui pecunia vacuus non uſu teritur.

Sed contra accipies meros amores,
Seu quid ſuavius elegantiusve eſt:
Nam unguentum dabo, quod meae puellae
Donarunt Veneres, Cupidinesque:

Quod

V. 9. *meos amores* quaedam e vetuſtis. V. 10. *Seu quod* rectius ex mea ſententia. De aberratione librariorum in *quid* et *quod* vid. *Drackenb.* ad Liv. T. V. p. 161.

Res enim, quae ſine uſu aut vacuae iacent, vel ſitu vel aranearum textura obduci ſolent. Hinc Heſiodus araneas e vaſis, quae diu non uſui fuerant, eiiciendas ſuadet ruſticis felici meſſe gaudentibus, in Ἐργ. 475.

Ἐκ δ' ἀγγέων ἐλάσειας
ἀράχνια —

Cf. Plaut. Aulul. I, 2. v. 5. 6.

V. 9.) *accipies meros amores.* quicquid amorem meum probet ſpiretque, luculenta voluntatis meae et placendi ſtudii ſigna. Sic frugali illi coenae apud *Ovid.* qua Iupiter et Mercurius a Baucide et Philaemone excepti ſunt:

— Super omnia vultus
Acceſſere boni: nec iners pauperque voluntas

Met. VIII. 677, 78. Idem placendi ſtudium promittit Chyraeo ad ſe invitato Lotichius VI, 14. 7.

Ante tamen ponas vacui ieiunia ventris
Frigidus extincto ſtat meus igne focus,
Signa voluntatis rectae ſincera dabuntur.

V. 10.) *Seu q. ſu. el. e.* quod magis tibi arrideat et elegantiam meam declaret; nam unguentum tibi dabo ſuaviſſimum fragrantiſſimumque ex ipſo Veneris myrothecio profectum. De unguento Veneris, quod καλὸν vocat Homerus, vid. Voſſius ad hunc locum. Auctores nimirum eximiae praeſtantiae et pulchritudinis a poetis vel Venus, vel Amores, vel Cupidines perhibentur. Similis locus eſt apud Prop. II, 29, 17.

Adflabunt tibi non Arabum de gramine odores,
Sed quos ipſe ſuis fecit Amor manibus.

Uſus unguentorum apud veteres in conviviis, quibus ora et capita perfricare ſolebant, delica-

Quod tu cum olfacies, Deos rogabis,
Totum ut te faciant, Fabulle, naſum.

delicatiores, ſatis notus eſt. Promittit igitur Catullus non niſi externam elegantiam, ipſam autem coenae curam relinquit Fabullo. *Meros amores* explicant interpretes vel de unguento, vel de puella, cuius copiam Fabullo facturus ſit poeta. Sed illi explicationi repugnat particula *ſeu* huic verſus quartus.

CARMEN XIV.

AD CALVVM LICINIVM.

Ni te plus oculis meis amarem,
Iucundiſſime Calve, munere iſto
Odiſſem te odio Vatiniano.
Nam quid feci ego, quidve ſum locutus,

Cur

C. Licinius Calvus, poeta et orator clariſſimus, [*de quo vid. Cic. ad Div. XVII, 24. XV. 21 et Val. Max. IX, 12, 7.*] ioci cauſa miſerat Catullo intima familiaritate ſecum coniuncto peſſimorum poetarum carmina et quidem, ut eo importunius illi obſtreperent poetae importuniſſimi, ipſis, laetitiae deſtinatis, Saturnalibus. Altos igitur clamores tollit Catullus ob creatam hoc ioco ſibi moleſtiam et interceptam laetiſſimo die laetitiam, et hanc amici protervitatem mittendis undique collectis et corraſis poetarum quisquiliis ſe remuneraturum eſſe praedicit.

V. 2.) *Munere iſto* h. e. propter iſtud munus. Senſus: *Niſi mihi eſſes in deliciis, graviſſimo propter miſſum mihi munus te odiſſem odio, vel: tanto odio, quanto te odit Vatinius, acerrimum criminum ſuorum accuſatorem.* Poſteriori explicationi favet locus infra LIII, 3. 4. De communi, quo omnes boni Vatinium, omnium bipedum

Cur me tot male perderes poetis?
Iſti Dii mala multa dent clienti,
Qui tantum tibi miſit impiorum.
Quod ſi, ut ſuſpicor, hoc novum ac repertum
Munus dat tibi Sulla literator:
Non eſt mî male, ſed bene ac beate,
Quod non diſpereunt tui labores.
Dii magni, horribilem et ſacrum libellum,
Quem tu ſcilicet ad tuum Catullum

Miſti

V. 6. *mala multa dant.* tanquam meliorem lectionem obtrudit Voſſius ſine idonea ratione. V. 8. *hoc novum hoc repertum* Stat. *refertum* parum eleganter coniecit *Voſſius.* V. 9. *Sylla* Muret. et alii. *Sillo* vel *Silo* in antiqu. quibusdam editt.

dum nequiſſimum, proſequebantur odio, eſt locus claſſicus apud Macrob. Saturn. II. 6.

V. 5.) *male perderes* h. e. male mulctares, cruciares, enecares.

V. 7.) *tantum impiorum*, h. e. tantam peſſimorum poetarum farraginem. *poetae impii* ſunt, qui iratis Muſis ad ſacram poeſin accedunt, vulgus profanum — at qui Muſarum ſacris rite initiati ſunt, vocantur *ſacri*, *ſancti*, *pii.* Ipſe noſter ſe *pium* vocat carm. XVI, 5. cf. Virg. Aen. VI. 662—8.

V. 8.) *novum ac repert. mum.* novo more compoſita et ingenioſe excogitata carmina. εἰρωνικῶς! de voce *novus* cf. ad Carm. I, 1. *reperire* pro *excogitare* ſaepe apud Plautum et Terentium. *carmina labore reperta* apud Lucret. III, 420. *Sulla* Cornelius Epicadus, Lucii Cornelii Sullae libertus, ut putant interpretes. vid. Suet. de Illuſtr. Gramm. c. 12. *literator*, grammaticus, h. e. poetarum interpres. vid. Suet. lib. laud. c. 4. *Non eſt mî male* — non doleo et indignor, ſed mirifice gaudeo, operam tuam forenſem non fruſtra commodari clientibus. *Sacrum libellum* exſecrandum, deteſtabilem, ἄῤῥητον.

Sic

Miſti, continuo ut die periret,
Saturnalibus, optimo dierum.
Non, non hoc tibi, ſalſe, ſic abibit.

Nam

V. 16. *non modo hoc tibi* male tentat *Voſſius.*

Sic *morbus, ignis, ſerpens* et alia *ſacra,* (ἱερὰ) dicuntur. vid. *Drackenb.* ad Sil. VIII, 200. et ad Liv. I. 1. p. 268.

V. 14.) *contin. ut d. per.* — Senſus: ut toto illo die, ipſiſſimis Saturnalibus, qui dies in optimis et laetiſſimis diebus feſtis habetur, *periret,* h. e. miſere ſe haberet et peſſime afficeretur Catullus tuus, vel: *ut continuo* h. e. illico *periret* tanquam ſupplicio afficeretur. vocantur enim mala carmina *ſupplicia* v. 20. *Saturnalia* apud Romanos in memoriam aureae aetatis, per Saturnum, in regni ſocietatem a Iano receptum, Italiae populis praeſtitae, ſumma hilaritate in menſe Decembri celebrata et ab initio quidem uno tantum die peracta et finita ſunt; ſed poſtea inde a C. Caeſaris temporibus plures dies illis celebrandis additos eſſe notum eſt vel ex Macrob. Saturn. I, 10. ubi de hac re eſt locus claſſicus. Hinc *Saturnalia prima* de primo Saturnalium die, dicuntur apud Liv. XXX, 36. ubi vide, quae obſervat *Gronovius. Secunda* et *tertia* vocantur a Cic. ad Attic. XIII, 52. Apparet igitur, vel unum tum adhuc diem, cum haec ſcriberet Catullus, ſacrum fuiſſe Saturnalibus, vel unum certe diem, qui proprie vocaretur *Saturnalia*, prae ceteris feſtum ſolemnemque habitum eſſe. Nec quemquam offendere debet loquendi genus paulo inſolentius — *continuo die, Saturnalibus*, cum ipſe Liv. dicat II, 21. *Saturnalia inſtitutus feſtus dies.* cf. *Gron.* ad Liv. I, 9. Conſtat denique ad munera, quibus invicem ſe excipiebant Saturnalibus, etiam libros pertinuiſſe, quos pauperes divitibus vel clientes patronis obtuliſſe tradit *Lucian.* in *Chronoſolon* ſ. *Legislator Saturnalium* c. 16. p. 398. T. III. edit. Reitz. cf. Martial. V. 18. 4. Plura de *Saturnalibus* praeter Macrob. l. c. vid. apud *Liv.* XXII. 1. *Stat. Silv.* I, 6. et *Lipſium* in *Saturn.* I, 2. ſqq.

V. 16. *Non, non*, magnam vim habet repetitio particulae

non,

Nam, ſi luxerit, ad librariorum
Curram ſcrinia: Caeſios, Aquinios,
Suffenum, omnia colligam venena,
Ac te his ſuppliciis remunerabor.
Vos hinc interea valete, abite
Illuc, unde malum pedem tuliſtis,
Secli incommoda, peſſimi poetae.

V. 18. *Aquinos* perperam in vetuſtioribus. Nam in voce *Aquinios* duae ſyllabae in unam coaleſcunt. V. 22. *attuliſtis* reperit et idem refutavit Scaliger.

non, de qua elegantia vid. *Bentlejum* ad Hor. Od. III. 24. 25. et *Drackenb.* ad Sil. II, 25. *Salſe* ad fraudem aliis faciendam ingenioſe. — *Sic abibit* tam impune feretur. Particulis *ſic* et *ita* ſaepe ex ſerie orationis aliquid addendum eſt explicatione, quod diligenter obſervent tirones. — *Si luxerit* h. e. ſimulac illuxerit dies, primo mane. Fortaſſe etiam dedit poeta *illuxerit*, quod eſt uſitatius, cum facile fieri potuerit, ut prima ſyllaba *il* ab antecedente particula *ſi* abſorberetur.

V. 18.) Malum poetam *Aquinium* notat etiam Cicero Tuſcul. V. 22. de *Suffeno* cf. infr. carm. XXII *venena* carmina mala, abominanda et exſecranda, quibus ineſt multum veneni et peſtilentiae, ut loquitur Noſter infr. XLIV. 12. — *his ſuppliciis* poetis malis, quorum lectione tanquam poena graviſſima afficimur et paene enecamur. *remunerabor* ulciſcar, ἀντιδωρήσομαι, parem gratiam tibi referam. Simili modo enim *gratiam referre* paſſim in malam partem dicitur Terentio Eunuch. II, 3, 9. 3. et IV, 4. 52. — *Secli incommoda* terrae pondera ἄχθος ἀρούρης.

Digitized by Google

* *

Si qui forte mearum ineptiarum
Lectores eritis, manuſque voſtras
Non horrebitis admovere nobis:
Paedicabo ego vos, et inrumabo.

Contra MSS. et librr. vett. fidem in nonnullis editt. attexuntur hi quatuor verſiculi Carm. XVI. ad *Aurelium* et *Furium*, ubi apparent etiam in Edit. Bipont. Verſus quartus *Paedicabo ego vos, et inrumabo*, qui abeſt in librr. vett., debetur liberalitati et ingenio Voſſii. Videntur omnino hi verſus ἀποσπασμάτια longioris carminis, temporis iniuria nobis erepti, quos fruſtra ceteris poetae carminibus aſſuas vel infercias. Incommode certe adiecti ſunt Carm. XVI. Nos in aſſignando his verſibus loco ſecuti ſumus auctoritatem MSS. ad quam Statius et editor Cantabrigienſis provocant. In verſu primo male legitur in Bipont. *qua*, et *cui* vitioſe in edit. I. Mureti.

CARMEN XV.

AD AVRELIVM.

Commendo tibi me ac meos amores,
Aureli. Veniam peto pudentem,

Ut,

Aurelio ea lege commendat puerum ſuum, ut caſte hunc florem cuſtodiat, nec ſolita libidinis ſuae explendae cupiditate illum contaminare audeat. Quodſi fecerit et usque eo audaciae progreſſus fuerit, ut illum corrumpat, graviſſima, tanquam moechum, affectum iri poena minatur. — Factum autem hoc eſſe ab Aurelio ex Carm. XXI. apparet, unde acerbae inter eum et Catullum inimicitiae exortae ſunt. — Qui non omni honeſtatis ſenſu deſtitutus eſt, argumentum huius carminis abominabitur, ſed orationis elegantiam admirabitur.

V. 1.) *meos amores* amoris mei delicias, puerum meum. cf. ad Carm. X. 1. — *veniam*

Digitized by Google

Ut, ſi quidquam animo tuo cupiſti,
Quod caſtum expeteres, et integellum,
Conſerves puerum mihi pudice:
Non dico a populo: nihil veremur
Iſtos, qui in platea modo huc, modo illuc
In re praetereunt ſua occupati:
Verum a te metuo, tuoque pene,
Infeſto pueris bonis, malisque.
Quem tu, qua lubet, ut lubet, moveto
Quantum vis, ubi erit foris paratum.
Hunc unum excipio, ut puto pudenter.

Quod

V. 11. Statius in MSO. invenerat *Quem tu qualubet ve moveto* unde tentat. *Quem tu, qualubet, ut velis moveto* parum recte ob ſequens *Quantum vis.*

veniam peto pudentem, aber ich bitte um züchtige Verſchonung. fortaſſe excidit particula *at* poſt *veniam.* V. 9. *Si quicq. anim. t. cup. quod* — eleganter et ornate pro: ſi ullus puer fuit, quem caſtum velles et indelibatum.

V. 7.) *iſtos* ex populo. Nomen collectivum *populus* saepiſſime excipit pluralis. *Clamor concurſusque populi,* mirantium *quid rei eſſet* Liv. I. 41. cf. *Drackenborch.* ad Liv. XXXV. c. 26. §. 9. T. IV. p. 945. et quos laudat *Cortius* ad Salluſt. Iugurth. XXVIII. p. 540.

V. 8.) *In re praet. ſ. occup.* negotiis ſuis exſequendis intenti modo huc, modo illuc diſcurrunt, nec quicquam a negotiis ſuis alienum curant.

V. 10.) *bonis malisque* formoſis et deformibus. cf. Vulp. — *ubi erit foris paratum* ſuſtuli interpunctionem poſt *foris* et explico: ubi erit tibi foris, (in angiportu) ſcortum aliquod ad exercendam libidinem paratum. nam *puella parata* dicitur, quae facile copiam ſui facit. Propert. I. 9. 25. cf. *Burm.* ad Ovid. Met. V. 603. qui *paratum* malit

referre

Quod ſi te mala mens, furorque vecors
In tantam impulerit, ſceleſte, culpam,
Vt noſtrum inſidiis caput laceſſas;
Ah! tum te miſerum, malique fati,
Quem attractis pedibus, patente porta,
Percurrent raphanique, mugilesque.

V. 17. *miſeri* exhibet Graeviana edit. quam lectionem more ſuo tuetur MSCTOrum jactator Corradinus de Allio. V. 18. *atratis pedibus* Voſſius et MS. Commel. in aliis editt. *adſtrictis* vel *artatis*.

referre ad *quem*, conferat illud de Priapo apud Ovid. Faſt. I, 437. *quantum vis* quantum lubet.

V. 14.) *Quodſi te mala mens cet.* Quodſi ab immodica et inſana animi tui libidine hoc impetrare non poteris, vt ab hoc puero abſtineas, tum cet. expende verborum ornatum et compara infr. Carm. XL. 1. *noſtrum caput* eleganter pro *me*. Male trahunt interpretes ad puerum. *inſidiis* furtivo amore, cf. XXI. 7.

V. 17.) *malique fati* ſc. hominem. *homo mali fati* eſt infelix.

V. 18.) In deſcribenda ignominioſa illa adulterorum deprehenſorum poena ῥαφανιδώσει et παρατιλμῷ otium nobis fecerunt interpretes et ad hunc locum et ad *Ariſtoph.* Nub. 1079. cf. *Kuſterus* ad Suid. ſ. v. ῥαφανὶς. Alias moechorum poenas commemorat *Schefferus* ad Aelian. V. H. XII. 12. *attractis pedibus* diductis et divaricatis, vt recte explicat Muretus. *patente porta* τῷ πρώκτῳ, cui immittebantur raphani et mugiles. — *mugiles* ſunt genus piſcium, de quibus vid. Plin. IX. 17. et ad Juvenal. X. 317.

CARMEN XVI.

AD AVRELIVM ET FVRIVM.

Paedicabo ego vos, et inrumabo,
Aureli pathice, et cinaede Furi;
Qui me ex verſiculis meis putatis,
Quod ſint molliculi, parum pudicum.
Nam caſtum eſſe decet pium poetam
Ipſum: verſiculos nihil neceſſe eſt;
Qui tum denique habent ſalem ac leporem,
Si ſunt molliculi, ac parum pudici,

Et

V. 3. *putaſtis* Cantabrig. et ſic etiam infra V. 13. — V. 8. *ſi ſint* lib. Comel. et Pal. papyr.

Caſtitatem ſuam bonus et caſtus, ſi Diis placet, Catullus probare vult Aurelio et Furio, quibus illa ex molliori bus ejus verſiculis ſuſpecta reddita fuerat. Quam quidem male de ſe ſuſceptam opinionem evellere ex eorum animis ſtudet partim eo, quod ſacri poetae, in quos vel maxime cadat morum integritas, non ex carminibus ſuis dijudicandi ſint, partim edendo, [en caſtitatis ſpecimen!] vbi marem ſe praeſtiturus ſit, ſpecimine. Compara cum Noſtro Martial. I, 36.

V. 2) *pathici et cinaedi* dicuntur, qui muliebria patiuntur.

V. 4.) *pium poetam* rite Muſarum ſacris operantem vid. ad Carm. XIV. 7. *verſicul. nih. nec. e.* ſc. caſtos eſſe. Eandem caſtitatis ſpeciem et alii prae ſe ferunt nequitiarum magiſtri. Ovid. Triſt. II, 354.

Crede mihi, diſtant mores a carmine noſtri,
Vita verecunda eſt, muſa jocoſa mihi.

cf. Martial. I, 5. 8. et plura ibi vide apud *Raderum.*

V. 9.)

Digitized by Google

Et, quod pruriat, incitare poſſunt;
Non dico pueris, ſed his piloſis,
Qui duros nequeunt movere lumbos.
Vos, quod millia multa baſiorum
Legiſtis, male me marem putatis:
Paedicabo ego vos, et inrumabo.

V. 9. *poſſint*. Comel. V. 10. *iis piloſis* legitur in paucis. *hiſpidoſis* in margine lib. Comel. cum quibusdam impreſſis. V. 12. *Vos, qui* Cantabrig. *Vosque* vitioſe in lib. Comel.

V. 9.) *quod pruriat*, eleganter pro libidine. cf. Martial. I, 36, 10. 11. *his piloſis* hiſpidis, victis et enervatis.

V. 11.) *Qui duros nequ.* cet. h. e. qui *exfututa pandunt latera*, ut ſupra loquitur Noſter VI. 13. cf. Sciopp. ad Luſ. XVIII. 4.

V. 12.) Quod legiſtis de multis meis baſiationibus verſiculis celebratis. cf. Carm. V. et VII. *male marem me put.* cinaedum, mollem. vid. *Nic. Heinſ.* ad Ovid. Art. Am. I, 524.

CARMEN XVII.

AD COLONIAM.

O Colonia, quae cupis ponte ludere longo,

V. 1. *quem cupis ponte ludere longo* in plurimis editt. vett. Ald. Gryph. Muret. pro *longo* dedit Voſſius *ligneo*, non male, quia idem pons mox ponticulus dicitur.

Acciderat aetate Catulli, quod ſaepe accidere ſolet, vt homo inſulſus et veternoſus conjuge uteretur elegantiſſima formoſiſſimaque. Quam quidem indignam rem cum vix ferre poſſet puellarum patronus et elegans harum deliciarum ſpectator Catullus, in gratiam puellae, Coloniam quan-

Et ſalire paratum habes: ſed vereris inepta
Crura ponticuli adſulitantis, inredivivus
Ne

V. 3. *ac ſulcis tantis* antiquiſſima lectio, in quam conſpirant omnes Statii et Scalig. MSS. et Edit. R. *ex ſulcis tantis* in L. MS. teſte editore Cantabrigienſi, unde fecit Voſſius admodum in-

quandam, quae loca lutoſa et paluſtria ponte ſublicio junxerat, precibus adit, ut ſtupidum illum hominem de ponte illo in lividiſſimum paludis locum deturbet, ſi forte hoc modo fieri poſſit, ut ſtolidus ejus veternus repente excitetur et ſupinus animus in graui coeno derelinquatur. — Eſt hoc carmen elegantiſſimum, ſive verborum ornatum, ſive lepidam ſtulti et tardi hominis deſcriptionem ſpectes. — Verſus ſunt Ithyphallici ex heroicis effícti, ſed molles enervatique. — Quis locus fuerit *Colonia*, non certo affirmari poteſt. *Muretus* ſuſpicatur fuiſſe oppidulum prope Veronam, quod hodieque nomen ſervet. At *Scaliger* et *Voſſius* malunt intelligere *Novum Comum*, coloniam paulo ante a Caeſare deductam.

V. 1.) Senſus eſt: *O Colonia, quae lubenter velis ludos facere in ponte longo, ubi in promptu tibi eſt ſaliendi facultas, ſed* (inepta) *fruſtra et nimis anxia times fulcra lignea ponticuli trementis et adſultantis, ne praeceps ille cadat et in lutoſa palude corruat, unde in priſtinum ſtatum revocari nequeat, ede, quaeſo, Colonia, in meam gratiam jucundiſſimum et maximo riſu digniſſimum ſpectaculum*, (Sic) *quod ſi feceris, opto, ut pons tuus plane ex animi ſententia tam firmus fiat, ut vel Martis ſacerdotes in illo ſaltare et ſacra ſuſcipere poſſint.* Multum pulveris in hoc loco explicando ab interpretibus commotum eſt, neque tamen ullus rem ſatis aſſecutus videtur. *ludere,* luſerunt enim olim et ludicra ſpectacula ediderunt in pontibus, quod et adhuc fieri in Italia, Piſis atque Venetiis, teſtatur Vulpius et Corradinus de Allio. — *ſalire paratum habes*, in promptu tibi eſt *τὸ* ſalire h. e. ſaliendi facultas. Vulpius et quos ille ſequitur argutantur. *inepta* tam ad *Coloniam* quam ad *crura* trahi poteſt. qui ad *crura* referre malit, cogitet ligneas columellas ad pontem fulciendum infirmas nec ſatis aptas.

Ne ſupinus eat, cavaque in palude recumbat:
Sic tibi bonus ex tua pons libidine fiat,
In quo vel Saliſubſulis ſacra ſuſcipiantur:

D 3 Munus

genioſe *ponticuli aſculis ſtantis* h. e. parvis tigillis ſeu perticis innitentis. Noſtra lectio *adſulitantis*, quae rei maxime conſentanea videtur, ingenio Scaligeri debetur, ſed improbatur Voſſio, quia ſic dactylus in ſede tertia ponitur, ubi debebat eſſe Creticus, quo ſublato rhythmus adeoque tota vis carminis ex ſententia Voſſii perit. Mureti edit. prima ab anno 1554, quae cum *Ald. II.* et *Gryph.* in plurimis fere conſentit, habet *ſub his tetus.* Quod ad antiquam illam lectionem *ex ſulcis tantis* attinet, modo metri ratio conſtet, non adeo inepta ſed explicatione fortaſſe emollienda videtur, vt *ponticulus ex ſulcis tantis irredivivus* dicatur, qui nunquam reſtitui et reuocari queat *ex tantis ſulcis* h. e. foſſis. *Sulcus aquae* occurrit apud *Ovid.* in Nuce v. 66. certe tale quid, quo referatur, poſtulare videtur vox *irredivivus*, pro *irredivivus*, quod agnoſcunt omnes Stat. L. MS. et cunctae editt. eſt in Meleagri MSS. *irredivivis.* in antiquiſſima R. *in reclivis* corrupte. Nic Heinſius tentabat in Not. ad Cat. p. 638. *irrecidivus.* Sed nihil lucramur hac permutatione. V. 6. *Saliſubſuli ſacra ſuſcipiunto* vel *Saliſubſuli ſacra ſuſcipiant* in MSS. Statii, optt. editt. et Membr. Voſſ. unde admodum probabilis, quam in textum recepimus, ab ingenio Statii profecta eſt lectio. vid. not. Voſſius propoſuit *Sa-*

aptas. *aſſulitantis* vid. Var. Lect. *irredivivus* eleganter de rebus inanimatis, quae irreparabiles ſunt, denuo excitari et reſtitui nequeunt.

V. 4.) *ne ſupinus eat* retro labatur in paludem, unde erectus fuerat. Suaviter et venuſte! Sic apud. Liv XXX. 10. *ſupinus telorum jactus* h. e. tela, quae non evolant ſed in terram decidunt. *cavaque in palude*, profunda et alta. Sic infra *undae cavae* XCV. 5. *flumina cava* apud Virg. Georg. I, 326. et ipſa *palus cava* apud Ovid. Met. VI. 371. cf. *Burmann.* ad Ovid. Ib. 228. et ad Lucan. I, 396. *ex tua libidine* plane ex voto tuo. De voce *libido* in bonam partem vid. *Drackenb.* ad Sil. XI, 312. *Saliſubſuli* haud dubie intelligendi ſunt Salii, Martis ſacerdotes, qui ſacra celebrabant tripudiis et ſaltationibus, de quibus vid. *Cuper. Obſervat.* IV. 2. Finxit autem, opinor, hanc vocem poeta ad rei imaginem magis exprimendam. vid. Var. Lect.

V. 7.)

Digitized by Google

Munus hoc mihi maximi da, Colonia, riſus.
Quendam municipem meum de tuo volo ponte
Ire praecipitem iu lutum, per caputque pedesque:
Verum totius vt lacus putidaeque paludis
Lividiſſima, maximeque eſt profunda vorago.
Inſulſiſſimus eſt homo, nec ſapit pueri inſtar
Bimuli, tremula patris dormientis in ulna.

Quoi

lii ipſulis ſacra ſuſcipiunto, quam conjecturam ambitioſe, vt ſolet, arripuit Vulpius. *Ipſulae* autem vel *ipſules*, docente Feſto, *erant lamellae neceſſariae ſacris, quae ad rem divinam conferre dicebantur maxime, ſpecie virorum et mulierum.* — *Saliaribus ſacra ſuſcipiantur* Avantius. *Saliſubſuli ſacra ſuſcipiuntur* Muretus, qui ob fraudem ex Pacuvio laudati loci, cuius nec vola nec veſtigium exſtat, vbi *Saliſubſulus* Mars dicatur, graviter jam reprehenſus eſt a Voſſio. in antiquis quibusdam editt. corrupte legitur *Salii vel Subſalii ſacra ſuſcipiant.* Corradinus de Allio, cujus plurimae emendationes dignae ſunt, quae cum municipe Catulli in lividiſſimam paludem migrent, lepide obtrudit: *in quo vel ſalis ſubſilis, ſarta ſuſcipiantur.* V. 13. *matris in ulna* habet margo H. I.

V. 7.) *munus h. m. munus* de ludis et ſpectaculis et proprie quidem gladiatoriis ſaepe obvium apud Ciceronem. vid. Clav. Cic. Erneſt. Caeterum ſimili obteſtatione cum obteſtandi particula *ſic* et alii poetae graviter exordiri ſolent carmina. Tibull. I. 4. Hor. Od. I. 3.

V. 9.) *per caputque pedesque* ut, quantus quantus ſit, a vertice usque ad talos immergatur.

V. 10.) *ut* pro *ubi* vid. ſupra ad Carm. XI, 3.

V. 13.) *tremula ulna*, quae leni motu concutitur. Dignus eſt, quem in hanc rem adſcribam locum ex Calpurn. Eclog. X, 27 ſeqq. ubi Silenus parvulum Bacchum, quem in ulnis geſtat, tremulo brachiorum et crepitaculorum concuſſu ad ſomnum invitat.

Quin et Silenus parvum veneratus alumnum
Aut gremio fovet, aut reſupinis ſuſtinet ulnis,
Et

Digitized by Google

Quoi cum ſit viridiſſimo nupta flore puella,
Et puella tenellulo delicatior haedo,
Aſſervanda nigerrimis diligentius uvis:

D 4 Ludere

V. 15. *ut puella* L. MS. et antiquiſſimae tres Editiones. *Sit puella* ob elegantem repetitionem, (quam equidem non ſentio) vel *ſed puella* conjecit Nic. Heinſ. in N. ad Cat. l. c. Si conjectura opus ſit, mihi videtur particula *ah*, quae paſſim eximiae rei admirationi inſervit, admodum loco noſtro accommodata eſſe. Infra Carm. LXI, 46. *Quis deus magis ah magis appetendus amantibus.*

Et vocat ad riſum digito motuque quietem
Allicit, *aut* tremulis *quaſſat crepitacula* palmis.

V. 14.) *viridiſſ. flore puell.* in flore aetatis conſtituta. *flos* de juvenili aetate, ſicut Graecorum ἄνθος, ἀκμή, ſexcenties apud poetas. Exemplorum nubem vid. apud *Klotzium* ad Tyrtaeum p. 23—25.

V. 15.) *Et puella* ſi vera eſt lectio, ex antecedenti verſu ſupplendum eſt *ſit*, ſed vid. Var. Lect. *tenellulo delicat. haedo.* Imitatus eſt Ovid. Metamorph. XIII, 791. de Galatea *tenero laſcivior haedo.* Referenda autem eſt haec comparatio partim ad teneritatem, partim ad protervitatem et laſciviam. Vna igitur imagine expreſſit Noſter, quod duabus in ſimili Galateae deſcriptione Theocritus Idyll. XI, 20. ἁπαλωτέρα δ᾽ ἀρνὸς Μόσχω γαυροτέρα.

V. 16.) *Aſſerv. nig. dil. uv.* cautius tractanda quam uva matura, vnde levi motu acina defluunt. Nimirum virgo *immatura* eſt aſpera, ſed *matura* ad amoris luſus facilis et proclivis. Caeterum et alii poetae hac comparatione ab uvis petita et ad puellas translata delectati ſunt. Theocritus l. c. φιαρωτέρα ὄμφακος ὠμᾶς. Horatius Od. II. 5. 10. *Tolle cupidinem immitis uvae.* — *Uvae nigerrimae* ſunt maturae. Rem unice illuſtrat locus Columellae, qui ab interpretibus laudari debebat, lib. XI. c. 2. 69. p. 758. edit. Geſneri: *naturalis autem maturitas eſt*, *ſi cum expreſſeris vinacea*, *quae acinis celantur*, *jam infuſcata et nonnulla propemodum*

nigra

Digitized by Google

Ludere hanc ſinit, ut lubet, nec pili facit uni,
Nec ſe ſublevat ex ſua parte, ſed velut alnus
In foſſa Ligurî jacet ſupernata ſecuri,
Tantundem omnia ſentiens, quam ſi nulla ſit usquam:
Talis iſte meus ſtupor nil videt, nihil audit.
Ipſe qui ſit, vtrum ſit, an non ſit, id quoque neſcit.
Nunc eum volo de tuo ponte mittere pronum,

Si

V. 18. *Liguris* in nonnullis. *Ligeris* in paucis. *jacet ſeparata* Muret. *ſuperata* vel *ſeu parata* in quibusdam. V. 20. *quaſi* pro *quamſi* vult Statius, reclamante editore Cantabrigienſi. V. 21. *merus ſtupor* Paſſeratius ex conjectura. male! V. 22. *qui ſit* MSS. Stat. et Meleagri omnes. *Is ſe quis ſit* vel *Is ſe qui ſit* offert ingenium N. Heinſii. V. 23. *Hunc eum volo* Pal. Papy. *Hunc ego eum* Comel.

nigra *fuerint.* Atque huc pertinet Epigramma XV *Philodemi* in Analect. Vet. Poet. Graec. Brunckii T. II. p. 86.

Ουπω σοι καλύκων γυμνόν θέρος οὐδὲ μελάινει
Βότρυς ὁ παρθενίης πρωτοβολῶν χάριτας.

V. 17.) *Ludere* παίζειν in re Venerea. Propert. II, 25, 21. — *uni* antique pro unius. — *Nec ſe ſubleuat ex ſua parte*, ſcilicet vbi ſtipes ille ſemel jacet. Interpretes ſubodorati ſunt neſcio quam obſcoenitatem.

V. 19.) *foſſa Ligurî* ita appellata a poſſeſſore, cui nomen fuit Ligurius, vt jam ſuſpiciatus eſt Voſſius. *ſupernata* h. e. ſuccisa, ut ducta metaphora ſit ab iis, quibus in modum pernarum ſuillarum, femina exciſa ſunt.

V. 21.) *Talis iſte ſtupor meus;* proprie debebat eſſe *qualis alnus — talis iſte meus ſtupor*, ſed poetae ad hanc diligentiam grammaticam non exigendi ſunt. *meus ſtupor* eleganter latini, quem deridendum propinare volunt, *ſuum* vocant Phaedr. V. 7. 32.

homo

Si pote ſtolidum repente excitare veternum,
Et ſupinum animum in gravi derelinquere coeno,
Ferream ut ſoleam tenaci in voragine mula.

homo meus ſe in pulpito totum proſternit, vbi vid. Scioppium. — *ſtupor* ſuaviter pro *ſtupidus*.

V. 24. *Si pote* ſi fieri poteſt ut etc. *gravi coeno* tenaci. Accommode Tacit. Annal. I. 63. *cetera limoſa, tenacia gravi coeno.*

V. 26.) *Ferream vt ſoleam* nondum olim, vti nunc, equorum vngulis contra aſpera et ſcrupoſa loca clavis ſuppingebantur ſoleae ferreae, ſed nonnunquam tantum ſubligabantur ὑποδήματα quaedam; id quod multis probare et contra Voſſium, qui fruſtra noſtrae aetatis ſoleas ferreas, quae equis affigi ſolent, ex Xenophonte eruere atque hinc χαλκόποδας Homeri equos illuſtrare conatus eſt, idoneis argumentis evincere ſtuduit *Geſnerus* in Lexic. Ruſt. Rei ruſticae Scriptoribus appoſito, cujus ſententiae ſubſcribit *Weſſeling.* ad Diod. Sicul. To. II. p. 233. qui huc potius referendos putat ἵππους χωλεύοντας ἐξ ὑποτριβῆς [ὑπὸ τριβῆς pro ἐξ ὑποτριβῆς mavult *Schweighaeuſerus*] ex Appiani Mithridat. p. 371.

CARMEN XVIII.

AD HORTORVM DEVM.

Hunc lucum tibi dedico, conſecroque, Priape,

Priapo conſecratur lucus in hoc haud dubie olim longioris carminis exordio, quod ab interitu vindicavit et Catullo tribuendum olim jam exiſtimavit *Terentianus Maurus* in docto libello de *Litteris, Syllabis et Metris* inter Gramm. vet. p. 2444. cujus ſententiam et alii deinde amplexi ſunt, vt *Marius Victorinus* in arte Gramm. p. 2598 —99.

Digitized by Google

Qua domus tua Lampſaci eſt, quaque ſilva, Priape.

Nam

V. 2. *Quae domus — quaeque ſilva* in edit. Bipont. neſcio qua auctoritate. Apud *Terrentianum Maurum* olim una voce mutilus verſus legebatur *Qua domus tua Lampſaci eſt quaque Priape*, ut e Mureti et Achill. Stat. adnotatt. intelligi poteſt.

— 99. et *Atilius Fortunatianus* in Arte p. 2676. At *Victorius* in Var. Lect. XII. 3. *Muretus* ad h. l. et *Scaliger* ad Catalect. vet. Poet. non hoc tantum longioris carminis fragmentum, ſed duo ſequentia etiam in Priapum carmina quaſi poſtliminio Catullo reſtituere conati ſunt, quibus accedit Voſſius, qui haec ad calcem editionis ſuae rejecit. Quod quidem vt a ſe impetrarent V. V. D. D. partim ludicro carminis genere Ithyphallico, quo duo priora carmina compoſita ſunt, et quibus tertium conſtat puris jambis Catullianis, partim ipſa horum carminum ſuavitate et orationis elegantia, Catullo digniſſima, inducti ſunt. Nec incommode haec tria poematia, [quae ſive a Catullo ſive ab alio poeta magno profecta ſint, neminem certe legiſſe poenitebit] ſtatim poſt carmen AD COLONIAM, cum ob metri, tum ob argumenti ſimilitudinem, conjunctim ab iis, quos ſequimur, poſita videntur. Leguntur autem haec carmina inter Priapeja in Catal. vet. Poet. *Scalig.* c. 85, in Priap. Sciopp. c 86. et in Anthol. Vet. Lat. Poet. *Burmanni Secundi* lib. VI. 85. T. II. p. 567. vbi praeter ea, quae jam *Mureto* et *Voſſio* in Commentariis ad Catullum obſervata ſunt, plura tam de incerto eorum auctore quam ipſo carminis genere Ithyphallico erudite diſputantur, praecipue a *Car. Andr. Duckero* cujus ineditas, quae huc ſpectant, obſeruationes ſubjiciendas curavit *Burmannus Secund.* in Anthol. T. II. p. 574. qui, ſi ceteras hujus doctiſſimi interpretis in Catullum notas, quas in ſcriniis ſuis a *Guilielmo Roellio* acceptas ſervabat, publici juris feciſſet, magnam apud Catulli lectores gratiam initurus fuiſſet. — Ceterum vix dubium eſt, quin auctor horum carminum, quicunque demum fuerit, ex graeco quodam fonte hortulos ſuos rigaverit.

V. 2.) Si vera eſt lectio, de cujus integritate mihi nondum perſuadere poſſum, ſenſus erit: *ubi propria nunc ſedes et ſilva tibi dicata eſt, quemadmodum*

Lamp-

Digitized by Google

Nam te praecipue in ſuis urbibus colit ora
Helleſpontia, ceteris oſtreoſior oris.

Lampſaci. Sed hoc durum et contra loquendi rationem videtur. Itaque pro *qua* et *quaque* legendum puto *quoi* et *quoique* ex antiquo ſcribendi more, de quo vid. Carm. I. v. 1. in. *Var. Lect.* et ſic *tua* pro *tibi* poſitum eſt vt ſaepe. *domus* deorum eſt locus, quo maxime illi delectantur, et in eo ſedem quaſi ſuam figunt. *Nimpharum domus* de antro apud Virgil. Aen. I. v. 168. *Lampſacum* eſt urbs Helleſponti teſte Cicerone in Verr. I. 24. ubi Priapus vel natus vel nutritus credebatur. vid. Schol. ad Apollon. Rhod. I. v. 932. *oſtreoſior oris*, oſtreis enim omnis Helleſponti ora abundabat; praecipue tamen a veteribus laudantur *oſtrea Abydena.* Virg. Georg. I. 207. cf. *Vinet* ad Auſon. p. 603. edit. Toll. *Priapus* autem *Helleſpontiacus* [ut vocatur a Virg. Georg. I. 207.] fortaſſe navigationis cauſa, cui praeeſſe credebatur, cultus fuit in Helleſponti littoribus. Exſtant enim manifeſta apud Graecos veſtigia, ubi Priapus navigationis praeſes apparet. Sic ille apud *Leonidam Tarentinum* in Anal. Poet. Graec. Brunckii Epigr. LVII. T. I. p. 235. navigationem vernali tempore inſtituendam indicens addit. v. 7. 8.

Ταῦθ' ὁ Πρίηπος ἐγὼν ἐπι-
τέλλομαι, ὁ λιμενίτας,
ὤνθρωφ' ὡς πλώας πᾶσαν
ἐπ' ἐμπορίην.

conf. Antipat. Sidon. Epigr. XXXVII. in Anal. V. P. Gr. Brunckii T. II. p. 16. Colebatur etiam Priapus Ἀιγιαλίτης a piſcatoribus. cf. Maecii Epigramm. VII. et VIII. in Anal. P. G. T. II. p. 238.

CARMEN

CARMEN XIX.

HORTORVM DEVS.

Hunc ego juvenes locum, villulamque paluſtrem,
Tectam vimine junceo, caricisque maniplis,
Quercus arida, ruſtica conformata ſecuri
Nutrivi, magis et magis vt beata quotannis.

Hujus

V. 3. *confomata* vult Salmaſ. ad Solin. p. 181. repugnante Voſſio, cujus lectio *fomitata* ex antiqua *formidata* conficta non minus diſplicet. V. 4. *nunc tuor magis* Scaliger. *nutrio* pro *nutriui* tacite recepit Vulpius.

Priapus, foecunditatis in agris auctor, fidum ſe profitetur cuſtodem pauperis villulae, a cujus dominis, patre et filio, ſumma pietate colebatur. Enarratis igitur, quibus quotannis ab illis mactetur, muneribus, monet ſub fine pueros, ne quid furtiva manu ex eo agro auferant, ſed ad vicinum potius ditioris domini agrum pergant, ubi Priapus ejusmodi furunculos non adeo curet.

V. 2.) *Tectam vim. junc.* cet. Caſas enim vel tuguria varii generis frondibus contegere ſolebat rudis antiquitas. Tibull. II. 1. v. 39. 40.

Illi (ruris Dei) *compoſitis primum docuere tigillis*
Exiguam viridi fronde operire domum.

carex commune junci genus videtur (Riedgras) *acuta* vocatur apud Virgil. Georg. III. 231. cum *geniſta* jungitur apud Pallad. de Re Ruſt. I. 22. p. 876. edit. Gesneri.

V. 3.) *Quercus arid. ruſt. con. ſec.* ſuaviter et eleganter, Ego, qui ex quercu arida ita effictus et configuratus ſum ſecuri ruſtica.

V. 4.) *nutrivi* auxi et beavi foecunditate. Eodem plane ſenſu *nutrire* de Cerere dicitur apud Hor. Od. IV. 5. 18. *Nutrit rura Ceres* ubi, cum elegantem hujus verbi ſignificationem non concoquere poſſet *Bentlejus*, more ſuo turbas dedit, ad quem refutandum hic ipſe Noſtri locus a Clariſſ. *Iani* laudari debebat — *vt beata*

Hujus nam Domini colunt me, Deumque ſalutant,
Pauperis tugurii Pater filiuſque *
Alter, aſſidua colens diligentia, ut herba
Dumoſa, aſperaque a meo ſit remota ſacello:
Alter, parva ferens manu ſemper munera larga.
Florido

V. 5. *filiuſque* *) Sic in pleriſque editionibus, deficiente vltima voce, hic verſus exhibetur. Quam quidem lacunam ex ingenio ſupplere ſtuduerunt Scaliger et Voſſius, quorum ille tentabat *filiuſque coloni* hic *filiuſque tenellus*. Mihi ſuccurrebat *Patronum*, quod non incommode referri poteſt ad *pauperis tugurii*. Sic de Priapo apud Virgil. Eclog. VII. 34. *cuſtos es pauperis horti*. Sed rectius fortaſſe intactas plane ejusmodi in poetis relinquimus lacunas. V. 9. *Alter parva manu ferens usque munera larga* ex emendatione Dorvillii, quem laudat *Burmannus Secundus* in Anthol. ad h. l. ſed magis arridet *Schraderi* τὸ *ſemper* metri cauſa in *ſaepe* mutantis correctio in Obſerv. Lib. II. c. I. p. 12. — v. 11) *lacteumque papaver* apud Vict. et Aldum. Sed *luteum papaver* et infra dicitur LXI. v. 195. Eadem harum vocum permutatio apud Martial. III. 58. 22. vbi alii pro *lactei vernae* malunt *lutei*.

beata quotannis ſcil. eſſet h. e. quolibet anno meliori conditione gauderet.

V. 6.) *Paup. tuguri*, inde colorem duxiſſe videtur Virg. Eclog. I. 61.

Pauperis et tuguri congeſtum ceſpite culmen.

V. 7.) Senſus eſt: alter me veneratur, dum aſſidua diligentia ita colit curatque meum ſacellum, ut illud ab omni dumoſa aſperaque herba remotum et purgatum ſit; ſuſpecta mihi olim videbatur lectio *colens* ob ingratam repetitionem eiusdem verbi ex verſu 5, et hinc pro *colens* legendum eſſe putabam *cavens*, ſed nunc vix opus eſſe videtur hac mutatione.

V. 9.) nobiliſſima hujus verſus ſententia: munera parva, quae quis pio animo offert ſuo ſe metiens modulo, ſunt magna et diis gratiſſima. Hinc Tibull. I. 1. 21.

Tunc vitula innumeros luſtrabat caeſa juvencos:
Nunc agna *exigui* eſt hoſtia *magna* ſoli.

V. 10.)

Florido mihi ponitur picta vere corolla
Primitu', et tenera virens ſpica mollis ariſta:
Luteae violae milii, luteumque papaver,
Pallenteſque cucurbitae, et ſuave olentia mala;
Uva pampinea rubens educata ſub umbra.
Sanguine hanc etiam mihi (ſed tacebitis) aram

Barba-

V. 15. pro *hanc aram*, quod eleganter conieceṛat Muretus, corruptam lectionem *haec arma* revocavit Voſſius, haud dubie obloquendi ſtudio abreptus; noſtram lectionem defendit *Burmannus Sec.* in Anthol. ad h. l. *jacebitis* pro *tacebitis* vitioſe in Sciopp. edit. et Bipont. legitur.

V. 10.) *picta corolla* variis floribus diſtincta vt *pictae volucres.*

V. 11.) *Primitu'* quam primum florum copia fit. vid. de hac antiqua voce Nonium Marcel. p. 154.

V. 14.) *uva pamp. ſub umbr. educ.* maturitatem nacta. eleganter enim herbae vel fruges educari dicuntur, quae tam aeris temperie foventur commoda, quam cura, cultu, et ceteris, quibus ad maturitatem perveniant, alimentis et ſubſidiis fruuntur. Sic infra LXII. 41. et 50. in Luſibus LII. 15. Tibull. I. 1. 13. Vuae autem vel maxime ad trahendam maturitatem opus habent umbra pampinea. Hinc Virgil. Eclog. VII. v. 58. de vitibus nimio aeſtu exſiccatis:

Liber pampineas invidit collibus umbras

rubens uva Horatio, ubi de iisdem Priapo offerendis muneribus ſermo eſt, dicitur *certans purpurae* Epod. II. v. 20.

V. 15.) *ſed tacebitis,* favebitis linguis. Silentium igitur Priapus imponit pueris de ſacris ſuis, tanquam de magni cujusdam Dei myſteriis. Vulpius trahit ad impura flagitia, qnae in ſacris Priapeiis committi ſolebant, nec evulgari debebant. Sed de his nihil jam viderant pueri. Muretus refert ad leges XII, ſecundum quas ſacra facere peregrinis deis, niſi qui publice adſciti eſſent, non licuerit. Sed ſpectat fortaſſe hoc impoſitum ſilentium non niſi ad immolatas Priapo hoſtias, quem honorem majores tan-

tum

Barbatus linit hirculus, cornipeſque capella,
Pro queis omnia honoribus haec neceſſe Priapo
Praeſtare, et domini hortulum, vineamque tueri.
Quare hinc, o pueri, malas abſtinete rapinas.
Vicinus prope dives eſt, negligensque Priapus.
Inde ſumite, ſemita haec deinde vos feret ipſa.

V. 16. *Barbarus hirculus* male in aliis editt. V. 17. *hoc neceſſe* perperam in quibusdam. V. 19. *manus abſtinete rapinis* citra neceſſitatem correxerat *Eggelingius* teſte *Burmanno Sec.* in Anth. ad h. l. V. 20. *negligensque Priapi* conjicit N. Heinſ. in not. ad Catull. p. 638. Quidni? *negligensque Priapum.*

tum dii ſibi vindicabant — *linit ſanguine aram* imbuit Theocrit. Epigr. I. 5. Βωμὸν δ' αἱμάξει κεραὸς τράγος. cf. Carmen Petron. in Priapum cap. 133.

V. 20.) *negligens Priapus* indulgens, minus ſeverus erga fures. *Inde ſumite* Vulpius commode laudat Tibull. I. 1. 34. *ipſa haec ſemita* δεικτικῶς *deinde* h. e. dehinc, abinde, ut apud Salluſt. Jugurth. XIII. 4. ubi vid. *Cortius.*

CARMEN XX.

HORTORVM DEVS.

Ego haec, ego arte fabricata ruſtica,

Ego

V. 1. *Ego ecce* conjectat Heinſius in not. ad Catull.

Argumentum hujus carminis a ſuperiore non niſi carminis genere jambico differt, adeo ut Catullus, ſi auctor horum

Ego arida, o viator, ecce populus
Agellulum hunc, ſiniſtra, tute quem vides,
Herique villulam, hortulumque pauperis
Tuor, malasque furis arceo manus.
Mihi corolla picta Vere ponitur:
Mihi rubens ariſta ſole fervido:
Mihi virente dulcis uva pampino:

Mihi

V. 3. Ut nunc legitur locus, *ſiniſtra* ob metri rationem nullo modo poteſt eſſe caſus ſextus. Sed ſive cum Mureto *ſiniſtra* ad *populus* referas, ſive cum Livineio accuſativ. pluralem pro adverbio poſitum eſſe ſtatuas, duriſſima ſemper manet haec lectio: Scaliger ad Attin Catulli v. 13. pro *ſiniſtra tute* volebat *ſiniſtera ante.* Certe vix ulla paulo leniori ratione ſanari poſſe videtur hic verſiculus, quem tanquam in re deſperata audacter ita diffingere et in ordinem redigere tentabam *Agellulum, ad ſiniſtram abinde quem vides.* V. 5. *tueor* Aldus et Victorius.

rum carminum ſit, ingenium ſuum in ſimili re diverſo modo exercuiſſe videatur. Puriſſimum caſtigatiſſimumque jure hoc carmen vocat *Brouckhuſius* apud *Burmann. Secund.* in Anthol. T. II. p. 67. nec indignum illud habuit quod multo ſtudio, quale tum fervebat inter Viros doctos, totidem jambis puris graece redderet *Joſephus Scaliger* ad h. carm. in Catal. Vet. Poet.

V. 3.) *ſiniſtra*, e regione agelli ad ſiniſtram ſita, exponit Muretus. Quod quam durum ſit, cum ob alterum epitheton *arida*, quod jam appoſitum eſt τῷ *populus*, tum ob vere ſiniſtram hujus epitheti locationem poſt *Agellulum hunc* quilibet, opinor, ſentiet. vid. Var. Lect.

V. 5.) *tuor* pro *tueor* verbum Lucretianum. *malasque manus* h. e. nocivas, pernicioſas. cf. Tibull. III. 5. 20. et Virg. Eclog. III. 11. Ipſe fur ſimpliciter dicitur *malus* apud Martial. VI. 49. 7.

V. 7.) *rubens ariſta* elegans epitheton, quod adumbrat colorem, quem referunt ariſtae ſolis radiis percuſſae. *ſole fervido* aeſtate.

V. 8.)

Digitized by Google

Mihique glauca duro oliva frigore:
Meis capella delicata paſcuis
In vrbem adulta lacte portat ubera:
Meisque pinguis agnus ex ovilibus
Gravem domum remittit aere dexteram:
Tenerque, matre mugiente, vaccula

Deûm

V. 9. in aliis: *Mibi glauca dura cocta oliva frigore.* In Aldinis: *Mibi glauca duro cocta oliva frigore;* in quibusdam veteribus: *Mibi glauca duro oliva frigore.* Fortaſſe *cocta* fuit gloſſa τοῦ *glauca* et ſic in textum irrepſit. Quamquam enim *oliva duro frigore cocta* de maturitate, quam hyeme contrahunt olivae, non inepte explicari poſſit, tamen, cum haec ipſa lectio puros jambos, e quibus hoc carmen conſtat, turbet, non admittenda videtur: nihilominus legi jubet Voſſius: *Mibi glauca duro oliva cocta frigore.* V. 14. In aliis *teneraque,* quod ſervavit Voſſius. Sed Muretus, ut metri rationibus conſuleret, dedit et propugnavit noſtram lectionem *tenerque* foeminini ſignificatione, quod admodum durum nec confirmari poſſe videtur exemplis in hanc

V. 8.) *virente pampino* autumno.

V. 9.) *duro frigore* hyeme. *oliva glauca*, color glaucus eſt colori viridi affinis et albore quodam permixtus. (grünlich.) Idem epitheton et alii poetae addere ſolent olivis, ut Claud. in Eutrop. II, 271. et Stat. Thebaid. II, 99. Caeterum confer Carmen LXXXIV. in Luſ. apud Burm. Secund. in Anthol. p. 567. ubi pari modo Priapus recenſet munuſcula ſingulis anni tempeſtatibus ſibi oblata. 10—11 verſus ornatiſſimi pro vulgari: capella laſciva in paſcuis, quibus praeſum, adulta inde in urbem ducitur. *adulta lacte ubera* diſtenta, tumida et plena lacte.

V. 13.) *Grav. dom. rem. aere dext.* aperta eſt imitatio Virgilii Eclog. I, 36.

Non unquam gravis aere domum mihi dextra redibat.

Ex eodem fonte hauſit auctor Moreti vers 81. Plura exempla vid. apud Burm. in Anthol. ad h. l.

V. 14.) *tenerque* vid. Var. Lect.

Deûm profundit ante templa ſanguinem.
Proin' viator hunc Deum vereberis,
Manumque ſorſum habebis. Hoc tibi expedit:
Parata namque crux, ſine arte mentula.
Velim pol, inquis: at pol ecce, villicus
Venit: valente cui revulſa brachio
Fit iſta mentula, apta clava dexterae.

rem ab illo allatis, carent enim illa terminatione foeminina. De *pauper* autem quod addit, non multum eum juvat locus Terentii IV, 6. 3. ubi lectio *paupera* in diſceptationem adhuc vocatur. Magis igitur arridet elegans conjectura Dorvillii, quam profert Burmann. Sec. in Anthol. *Tenella*, *matre*.

V. 15.) *profundit ſanguinem*, cadit, mactatur hoſtia, eadem elegantia dictum, qua in carm. ſup. v. 15. *aram linit*.

V. 17.) *Manumque ſorſum habebis*, h. e. continebis, non ad furtum extendes. Nam in promptu eſt mentula *ſine arte* non affabre ſed temere ex ligno exciſa, *crux* tanquam inſtrumentum ſupplicii, a furibus ſumendi. Nam ſervi furaces apud dominos ſeveriores poenam in cruce luebant, quae poena jam reſpicitur. cf. *Lipſius de Cruce*.

V. 19 ſq.) Senſus: Profecto non ingrata haec mihi poena erit, inquis; at erit hercle, nam ſecus, ac putaveras, illa in te exercebitur — ecce jam venit villicus, qui mentula iſta, valente brachio evulſa, commode utetur clavae loco, qua bene te mulctatum det.

CAR-

CARMEN XXI.

AD AVRELIVM.

Aureli, pater eſuritionum,
Non harum modo, ſed quot aut fuerunt,
Aut ſunt, aut aliis erunt in annis,
Paedicare cupis meos amores;
Nec clam: nam ſimul es, jocaris una,
Haeres ad latus, omnia experiris.

E 2 Fruſtra;

V. 5. *Nam ſimul exjocaris una Haerens ad latus* in libr. MSS. *Nam ſimul, et jocaris* Muret. et Stat. V. 6. *omnia experiris Fruſtra*; male interpungit Muretus. *experibis* in antiquis codicibus teſtante et probante Mureto.

Venerem non ſemper ſine Cerere frigere, exemplo ſuo probavit Aurelius. Quamquam enim ille cum ſumma rerum inopia et eſuritione conflictatus dicitur, tantum tamen abſuit, ut fame victus alia omnia quam libidinis explendae nutrimenta quaereret, ut potius quovis modo Catultulli puerum ad amorem pellicere machinaretur. Salſe igitur poeta perfricat hominem famelicum, a quo praecipue ne puer eſurire et ſitire diſcat, veretur, eumque prius, quam puerum, cui fruſtra nectat inſidias, attrectaverit, a ſe ipſo tactum iri irrumatione, monet. — Comparetur imprimis cum noſtro imitatio Martialis ad Mumurrianum I. Ep. 93.

V. 1.) *pater eſuritionum*, proprie convivii vel coenae dominus venerabili nomine *patris* inſigniri ſolebat, ut apud Horat. Satyr. II, 8. 7. Sed ridicule vocatur Aurelius *pater eſuritionum*, ubi, quod Terentius ait, ex heſterno jure panis ater voratur.

V. 2.) *Non harum modo*, ſimiliter infra XXIV. v. 2. 3.

V. 5.) *nam ſimul es*, conſueſcis et converſ.ris cum illo.

V. 6.) *Haeres ad latus* no-

ta

Fruſtra: nam inſidias mihi inſtruentem
Tangam te prior irrumatione.
Atqui, ſi id faceres ſatur, tacerem.
Nunc ipſum id doleo, quod eſurire
Ah! meus puer, et ſitire diſcet.

Quare

V. 8. *prius* L. MS. eadem lectionis varietas exercuit V. V. D. D. ad Tibull. I. 4. v. 32. ubi vid *Illuſtriſſimus Heyne* in Obſerv. p. 39. edit. nov. V. 9. *atque id ſi* effinxit Stat. ex corrupta lectione in MSS. *atqui ipſi faceres.* V. 11. Mira et putida in hoc verſu eſt lectionis diſcrepantia. *Nae meus puer* Muret. *me me puer* in MSSC. Stat. unde legendum putat Statius *Me meus — Ah me me puer* Scaliger, quam lectionem recepit etiam Bipont. *meus me puer* Commel. membr. quod aſſenſu ſuo comprobavit Voſſius. Sed ſic contra omnem loquendi conſuetudinem *diſcet* pro *docebit* poſitum eſt. *meus mi* Meleager. *ne — meus* Paſſeratius ad formam *ne — funera* infra LXIV. 83. *Meus jam puer* Cantabrig. *Ah meus puer* Vulpius, quam quidem lectionem, dum melior deerat, in textum recepimus, licet et illa metro laboret et trochaeum pro ſpondaeo ab initio habeat. *Meusmet puer* Gotting haud dubie ex edit. Corradini de Allio. *Una meus puer* inepte contra omnes metri leges tentat Heinſius in not. ad Catull. Quantum equidem ſenſu meo aſſequi poſſum, iſtae fere omnes, quas recenſui, lectiones vel ſenſum turbare vel metri rationibus ad-

ta locutio in amoribus. vid. Brouckhuſ. ad Tibull. I, 6. 26.

V. 7.) *Fruſtra;* irrito plane ſtudio, nam dum puerum meum libidine polluere cogitas, prior ego ipſe te polluam libidine. *tangere* eſt verbum nequitiae. Propert. II, 34, 9.

Lynceu, tune meam potuiſti
tangere curam.

cf. Hor. Sat. I. 2, 45. Mart. I. 93. v. 2. hinc *intacta puella* caſta et indelibata.

V. 8.) *Atqui tacerem,* ich wollte gern nichts ſagen, *ſi id faceres ſatur,* ſtimulat enim Κύπρις ἐν πλησμονῇ infr. XXXII, 10.

Nam pranſus jaceo, et ſatur ſupinus
Pertundo tunicamque palliumque.

Mart. I. c. v. 14. *Denique paedica, Mamuriane, ſatur.*

V. 11.) *Ah! meus puer,* vid. Var. Lect.

V. 12.)

Quare deſine, dum licet pudico:
Ne finem facias, ſed inrumatus.

verſari videntur. Si legere mecum ex conjectura liceat: *A te mox puer*, vel *Mox tecum puer*, omnis difficultas remota et tam ſenſui quam metri rationibus conſultum videtur. Sed non auſim ita corrigere poetas. V. 13. Statius legi jubet: *Quare deſine, dum licet pudicus, Ne finem facias, ſed inrumatus*, vel: *Quare deſine, dum licet pudico, Ne finem facias, ſat inrumatus.* Heinſ. in not. ad Catullum vult: *et inrumatus*, male!

V. 12.) *Ne finem facias* ſc. non amplius pudicus et caſtus *ſed irrumatus* corruptus.

CARMEN XXII.

AD VARRVM.

Suffenus iſte, Varre, quem probe noſti,

Homo

V. 1. *Fuffenus* mavult Muretus. pari modo apud Livium I, 23. *Mettus Fuffetius* non *Suffetius* legendum eſſe contendit *Drackenborch*. quem vide et quos ibi de hac ſcribendi ratione laudat T. I. p. 98. *Vare* in plurimis editt.

Suffenum, hominem vanum et ineptum ridet, qui, cum bellus et urbanus videri vellet, non ſolum in verboſa quadam garrulitate et aliis frivolis et ventoſis artibus elegantiae gloriolam aucupabatur, ſed, ut eſſe ſolet ejusmodi hominum furor, ex ſacris quoque Muſarum campis calamiſtratae et unguentis diffluenti fronti olivam decerpere quaerebat. Hoc igitur furore abreptus facili negotio et, ut Venuſinus canit, ſtans pede in uno innumeros fundebat verſus, et hos lepidos ingenii partus, ſicuti boni parentes tenellos filiolos, tanto amore deoſculabatur et tam ſollicite paterna quaſi cura fovebat, ut nulli ſumtui parcens quovis ornamento externum ſplendorem illis conciliare ſtuderet.

Homo eſt venuſtus, et dicax et urbanus,
Idemque longe plurimos facit verſus.
Puto eſſe ego illi millia aut decem, aut plura
Perſcripta: nec ſic, ut fit, in palimpſeſto

Relata;

deret. — Sed in iisdem egregie ſtultiſſimi auctoris imago expreſſa fuit, adeo rus et agreſtes mores redolebant verſus ab omni venuſtate et urbanitate alieniſſimi. — Dum igitur Catullus in hac ridicula Suffeni Φιλαυτίας deſcribenda occupatur, repente in verſu 18 ab aliorum vitiorum contemplatione ad ſe redit, et, ſuo ipſius animo diligentius excuſſo, neminem vitiorum expertem, immo quemlibet, in quocunque demum Φιλαυτίας genere ſit, Suffeno quodam modo ſimilem eſſe pronunciat. Qua quidem nobiliſſima et honeſtiſſima converſione quantum dignitatis accedat huic carmini, ſuus quemque ſenſus docebit.

V. 2) *Homo venuſtus* (Stutzer, Galant homme) cf. ad Carm. III, 2. *Dicax*, qui multus et copioſus eſt in ſerendis ſermonibus, [geſprächig, ſchwatzhaft] idem paulo poſt dicitur *ſcurra* v. 12. *urbanus* qui comitate, ſuavitate, ſale et dicteriis auram populi captat, et cultioris vitae concinnitatem prae ſe ferre ſtudet. Paſſim autem apud veteres *urbanus* cum *ſcurra* conſociari ſolet, quia ambitioſa *urbanitatis* affectatio plerumque cum ſcurrili quadam dicacitate conjuncta eſt. Plaut. Moſtell. I. 1, 15. *Tu urbanus vero ſcurra, deliciae popli, Rus mihi tu objectas?* cf. Hor. Epiſt. I. 15, 27. 28. et Gronov. ad Plaut. Trinum. I. 2, 165.

V. 3.) *Id. long. plur. fac. verſ.* ut ſolent peſſimi quique poetae, quemlibet cum Criſpino apud Horat. Sat. I. 4. 16. ad certamen provocantes: *videamus uter plus ſcribere poſſit.* cf. Hor. Sat. I. 9. 23 ſeqq.

V. 5.) *nec ſic, ut fit, in palimpſ. rel.* nec apparent ejus verſus, quemadmodum apud alios poetas, in *palimpſeſto* ſed in *chartis regiis* etc. *palimpſeſtus* fuit charta pergamena, in qua, quod ſcriptum eſt, deleri et eradi poterat. vid. *Schwartz.* de Ornament. libr. p. 25. edit. Leuſchneri. magis autem arridet Heinſii lectio *releta* [vid. Var. lect.] hoc

Digitized by Google

Relata; chartae regiae, novi libri,
Novi umbilici, lora rubra, membrana

E 4 Directa

V. 6. pro *relata* eleganter reſcribendum eſſe ſuſpicatur *rele-ta* (a *leo levi*) *Heinſ.* in not. ad Cat. nam, ſi vulgatam tenemus, dicendum potius erat *relata in palimpſeſtum.*

hoc ſenſu: nec delere et emendare ſolet verſus in palimpſeſto, ut alii poetae. Sapienter enim praecipit Horatius Sat. I. 10. 72. *ſaepe ſtilum vertas, iterum quae digna legi ſunt Scripturus. chart. reg.* charta regia eſt macrocolon, membrana longior, nos: Royal-papier. vid. Graevius ad Cic. Att. XIII, 25. XVI, 3. cf. Schwartz. libr. l. p. 24. *novi libri* intellige involucra et tegumenta librorum. De modo compingendorum apud veteres librorum fuſe ad hunc locum diſputat Voſſius. *novi umbilici*, umbilicus fuit bacillus teres, extremae voluminis orae eo conſilio impactus, ut volumen illi circumvolveretur, cujus eminentes utrimque partes, auro, argento vel alio metallo praemuniri ſolitae vocabantur *cornua.* Ovid. Triſt. I, 1. 8. cf. Ill. Heyne ad Tibull. III, 1. 13. *lora rubra* corrigiae, quibus veteres in colligandis conſtringendisque voluminibus uſi ſunt. vid. *Schwartz.* l. l. p. 88 — 89. *membrana directa plumbo*, h. e. verſus in membrana diligenter ad lineas parallelas plumbo ductas directi et exarati ſunt. vid. de hac re praeter *Voſſium* ad h. l. *Salmaſius* ad Solin. p. 917. *Schwartz.* l. l. p. 33. et *Funccius* de *ſcriptura veterum* p. 136. Graecis vocabatur hic ſtilus plumbeus vel tenuis illa, ut vult Salmaſius, e plumbo lamina παράγραφον et Latinis recentioribus *praeductal.* Paul. Silentiarius Epigr. L. in Anal. Vet. P. Gr. T. III. p. 87. edit. Brunck. ita deſcribit hoc inſtrumentum plumbeum:

Γυρὸν κυανέης μόλιβον σημάντορα γραμμῆς.

et Julian. Aegypt. Epigr. X. T. II. p. 495. hoc modo:

Ακλινέας γραφίδεσσιν ἀπιθύνοντα πορείας
Τόνδε μόλιβδον cet.

pumice omn. aeq. vid. ad Carm. I. v. 2.

V. 9.)

Directa plumbo, et pumice omnia aequata.
Haec cum legas, tum bellus ille et urbanus
Suffenus, unus caprimulgus, aut foſſor
Rurſus videtur: tantum abhorret, ac mutat.
Hoc quid putemus eſſe? qui modo ſcurra,
Aut ſi quid hac re tritius, videbatur,
Idem inficeto eſt inficetior rure,

Simul

V. 8. *detecta plumbo* Statt. MSC. *deſecta plumbo* Exempl. Mediol. et antiquiſſ. tres editt. *derecta* pro *directa* nonnulli. V. 11. *ac nutat* Muret. V. 13. *ſi quid hac re triſtius* perperam in antiqq. quibusdam editt.

V. 9.) *tum bellus.* lepide et graphice depingit *bellum hominem* Mart. III, 63. in Cotilum:

Cotile, bellus *homo es: dicunt hoc, Cotile, multi.*
Audio: ſed quid ſit, dic mihi bellus homo,
Bellus homo eſt, *flexos qui digerit ordine crines:*
Balſama qui ſemper, cinnama ſemper olet:
Cantica qui Nili, qui Gaditana ſuſurrat,
Qui movet in varios brachia volſa modos.

caetera, ſi lubet, apud ipſum vide. *ille* cum emphaſi quadam notat aliquem jam per ſe ſatis notum. vid. *Brouckhuſ.* ad Tibull. I. 4, 19.

V. 10.) *unus caprimulgus*, h. e. plane et quantus quantus eſt. [ganz Bauer] *caprimulgus* proprie, qui capras mulget. *abhorret* ſcil. ab illa, quam prae ſe ferebat, urbanitate. *mutat*, h. e. mutatur: Saepiuſcule enim hoc verbum οὐδετέρως uſurpatur. praeter Vulpium ad h. l. vid. *Cort.* ad Salluſt. Bell. Jugurth. XXXVIII, 10. et quos laudat *Drackenb.* ad Liv. III, 10. T. I. p. 577. — *qui modo ſcurra* facetus et dicax, *aut ſi quid hac re tritius* eleganter: aut ſi quis magis adhuc ſcurra urbano tritus et ſubactus quaſi eſt in loquacitate, *ſcurra* autem honeſtiori illo ſenſu, quem primum habebat, interpretandus videtur.

V. 15.) *ſimul* ſimulac, ut ſexcenties.

V. 17.)

Simul poemata attigit: neque idem unquam
Aeque eſt beatus, ac poema cum ſcribit:
Tam gaudet in ſe, tamque ſe ipſe miratur.
Nimirum idem omnes fallimur; neque eſt quisquam,
Quem non in aliqua re videre Suffenum
Poſſis. Suus quoique attributus eſt error:
Sed non videmus manticae quod in tergo eſt.

V. 21. *manticae quid* in nonnullis.

V. 17.) *Tam gaudet in ſe.* commode laudant Hor. Epiſt. II, 2, 107.

Gaudent ſcribentes, et ſe venerantur et ultro
Si taceas, laudant; quicquid ſcripſere beati

V. 18.) *idem fallimur*, h. e. eadem vel ſimili re.

V. 20.) *ſuus quoique attributus error.* Similiter Propert. II, 22. 17.

Unicuique dedit vitium natura creato.

cf. Hor. Sat. I, 3, 68. V. 21.) *Sed non vid. mant. qu. in tergo eſt.* reſpicitur notiſſima illa fabula Aeſopi de duabus peris, quam tractavit etiam Phaedr. IV. 9. cf. Perſ. IV. 23. Hor. Sat. II, 3, 299. et quem laudat Vulpius, Seneca de Ira II, 28.

CARMEN XXIII.

AD FVRIVM.

Furi, quoi neque ſervus eſt, neque arca,

Furius, cum ſummis rerum anguſtiis laborans et duriſſima quaeque paupertatis incommoda perpetiens, centum ſeſtertia ad melioris vitae fructum ſibi optaſſet, enumeratis

Digitized by Google

Nec cimex, neque araneus, neque ignis;
Verum eſt et pater, et noverca, quorum
Dentes vel ſilicem comeſſe poſſunt:
Eſt pulchre tibi cum tuo parente,
Et cum conjuge lignea parentis.
Nec mirum; bene nam valetis omnes,
Pulchre concoquitis, nihil timetis:
Non incendia, non graves ruinas,
Non facta impia, non dolos veneni,
Non caſus alios periculorum.
Atqui corpora ſicciora cornu,

Aut,

V. 12. *Aut qui* Stat in ſuo et duobus libris Maffei repererat, unde ipſe legendum putabat *Ut qui*, reclamante Voſſio.

tis variis paupertatis commodis, ſalſe, ut luderet hominem famelicum poeta, ab hoc temerario voto revocatur. Comparandus omnino cum noſtro eſt Martial. XI. 32.

V. 1.) *arca*, ubi pecunia ſervatur. cf. Ramirez de Prado ad Martial. I. 77, 5. *nec cimex* de lectulo, quod plenius dixit Martial. l. c. v. 1. *nec tritus cimice lectus. neque ignis* de foco Martial. l. c. *Nec toga nec focus eſt.*

V. 5.) *Eſt pulchre tibi cum tuo par.* Felicem et beatam vitam in hac rerum tuarum conditione vivis cum par. cet. *conjux lignea*, h. e. arida, exſucca. cf. Lucret. IV. v. 1155. eodem ſenſu ſenem illum apud Terent. *aridum* dici puto Heavtont. III, 2. 15.

V. 7.) *bene n. val. omn.* Laudant Hor. Sat. II. 2. v. 70.

V. 10.) *Non facta imp.* furta vel caedes hominum improborum.

V. 11.) *caſus alios pericul.* debebat eſſe *aliorum periculorum*, ſed haec epithetorum permutatio, (hypallagen vocant Grammatici) poetis latinis eſt frequentiſſima. *caſus ſubitorum periculorum* dicit Cicero in Epiſt. ad Famil. VI. 4. ubi vide, quae ad hoc carmen obſervat Victorius.

V. 12.) *Atqui.* referenda haec particula videtur inprimis

Digitized by Google

Aut, ſi quid magis aridum eſt, habetis,
Sole, et frigore et eſuritione.
Quare non tibi ſit bene ac beate?
A te ſudor abeſt, abeſt ſaliva,
Mucusque, et mala pituita naſi.
Hanc ad munditiem adde mundiorem,
Quod culus tibi purior ſalillo eſt;
Nec toto decies cacas in anno:
Atque id durius eſt faba et lapillis:
Quod tu ſi manibus teras, fricesque,

Non

V. 21 *lupillis* praeter neceſſitatem legendum eſſe cenſebant Guilielmius et Hottomannus.

mis ad v. 9. ut ſit: non incendia timetis, cum tamen corpora cornu ſicciora habeatis, quae facillime flammam concipere poſſe videntur. Aliter vix nexus orationis appareret. Voſſius *atqui* explicat *et certe;* ſed nec hoc quadrare videtur, niſi mavis *atqui* explicare: porro, huc accedit quod, ſed in hac ſignificatione nuspiam hanc particulam me legere memini. *Corpora ſicca* plerumque gaudent ſalubritate, quia ſiccitas oritur e continentia, laboribus, et exercitationibus. cf. Cicero Tuscul. V. 34. et Xenoph. Cyropaed. I, 2. —

V. 17.) *Mucusque et mala pit.* mucus et pituita ita inter ſe differunt, vt ille de craſſiori, haec de liquidiori naſi excremento dicatur.

V. 19.) *purior ſalillo.* mira quadam puritate ſalem tractare ſolebant veteres et prae ceteris vaſis praecipue ſalinis nitorem et ſplendorem conciliare. Vide, quae in hanc rem collegit Meurſius ad Lycophr. v. 135. ubi ſal ἁγνίτης πάγος vocatur.

V. 20.) *Nec toto decies.* Imitatus eſt Martial. lib. XII, 56. 1.

V. 26.

Non unquam digitum inquinare poſſis.
Haec tu commoda tam beata, Furi,
Noli ſpernere, nec putare parvi:
Et ſeſtertia, quae ſoles, precari
Centum deſine; nam ſat es beatus.

V. 26.) *quae ſoles* ſcil. precari. *deſine precari* voto tibi expoſcere, optare.

CARMEN XXIV.

AD JUVENTIUM PUERUM.

O qui floſculus es Juventiorum,
Non horum modo, ſed quot aut fuerunt,
Aut poſthac aliis erunt in annis,

Mallem

Cum Juventio, egregio gentis ſuae ornamento, expoſtulat, quod homini miſero et inopi (haud dubie Furio) florem aetatis ſuae attrectandum dederit, cujus egeſtati, utut illam excuſare tentet, conſulere potius debebat ſtipe et pecunia. Cum ſuperiori hoc carmen conjungendum eſſe parum probabiliter ſtatuit Heinſius in notis ad Catull. p. 639.

V. 1.) *O qui floſculus es.* egregie in gente tua exſplendeſcis et praemines. *Floſculum* et *florem* ſaepe de cujuslibet rei praeſtantia, praecipue de juvenili aetate dici, in vulgus notum. Exempla vide apud Muret. ad h. l. et nos ad Carm. XVII, 14. de nobilitate autem gentis Juventiae conſule Vulp.

V. 2.) *Non horum modo,* cet. cf. Carm. XLIX, 2.

V. 4.

Mallem divitias mihi dediſſes
Iſti, quoi neque ſervus eſt, neque arca;
Quam ſic te ſineres ab illo amari.
Qui? non eſt homo bellus? inquies. Eſt:
Sed bello huic neque ſervus eſt, neque arca.
Haec tu, quam lubet, abjice elevaque:
Nec ſervum tamen ille habet, neque arcam.

V. 4. *Mallem delicias mibi dediſſes*, *Quam iſti* Muret. et in quibusdam vett. *mi dediſſes* inveniſſe ſe ait Voſſius in omnibus libb. ſcript. unde fecit *Midae dediſſes.* Heinſius in not. ad Catullum totum locum ita conſtituendum arbitratur. *Mallem delicias mibi dediſſes*, *Quam ſic te ſineres ab iſto amari*, *Iſto*, *cui neque ſervus eſt neque arca. Quid? non eſt bomo bellus? inquies.* V. 7. *Cui nil eſt.* Muret. *cui non eſt* Stat. *Hui! non eſt bomo bellus, inquies? eſt.* Meleag. V. 9. *Hoc* in quibusdam.

V. 4.) *mihi*, ut *ſibi*, *tibi*, *nobis*, *vobis* ſaepe παρέλκει non ſolum in graeca et latina, ſed omnibus paene linguis. vid. Rittershuſ. ad Oppian. Cyneg. I. v. 89. Drackenborch. ad Sil. Ital. I, 46. Burmann. ad Phaedr. I. 22. v. 3. et quos laudat Cl. Beck ad Ariſtoph. Aves v. 146.

V. 5.) *Iſti* cum contemtu pro ipſo nomine.

V. 6.) *Sic*, tam inhoneſto modo.

V. 7.) *Homo bellus.* cf. ad Carm. XXII. v. 9.

V. 9.) *abjice*, parvi pende *elevaque* (λόγῳ κουφίζε,) verbis emolli et extenua. *Nec ſervum tamen*, eſt et manet tamen homo pauperrimus.

CARMEN XXV.

AD THALLVM.

Cinaede Thalle, mollior cuniculi capillo,
Vel anſeris medullula, vel imula oricilla,
Vel pene languido ſenis, ſituque araneoſo:
Idemque Thalle, turbida rapacior procella,

Cum

V. 2. *inula moricilla* vel *moricula* vel *molicella* corrupte in libb. MSS, unde fluxit ſatis lepida conjectura Statii *inula amaricilla*. In edit prima Mureti et aliis vetuſtioribus legitur *binnula tenella*. Alia lectionis monſtra piget addere.

Thallum, hominem molliſſimum eundemque rapaciſſimum, qui pallium et quaedam alia furaci manu Catullo ſurrepta tanquam ſua palam habere non erubeſcebat, graviter monet, ut mox illa ſibi remittat, niſi poenas contumelioſas in molli corpore flagellis exigendas dare velit. cf. ſupra Carm. XII. Verſus ſunt ſeptenarii.

V. 1.) *Thalle* eſt fortaſſe nomen fictum adoleſcentiae indicandae cauſa a graeca voce θαλλὸς *de germine oleae et quavis fronde viridi* dictus. *moll. cunic capillo*, ad omne genus pilorum transferri *capillum* exemplis probavit Drackenborch. ad Liv. Tom. IV. p. 597.

V. 2.) *anſeris medullula.* Eadem comparatione ad ſummam hominis cujusdam impudici mollitiem deſcribendam uſus eſt auctor in Luſ. LXV, 1. *vel imula oricilla.* imitatus eſt Cicero ad Quint. fratrem II. 15. ubi eſt *auricula infima mollior*.

V. 3.) *ſituque araneoſo.* intelligitur ſuſpenſa in locis deſertis aranearum textura, natura ſua molliſſima, quae etiam in Luſ. LXXXIII. v. 29. *ſitus araneoſus* dicitur, ubi vid. Burmannus Secund.

V. 4 — 5.) Locus valde impeditus et vario modo tentatus (vid. Var. Lect.) cujus integritatem ne ſic quidem, ut nunc ex emendatione Scaligeri omnibus fere probata legitur, praeſtare velim. Quantum

Cum de via mulier aves oſtendit oſcitantes:
Remitte pallium mihi meum, quod involaſti,
Suda-

V. 5. mirum in modum turbant in hoc verſu libb. vett. in plurimis eſt: *Cum diva mulier aves* (pro quo in quibuſdam *alites* vel *alios*) *oſtendit oſcitantes.* in Muret. edit. I. *Cum diva mater alites oſtendit occinentes.* pro *occinentes* offert Stat. *oſcinentes.* notatu digna et nemini obſervata eſt lectio, quam reperi in edit. Gryph. ab anno 1537. *Cum dira maris hyems aves oſtendit oſcitantes.* quae quidem lectio, modo metrum conſtet, ſenſum admodum commodum fundit hunc: Quando mare ſaeviens in conſpectum venire ſinit aves oſcitantes, h. e. diducto ore clamitantes. Intelligi inprimis debent halcyones vel fulicae. Voſſius ex optimo exemplari, quod olim fuit Palatinae Bibliothecae, profert: *Cum diva Malia naves oſtendit oſcitantes,* unde effingit *Quum clivias Malea aves oſtendit oſcitantes.* Heinſius campum hic nactus, ubi exſultaret ingenium ſuum, legendum eſſe pronunciat in Not. ad Catul. *Cum Clivias Malea aves oſtendit arce nantes,* vel: *Cum devias mare alites oſtendit obnatantes.* Noſtrà lectio *Cum de via mulier* debetur ingenio Scaligeri.

tum fieri poterit, rem interpretatione emollire ſtudeamus. Comparatur Thalli rapacitas *turbidae* et omnia ſecum abripienti *procellae*, qualis fere inſtat, *cum de via mulier* (quaevis ſaga, ἡ τυχοῦσα) *oſtendit* (ſe obſervaſſe ait) *alites oſcitantes*, magno clamore (hianti ore) tempeſtatem praeſagientes, vel: cum monet de alitibus oſcitantibus. *oſtendere* eſt verbum augurale. ad *aves oſcitantes* fortaſſe referri poſſunt fulices, de quibus *Cicero de Div.* I. c. 8. 14. ex veteri poeta:

Cana fulix itidem fugiens e gurgite ponti,
Nunciat horribiles clamans inſtare procellas,
Haud modicos tremulo fundens e gutture cantus.

pro *oſcitantes* mihi in mentem veniebat *ominantes*, ſcil. turbidam procellam. Sed neſcio quid duri et frigidi in toto hoc verſu remanet, qui fortaſſe pannus aſſutus ſcioli cujusdam eſt.

V. 6.) *Remitte pallium*, quod fortaſſe in balneis Catullo clam ſubduxerat Thallus. Utebantur etiam Romani pallio in coenis. vid. Fulv. Urſin. in Appendice ad Petrum Ciacconium de Triclinio p. 238. *quod involaſti.* *involari* eleganter dicuntur res, quibus ſummo cum impetu et celeritate manus injicimus.

V. 7.)

Sudariumque Setabum, catagraphosque Thynos,
Inepte, quae palam ſoles habere, tanquam avita:
Quae nunc tuis ab unguibus reglutina et remitte;
Ne laneum latuſculum, natisque mollicellas,
Inuſta turpiter tibi flagella conſcribillent,

Et

V. 7. *catagraphonque linum* Muret. *catagraphonque linon* in edit. Brix. et Venet. *cyrographosque Thynos* invenerat Scaliger in ſuo MS. unde ipſe conjicit *chirographosque*, quod et Salmaſio primum arriſit, poſtea vero maluit *cirographosque*, i. e. *cerographosque* et explicat de annulis ſignatoriis ſculpturae Bithynicae. *catagraphonque Thynon* exhibet Voſſius et exponit de pugillaribus membranaceis et buxeis, quorum quatuor pagellae diverſis coloribus, purpureo, croceo, viridi et coccineo pictae et exornatae fuerint; Bithyniam autem omnibus iis, quibus ejusmodi pugillares conficerentur, vel maxime inſtructam fuiſſe confirmat. V. 10. *manusque molicellas* Muret. et aliae antiquiores. V. 11. etiam huic verſui varias et ridiculas formas induit critico-

V. 7.) *Sudariumque Setabum.* vid. ſupr. ad carm. XII, 14. *catagraphosque Thynos.* vix certe affirmari poteſt, quid per *catagraphos Thynos* intelligendum ſit. Achilles Statius non inepte explicat de hominibus Thynis ſeu Bithynis, in veſtibus aut aulaeis *εἰκονικῶς* acu pictis. Aliorum explicationes vid. in Var. Lect. Quicquid autem fuerit, variis certe coloribus et imaginibus diſtinctum et e Bithynia, cui finitima eſt regio Thynia, reportatum videtur.

V. 8.) *tanquam avita,* haereditatis jure accepta.

V. 9.) *reglutina,* h. e. resolve. eleganter de furibus, quorum manus glutine quaſi et viſco illitae omnibus rebus adhaerent, easque tenaciter retinent. Sic infra Carm. XXXIII, 3. *dextra inquinatior* dicitur. *Laneum latuſculum,* h. e. molle.

V. 11.) *Inuſta flagella.* uruntur enim fere homines flagellis vehementius caeſi. Sic *loris uri* apud Hor. Epiſt. I. 16. 47. *loris non ureris,* ajo:

Et inſolenter aeſtues, velut minuta magno
Deprenſa navis in mari, veſaniente vento.

rum ſedulitas. alius mavult *inluſa flagella*, alius *injecta*, alius *inviſa*, alius *inſuta*, alius (facile agnoſces Corradinum de Allio) vere inſulſe *inſulſa*. pro *conſcribillent* in aliis eſt vel *concribillent* vel *conſtrigillent* vel *conſigillent* vel *conſerillent* vel (ohe! jam ſatis eſt!) *contribillent*.

ajo. conſcribillent h. e. dilacerent, dilanient. Plaut. Pſeudol. I. 5. 131, 132.

Quaſi in libro cum ſcribuntur calamo litterae, Stilis me totum usque ulmeis conſcribito. Sic ἐπιγράφειν χρόα apud Hom. Iliad. IV. 139. et ἐπιγράφειν ταρσὸν ποδὸς XI. 388.

V. 12.) *inſolenter aeſtues*, praeter modum ſubagiteris et jacteris. *velut deprenſa navis* tempeſtate abrepta. *deprendere* eſt verbum proprium in re nautica. vid. Bentlejum ad Hor. Od. I. 14. 10. et Burmann. ad Phaedr. Fab. V. 4. 10. *minuta* reſpondet τῷ *magno*, quo perpetuo fere epitheto *mare* a poetis inſigniri ſolet. Sic Graecis ἅλς δῖα, ἱερά. adi Burmannum ad Val. Flacc. I. 50. et quos ibi laudat.

CARMEN XXVI.

AD FVRIVM.

Furi, villula noſtra non ad Auſtri
Flatus

V. 1. *veſtra* in L. MSC. et tribus edit. antiquiſſimis teſte editore Cantabrigienſi. Eandem lectionem in quibusdam libris ſcriptam invenit Voſſius.

Argumentum huius carminis pendet a dubia lectione verſus primi, ubi pro *noſtra* in nonnullis exſtat *veſtra*. Si *veſtra* vera ſit lectio, ut nobis videtur, omnis luſus ad Furii inopiam deridendam pertinebit, cujus villula horribili vento oppoſita, h. e. creditoribus oppignorata dicitur.

Flatus oppoſita eſt, nec ad Favonî,
Nec ſaevi Boreae, aut Apeliotae,
Verum ad millia quindecim et ducentos.
O ventum horribilem atque peſtilentem!

V. 4. *ducenta* in quibusdam. vid. Gronov. de Pec. Vet. in notis laudatus.

Reſponderi quidem poteſt, et a Vulpio jam reſponſum eſt, Furium ne cimicem quidem et araneum (vt noſter de illo canit Carm. XXIII.) nedum villulam poſſediſſe; ſed primum quis neſcit verba poetae non ad vivum reſecanda eſſe, deinde veriſſime etiam hoc dici poterat de homine, cujus rem familiarem aes alienum ſuperaret. Quodſi vero cui altera lectio *noſtra* verior videatur, is animo ſibi fingat, Furium a Catullo pecuniam et fortaſſe centum illa ſeſtertia (de quibus vid. Carmen XXIII, 23) petiiſſe, Catullum,autem,jocoſe indicato,quo ipſe prematur, aeris alieni pondere, has preces a ſe removiſſe. Sed mihi perſuadere non poſſum, tam ingenue Catullum anguſtae rei ſuae ſtatum patefeciſſe Furio, in cujus egeſtate carpenda ingenium ſuum exercere ſolebat.

V. 2.) *oppoſita eſt.* ludit poeta in ambigua hujus verbi ſignificatione, qua villula primum ventis, deinde pignori, ob millia quindecim et ducentos ſeſtertiûm tanquam hypotheca, ut JCti loquuntur, oppoſita dicitur. *opponere* pro *oppignorare* eſt apud Senec. de Benef. VII, 14. *Rebus meis ad ſecuritatem creditoris oppoſitis.* alia exempla collegit Vulpius. *Apeliotae,* de hoc vento vid. Plin. II. 47. et Gell. Noct. Attic. II. 22. — *ad millia quind. et ducentos* ſc. ſeſtertios vel ſeſtertium. Faciunt autem *ſeſtertium quindecim millia et ducenti* ex ratione Gronovii de Pecun. Vet. III. 17. p. 549. denarium tria millia ſeptingentos quinquaginta, coronatos CCCLXXV. —

V. 5.) *ventum horribilem* πνεῦμα φοβερὸν.

CARMEN XXVII.

AD POCILLATOREM PVERVM.

Miniſter vetuli, puer, Falerni,
Inger mî calices amariores,
Ut lex Poſthumiae jubet magiſtrae,
Ebrioſa acina ebrioſioris.

F 2 At

V. 2. *Ingere* Muret. contra metri rationem, pro quo ipſe in notis *inger* legendum eſſe exiſtimat. *Jungere* et *ingue* reperit in libb. vett. Voſſius. *iunge* affert Heinſ. in not. ad Catullum e codice Britannico Archiepiſcopi Cantuarienſis. *miſce* invenit Douſa Fil. quod gloſſam ſapit. V. 4. *acino* Stat. male! vid. Gell. VII, 22.

Pincernam evocat poeta ad adminiſtranda pocula mero vetuſtiori plena, aquam autem, vini perniciem, ad ſeveriores migrare jubet. Eſt hoc carmen vere Anacreonticum, qualia complura cecinit etiam Flaccus. cf. Epod. IX, 13.

V. 1.) *Miniſter* proprie de eo, qui pocula et epulas miniſtrat. vid. Barth. Adverſ. p. 83.

V. 2.) *inger* h. e. infunde. nihil amplius. Plaut. Pſeudol. I. 2, 24. *Tu*, *qui urnam habes*, *aquam ingere*. *inger* antique pro *ingere*, ut *biber* pro *bibere* — *calices amariores*, h. e. vino amariori impletos. *vinum amarum* (herber Wein) eſt vinum vetus; *delectat* enim *amaritudo in vino nimis veteri*, vt ait Seneca Ep. LXIV. Eodem modo *vinum Falernum* apud Hor. Od. I. 27. 9. dicitur *ſeverum*.

V. 3.) *Ut lex Poſthum. jub. mag.* creabantur enim in conviviis apud veteres plerumque talorum jactu (Hor. Od. I. 4. 27. *Nec regna vini ſortiere talis*) magiſtri convivii, quorum quidem munus vel *magiſterium* (vt vocat Cic. Cat. Maj. II. 4.) praecipue in ferendis bibendi legibus verſabatur. Iidem dicti ſunt vel *modimperatores*, vel *reges*, vel *domini convivii*, vel *coenae*

At vos, quo lubet, hinc abite lymphae,
Vini pernicies, et ad ſeveros
Migrate: hic merus eſt Thyonianus.

nae patres, vel *ſtrategi*, vel *dictatores*, vel *arbitri bibendi*. (Graecis συμποσίαρχοι, βασιλεῖς τȣ̃ συμποσίȣ cet.) Praeter Fulv. Urſin. in Appendice ad Petr. Ciaccon. p. 339. ſeqq. adi interpretes ad Cic. l. c. et ad Petronium cap. 55. et Potter. Archaeol. IV. 20. p. 323. *Poſthumia* autem, mulier bibula et vinolenta, quae *acina ebrioſa ebrioſior* dicitur, admodum liberalis *magiſtra* in moderanda potatione fuiſſe videtur. *Ebrioſus* eſt, qui ſaepe fit ebrius, vinolentiae deditus, at *ebrioſa acina* (uſitatius *acinus* et *acinum*) eſt nucleus uvae (vinaceum vocat Columella) in ſucco et muſto natans, vel ſucco turgens. cf. Gronov. Diatribe in Statii Libr. c. 13. p. 75.

V. 6.) *Vini pernicies* contra Propertius II. 24. 27.

Ah pereat, quicunque meracas repperit uvas,
Corrupitque bonas nectare primus aquas.

ad ſeveros, ſobrios, triſtes et moroſos, cum quibus nihil negotii Bacchus habet. cf. Tibull. III, 6. 21. *hic merus eſt Thyonianus*, h. e. a nobis nil niſi merum bibitur; finge tibi poetam in manu jam tenentem poculum. *Thyonianus* vel *Thyoneus* (Hor. Od. I. 17. 23.) Bacchus ab ejus matre Thyone, quae et Semele vocatur, ita dictus cf. Ritterſhuſ. ad Oppian. Cyne. I. 27. De Bacchi matre, Thyone, quam ex inferis in coelum duxiſſe perhibetur filius, narrat Diod. Sicul. III. 62. et IV, 21. ubi cf. Weſſeling.

CARMEN XXVIII.

AD VERANNIVM ET FABVLLVM.

Piſonis comites, cohors inanis,
Aptis ſarcinulis et expeditis,
Veranni optime, tuque, mi Fabulle,
Quid rerum geritis? ſatisne cum iſto
Vappa, frigoraque et famem tuliſtis?

F 3 Ecquid-

Verannius et Fabullus, cum ſordidam Piſonis, quem in Hiſpaniam ſecuti fuerant, adeo experti eſſent avaritiam et illiberalitatem, vt plus expenſi quam accepti in tabulis, adeoque nihil plane in provincia illis paratum eſſet in loculis, jocoſe jam poſt reditum de rerum ſuarum conditione examinantur a poeta, qui, quam illi in Piſonis, eandem ipſe olim in Memmii comitatu avaritiae experientiam fecerat. Addita igitur admonitione, quam parum tuta ſpes ſit in patrocinio nobilium poſita, ejusmodi deteſtandis praetoribus, Romanae gentis dedecoribus, mala quaelibet indignabundus imprecatur.

V. 1.) *Piſonis comites.* innuitur ex ſententia Parthenii, quem ſequitur Vulpius, Cn. Calpurn. Piſo, qui, teſte Salluſt. (in Catilin. c. 18.) in citeriorem Hiſpaniam quaeſtor pro praetore (h. e. *cum imperio et dignitate praetoria*) miſſus eſt. Sed praetor etiam in Hiſpania fuit L. Calpurnius Piſo, Piſonis, qui primus *Frugi* dictus eſt, filius. de quo vid. Cic. Verrin. IV. 25 et Liv. LXV. 20. In Hiſpaniam certe praetorem ſecutos eſſe Verannium et Fabullum, colligere poſſumus ex Carm. IX. et XII. *cohors inanis* nihil ex provincia reportans. de *cohorte* vid. ſupr. ad Carm. X, 11.

V. 2.) *Aptis ſarc. et exp.* ſarcinae *aptae* ſunt, quae commode geſtari poſſunt, ad geſtandum bene aptae et accomdatae, parvae et habiles. *expeditae* parum oneratae, concinnae.

V. 5.) *cum iſto Vappa.* haec vox translata a vino corrupto notat hominem nequam

et

Ecquidnam in tabulis patet lucelli
Expenſum? ut mihi, qui meum ſecutus
Praetorem, refero datum lucello:
O Memmi, bene me, ac diu ſupinum

Tota

V. 8. *ratum in lucello* vel *datum in lucello* tentat Heinſ. in notis ad Catull. V. 9. in edit. Muret. et aliis hic novum carmen exorditur, ſed contra fidem MSCC. et antiquiſſimarum editionum, ut teſtantur Voſſius, Statius et editor Cantabrigienſis. Certe, quae ſequuntur, optime reſpondent antecedentibus. Qui hoc carmen divellunt, *fuiſti* pro *fuiſtis* in v. 11. et *es fartus* pro *farti eſtis* in v. 13. invitis codicibus legunt. Heinſius in not. ad Cat. miſere in hoc carmine emendando fluctuat. modo pro *es fartus* vult *Is fartus*, modo probat, quod Achill. Stat. ſcripti codices habent: *pari fuiſtis caſu* et *Farti eſtis*, modo recte codicem Oxonienſem ex uno duo epigrammata facere judicat. pro *lentus* in v. 10. *Voſſius* ex veteribus libris repoſuit *tentus*.

et nullius pretii, quemadmodum apud Ariſtophanem ὀξίνης.

V. 6.) *Ecquidn. in tab. pat. cet.* Senſus eſt: Num expenſum in tabulis veſtris tanquam lucrum et acceptum apparet? ut mihi olim accidit, cum praetorem meum in Bithyniam ſecutus *datum* h. e. expenſum (*das zugeſetzte*) lucri et accepti loco in tabulis ſcribere cogerer. Faciebat igitur in tabulis, vbi lucrum vel acceptum apparere debebat, utramque paginam *expenſum*, cf. Gronov. de Pec. Vet. III. 17. p. 557. *patet* eleganter et proprie in ratione tabularum pro *eſt*, *exſtat*, *apparet*.

V. 9.) Graviter ipſum Memmium jam alloquitur, cujus in ſimili amicorum caſu recordatio antiquum ex ſordida ejus avaritia et illiberalitate ſibi inflictum dolorem refricuerat. Quae quidem inopinata ad hominem abſentem nequam ἀποστροφὴ quantam vim habeat ad vehementiorem animi commotionem exprimendam, non ſenſiſſe videntur, qui novum carmen hic incipere ſtatuerent, et ab antecedente ſejungerent. vid. Var. Lect. de *Memmio* vid. ſupr. ad Carm. X. 12. *bene me ac diu ſup. cet.* h. e. turpiter et inhoneſte me tractaſti, ſordide et illiberaliter

mecum

Tota iſta trabe lentus inrumaſti.
Sed, quantum video, pari fuiſtis
Caſu: nam nihilo minore verpa
Farti eſtis. Pete nobiles amicos.
At vobis mala multa Dii Deaeque
Dent, opprobria Romuli Remique.

mecum egiſti. Verbis obſcenis et impudica imagine rem non obſcenam, ſed turpem et inhoneſtam expreſſit. vid. ad Carm. X. 12. Si verborum proprietatem ſpectes, *ſupinus* adumbrat σχῆμα hominis muliebria patientis, *trabs* eſt τὸ ἀνδρῶν αἰδοῖον. cf. Barth. Adverſ. LXI. 12. quemadmodum *columna* apud Martial. XI. 51. *lentus* Veneris uſu laſſus, languidus, confectus. Propert. II, 15, 8.

V. 12.) *nam nihilo min. verp. farti eſt.* ab aeque turpi homine male mulctati eſtis, aeque ſordidi et impuri hominis avaritiam experti eſtis. *pete nobiles amicos*, cum indignatione quemlibet ab aditu ad viros nobiles revocat; i nunc, quisquis es, inquit, et a nobiliorum patronorum liberalitate expecta commoda! hoc eſt petere et adire amicos potentes! tanta ab iis redundare ſolet utilitas!

V. 15.) *opprobria Rom. Rem.* Romanae gentis dedecora, ἐλέγχεα, λῶβαι, cf. Bentlej, ad Hor. Od. I. 37, 9.

CARMEN XXIX.

IN CAESAREM.

Quis hoc poteſt videre, quis poteſt pati,

Contumelioſis proſcindit Caeſarem convitiis, quod Mamurram (quocum turpiter ille conſueſſe videtur, cf. Carm. LVII.) ad ſummas importuna ſua liberalitate eve-

Niſi impudicus, et vorax et aleo,
Mamurram habere, quod Comata Gallia

Habebat

V. 2. *belluo* Voſſ. quem ſequitur Bipont. non plane inepte puto ob verſ. 17. ubi eſt *belluatus eſt.* Sed noſtram lectionem *aleo* mordaciter tenent antiquiſſimae editt. fere omnes. Eadem vox reſtituenda videtur Salluſtio Catil. XIV. 2. ubi pro *ganeo* rectius in quibusdam legitur *aleo* ob ſequentem vocem *manu.*

ctum divitias profuſe jam omnia perdere et deglutire et ad explendam libidinem ſtrenue conſumere tam aequo animo videat et patiatur. Simillimum igitur Mamurrae cenſet ipſum Caeſarem, qui ejusmodi hominem ferre et fovere poſſit, eumque ignominioſis illis dictis, quae proprie in Mamurram cadebant, maligno dente lacerat et perſtringit. Graviter inprimis et ſalſe ab illo quaerit, an eo nomine et conſilio ad orientes populos debellandos profectus ſit, ut ingentes divitiarum copias Mamurrae diſſipandas devorandasque pararet. — Quamquam igitur hoc contumelioſo in Caeſarem carmine vix quicquam cogitari poteſt audacius et poetae periculoſius, illum tamen tam leni fuiſſe ingenio tradit Sueton. (Caeſ. LXXIII.) ut, quod vix credas, *Catullum, a quo ſibi verſiculis, de Mamurra, perpetua ſtigmata impoſita non diſſimulaverat, ſatisfacientem*, h. e. dementiam facti excuſantem, *eadem die adhibuerit coenae, hoſpitioque patris ejus, ſicut conſueverat, uti perſeveraverit*, h. e. patri Catulli hoſpitium, olim inſtitutum, propter injuriam a filio acceptam, non renunciaverit, ut recte ibi interpretatur et egregie tam ad Scaligeri ſubtilitates ad Euſeb. Chronic. MDCCCCLX propoſitas quam ad Voſſii argutias ad h. l. reſpondet Erneſti. — Caeterum Mamurra fuit praefectus fabrûm Caeſaris in Gallia, de cujus inſano luxu eſt locus claſſicus apud Plin. XXXVI. 6. cf. Bayle Diction. Hiſtorique et Critique ſ. v. Mamurra T. II. p. 2020.

V. 3.) *habere*, h. e. poſſidere, in manu et poteſtate ſua habere, ut ἔχειν apud Graecos. vid. ſi tanti eſt, Drackenborch. ad Sil. Ital. V. 264. et Graev. Cic. ad Ep. ad Div. VII. 29. *quod uncti habebat*, quibuscunque bonis et lautioribus rebus gaudebat. cf. ſupr. ad

Carm.

Digitized by Google

Habebat uncti et ultima Britannia?
Cinaede Romule, haec videbis et feres?
Es impudicus, et vorax, et aleo.
Et ille nunc ſuperbus et ſuperfluens
Perambulabit omnium cubilia,

V. 4. *Habebat omnis* Muret. *cuncta* Scaliger, unde ipſe reſtituit *unctum.* In MSSC. Statii erat *cum te,* unde Faernus acutiſſime revocavit *uncti.* V. 5. *hoc videbis* Heinſ. in not. ad Catull. V. 6. Expunxit hunc verſiculum Voſſius, quem in libris MSSC. abeſſe praeter Voſſium teſtantur Scaliger et editor Cantabrigienſis. Exſtat tamen in edit. Gryph. Muret. Graev. et aliis, nec turbare imo egregie rem et orationem, meo quidem ſenſu, juvare videtur. *circumfluens* Barth. ad Claud. in IV. Conſul. Honor. v. 139.

Carm. X. 11. *Comata Gallia* intelligitur Gallia omnis Transalpina praeter Narbonenſem provinciam, ut in vulgus notum. *ultima Britannia* cf. ad Carm. XI. 11.

V. 5.) *Cinaede Romule.* Romulus vocatur Julius Caeſar vel in univerſum pro *Romano,* ut *gens Romula, tellus Romula*, vel quia virtute bellica aeque ac Romulus de patria meruerat; de virtute bellica enim nihil detrahit Caeſari poeta, imo eum vocat *imperatorem unicum;* eo gravius additur *cinaedus* ob ſuſpectam conſuetudinem cum Mamurra, quamquam jam Nicomedis contubernio aeterna fere pudicitiae ejus macula inuſta fuerat; unde notiſſima illa cantilena: *Gallias Caeſar ſubegit, Nicomedes Caeſarem.* vid. Suet. Caeſ. XLIX. Muretus et Jan. Douſa in Praec. c. 9. in contemptum potius *Romulos* dictos fuiſſe volunt eos, qui *Romulo* eſſent diſſimillimi; in quorum ſententiam cf. Cortius ad Salluſt. in Lepid. Fragm. p. 937. 6. *Es impudicus.* Si hoc potes ferre et videre, tu ipſe es impudicus, cet.

V. 7.) *ſuperfluens* non libidine, ut argutantur interpretes, ſed divitiis et omni rerum copia ad quaelibet pro animi libidine impetranda abundans et inſtructus, ut apparet ex inſtituta comparatione in verſ. 9. hinc *arrogans inſolens* ὑπερφίαλος. *perambulabit* graphice pro conſcendet, polluet.

V. 9.)

Ut albulus columbus, aut Adoneus?
Cinaede Romule, haec videbis et feres?
Es impudicus, et vorax et aleo.
Eone nomine, Imperator unice,

Fuiſti

V. 9. Maffei, Scalig. et Stat. MSSC. offerunt] *aut idoneus* praeter unum, in quo eſt *aut ydoneus*, unde recte a Statio et Scaligero haud dubie genuina noſtro vindicata eſt lectio *aut Adoneus*, pro quo nimis ingenioſe vult Voſſius *Aidoneus*. in vetuſtioribus quibusdam contra metri rationem legitur *aut Dionaeus*. Heinſ. in not. ad Catull. vult *Ut albulus columbulus Dioneus*, ſed ſic legerat jam Muretus. 11. Ex corrupta lectione *et ſi impudicus* male fecit Voſſius *eſt impudicus*.

V. 9.) *ut albul. col. aut Adon.* utraque comparatio non ad libidinem, [in laude enim potius eſt columbarum caſtitas. Propert. II, 15, 27.

Exemplo iunctae tibi ſunt in amore columbae,
Maſculus et totum femina coniugium.]

ſed ad externum ſplendorem et ſuperbiam referenda videtur, quatenus Mamurra quolibet ornamentorum et pigmentorum genere condecoratus muliercularum oculos preaſtringere et auro, quod, ut Venuſinus de Danae canit, *medios ire amat per ſatellites*, facilem acceſſum ſibi parare ſolebat. *Albulus columbus* eſt pulcher, qui placet ob colorem, ut *Adonis* ob externam formae ſpeciem placebat. *Adoneus* pro *Adonis*, ut apud Plaut. Menaechm. I. 2. 35. Sic *Achilleus* pro *Achilles*, *Ulixeus* pro *Ulixes*. non video igitur, cur in hoc loco tam interpretando quam corrigendo adeo ſe torſerint interpretes.

V. 12.) *Imperator unice.* unicus latinis dicitur, qui parem ſui non habet, qui in genere ſuo praeſtantiſſimus eſt. vid. Heinſ. operoſe hujus vocis uſum adſtruentem ad Ovid. Met. III. 454. *ultim. Occid. inſ.* Britannia. *iſta veſtra diffut. ment.* lepida Mamurrae pathici deſcriptio. *ducent. aut trecent.* h. e. ducenties aut trecenties centena millia ſeſtertiûm. *comeſſet*, dilapidaret, decoqueret. Sic *comedere nummos* apud Cic. ad Attic. II. 2. *bona comedere* ad Div. IX. 20. cf. Interpret. ad Horat. Epiſt. I. 15, 40. et Victor. Var. Lect. IV. c. 16.

V. 16.)

Fuiſti in ultima Occidentis inſula,
Ut iſta voſtra diffututa mentula
Ducenties comeſſet, aut trecenties?
Quid eſt? ait ſiniſtra liberalitas,
Parum expatravit; an parum helluatus eſt?
Paterna prima lancinata ſunt bona:
Secunda praeda Pontica: inde tertia
Hibera, quam ſcit amnis aurifer Tagus.
Hunc,

V. 15. veriſſima mihi viſa eſt noſtra in textum recepta lectio, in quam conſpirant libri veteres Voſſii et Scaligeri, vid. not. in MSC. Statii *Quid eſt. alit ſiniſtra liberalitas.* Hinc Faernus: *Quid abſtulit.* *Quid eſt alit* vel *alid* pro aliud. Stat. *an haec ſiniſtra liberalitas Parum expatravit?* ex conjectura *Avantii* probata Mureto et aliis, repetita nunc in edit. Bipont. Vulpius ad Statii conjecturam textum conformavit. V. 18. *primum* male in vett. quibusdam. V. 20. *quam auxit* perperam nonnulli. *quas et aurifer Tagus* ſc. praedas attulit, parum ingenioſe tentabat et interpretabatur Scaliger.

V. 16.) *Quid eſt? ait ſin. lib.* Quid tum? ait importuna tua liberalitas, ais male et importune jam liberalis. *parum expatravit*, non adeo multum abſumſit libidine. Eodem ſenſu apud Sueton. Caeſ. c. LI. dicitur *aurum effutuere* — Sed quaeſo, pergit poeta, *an parum helluatus eſt?* num dici hoc poteſt *parum?* mox recenſet ipſe perdita et conſumta bona. *lancinata* h. e. lacerata, diſſipata. vid. Cortius ad Salluſt. Cat. XIV. 2.

V. 19.) *Secund. praed. Pontic.* Voſſius accipit de lucro Caeſari olim ex contubernio M. Thermi praetoris et familiaritate Nicomedis Bithyniae regis facto. alii intelligunt ſpolia, quae ſuperato Ponti rege Pharnace Caeſar retulerat. *tertia Hibera* recte interpretatur Voſſius de praeda belli Luſitanici. *quam ſcit*, de qua facta praeda teſtis eſt Tagus, Luſitaniae fluvius notiſſimus; ſaepe enim fluvii rerum praeclare geſtarum teſtes advocantur a poetis. cf. infr. LXIV. 358. Tibull. I. 7. 11. Virg. Eclog. V. 21. Hor. Od. I. 4. 38.

V. 21.)

Hunc, Galliae, timetis, et Britanniae?
Quid hunc, malum, fovetis? aut quid hic poteſt,
Niſi uncta devorare patrimonia?
Eone nomine, Imperator unice,
Socer generque perdidiſtis omnia?

V. 21. *Hunc Galliae timent, timent Britanniae* ex ingenio Avantii, quem optimae editt. ſecutae ſunt. *Hunc Galliae timet et Britanniae* Stat. MSC. ſic tamen, ut inter verbum *timet*, et id quod ſequitur paulum quid deſit, quod eleganter ſupplevit Faernus, pro *timet* una ſyllaba *is* addita *timetis* legens. *Hunc Galliae timent et Britanniae* in edit Reg. I. *Timentque Galliae hunc, timent Britanniae* Turnebus; at Scaliger, qui in libro ſuo invenerat *Hunc Galliae timent tellus et Britannia* totum verſum, ex quo ne extundi quidem poſſit ſana ſententia, ſpurium eſſe indicat. V. 22. *Quid hoc malum fovebis* tanquam concinnius commendat Voſſius. V. 24. *urbis opulentiſſimae* editiones fere omnes ante Scaligerum, admodum dure et frigide!

V. 21.) Senſus eſt: hunc igitur hominem nequam, Mamurram, vos o Galli et Britanni timetis, ne omnia veſtra bona deglutiat! *Quid hunc, malum, fovetis?* Sed cur per deos immortales iſtum fertis et patimini? *malum*, elegans particula de iraſcentibus et ſubito cum indignatione in verba erumpentibus. (nos: beym Himmel!) Terent. Heauton. III. 7. 38. *Quid, malum, me aetatem cenſes velle id adſimularier?* cf. Eunuch. IV. 7. 10. Adelph. IV. 3. 4. Plaut. Caſin. I. 1. 3. et ſaepe alibi. *uncta patrimonia*, opima et opulenta.

V. 24.) *Eone nomine*, ſc. ut Mamurra, quod profunderet, haberet. *Socer generque* Caeſar et Pompejus. *perdidiſtis omnia?* ſc. bello.

CAR-

CARMEN XXX.

AD ALPHENVM.

Alphene immemor atque unanimis falſe ſodalibus,
Jam te nil miſeret, dure, tui dulcis amiculi:
Jam me prodere, jam non dubitas fallere, perfide.
Nec facta impia fallacum hominum coelicolis placent:

Quae

Flebiliter queritur de perfidia Alpheni, a quo cum ſummam in arctiſſima ejus ſecum contracta amicitia et ſanctiſſima ſibi data fide poneret fiduciam, turpiter deceptus, et in re, ubi probare ille debebat praeſtitam fidem, praeter omnem opinionem derelictus eſt; cujus quidem violatae fidei deos ultores et vindices fore ſibi perſuaſum habet. Quid illud fuerit, ubi Catullo defuerit Alphenus, non certo affirmari poteſt. Fortaſſe fraudem ei fecit in re amatoria, in quam ab ipſo antea irretitus fuerat, cui quidem opinioni favere praecipue videntur v. 7. et 8. Caeterum molliſſimus in hoc carmine ſenſus regnat, qui facile tangat et ad commiſerationem moveat animum. Cf. Carm. LXXIII.

V. 1.) *Alphene*, vid. ad Carm. X. 1. *immemor* ſc. datae fidei. *unan. falſe ſodalibus*, h. e. qui fallere ſoles ſodales unanimos, ut *falſus amicis* apud Claud. Conſ. Honor. IV. 278.

V. 3.) *me prodere*, h. e. me deſerere, deſtituere. Sic infr. carm. LXIV. 190. Ariadne ſe vocat *proditam* a Theſeo deſertam. vid. Gronov. Obſervat. III. 20. et Graev. ad Cicer. pro L. Flacc. c. 41.

V. 4.) *Nec facta impia, nec* pro *non* vid. Drackenborch. ad Liv. I, 3. 27. T. I. p. 629. — 630. Eadem gravitate de Deorum

Quae tu negligis, ac me miſerum deſeris in malis.
Eheu! quid faciant dehinc homines, quoive habeant fidem?
Certe tute jubebas animam tradere, inique, me
Inducens in amorem, quaſi tuta omnia mî forent.
Idem nunc retrahis te, ac tua dicta omnia factaque
Ventos inrita ferre, et nebulas aërias ſinis.

Si

V. 6. MSC. et veteres editiones *dico*, unde bene Statius fecit *dehinc*, quem ſequitur Voſſius. Pontanus volebat *dic*, quem ſequuntur plurimi libri excuſi. V. 10. *ad nebulas* male Muretus. *ac nebulas* Statius. dure! ob ingratam repetitionem particulae *ac* ex verſu antecedenti, ubi erat *ac tua dicta.*

Deorum juſtitia Homer. Odyſſ. XIV. 83. 84.

Ὀυ μὲν σχέτλια ἔργα θεοὶ μάκαρες φιλέουσι:
Ἀλλὰ δίκην τίουσι, καὶ αἴσιμα ἔργ' ἀνθρώπων.

cf. Tibull. I, 9. 24. et quae congeſſerunt in hanc ſententiam Gatackerus in Adverſ. Miſcell. I. 7. p. 214. et Rittersh. ad Oppian. Halieu. II. 687. p. 257.

V. 5.) *Quae tu neglig.* quae tu tanquam levia parum curas et parvi pendis. *animam tradere* dicuntur illi, qui plane alicui ſe devovent et committunt, vitam et omnia ſua alicui credunt.

V. 8.) *Inducens in amorem.* inducere eſt fallacia et dolo malo pellicere, ut decipias. exempla dabit Brouckh. ad Tib. I. 7. 1.

V. 10.) *Ventos irrita ferre.* cf. infra ad Carm. LXIV. 58. 59.

V. 11.)

Si tu oblitus es, at Dii meminerunt, meminit Fides:
Quae, te ut poeniteat poſtmodo facti, faciet, tui.

V. 11. *at Dî meminere, at meminit Fides* liber Mureti.

V. 11.) *Fides.* Divinis apud Romanos *Fidem* cultam eſſe honoribus, res eſt ſatis nota; memorabile autem eſt ſolemne illud, quod Numam Pompilium huic Deae inſtituiſſe tradit Liv. I. 21. ubi miror, *Strothium* ex loco ſatis perſpicuo ſe expedire non potuiſſe; verba ibi ſunt: *Et ſoli Fidei ſolemne inſtituit*, h. e. *Fidei ſoli* prae ceteris diis deabusque omnibus *ſolemne*, ſingulari quodam more et ritu celebranda ſacra inſtituit et ſacravit, nimirum, *ad id ſacrarium*, pergit Livius, *flamines bigis, curru arcuato, vehi juſſit, manuque ad digitos usque involuta rem divinam facere: ſignificantes fidem tutandam, ſedemque eius etiam in dextris ſacratam eſſe.* Hic locus igitur minime ſollicitandus, aut verbis, quae excidiſſe videbantur Strothio, ſupplendus videtur.

CARMEN XXXI.

AD SIRMIONEM PENINSVLAM.

Peninſularum, Sirmio, inſularumque Ocelle,

Exſultat prae laetitia poeta, cum ex Bithynia reverſus villulam ſuam ante oculos videt, in cujus ſinu, curis abjectis omnibus, ſuaviter et tranquille nunc deliteſcere et animum onere et laboribus ex itinere feſſum recreare poſſit. — Dulciſſimos ſane hoc carmen ex vitae ruſticae felicitate concipiendos ſenſus propinat et excitat, et liquidiſſimam illam, qua, qui ex longa laborioſaque peregrinatione

Ocelle, quaſcunque in liquentibus ſtagnis,
Marique vaſto fert uterque Neptunus:
Quam te libenter, quamque laetus inviſo!

Vix

ne domum reverſi omnia ibi quieta et compoſita reperiunt, demulcentur voluptate, egregie et vivis coloribus exprimit.

V. 1.) *Sirmio* mirae amoenitatis peninſula in agro Veronenſi ad lacum Benaci, qui nunc *Lago di Garda* vocatur, ſita, ubi praedium habuit Catullus. vid. Cellar. in Not. Antiq. Orb. T. I. lib. 2. c. 9. p. 639. *ocelle* optima et praeſtantiſſima, eleganter enim, *oculis*, praeſtantiſſima corporis noſtri parte, res optimae et nobis cariſſimae denotantur. Similiter Cicero villulas ſuas *ocellos* vocat ad Att. XVI. 6. et ſic ſaepe apud Graecos ὄμμα et ὀφθαλμὸς de rebus praeſtantioribus dicitur. Adraſtus apud Pindarum Amphiaraum ob praecipuas ejus virtutes vocat ὀφθαλμὸν τῆς ςρατιᾶς Olymp. VI. v. 27. et ἀνθῶν ὀφθαλμὸς eſt *roſa* apud Achill. Stat. II. 1. vid. quae praeter Victorium Var. Lect. IX. 9. in hanc rem notarunt Barthius in Adverſ. p. 516. et Burmann. ad Quinctil. 6. Prooem. p. 494. cf. ſupr. ad Carm. III. 5.

V. 3.) *uterque Neptunus*, Ἐπιθαλάσσιος καὶ ἐπιλίμνιος, ſtagnorum aeque ac maris vaſti praeſes, ut recte interpretatur Vulpius. cf. Ariſtoph. Plut. v. 396, 397. et ibi Spanhem. Nam qui factum ſit, ut in loco tam claro, cujus interpretationem ſponte offerunt addita verba *in ſtagnis marique*, tam egregie hallucinarentur et nugas venderent Scaliger, Voſſius et alii, vix aſſequi poſſum. Neptunus inſulas *fert*, h. e. ſuſtinet quaſi humeris impoſitas, in poteſtate ſua habet ac dirigit. Sic φέρειν apud Graecos, cf. Interpr. ad Nov. Teſtam. in Epiſt. ad Hebraeos I. 3. ubi Chriſtus dicitur φέρων τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεος αὐτοῦ, h. e. omnipotentia ſua omnia quaſi ſibi impoſita regens et gubernans.

V. 4.) *Quam te libenter.* Sic Ulyſſes, cum poſt multos exantlatos labores, in patriam rediret Ithacam,

Χαῖρ' Ἰθάκη, μετ' ἄεθλα, μετ'
ἄλγεα πικρὰ θαλάσσῃς
Ἀσπασίως τεὸν οὖδας ἱκάνομαι.

apud

Vix mi ipſe credens Thyniam atque Bithy-
nos
Liquiſſe campos, et videre te in tuto.
O quid ſolutis eſt beatius curis?
Cum mens onus reponit, ac peregrino
Labore feſſi venimus larem ad noſtrum,
Deſideratoque acquieſcimus lecto.
Hoc eſt, quod unum eſt pro laboribus
tantis.
Salve, o venuſta Sirmio, atque hero gaude:

Gau-

apud incertum auctorem in Anal. Vet. P. Gr. Brunkii T. III. carm. XVIII. p. 146.

V. 5.) *Thyniam* vid. ſupr. ad Carm. XXV. 7.

V. 6.) *in tuto* ἐν ἀσφαλεῖ, nos: in der Ruhe.

V. 7.) *O quid ſol. b. c.* exquiſitius ipſae curae vocantur *ſolutae*, cum proprie *animus* curis ſolutus dicatur. Ipſe Livius III. 8. *eo ſolutiore cura in Lucretium incidunt conſulem*, h. e. eo liberiore et omni timore vacuo animo. cf. Burmannum Secund. ad Lotich. III. 11, 13.

V. 8.) *peregrino labore* moleſtiſſima peregrinatione.

V. 11.) *hoc eſt, quod unum eſt pro laborib. tant.* haec una ex multa variaque in itinere et comitatu Memmii nobis devorata moleſtia in nos redundat utilitas, vt multo magis jam, quam praebet villula noſtra, ſentiamus et percipiamus voluptatem. *labor* eſt vox latiſſimae ſignificationis, et complectitur omnia, quae nobis moleſtiam creant, nos premunt et conficiunt. Saepe hac voce de miſera Aeneae in ejus erroribus ſorte uſus eſt Virgilius. Quam male ſe habuerit Catullus in Bithynia, et quam illiberaliter a Memmio tractatus ſit, ab ipſo diſce in Carm. X. et XXVIII.

Digitized by Google

Gaudete, vosque Lydiae lacus undae:
Ridete quidquid eſt domi cachinnorum.

V. 13. *Gaudete vos quoque* Stat. *Ludiae lacus* ab antiqua voce *Ludius* h. e. ſaltatore, quaſi unda ſaltet, nimis ingenioſe Scaliger. *Lariae lacus* ex optimo exempl. Commelini praefert Voſſius, quod Catullus etiam ad lacum Larium in Comenſi Colonia villulam habuerit. *Limpidae lacus* audacter Avantius.

V. 13.) *Lydiae lacus undae* intellige lacum Benacum in agro Veronenſi, cujus *aquae* ideo jam vocantur *Lydiae*, quia Rhaeti, ad quos pertinebat Verona, originem ſuam ab Etruſcis et hi a Lydis ex vulgari veterum opinione repetebant. cf. Illuſtr. Heynii ad Virgil. Aeneid. XI. Excurſ. III.

V. 14.) *Ridet. quicq. eſt dom. cach.* rideat et gaudeat, quicquid in villula ridere et gaudere poteſt. Vulpius inepte explicat *cachinnum ridere* de aquarum plangore et murmure; aperte enim repugnat vox *domi*.

CARMEN XXXII.

AD IPSITHILLAM.

Amabo mea dulcis Ipſithilla,
Meae deliciae, mei lepores,

Jube

V. 1. *Hispitilla* profert Voſſius ex libro veteri, *Hypſithilla* Vulp.

Tam cibis, quam libidine poſt prandium plenus, meridiari et ineptire vult apud Ipſithillam, quam, ut copiam ſibi explendae libidinis faciat, ſatis libidinoſe ſollicitat.

V. 1.) *Amabo jube* h. e. jube quaeſo, magnam gratiam apud me inibis, ſi juſſeris. Saepe haec blandientis particula obvia eſt apud Comicos.

V. 3.)

Digitized by Google

Jube ad te veniam meridiatum.
Quod ſi juſſeris, illud adjuvato,
Ne quis liminis obſeret tabellam,
Neu tibi lubeat foras abire:
Sed domi maneas, paresque nobis
Novem continuas fututiones.
Verum, ſi quid ages, ſtatim jubeto,
Nam pranſus jaceo, et ſatur ſupinus
Pertundo tunicamque, palliumque.

V. 4. *adjubeto* vult Giſanius in Indice Lucret. ſ. v. *adcreſcere.* V. 9. *ſi quid ago* tentat Vulpius et explicat: ſi quid precibus proficio. V. 10. pro *ſatur* Statius mavult *Sathe* a graeca voce σάθη (membrum virile) quam non ſagacem ſed rectius ſalacem conjecturam dixeris.

V. 3.) *meridiatum.* meridiantes amori ludum dediſſe apud veteres, vel ſine exemplis facile tibi perſuadeas; nec indicio meo fortaſſe egebit laſciva illa meridiatio Ovidii Amor. I. Eleg. V.

V. 5.) *liminis obſ. tabellam.* *liminis tabella* ornate pro ipſa janua, quam, ut bene obſervat Voſſius, etiam Graeci *σανίδα καὶ πτύχα* vocarunt, quia ex tabulis ſectilibus conſtructae et compoſitae ſunt januae; has tabulas vocat Homerus, *σανίδας ἐν ἀραρυίας* Odyſſ. XXII. v. 128. de verbo *obſerare* vid. Sagittar de Januis Veterum cap. X. §. 6, 7. p. 68. 69.

V. 7.) cf. Ovid. Amor. III, 7, 25, 26.

V. 9.) *Si quid ages*, nos: wenn du etwas thun willſt.

V. 11.) *Pertund. tun. pall.* plenius id expreſſit Martial. XI, 16. 5. *pallium* recte explicat Vulpius de veſte ſtragula. vid. Burmann. ad Ovid. Amor. I, 2. 2. profecto enim non pallio indutus jacuiſſe videtur ſupinus.

UNIVERSITY OF VIRGINIA GENERAL LIBRARY 1819

Digitized by Google

CARMEN XXXIII.

IN VIBENNIOS.

O Furum optime balneariorum,
Vibenni pater, et cinaede fili:
Nam dextra pater inquinatiore,
Culo filius eſt voraciore:
Cur non exilium malasque in oras
Itis? quandoquidem patris rapinae
Notae ſunt populo, et nates piloſas,
Fili, non potes aſſe venditare.

V. 3. *uncinatiore* Guyetus ex conjectura.

Petulanter ſtringit calamum in Vibennios, patrem et filium, quorum alter furto, alter impuro amore innotuerat, eosque in malam rem abire jubet.

V. 1.) *Optime.* nimirum in genere ſuo et arte erat optimus, h. e. callidiſſimus et artis furandi peritiſſimus. Sic *bonus* ſaepe in malam partem uſurpatur apud Comicos, vid. Drakenborch. ad Sil. Ital. II. 240. *de furibus balneariis* (βαλανειοκλέπταις), qui veſtimentis in balneis lavantium inſidiabantur, praeter Vulp. conſule Interpretes ad Petron. c. 30 et quos ibi laudat Burmannus.

V. 3.) *inquinatiore* h. e. furaciore, multis furtis polluta et contaminata; inquinatur enim quaſi manus illicito rerum alienarum tactu, et rapaci unguium tenacitate. Caeterum et *dextrae* jam tribuitur furandi agilitas, qua alias *ſiniſtra* tantum infamis erat. cf. ſupr. ad Carm. XII. 1.

V. 5.) *malasque in oras*, loca inculta, remota, et abominanda, non niſi malis hominibus ſcelerum expiandorum cauſa adeunda. cf. Terent. Phorm. V, 9, 86. edit. Bipont.

CARMEN

CARMEN XXXIV.

AD DIANAM.

Dianae ſumus in fide

G 3 Puellae,

De tempore et conſilio, quo hoc carmen a poeta noſtro compoſitum ſit, magna inter viros doctos agitata eſt controverſia. Joſephus Scaliger haud dubie ab aliena manu huic carmini praefixa inſcriptione *Seculare carmen ad Dianam* illuſus et praeoccupatus in Euſebianis animadverſionibus ad annum MDCCCCLX ipſis Ludis Secularibus anno V. C. 737 celebratis hoc carmen ſcriptum fuiſſe operoſe adſtruere conatus eſt; cujus quidem ab omni veritatis ſpecie alienam ſententiam recte jam impugnavit Voſſius, dum longe ante hoc tempus diem ſupremum obiiſſe poetam oſtendit; ſed idem non magis probabilem in conſtituenda aetate Catulli rationem ſequitur, dum nimis ſevera manu decurtat et reſecat ejus vitae filum, quod nimis benigna ille produxerat et extenderat. Hanc utriusque viri nimiam in definiendo vitae Catulli termino aberrationem egregie examinavit et vindicavit *Bayle* in *Dict. hiſtorique et critique* T. I. p. 864 — 866. qui medium tenens inter utrumque concedit quidem, non amplius in vita fuiſſe Catullum, cum Ludi Seculares Auguſti celebrarentur, ſed eundem ad provectiorem aetatem perveniſſe, quam Voſſius putabat, idoneis argumentis evincit. Quod autem ad noſtrum carmen attinet, id eo fortaſſe conſilio ante Ludos Seculares a poeta noſtro ſcriptum fuiſſe Vir doctus autumat, ut vel paratum jam jaceret ipſis Ludis Secularibus inſtantibus, vel pueros puellasque ad illos rite celebrandos hoc carmine evocaret et praepararet. Sed quis tam anguſtis magni poetae ingenium circumſcribat finibus, ut, tanquam praeſens praeteritumque tempus graviora argumenta non ſuppeditet, eum res futuras in uſum futurum carmine deſcripturum eſſe exiſtimet? Profecto hoc eſt poetas veteres comparare cum poetis aetatis noſtrae mercenariis.

Puellae, et pueri integri:
Dianam pueri integri,
Puellaeque canamus.

O La-

V. 3. *Dianam pueri integri*, cum hic verſus deeſſet in MSS. et editt. vett. feliciſſime a viris doctis revocatus et primum ab Aldo impreſſus eſt.

nariis, qui pro parata pecunia quovis tempore in quaevis futura tam triſtia quam laeta hominum fata in promptu habent, et parata jam ſua carmina emtori offerunt. Rectius igitur hoc carmen (niſi hymnum vocare malis) vel cum Bentlejo, qui peſſime illud a viris doctis *Seculare* inſcriptum eſſe judicat in *Sententia de temporibus libror. Horat.* ad feſtum Dianae, quod ſingulis annis menſe Auguſto celebrabatur, vel ad quemcunque ſacrum et peculiarem, in Dianae honorem, vſum referendum videtur, praecipue cum ejusmodi hymni amoebaei ſaepius e choro puerorum puellarumque nobilium in Dianam et Apollinem decantati fuerint, qualis v. c. eſt hymnus Horatii in Dianam et Apollinem Od. I, 22. qui omnino cum noſtro comparandus eſt. In noſtro quidem hymno uterque puerorum puellarumque chorus ſolius Dianae laudes celebrat, ejusque praeſidio totius populi Romani ſalutem committit; ſed apud Horatium pueri ſejunctim Apollinis et puellae Dianae laudes alternis canunt. — Denique ex multis locis veterum conſtat, non ſolum Dianae et Apollinis, ſed etiam aliorum Deorum laudes a nobilium puerorum puellarumque choris decantatas fuiſſe; cf. Hor. Od. IV. I. 25. ſeqq. et quae ibi notavit Cl. Jani.

V. 1.) *in fide*, h. e. clientela et patrocinio, ut ſexcenties alibi. *integri* caſti et indelibati. Diana enim et ipſa ſervabat caſtitatem et a caſtis coli volebat. cf. Spanhem. ad Callim. Hymn. in Dian. v. 5. hinc ipſa quoque ab Horatio vocatur *integra* III. Od. 4. v. 70. Ceterum hanc et ultimam huius carminis ſtropham uterque chorus conjunctis vocibus cecinisse videtur.

V. 7. 8.)

Digitized by Google

O Latonia, maximi
Magna progenies Jovis,
Quam mater prope Deliam
Depoſivit olivam;
Montium domina ut fores,
Silvarumqne virentium,
Saltuumque reconditorum,
Amniumque ſonantum.
Tu Lucina dolentibus

V. 7. 8.) *prope Deliam.* de diſſenſu veterum in Dianae natalitiis vid. Spanh. ad Callim. Hymn. in Del. v. 255. et ad v. 262. *depoſivit* antique pro *depoſuit*. *deponere* autem ſicut Graecorum ἀποτίθεσθαι proprie dicitur de partu, qui tanquam onus deponitur. vid. Erneſti ad Callim. Hymn. in Jovem v. 15. et Burmann. ad Phaedr. Fab. I, 18, 5.

V. 9.) *Mont. dom. ut fores* cet. Accommode Hor. III. Od. 22. v. 1. *Montium cuſtos nemorumque, Virgo,* cf. eundem I. Od. 21. 5. precata enim fuerat Diana a Jove patre Δὸς δέ μοι οὔρεα πάντα apud Callim. H. in Dian. v. 18. ubi vid. Spanhem. hinc Graecis dicta ὀυρεία, ὀρεσκόμας.

V. 12.) *ſonantum* pro *ſonantium*, ut *fallacum* pro *fallacium* in Carm. XXX, 4.

V. 13—16.) *Tu Lucina dol.* cf. Callim. Hymn. in Dian. v. 20 ſqq. Horat. III. Od. 22. v. 2. Eaedem enim ſaepe ſunt et eodem obſtetricis munere apud poetas funguntur *Juno Lucina*, *Diana Lucifera* et *Ilithyia*. cf. Cl. Jani ad l. c. Horat. cui adde Hemſterhuſ. ad Lucian. Dial. D. XXVI. T. I. p. 287. et Jablonski Panth. Aegypt. lib. III. c. 3. Pars II. p. 62. *Trivia* (τριοδῖτις) ita vocatur, quia in triviis colebatur Diana triformis (τρίμορφος, τριπρόσωπος) vid. Spanh. ad Callim. Hym. in Dian. v. 38. praecipue nota ſunt Ἑκαταῖα, vel δεῖπνον Ἑκάτης ἐν τῇ τριόδῳ.

Juno dicta puerperis:
Tu potens Trivia, et notho es
Dicta lumine Luna.
Tu curſu, Dea, menſtruo
Metiens iter annuum,
Ruſtica agricolae bonis
Tecta frugibus exples.

Sis

τριόδῳ, de qua re diſputat erudite et copioſe Hemſterhuſ. ad Lucian. Dial. Morr. T. I, p. 330. *notho lumine Luna*, ex communi enim jam antiquiſſimis temporibus veterum opinione Luna non propria ſed ſpuria quaſi et a ſole mutuata luce fulget. Ponam in hanc rem luculentum locum ex Luciano de Aſtrolog. c. 3. T. II, p. 361. Αἰθίοπες — ἰδόντες πρῶτα τὴν σεληναίην οὐκ ἐς πάμπαν ὁμοίην φαινομένην, ἀλλὰ πολυειδέα τε γιγνομένην, καὶ ἐν ἄλλοτε ἄλλῃ μορφῇ τρεπομένην, ἐδόκεεν αὐτέοισι τὸ χρῆμα θωύματος καὶ ἀπορίης ἄξιον. ἔνθεν δὲ ζητέοντες, εὗρον τουτέων τὴν αἰτίην, ὅτι οὐκ ἴδιον τῇ σεληναίῃ τὸ φέγγος, ἀλλά οἱ παρ' ἠελίου ἔρχεται. et ſic Plinius II, 9. *Luna in totum mutuata a ſole luce fulget.* Hinc ſuaviter Lotichius ad Lunam I. Eleg. 5. v. 77.

Hoc quoque quod tecum rutilos communicat ignes
Sol oculus mundi, gloria magna tua eſt.

ubi cf. Burmann. Sec. et ad noſtrum locum Vulp. et Jan. Douſa.

V. 17.) *Tu curſu, Dea, menſtr.* Non ſolum enim ad maturitatem perveniunt fruges deſcriptis Lunae curſu menſibus, ſed ipſi Dianae quoque tribuitur, quod alias Cereri convenit. cf. Callim. Hym. in Dian. v. 130. ubi vid. Spanhem. et quod ad Voſſii argutias, *qui more Graeco et praeſertim Aſiatico Cererem et Dianam eandem eſſe putat*, in notis ibi reſpondet Erneſti.

V. 21.)

Digitized by Google

Sis quocunque placet tibi
Sancta nomine, Romulique
Antiquam, ut ſolita es, bona
Soſpites ope gentem.

V. 22. *Romulique Ancique*, haec lectio plurimas editiones invaſit poſt Scaligerum, quam ille finxerat ex lectione MSC. *antique*. Sed hanc emendationem ipſe loquendi mos reſpuere videtur, cum nullibi fere *Romulus* cum *Anco* ita conjungi ſoleat. Aliud eſt *Romuli Remique* in carm. XXVIII. 15. Huc accedit, quod in noſtram lectionem, quae multo magis orationi accommodata et vere poetica eſt, ceteri MSSC. et libri veteres omnes, teſte editore Cantabrigienſi, amice conſpirant. *antiqui* unus MSC. Stat.

V. 21.) *Sis quocunque — nomine*. multis enim nominibus gaudet Diana πολυώνυμος, quae ipſa a Jove rogaverat πολυωνυμίαν. vid. Callim. Hym. in Dian. v. 7. et quae ſolita ſua diligentia in hanc rem congeſſit Spanhem. *Sancta* (ἁγνὰ) veneranda. *Sancta mater* dicta Diana in veteri lapide Theſauri Gruter. XLI.

5. *bona ope ſoſpites* h. e. favore tuo et patrocinio ſerves. Hinc etiam Diana ΣΩΤΕΙΡΑ vel πολιȣ̃χος a variis olim urbibus culta et tanquam tutelaris dea in variis urbium et populorum nummis expreſſa eſt. vid. Spanh. ad Callimach. Hym. in Dian. ad v. 18 — 36 et 129.

CARMEN XXXV.

CAECILIVM INVITAT.

Poetae tenero, meo ſodali,

 Velim

Amicum ſuum Caecilium, cui res quasdam de communi quodam amico patefacturus eſt, quam primum Novo Como ad ſe Veronam venire jubet, eumque lepide monet,

Velim Caecilio, papyre, dicas,
Veronam veniat, Novi relinquens
Comi moenia, Lariumque litus:
Nam quasdam volo cogitationes
Amici accipiat ſui, meique.
Quare, ſi ſapiet, viam vorabit,

Quamvis

monet, ne pulchrae puellae blanditiis, a qua ex eo tempore, quo ejus poema de Cybele illi lectum ſit, multo vehementius eum amari audiverit, ſe revocari patiatur ab hoc itinere. Suaviter autem ipſam chartam, quae mandata referat, tanquam nuntium abiturum, ut ſaepe Ovidius, alloquitur.

V. 1.) Quis fuerit Caecilius, non certe conſtat, quem tamen ex eo, quod *poeta tener* vocatur, res amatorias praecipue tractaſſe teneris et mollibus verſibus facile colligas. Locum Ovidii, ubi Callimachus, Sappho, Tibullus et Gallus *poetae teneri* vocantur, jam indicavit Vulp. Remed. Amor. v. 757. et ſic *verſus teneri* Ovid. Art. II. v. 273. et *carmen tenerum* apud eundem *Amor.* III. 8. 2. — *papyre* pro charta, quae ex papyro Aegyptiaca conficiebatur. vid. Schwarz. de Ornamentis Libr. Vet. c. 2. p. 22. 23. edit. Leuſchn.

V. 3.) *Novi Comi moenia.* Novum Comum fuit oppidum in Inſubria ad Lacum Larium. vid. Vulp. et Cellar. Not. Orbis Antiq. T. I. Lib. 2. c. 9. p. 680.

V. 5.) *Nam quasd. volo cogit.* cet. eleganter pro vulgari: nam communicabo cum illo communis noſtri amici ſententias quasdam.

V. 6. *viam vorabit*, h. e. ſumma celeritate et feſtinatione viam emetietur; velis remisque huc advolabit, *vorare* habet notionem incitatioris impetus et feſtinationis, quemadmodum illi, qui cibos avidius et feſtinatius deglutiunt, *vorare* dicuntur. Pari modo dicitur *viam rapere* ἁρπάζειν τὴν ὁδὸν. vid. Dorville ad Charit. I, 9. p. 263. edit. Lipſ.

V. 8.)

Quamvis candida millies puella
Euntem revocet, manusque collo
Ambas injiciens, roget morari:
Quae nunc, ſi mihi vera nuntiantur,
Illum deperit impotente amore.
Nam, quo tempore legit inchoatam
Dindymi

V. 13. *legit entheatam Dindymi dominam* edit. Brix. et Venet. male! *incobatam* ſcribit Muret. de qua ſcribendi forma vid. Drackenborch. ad Liv. Tom. IV. p. 353.

V. 8.) *candida puella* pulchra. vid. ad Carm. XIII, 4.

V. 9.) *euntem*, h. e. ire et proficiſci volentem, ut apud Virg. Aen. II. 111. *terruit Auſter euntes.*

V. 10.) *injiciens man. amb. coll.* injicere alicui manus proprie in malam partem dicitur de violento impetu, ſed apte transfertur ad amantes ſummo amoris impetu alterius amplexus petentes. Sic *brachia collo injicere* apud Ovid. Met. III, 389.

V. 12.) *Illum deperit*, h. e. perdite amat. pereunt enim quaſi homines prudentes, ſcientes, vivi videntesque, quos agendi libertate amor privat, et, quicquid ille demum ſuadet, agere cogit. Sic *Lydia* apud Hor. Od. I, 8. 3. *amando perdere* dicitur *Sybarim* cujus amore ille ita emancipatus tenebatur, ut rebus ſuis non amplius vacare et libere operam dare poſſet. Hinc facile apparet, quid ſit *amor impotens*, h. e. ſui non compos, ſibi temperare neſciens. Nam ut vere Propertius canit El. II, 15. 3.

Verus amor nullum novit
habere modum.

V. 13.) *quo tempore* pro vulgari ex *eo tempore quo inchoatam Dindymi dominam*; intellige autem carmen in Cybelem, quod ſcribere adgreſſus fuerat Caecilius, necdum abſolverat. Fortaſſe primam tantum hujus carminis partem cum lectoribus tum communicaverat. Voſſius *inchoare* explicat perficere et conſummare, et in hanc rem laudat Virg. Aen. VI, 252. ſed nec ibi *inchoare* eſt perficere rem et finire; immo ſemper apud Ciceronem *inchoatum* opponitur *perfecto*. Egregie in rem noſtram

Dindymi dominam, ex eo miſellae
Ignes interiorem edunt medullam.
Ignoſco tibi Sapphica, puella,
Muſa doctior: eſt enim venuſte
Magna Caecilio inchoata mater.

noſtram facit locus quidam in Brut. c. 20. *meos libros, quos expectas*, inchoavi, *ſed conficere non poſſum his diebus. Dindymi domina* vel *Dindymene* vocatur Cybele a monte Dindymo Phrygiae majoris, ubi illa colebatur, ut notum. *miſellae* ornate pro *illi miſella* autem jam non eſt infelix, ſed miſere amans, *die zärtlich liebende:* ſaepiſſime enim apud poetas amantes dicuntur *miſeri*, quorum animus totus eſt in amore. Sic *miſellus Acmen* infra Carm. XLV. v. 21. σχέτλιοι οἱ φιλέοντες Theocrit. XIII, 66. *ignes edunt medullam*, cf. Muret. ad h. l. et Cerda ad Virg. Aen. IV, 66. *macerari lentis ignibus* de vehementiore amore dicit Hor. Od. I, 13. 8.

V. 16. *Sapphica muſa*, pro Sappho ipſa, quae Graecis Muſa decima dicta eſt.

CARMEN XXXVI.

IN ANNALES VOLVSII.

Annales Voluſî, cacata charta,

Votum

Lepide et jocoſe voto ſe obſtrinxerat puella Catulli Veneri et Cupidini, ſe, ſimullac Catullus ſibi reconciliatus jamborum tela in ſe contorquere deſierit, electiſſima peſſimi poetae carmina in gratiam hujus reconciliationis igni comburenda traditaram eſſe. Cum igitur hujus voti damnatae jam perſolvenda eſſet haec Diis adſtricta fides, ipſe Catullus puellae pietati ſatisfacturus ſalſe tanquam egregie malum libellum in has partes vocat annales Voluſii, Veneremque

Digitized by Google

Votum ſolvite pro mea puella:
Nam ſanctae Veneri, Cupidinique
Vovit, ſi ſibi reſtitutus eſſem,
Deſiſſemque truces vibrare jambos,

Electiſ-

V. 3. *ſancte* Livin. male!

temque, ut favere velit his ex voto puellae concremandis peſſimi poetae carminibus, ſolemni Deos appellandi more appellat.

V. 1.) *Annal. Voluſ.* Voluſius, quiscunque tandem ille fuerit aetate Catulli male feriatus poeta, ad exemplum Ennii carmine compoſuerat annales, ſed tam infelici ſtudio et irato Apolline, vt turpiter ſe deridendum propinaret omnibus Annalium ſuorum lectoribus. Praeter Catullum nemo, quantum ſcio, veterum hujus Voluſii poetae et ejus Annalium mentionem injicit, de quibus veriſſime ceciniſſe videtur Noſter infr. XCV, 6. 7. At *Voluſi annales* * * * *Et laxas ſcombris ſaepe dabunt tunicas.* — *cacata charta* h. e. conſpurcata et contaminata malis verſibus, parum honeſte! nec magis honeſte mala carmina deſcribit Martial. XII, 61. 10.

V. 3.) *Sanctae Veneri.* ſic infra vocatur Venus *ſancta* Carm. LXVIII, 5. et ipſe Cupido *ſanctus* Carm. LXIV, 95. cf. Brouckhuſ. ad Tibull. IV, 13, 23 *reſtitutus* h. e. reconciliatus, redditus. cf. infra CVII, 4.

V. 5 — 11.) *truc. vibr jamb.* eleganter *jambi* dicuntur *truces*, h. e. terribiles et minaces ob timendam inde contumeliam. *Contumelioſos* vocat Hor. Od. I, 16. 2. de quorum inventore, Archilocho, eundem vid. Art. Poet. V, 79. jambis autem plerumque deinceps ſcriptores ad ſatyras conſcribendas uſi ſunt; hinc ἰαμβίζειν apud Graecos nihil aliud eſt niſi ſatyras conſcribere. *vibrare jambos* tanquam tela venenata, exquiſite pro vulgari *ſcribere.* — V. 7.) *tardipedi deo* Vulcano pro igni. cf. Tibull. I, 9, 49. et Horat. Od. I, 16, 3. — *infelicibus lignis.* ligna infelicia ſunt abominanda, ut *lapis infelix* apud Tibull. I, 4, 60. vbi cf. Illuſtr. Heyne. *arbor*

infelix

Digitized by Google

Electiſſima peſſimi poetae
Scripta tardipedi Deo daturam
Infelicibus uſtulanda lignis:
Et haec peſſima ſe puella vidit
Jocoſé et lepide vovere Divis.
Nunc, o caeruleo creata ponto,

Quae

V. 9. *Et hoc* Venet. Gryph. Muret. V. 10. *Jocoſe, lepide* Scalig. L. MS. et omnes Statii. *joco ſe* Voſſius, quem ſequuntur editt. recentiores Goetting. Bipont. ſed ſic otioſum plane eſt *ſe* in verſu antecedenti. Lubenter igitur acquieſcimus in vulgata, quam dedimus, ex edit. Gryph. Muret. et aliis antiquioribus. Heinſ. in not. ad Catull. mavult *Joco ſed lepido* parum concinne!

infelix de cruce apud Liv. I, 16. locus claſſicus de *arboribus infelicibus* exſtat apud Macrob. Saturnal II, 16. cf. Coelius Rhodigin. Antiqu. Lect. X. c. 7. Interpr. ad Grat. Cyneg. v. 242. Turneb. Adverſ. XVIII, 2. ad portenta autem expianda uſurpata fuiſſe *ligna infelicia* apparet ex Lycophr. v. 1157. ubi vid. Meurſ. V. 9.) *haec peſſima puella* blande *dieſes loſe Mädchen*, ut infr. Carm. LV. v. 10. *vidit*, h. e. intellixit, probe cognovit.

V. 11 — 16.) Solemni invocatione ad Venerem ſe convertit, et more poetarum nomina locorum, quibus praeeſſe illa credebatur, cumulat, vt ſaepe Horatius et alii. Cum noſtro loco compara Horat. Od. I, 30, 1 ſeqq. et vid. Burmannus Secund. ad Lotich. lib. I. Carm. 26. 15. edit. Kretſchm. nam quo major urbium erat numerus, quas Dii ſinguli praeſidio ſuo fovebant, eo major inde illis conciliabatur honor et dignitas, hinc ſaepe ipſi dii jactanter ferre, quas tuebantur, urbes enumerant; ut Venus apud Virg. Aen. X, 51

Eſt Amathus, eſt celſa mihi
Paphos atque Cythera,
Idaliaeque domus.

caeruleo creata pont. Sic Graecis Venus dicitur ποντογενὴς, ἀπόσπορος θαλάσσης. cf.

Quae ſanctum Idalium, Syrosque apertos,
Quaeque Ancona, Cnidumque arundinoſam
Colis, quaeque Amathunta, quaeque Golgos,
Quaeque Durrachium Adriae tabernam:

Acceptum

V. 12. *Uriosque* in omnibus editionibus vetuſtioribus; intelligi autem volunt incolas *Uriae* quae fuit urbs Apuliae in via Appia non longe a Venuſio diſtans, ubi Venus ſolemni modo in celebri templo culta ſit. Hinc *Venus Appias* apud Ovid. Remed. Amor. v. 659. cf. Heinſ. ad Art. Am. III, 452. ſed aliae etiam vrbes *Uriae* fuerunt. cf. Cellar. not. Orb. Antiq. T. I. lib. II. c. 9. p. 902. — *Ëriosque* Ald. *Uxiosque* Scalig. *Ariosque* Stat. *Erycosque* Conrad. de All. *Uriosque portus* Heinſ. in not. ad Catull. cf. not. V. 14. *Colchos* in libris quibusdam Voſſii. V. 15. alii *Durrhachium* vel *Dyrrachium*.

cf. Rittershuſ. ad Oppian. Cyneg. I, 33. *Idalium* Cypri nemus, Veneri ſacrum, in quo oppidulum. cf. Theocrit. Idyll. XV, 100. et ibi Valckenar. qui plura in hanc rem dabit. *Syrosque apertos* haec lectio, quam Voſſius ex veſtigiis antiquorum codicum eruit, haud dubie ceteris [*vid. Var. Lect.*] praeferenda videtur, ad quam ſtabiliendam egregie facere videtur vetus epigramma Poſidippi in Anal. Vet. Poet. Graec. Brunckii. T. II, p. 46. ep. 3.

Ἁ Κύπρον, ἅ τε Κύθηρα,
καὶ ἁ Μίλητον ἐποιχνεῖς
Καὶ καλὸν Συρίης ἱπποκρότου δάπεδον.

per *Syros* Voſſius intelligit Syros ſuperiores, h. e. Aſſyrios, qui jam propter planas et apertas, quas incolebant, regiones, ipſi quoque a noſtro ex more poetarum licentius in epithetorum uſu ſibi indulgentium vocantur *aperti*, ut ſupr. Carm. VII, 5. *Jupiter* a Lybia arena aeſtuante, ubi ille colebatur, dictus eſt *aeſtuoſus*. De apertis Aſſyriae regionibus locum Ciceronis *de Divination. I, 1* commode jam laudavit Voſſius, quem adſcribam *Aſſyrii — propter planitiem magnitudinemque regionum, quas incolebant, cum coelum ex omni parte patens atque apertum intuerentur, trajectus*

Acceptum face, redditumque votum,
Si non inlepidum, neque invenuſtum eſt,
At vos interea venite in ignem,
Pleni ruris et inficetiarum,
Annales Voluſî, cacata charta.

V. 19. *Pleni turis* male in quibusdam vetuſtioribus. cf. ſupr. XXII, 14.

ctus motusque ſtellarum obſervarunt. V. 13.) *Ancon* vel *Ancona* urbs maritima in agro Piceno. *Ancon* autem eſt vſitatius veteribus. vid. Oudendorp. ad Caeſ. Bell. Civ. I, 11. cf. Weſſeling. ad Anton. Aug. Itiner. p. 101. *Cnidus* urbs Doridis in Caria, quae Veneri ſacra ejusque ſigno a Praxitele ſculpto adeo nobilitata fuit, ut multi ad illud viſendum Cnidum navigarent. vid. Plin. XXXVI, 5. cf. Pauſan. Attic. c. I. *arundinoſa*, arundine vel calamis ſcriptoriis, ut tradit Plin. XVI, 36. abundans. V. 14.) *Amathus*, oppidum Cypri, *Golgus*, *Golgum* vel *Golgi* urbs Cypri unde Venus *Golgia*. cf. Valckenar. ad locum Theocr. paulo ante laudatum. V. 15.) *Durrachium;* urbs Macedoniae, mercatura inprimis olim celebris, ubi Illyrii et omnes Hadriaticum mare accolentes negotiabantur; hinc *Hadriae taberna* vocatur. Multis deſcripſit hanc urbem celeberrimam Palmerius Vet. Graec. lib. I. c. 19.

V. 16.) *Accept. face, redditumque vot.* accipe hoc votum tanquam rite peractum et ſolutum; verba *accipere* et *reddere* proprie dicuntur de aere alieno, quod a debitore *redditum* et *ſolutum accipit* creditor.

CAR-

CARMEN XXXVII.

AD CONTVBERNALES.

Salax taberna, vosque contubernales,
A pileatis nona fratribus pila,
Solis putatis eſſe mentulas vobis?

Solis

Cum puella relicto, cui perdite amabatur, Catullo, in tabernam quandam libidinis uſu infamem ſecedens turpiter ibi corporis ſui copiam faceret omnibus hanc Veneris palaeſtram adeuntibus, graviter huic tabernae et abjectis iſtis hominibus, qui libidinis cauſa in illa commorabantur, indignatur poeta, a quorum multitudine ut ut numeroſa ſe non deterritum iri ait, quo minus illos omnes contumelioſe tractet, et, evulgatis eorum flagitiis, turpes notas illorum famae inurat.

V. 1 — 4.) *Salax taberna*, taberna jam eſt caupona vel locus publicus, ubi compotandi confabulandique cauſa confluebant homines; et quia in ejusmodi locis libidini plerumque feneſtrae quaſi aperiri ſolent, non raro in iſtis tabernis cauponariis, tanquam lupanaribus, deliteſcere ſolebant meretriculae, quas frequentes adibant homines ſalaces; cujusmodi *taberna* haud dubie fuit noſtra, quae inde vocatur *ſalax*; quo ſenſu etiam *taberna* illa apud *Auctorem Copae* v. 3. *famoſa* dicta videtur; alteram enim lectionem *fumoſa* equidem non praetulerim ibi cum Illuſtriſſimo Heynio, cum omnino crotaliſtria laſciva et infamis in *famoſa* potius quam *fumoſa taberna* ſaltaſſe videri debet. *contubernales* ſcortatores, qui in eadem taberna una erant et eidem nequitiae ſub eodem tecto operam dabant. Pari modo *contubernium* in malam partem de ſcortatione dictum eſt apud Cic. Verr. V. 40 *ubi illud contubernium muliebris militiae in illo delicatiſſimo littore.* — Eleganter autem ſummae indignationis exprimendae cauſa ipſum locum ſimul

H mul

Digitized by Google

Solis licere quidquid eſt puellarum
Confutuere, et putare ceteros hircos?
An, continenter quod ſedetis inſulſi
Centum, aut ducenti, non putatis auſurum
Me una ducentos irrumare ſeſſores?
Atqui putate: namque totius vobis

Frontem

mul poeta acerbe alloquitur, ubi homines, in quos odium et iram ſuam effuſurus erat, degebant. V. 2.) *A pileatis nona fratr. pila*, h. e. nona inde a Caſtoris et Pollucis templo taberna; cuilibet enim tabernae, ut facilius a praetereuntibus animadverteretur, pila ſive columella appoſita fuit. *Pileati fratres* ſunt Caſtor et Pollux, pileos geſtantes, quorum figura, ab eorum fabuloſis natalibus, diſſectum per medium ovi putamen [τοῦ ὠοῦ τὸ ἡμίτομον] refert. vid. Lucian. Deor. Dial. XXVI. ad quem locum erudita et copioſa de Dioſcurorum inſignibus et miniſteriis diſputatio adjecta et Voſſii ad Noſtri locum de Dioſcurorum pileis prolata ſententia recte refutata eſt a Viro Incomparabili Hemſterhuſio T. I. p. 281—287. — Situm autem fuit templum Caſtoris et Pollucis in foro Romano ad lucum Iuturnae, vid. Cl. Adlers ausführliche Beſchreibung der Stadt Rom, p. 246.

V. 4—11.) *Quicquid eſt puellar.* eleganter: omnes puellas ſine diſcrimine. V. 5) *hircos*, h. e. qui viros ſe praeſtare nequeunt, hircis caſtratis ſimiles. Interpretes explicant *hircos* homines foedos, hircum olentes, h. e. taetro axillarum odore laborantes, et hinc puellis deteſtandos, de qua re vid. ad Carm. LXIX. v. 6. ſed prior explicatio aptius reſpondet verſui 5. — V. 6.) *An, continenter quod ſedetis inſulſi* cet. *ſedere* proprie dicitur de iis, qui deſides in aliquo loco commorantur et ignavo otio diffluunt; id quod vel maxime valet de hominibus libidinis cauſa in tabernis ſedentibus, qui ipſi ſuaviter inde v. 8. vocantur *ſeſſores*. Sic apud Graecos ἧσθαι et καθῆσθαι. vid.

quae

Frontem tabernae ſcipionibus ſcribam.
Puella nam mea, quae meo ſinu fugit,
Amata tantum, quantum amabitur nulla,

V. 10. *Sopionibus* tentat Voſſius, cui *ſopiones* extincti aut ſopiti carbones ſunt, ζώπυρα. aliis placet *titionibus* vel *ſcriptionibus.* V. 11. *puella namque quae meo ſinu fugit* in quibusdam vetuſtioribus. Sed Mureto et Voſſio magis arridet vetus lectio, quam praeferunt libri veteres Ald. Venet. *Puella nam modo quae meo ſinu fugit;* noſtram lectionem debemus Statio, qui omnibus in MSSC. invenerat *puella nam me quae meo*, in uno autem *quae meo e ſinu fugit*. Edit. R. *quae e meo ſinu*, ſed praepoſitiones ſaepe apud poetas negliguntur.

quae ambitioſe in hanc rem conſtipavit *Klotzius* ad Tyrtaeum p. 143. — *continenter* nach der Reihe, einer nach dem andern; uno quaſi ordine et tenore. Sic Graeci συνεχῶς ἐπισχερὼ, ἑξῆς. *centum aut ducenti* numerus rotundus pro multis. *inrumare* flocci pendere, non curare, injuria laceſſere. cf. ad Carm. XXIX. v. 10. et X. 12. Dilucide autem ex hoc loco apparet τὸ *inrumare* non propria ſignificatione accipiendum eſſe, cum ſtatim additur *namque totius vobis frontem tabernae ſcipionibus ſcribam*, h. e. totius tabernae fronti [i. e. extremae parti] flagitia veſtra inſcribam, ut palam fiant et ab omnibus praetereuntibus cognoſcantur. Non raro enim, carbonibus praecipue, in aedium foribus ab inimicis notari evulgarique ſolebant hominum vitia. Plaut. Merc. II. 3, 74. *Impleantur meae fores elogiorum carbonibus*, ubi vid. Interpret. hinc *carbone notare* eſt perſtringere Hor. Sat. II, 3, 246. *Scipio* igitur hoc loco bacillum ſemiuſtum notare videtur, quo fortaſſe eo conſilio jam carbonis loco uſurus erat, ut eo altiori loco, ubi non facile deleri poſſet, criminoſam inſcriptionem appingeret — *vobis* in veſtram contumeliam.

V. 12.) *Amata tant. quant. amab.* Sic ſupr. Carm. VIII, v. 5.

V. 13—17.)

Pro qua mihi ſunt magna bella pugnata,
Conſedit iſtic. Hanc boni beatique
Omnes amatis: et quidem, quod indignum eſt,
Omnes puſilli, et ſemitarii moechi;
Tu praeter omnes une de capillatis
Cuniculoſae Celtiberiae fili,

Egnati,

V. 13. *bella patrata* Scaliger, probante N. Heinſio in Not. ad Catull. V. 15. Verſus ſequentes male in editionibus quibusdam antiquis ſede ſua moti trahuntur ad carmen proximum, quocum plane non cohaerent. V. 18. *Celtiberoſae* MSC. Priſciani, unde Voſſius jam ad Melam p. 233. conjecerat *Celtis peroſae*, ſed noſtram lectionem *cuniculoſae* ex nummo, ubi ſedens cum oleae ramo mulier et adſtans cuniculus, peculiare Hiſpaniae ſymbolum, exhibetur, defendit Spanhem. de V. et Pr. Num. Diſſ. IV. p. 179.

V. 13—17.) *Pro qua mihi ſunt magna b. pugn.* h. e. de qua magnae mihi cum rivalibus excitatae ſunt lites. *bellum pugnare* dictum eſt ut *pugnam pugnare*, *bellum bellare* cet. V. 14.) *conſedit iſtic*, ſedem propriam quaſi ibi fixit. *hanc boni beatique*, qualis nimirum bonitas et beatitudo cadit in homines, qui v. 16. vocantur *puſilli* [h. e. abjecti, impuri μικρόψυχοι, apud Martial. II, 10, 2. *puſillus* opponitur *bello*] et *ſemitarii moechi* meretricum diobolarium ſectatores.

V. 17. ſqq.) *une*, ad uſum hujus vocativi probandum hunc ipſum Noſtri locum laudant Grammatici. *de capillatis*, capillos enim alere et promittere ſolebant Celtiberi et Hiſpani. *Cuniculoſae* vid. Var. Lect. *opaca quem bonum facit barba et dens* cet. h. e. qui praeter barbam opacam et dentium candorem, multa urinae fricatione quaeſitum, nihil habet, quo ſe commendet, cujus omnis bonitas in barba et dentibus ſpectatur. *barba opaca* eleganter dicitur prima lanugo, quae

genas

Egnati, opaca quem bonum facit barba,
Et dens Hibera defricatus urina.

genas quaſi inumbrat. Claudian. in Prob. et Olyb. Conſ. v. 68.

Ante genas dulces quam flos juvenilis inumbret,
Oraque ridenti lanugine veſtiat aetas.

ubi vid. Barth. Sic Graecis τὸ πρόσωπον τοῖς ἰούλοις κατασκιάζεσθαι dicitur. cf. Virg. Aen. VIII. 160, ubi plura in hanc rem ex graecis ſcriptoribus congeſſit Cerda. Fundus eſt in Homeri Odyſſ. XI. 318, 319. — de *dente Hibera urina defricato.* cf. ad Carm. XXXX, 19.

CARMEN XXXVIII.

AD CORNIFICIVM.

Male eſt, Cornifici, tuo Catullo:
Male eſt, mehercule, et laborioſe,
Et magis magis in dies et horas:

 Quem

V. 2. *Hercule me* Muret. *mercule* Corrad. d. All. V. 3. *Magisque et magis* Gryph. Muret. Vulp. Voſſ. ſed *magis magis* ſine copula dicitur quoque infra LXIV. 275.

Catullus cum gravi rei cujusdam adverſae, quam expertus fuerat, afflictus dolore a Cornificio, ut in doloris ſui ſocietatem veniret, animique triſtitiam molli quodam carmine levaret, fruſtra hanc fidem ſibi probandam expectaſſet, jam neglectae amicitiae culpam ei exprobrat.

V. 1 — 6.) de *Cornificio* vid. Burmannum ad Ovid. Triſt. II. 436. — V. 2) *laborioſe mihi eſt*, h. e. multo dolore mihi laborandum eſt, miſera mihi ſors eſt. — V. 5.)

Digitized by Google

Quem tu, quod minimum facillimumque eſt
Qua ſolatus es adlocutione?
Iraſcor tibi. Sic meos amores?
Paulum quid lubet adlocutionis,

Moeſtius

V. 4. *Quam* inepte tentat Corrad. V. 6. *dic meos amores* male vult. Heinſ. in not ad Catull. — Totum hunc verſum, cum nexum non poſſet aſſequi, audacter ut ſolet, ſtatim poſt tertium poſuit Scaliger. V. 7. *Paulum quid* vel *quod* in quibusdam vett. *Paulum quidlibet* Gryph. Muret. et alii, quod fortaſſe ſic explicari poteſt, ut ſubintelligatur *ſatis fuiſſet* vel ſic: *paulum quidlibet allocutionis* a te profectum *Moeſtius* fuiſſet *lacrimis Simonideis* — *Paulum quod juvet* Voſſius approbante Heinſ. in not. ad Cat.

5) *allocutione* h. e. conſolatione, ut *alloquium* apud Ovid. ex Ponto I, 6, 18. Triſt. IV, 5, 3. vid. Bentlejus ad Hor. Epod. XIII. 18. et Drackenborch. ad Liv. Lib. IX, 6. Tom. II. p. 682. et ſic ſaepe *alloqui* eſt conſolari. vid. Vulp. cui adde illuſtre exemplum ex Seneca. Troad. v. 622. *Alios parentes alloqui in luctu decet — Tibi gratulandum eſt*, intelligo autem per *allocutionem* carmen conſolatorium ob verſum ultimum.

V. 6.) *Sic meos amores?* ſcil. curare ſoles. Tam parum curas id, quod animum meum graviter afficit? eleganter autem ad vim doloris exprimendam verbum omittitur. *amores* accipio de amore a puella perfida interrupto, adeoque infelici. Fortaſſe enim omnis dolor Catulli pertinet ad perfidiam puellae, quam carmine ſuperiore a ſe in tabernam ſeceſſiſſe ait. *amores* ſaepe ſunt, quod nos dicimus die Liebſchaft. cf. nos ad Carm. X, 1. Vulpius cogitat de praematura morte fratris, de quo vid. Carm. LXVIII.

V. 7.) *Paulum quid lubet adlocut.* interpretor locum paulo obſcurum et implicitum ſic: *lubet* opto et deſidero *paulum quid adlocution.* brevem tantummodo conſolationem, breve carmen conſolatorium, quod *moeſtius* ſit *lacrimis Simonideis*, miſerabiles et flebiles elegos Simonidis ſuperet. cf. Var. Lect. *lacrimae* paulo ſublimius de carmi-

Moeſtius lacrimis Simonideis.

carminibus, quae lacrimas movent. Simonidem autem ſcribendis carminibus operam dediſſe vel ex Phaedri fabulis notum eſt, multum praecipue valuiſſe videtur in tractandis rebus lugubribus, et molliori ſenſu excitando, vt hic ipſe Noſtri locus docet. Hinc laudatur Σιμονίδης ἐν Θρήνοις apud Scholiaſt. Theocrit. ad Idyll. XVI. v. 36. vid. de Simonide Munckerus ad Hygin. Fab. CCLXXVII, Baylius Dictionaire Hiſtorique et Critique ſ. h. v. et quos laudat de εγκωμίοις, quae Simonidi tribuuntur Weſſeling. ad Diodor. Sicul. T. I. p. 412.

CARMEN XXXIX.

IN EGNATIVM.

Egnatius, quod candidos habet dentes,

 Reni-

Egnatium, hominem ſtultum et ineptum exagitat, qui, quum ex more patrio, Celtiberis proprio, dentibus urina quotidie lotis et perpolitis candorem conciliare ſtuduiſſet, usquequaque, ut dentes candidos oſtentaret, nec loci nec temporis ratione habita, in re gravi aeque ac triſti, ridere ſolebat. Ab hoc igitur inepto et importuno riſu avocare ſtudet hominem, ex ea praecipue ratione, quod, quo candidiores et expolitiores ejus dentes ſint, eo plus urinae cum bibiſſe indicent. — Catulli rivalem fuiſſe Egnatium apparet ex carmine XXXVII. ubi jam notavit ejus ſtuporem v. 17. ſqq. — Compara cum Noſtro jam a Mureto allatum locum Alexidis Comici apud Athenaeum lib. XIII. ubi inter alias meretricum artes refert:

Ἐυφυεῖς ὀδόντας ἔσχεν; ἐξ ἀνάγκης δεῖ γελᾷν,
Ἵνα θεωροῖεν οἱ παρόντες τὸ ςόμ', ὡς κόμψον φορεῖ cet.

cui adde Ovid. Art. Am. III. v. 279 ſeqq.

V. 2—7.)

Renidet usquequaque: ſeu ad rei ventum eſt
Subſellium, cum orator excitat fletum,
Renidet ille: ſeu pii ad rogum filî
Lugetur, orba cum flet unicum mater,
Renidet ille: quicquid eſt, ubicunque eſt,
Quodcunque agit; renidet. Hunc habet morbum,
Neque elegantem, ut arbitror, neque urbanum.
Quare monendus es mihi, bone Egnati:

Si

V. 2. pro *ſex* ad vitandam diphthongi eliſionem in hoc et quarto verſu Voſſius legit *ſi*. V. 9. *Quare monendus eſt mihi. Bone Egnati* pauci. Voſſius legit quidem *es*, ſed interpungit poſt *mihi*.

V. 2 — 7.) *renidet*, renidere jam eſt: os ridendo ita diducere, ut dentes [quos Graeci inde γελασῖνες vocant. Pollux II. c. 4. Sect. 91.] renideant et effulgeant. *usquequaque*, h. e. quovis tempore et loco, quavis occaſione; eleganter mox ipſe hanc particulam circumſcribit. V. 6.) *quicquid eſt, ubicunque eſt, quodcunque agit — ſeu ad rei ventum eſt ſub.* cet. h. e. ſeu ad cauſam reo ex ſubſelliis dicendam ventum eſt, ubi cauſae patronus orationis gravitate ſaepe ita percellit animos adſtantium, ut ſibi a lacrimis temperare nequeant. *Subſellia* in judiciis ſunt ſedes judicum et patronorum utriusque partis. vid. Erneſti Clav. Cic. ſ. h. v. ſed hoc loco reis quoque *ſubſellia* aſſignantur. *fletum excitare* de miſerabili dicendi genere miſerabiliter explicat Vulpius. — V. 5.) *unicus filius* jam eſt μονογενής, ut acerbior luctus exprimatur, alias fere *unicus* eſt ἀγαπητός dilectus.

V. 7 — 16.) *Hunc habet morbum* morbus paſſim de vitio

Si urbanus eſſes, aut Sabinus aut Tiburs,
Aut paſtus Umber, aut obeſus Etruſcus,
Aut Lanuvinus ater atque dentatus,
Aut Transpadanus, ut meos quoque attingam,
Aut quilibet, qui puriter lavit dentes;
Tamen renidere usquequaque te nollem:

V. 11. *parcus Umber* in plerisque vett. unde fecit Scalig. *portus Umber*, quem ſequitur Bipont. parum recte! noluit enim Catullus Umbros ridere, ſed potius laudare ſucculenta Umbrorum corpora. pro *Partbus*, quod invenerat Meleager, legit *fartus* — *pinguis Umber* quidam. V. 12. *Lanuvinus acer* in quibusdam vett.

tio animi vel inſania, Ter. Eunuch. II, 1, 19. alia exempla dabit Cort. ad Salluſt. Catil. XXXVI. p. 223. ſic νόσος apud Graecos. cf. Victor. V. L. I, 14. et Triller Obſ. Critic. p. 377. V. 10.) *Si* etiamſi, licet. vid. Graev. ad Cicer. Epiſt. ad Famil. XII. 11. Drackenborch. ad Liv. XXXIII, 49. T. IV. p. 758. *urbanus*, h. e. *Romanus*. Sic *urbanus* pro *Romano* dicitur Cic. Brut. 46. ut *urbs* ſaepiſſime pro *Roma*. vid. Cort. ad Salluſt. in Catil. LII. p. 333. — Recenſet jam poeta nobiles quosdam Italiae populos, a bona corporis habitudine et puritate laudandos. — V. 11.) *paſtus Umber* [ex emendatione Voſſii, vid. Variet. Lect.] h. e. pinguis, bene ſaginatus, bene curata cute πιμελής. cf. Voſſius. *obeſus Etruſcus* e copioſis, *inquit Muretus*, frequentibusque ſacrificiorum epulis, quibus ea gens plurimum dedita fuiſſe dicitur. V. 12.) *Lanuvinus ater*. Lanuvium fuit oppidum Latii et municipium, cultu Junonis Soſpitae celebre. V. 13.) *ut meos quoq. atting.* nam Verona pertinet ad Italiam transpadanam. V. 14.) *lavit* a *lavere*, quod apud Virgilium, Horatium et alios occurrit.

Nam riſu inepto res ineptior nulla eſt.
Nunc Celtiber es: Celtiberia in terra,
Quod quisque minxit, hoc ſolet ſibi mane
Dentem, atque ruſſam defricare gingivam;
Ut quo iſte veſter expolitior dens eſt,
Hoc te amplius bibiſſe praedicet loti.

V. 17. *Nunc Celtiberus, Celtiberia in terra* vel *nunc Celtiber, Celtiberia in terra* in plerisque vett. editt. et MSC. teſte Statio. Scaliger in MSC. et vett. editt. ſe inveniſſe ait: *Celtiber ex Celtiberia in terra,* unde ille legit *Celtiber in Celtiberia terra.* editor Cantabrigienſis bene tentat *Nunc Celtiber et Celtiberia in terra,* ſed male explicat: *Nunc cum ſis Celtiber,* et Heinſ. in Not. ad Catull. vult: *Nunc Celtiber e Celtiberia terra;* fortaſſe, ut meam quoque interponam ſententiam, *Nunc Celtiber, at Celtiberia in terra.* Quam in textum recepimus lectionem, *Nunc Celtiber es,* exſtat in edit. Gotting. et Bipont. haud dubie ex edit. Corrad. de Allio. V. 19. *pumicare gingivam* legit Apulejus in Apologia hunc verſum proferens.

V. 16.) *Nam riſu inepto res ineptior nulla eſt.* Antiquum et verum dictum. Sic in Gnomicis v. 83. 84. p. 224. edit. Brunck.

Γέλως ἄκαιρος ἐν βροτοῖς δεινὸν κακόν.
Γελᾷ δ᾽ ὁ μῶρος, κἄν τι μὴ γελοῖον ᾖ.

V. 17.) *Nunc Celtiber,* populus Hiſpaniae Tarraconenſis. *Celtiberia terra* dictum ut *terra Africa, terra Hiſpania, terra Campania.* vid. Vulp. ad Tibull. I, 9, 33. et V. V. D. D. quos bene multos in hanc rem laudavit Drackenborch. ad Sil. Ital. XVI. v. 180. cf. eundem ad Liv. XXV, 7. Tom. III. p. 956.

V. 18.) *Quod quisque minxerit.* Idem de Celtiberis tradit Diodor. Sicul. Lib. V. τὸ σῶμα λούουσι οὔρῳ καὶ τοὺς ὀδόντας. ubi vid. Weſſeling. T. I. p. 357. qui in eandem rem indicat locum Strabon. Lib. III. p. 249. ubi cf. Caſaubonus.

CARMEN

CARMEN XL.

AD RAVIDVM.

Quaenam te mala mens, miſelle Ravide,
Agit praecipitem in meos jambos?
Quis Deus tibi non bene advocatus
Vecordem parat excitare rixam?
Anne ut pervenias in ora volgi?
Quid vis? qua lubet eſſe notus optas?

Eris:

V. 6. In uno MSC. Statii legebatur *Quia vis* hinc fecit *Quo vis qualubet eſſe notus optas. Cuivis qualubet eſſe optas* Voſſius.

Furorem Ravidi increpat, qui aeterna a Jambis Catulli timenda contumelia ſe deterreri non paſſus ſit, quo minus ejus puellam [vel puerum] ad amorem ſollicitaret.

V. 1.) *Quaenam te mala mens* cet. Wie kannſt du auf den unglücklichen Einfall kommen, dich mit Gewalt in meine Jamben zu ſtürzen? *mala mens* mentis perverſitas, dementia.

V. 3.) *Quis deus non bene adv.* nam mala conſilia aeque ac bona a diis immiſſa dicebantur. Vulpius laudat Hom. Iliad. XVII. 469.

Ἀυτόμεδον, τίς τοι νυ θεῶν νηκερδέα βουλὴν
Ἐν στήθεσσιν ἔθηκε, καὶ ἐξέλετο φρένας ἐσθλάς.

V. 4.) *rixa vecors*, cum quis alterum, cui impar eſt, temere ad rixam laceſſit.

V. 5.) *vt pervenias in ora volgi*, ut per jambos meos vulgo innoteſcas et ore omnium feraris et differaris.

V. 6.) *Quid vis?* Quid quaeris et tibi vis? *qualubet* ſc. ratione, quocunque modo, licet per jambos mordaces ſit, *notus eſſe optas?*

V. 8.)

Eris: quandoquidem meos amores
Cum longa voluiſti amare poena.

V. 8.) *amare meos amores* puellam meam tangere. cf. ad Carm. X. v. 1. *cum longa poena*, ut ſemper auret inde tibi contracta ignominia ad poſteros per jambos propaganda.

CARMEN XLI.

IN AMICAM FORMIANI.

Anne ſana illa puella defututa
Tota? millia me decem popoſcit;
Iſta turpiculo puella naſo,
Decoctoris amica Formiani.
Propinqui, quibus eſt puella curae,
Amicos

V. 1. *Acme illa, illa puella defututa Tota*. in plerisque editt. vett. quod tenuit etiam edit. Bipont. In libris MSSC. fuit *ameand* vel *amean*, unde fecit Stat. *Acme una puella* et Voſſius *Ain' ſana puella* — Vulpianus ex edit. Voſſii ſervavit *Ab me, an illa puella defututa* — nos dedimus lectionem prae ceteris nobis probatam ex edit Gotting. cui egregie reſpondere videtur verſ. 7.

Meretricem quandam turpem et deformem, ingenti pro libidinoſa nocte a Catullo poſtulato pretio, delirare et medicorum propinquorumque curae tradendam putat.

V. 1 — 7.) *Defututa tota*, e. e. aſſiduo ſcortationis uſu plane confecta et detrita. Infra Carm. CX. v. 8. *Quae ſeſe toto corpore proſtituit — millia decem* ſc. ſeſtertiûm. V. 4.) *Formiani* Mamurrae For-

Digitized by Google

Amicos medicoſque convocate:
Non eſt ſana puella; nec rogare
Qualis

V. 7 — 8. *Nec rogate Qualis ſit, ſolet haec imaginoſum* L. MSC. et omnes fere impreſſi. *Nec rogare Qualis ſit ſolet haec imaginoſum.* Muret. qui *imaginoſum* explicat de ſpeculo, ut ſit: ſpeculum de ſua forma non conſulere ſolet. Salmaſ. ad Solin. p. 1027. legit: *dolet haec imaginoſum,* quod explicat: μάινεται, φρενιτιᾷ *imaginibus laborat.* Voſſius, ut novam inferret obſce-

Formiis nati. vid. Argum. ad Carm. XXIX. v. 5. *Propinqui,* furioſorum enim eorumque pecuniae curam ex lege ſuſcipere debebant agnati et gentiles. Auctor. ad Herenn. I. c. 13. Hinc Horat. Epiſt. II, 2, 136.

Hic ubi cognatorum opibus curiſque refectus
Expulit helleboro morbum.

cf. eundem Sat. II, 3, 218.

V. 7 — 8.) *nec rogare Qualis ſit ſolet* cet. Non parum hic locus ingenia Virorum Doctorum exercuit. [vid. Var. Lect.] Plerique ſequuntur Scaligerum, qui legit *nec rogate, Qualis ſit. Solet haec imaginoſum,* et ſupplet ad vocem *imaginoſum* morbum aegrotare. per *morbum imaginoſum* autem intelligit φαντάσματα, quae animo occurrunt, in cujus ſententiam vide quae diſputat Burmann. Sec. in Antholog. T. I. p. 463. Scaligeri explicandi rationem, quod mireris, amplectitur etiam Nic. Heinſ. in Not. ad Catull. qui per *imaginoſum* morbum, quo laboraſſe meretricem volunt, intelligit *cum concentus carminum audimus, et patentibus oculis ſomniamus* ut ſenſus ſit: *ſana non eſt, nam tota nocte nil niſi aeris tinnitum meditatur.* — Equidem lubenter fateor, me nondum a ſenſu meo impetrare potuiſſe, ut in ulla a V. V. D. D. ad hunc locum allata vel explicatione vel emendatione acquieſcerem. Imo totum locum vel plane mutilum, vel alia certe medela ſanandum puto. Cardo rei vertitur in voce *imaginoſum,* quae vel damnanda [ſi vox damnanda ſit, quae ſemel tantum apud veteres occurrit] vel explicatione juvanda videtur. Iam vero cum *imaginari* recte apud bonos ſcriptores dicitur de iis, qui imagi-

Qualis ſit ſolet haec imaginoſum.

nitatem, exſculpſit ἐκ μαγέιν ὄζειν, quid quod ſit apud ipſum videant harum deliciarum cupidi. *Haec imago naſum* inepte Turnebus, ineptius tamen Corrad. de All. *en imago naſum!* cui adhaeret edit. Gotting. vid. not. — In editt. antiquis Venet. Gryph. et aliis cum ſequenti carmine hoc conjungitur, a quo quidem illud disjungendum eſſe recte jam monuit Victor. Var. Lect. II. c. 15.

imaginem quandam ſibi fingunt et animo concipiunt, non video cur non eodem jure a Catullo *imaginoſa* dici potuerit ea, cujus tanquam febri correptae phantaſia in fingenda, qua ſibi placeret, imagine, multum valuerit. Quodſi verum eſt, locus fortaſſe ita conſtitui poſſit;

— nec rogare
Qualis ſit, ſolet; en imaginoſam!

h. e. nec in ſe deſcendere et quaerere ſolet, quam vilis et deformis ſit; en quantum ejus phantaſia valet in fingenda ſibi de ſe formaque ſua imagine! In eandem ſententiam legi quoque poſſit:

— nec rogare,
Qualis ſit, ſolet haec imaginoſa.

Sed illud *en imaginoſam!* non ſolum gravius finit epigramma, ſed etiam ad antiquam lectionem in MSSC. Achillis Statii *et imaginoſum* propius accedit. —

CARMEN XLII.

IN QVANDAM.

Adeſte, hendecaſyllabi, quot eſtis

Omnes

Ad vindicanda a meretrice ſibi ſubducta pugillaria omnes undique convocat hendecaſyllabos, eo conſilio ad meretricem jam amandandos, ut ſublatos codicillos, tanquam rem ſui juris, alta et contumelioſa voce ab iſta reflagitent; — ſed mox eosdem, cum omni conviciorum

genere

Omnes undique, quotquot eſtis omnes.
Jocum me putat eſſe moecha turpis,
Et negat mihi voſtra redditûram
Pugillaria, ſi pati poteſtis.
Perſequamur eam, et reflagitemus.
Quae ſit, quaeritis? illa, quam videtis
Turpe incedere, mimice ac moleſte
Ridentem

V. 8. *myrmice* male in vett. edit. pro *mimice*, quod recte revocavit Stat. *murice* Corrad. de All. *ritmice* Erhardus ad Petron. c. 126.

genere uſi nihil apud perfrictae frontis meretricem proficere poſſent, rationem invertere et rem blanditiis tentare jubet.

V. 1 — 8.) *hendecaſyllabi*, jaciendis enim conviciis aeque apti ac jambi viſi ſunt hendecaſyllabi, ut apparet vel ex hoc carmine. V. 3.) *jocum me put.* dignum quem ludat et parvi pendat. Sic paſſim *jocus* de iis, qui ſunt ludibrio. Phaedr. Fab. I. 21, 2. Petron. c. 57. vid. ad utrumque locum Interpretes. — V. 4.) *negat redditûram*, ſc. *ſe*, quod ſaepe apud poetas negligitur. *veſtra*, nam ſedem quaſi propriam habent verſus in poetarum tabellis. *pugillaria* vel *pugillares* erant codicilli parvi, quorum tabellae, ut nunc quoque concinnari ſolent, fuerunt a fronte diſſectae, a tergo conſutae compactaeque; at plerumque in utraque planitie ceratae, vid. Schwarz. de Ornamentis Libr. Vet. p. 179 et 128. edit. Leuſchn. et quae de uſu et forma codicillorum diſputat Burmannus in praefatione ad Petronium non longe ab initio. *ſi pati poteſtis*, ſi per vos fieri poteſt, ut inulta cum iſta ſua protervitate elabatur meretrix, ſed certe id fieri per vos non poteſt; agedum igitur, *perſequamur eam* et *reflagitemus* pugillaria. — Ita ſaepe apud poeta nexus quaerendus eſt. Iſtam enim interpunctionem a plerisque editio-

Ridentem catuli ore Gallicani.
Circumſiſtite eam, et reflagitate:
Moecha putida, redde codicillos,
Redde, putida moecha, codicillos.
Non aſſis facis? O lutum, lupanar,

Aut

V. 13. *o lutum, o lupanar* vel *o lutum luparum* vult Stat. *o lutum lupanare* Voſſius. — *oblitum o lupanar* tentat Heinſ. in not. ad Catull. quia, teſte Voſſio, olim lectum ſit *oblitum lupanar*.

editionibus receptam *Pugillaria: ſi pati poteſtis, Perſequamur eam et reſl.* vix verba admittere videntur.

V. 8.) *Turpe incedere*, quod fit ab iis, quorum inceſſus, ut Petronius ait, ita arte compoſitus eſt, ut ne veſtigia quidem pedum extra menſuram aberrent. Ejusmodi autem greſſum delicatum meretrices imprimis placendi cauſa fingebant. Hinc Ovid. Art. Am. III v. 299 ſqq.

Eſt et in inceſſu pars non temnenda decoris
Adlicit ignotos ille, fugatque viros.
Haec movet arte latus tunicisque fluentibus auras
[cf. Propert. I, 2, 2.]
Excipit; extenſos fertque ſuperba pedes.
Illa velut conjux Umbri rubicunda mariti
Ambulat; ingentes varica fertque gradus.

cf. in hanc rem Interpretes ad Petron. c. CXXVI. et Burmannus ad Phaedr. Fabul. V, 1, 13. *incedere* autem proprie de iis, qui gravitatem quandam et dignitatem inceſſu affectant. Prop. II, 2, 6. cf. Serv. ad Virg. Aen. I, 46. — *mimice et moleſte ridere* eſt more mimorum et ingrato more ridere, *catuli ore Gallicani* ore patulo et late diducto, quali fere inſtructi ſunt canes venatici Gallicani.

V. 11. *putida* ridicula ob nimium et multa arte quaeſitum placendi ſtudium, ineptis moribus diſplicens.

V. 13.) *o lutum* pro lutulenta, ſordida, ut ſaepe loqui ſolent Comici. Sic *ſtupor* ſupra Carm. XVII. v. 21. pro homine ſtupido. Sic *coenum* apud Cicer. ad Attic. II. 21. Pro Pub. Sext. c. 11. cf. Turneb. Adverſ. XXIX. 17. *lupanar* pro *lupa*. Sic *carcer* apud

Digitized by Google

Aut ſi perditius poteſt quid eſſe.
Sed non eſt tamen hoc ſatis putandum.
Quodſi non aliud pote eſt, ruborem
Ferreo canis exprimamus ore.
Conclamate iterum altiore voce:
Moecha putida redde codicillos,
Redde, putida moecha, codicillos.
Sed nil proficimus, nihil movetur.
Mutanda eſt ratio, modusque vobis,
Si quid proficere amplius poteſtis.
Pudica et proba, redde codicillos.

V. 16. *non aliud poteſt* in MSSC. Stat.

apud Terent. Phorm. III, 2, 25. pro nomine carcere digno.

V. 14.) *aut ſi quid perditius* h. e. vilius et abjectius.

V. 16.) *Quodſi non aliud pote eſt* cet. Quodſi non alia ratione ad extorquenda pugillaria nobis vti licet, *exprimamus*, exprimere certe tentabimus pudorem *Ferreo canis ore*, duro et impudenti ore. *canis* enim jam antiquiſſimis temporibus fuit impudentiae imago. In vulgus notum eſt Homericum κυνῶπις. vid. Spanhem. ad Callim. H. in Cererem v. 64. et Interpretes ad Petron. c. 74. Sic apud Terent. Eunuch. IV, 7, 33. *Ain' vero canis?* — et mox eodem ſenſu v. 35. *os durum*, vbi in edit. Bipont. ſatis lepida, quales non raro in illa vendi ſolent, adjecta eſt explicatio: *durius quam quod molliatur et concoquatur* [ab *os*, *oſſis*] imo *duri oris* [non *oſſis*] *homo* apud Ciceronem et Livium dicitur, cuius os nulla re facile mutatur aut pudore ſuffunditur, qui omnem pudorem exuit.

V 23.) *amplius* alia ratione plus.

CARMEN XLIII.

IN AMICAM FORMIANI.

Salve, nec minimo puella naſo,
Nec bello pede, nec nigris ocellis,
Nec longis digitis, nec ore ſicco,
Nec ſane nimis elegante lingua,

Decocto-

V. 1. *nec nimio naſo* Scalig. probante Heinſ. in not. ad Catull.

Deſcripta Formiani amicae deformitate non ſatis mirari poteſt poeta inſipidum eorum ingenium, quibus iſta bella et digna, quae cum Lesbia comparetur, videri poſſit. — In eandem ſcriptum eſt Epigram. XLI. quod confer.

V. 1.) *Salve* εἰρωνικῶς, nam profecto illam non *ſalvere*, ſed abire potius in malam rem jubet. Pari modo paſſim uſu venire ſolet *Vale*, cf. ad Carm. XI, 17. Graviter autem hac ſolemni quaſi allocutione exordiri alias ſolent poetae carmina, Deorum Dearumve vel Heroum laudes celebraturi. — *nec minimo naſo.* Fuit iſte naſus, quem prae ſe tulit meretrix, *turpiculus*, ut vocatur Carm. XLI. v. 3. ſive fuerit *nec minimus* h. e. praeter modum grandis et expanſus, ſive *nec nimius* [vid. Var. Lect.] praeter modum parvus et depreſſus. Voſſius *nec minimo naſo* ridicule interpretatur, *quaſi nihil plane naſi habuerit puella.* — *Nec bello pede* haud dubie nimis largo et ſpatioſo, nam in laude fuit *pes exiguus*, Ovid. Art. Am. I, 623. et Amor. III, 3, 7. — *nec nigris ocellis*, apud veteres quoque pars pulchritudinis ponebatur in nigris oculis, Propert. II. 12, 23. cf. Faber ad Anacreont. Od. XXVIII, 7. et Lambin. ad Horat. Od. I, 32, 11. — *Nec longis digitis* cf. Propert. II, 2, 5. et ibi Paſſeratium. — *nec ore ſicco*, ex quo ſalivae quaſi rivulus perpetuo rorat. — V. 4. *nec ſane nim. eleg. ling.* innuitur fortaſſe meretricis infantia vel loquendi ruſtici-

tas,

Digitized by Google

Decoctoris amica Formiani.
Ten' provincia narrat eſſe bellam?
Tecum Lesbia noſtra comparatur?
O ſeclum inſipiens et inficetum!

tas vel ingratae vocis aſperitas. — V. 5.) cf. ad Carm. XLI. v. 4; — 6) *Ten' provincia.* Scaliger intelligit Galliam, cujus pars eſſet Transpadana, ubi amica Mamurrae et ipſe Catullus, cum haec ſcriberet, commoratus fuerit.

V. 8.) *O ſecl. inſip. et inficet.* o aetatis noſtrae homines ab omni ſenſu pulchri deſtitutos!

CARMEN XLIV.

A D F U N D U M.

O Funde noſter, ſeu Sabine, ſeu Tiburs,
Nam te eſſe Tiburtem autumant, quibus non eſt

Ad coenam cum invitatus eſſet Catullus a Seſtio quodam oratore peſſimo, praelecta ab eo ineptiarum et ſtuporis plena oratione adeo affectus fuit, ut illico quaſſaretur tuſſi et gravedine. Ut igitur, quod in hac coena devoraſſet, acerbitatis virus evomeret, et male affectum corpus recrearet, adiit villulam ſuam, in cujus ſinu mox recuratus fuit otio et medicaminibus. — Laudat ergo in hoc carmine villulae ſuae praeſtantiam et egregium ab illa ſibi praeſtitum beneficium, Seſtiique nefaria ſcripta in poſterum ſe nunquam manu triturum eſſe ſancte pollicetur. — Eandem fere ſortem, quam Catullus a Seſtio, Philoxenus olim expertus eſt a Dionyſio, cujus praelectis carminibus adeo cruciatus et paene confectus fuit, ut redire mallet in latomias. vid. Diodor. Sicul. lib. XV. c. 6.

V. 1.) *O Funde noſt. ſ. Sab. ſ. Tib.* Situs nimirum fuit Catulli ager in Sabinorum et Latino-

Digitized by Google

Cordi Catullum laedere: at quibus cordi eſt,
Quovis Sabinum pignore eſſe contendunt.
Sed ſeu Sabine, ſive verius Tiburs,
Fui libenter in tua ſuburbana
Villa, malamque pectore expuli tuſſim;
Non immerenti quam mihi meus venter,

Dum

V. 7. pro *expuli tuſſim* Scaliger et Voſſius malunt *exſpui*, quod apud Terentium Eunuch III. 1, 16. dicitur: *miſeriam ex animo exſpuere.* Sed haec levis cauſa ad proſcribendam lectionem ſatis bonam, quae egregie ſtabiliri poteſt Horatii exemplo Epiſt. II, 2, 137. ubi eſt *expulit belleboro morbum.* Caeterum hic locus a Viris Doctis feliciſſime ſanatus eſt ex corrupta et foeda MSC. lectione *aliamque pectore* [vel *petere*] *expulſus ſum, non immerenti quam mibi mens vertitur*, vel *mens veretur*, vel *mens vertur* [ut in Stat. MSS.] vel *meus vertet* [uti in Muret. MS.] Lambini liber *vorax venter.*

tinorum finibus ita, ut commode ad utramque regionem referri poſſet. Fuit autem ager circa Tibur, oppidum Latii ad Anienem amnem, amoeniſſimus, cujus ſuaviſſimam deſcriptionem lege apud Horat. Od. I. 7, 11. ſeqq. *Tiburtem* igitur Catullus cum ob celebratam ejus regionis amoenitatem, tum ob majorem villulae conciliandam dignitatem fundum ſuum vocari maluit, quam *Sabinum*. Eadem de cauſa optat Horatius Od. II, 6, 5. ſeqq.

Tibur — Argeo poſitum colono
Sit meae ſedes utinam ſenectae,
Sit modus laſſo maris et viarum
Militiaeque.

de *Tiburte* qui egerint, vide quos laudat Illuſtr. Heyne ad Virgil. Aen. VII. Excurſ. VIII. Tom. III. p. 134. v. 3. *laedere* urere et pungere. — *Quovis pignore eſſe contend.* ſatis nota haec loquendi ratio vel ex Phaedr. IV. 20, 5 *Sacramento contendere* eodem ſenſu dixit Cic. in Epiſt. ad Div. VII. 32 ubi cf. de hoc dicendi genere Manutius. v. 8. 9. *Non immer. quam mihi meus vent. Dum* etc. h. e. quam, dum lautas et opiparas ſector coenas, jure meritoque mihi [*dedit*] contraxit [*venter*] ventris mei voracitas.

V. 10.)

Dum ſumtuoſas appeto, dedit, coenas.
Nam, Sextianus dum volo eſſe conviva,
Orationem in Antium petitorem
Plenam veneni et peſtilentiae legit.
Hic me gravedo frigida, et frequens tuſſis

V. 11. *Actium* vel *Attium* in plurimis, ſed verior lectio videtur noſtra, quam Stat. e lectione MSS. *minantium* bene reſtituit. *munacii* in quibusdam vetuſtioribus.

V. 10.) *Sextianus conviva.* haud dubie ad *Sextium* vel potius *Seſtium* noſtrum pertinent *dicta Seſtiana* pro inſulſis et ineptis apud Ciceron. ad Div. VII. 32. ad quem locum jam Victorius probatum ivit, eundem ibi Seſtium a Cicerone innui, quem Catullus in hoc carmine perſtrinxerit. Fortaſſe de eodem valet, quod ſcribit Cic. ad Attic. VII. 17. *in quo accuſavi mecum ipſum Pompejum, qui cum ſcriptor luculentus eſſet, tantas res, atque eas, quae in omnium manus venturae eſſent, Seſtio noſtro ſcribendas dederit; itaque nihil unquam legi ſcriptum* σηστιωδέστερον h. e. magis inſulſum et frigidum. V. 11. *Orat. in Ant.* de Antio nihil certi pronuntiari poteſt. Voſſius intelligit *C. Antium Reſtionem*, qui legem tulit ſumtuariam et proſcriptus a triumviris anno V. C. 711. mira ſervi fidelitate evaſit, teſtibus Macrobio et Appiano Alexandrino. — *petitorem* perperam Vulpius, et quos ille ſequitur, de eo explicant, *qui in veſte candida magiſtratum a populo petierit.* imo *petitor* jam eſt actor cauſae, qui petit et litem intendit, cui opponitur *unde petitur* h. e. reus, in quo ſenſu *petitor* paſſim apud Ciceronem dicitur. verbi cauſa in Orat. pro Roſcio c. 14. edit. Graev. cf. Terent. Eunuch. Prolog. v. 11. 12. — Pro reo igitur quodam in oratione iſta peſtifera contra actorem Antium cauſam dicere auſus fuerat Seſtius. — *Plen. ven. et peſtil.* cf. ſupr. Carm. XIV. v. 19.

V. 13.) *gravedo frigida* morbus, qui, ut Celſus docet IV.

Quaſſavit, usquedum in tuum ſinum fugi,
Et me recuravi otioque et urtica.
Quare refectus maximas tibi grates
Ago, meum quod non es ulta peccatum.
Nec deprecor jam, ſi nefaria ſcripta
Sexti recepſo, quin gravedinem et tuſſim
Non mî, ſed ipſi Sextio ferat frigus,

Qui

V. 15. *procuravi* Scalig. *Et me curavi* in uno MSC. Stat. qui conjicit: *Et me ne curavi*, ut *ne* pro quidem dictum ſit. *ocymoque* Muret. V. 17. *Quae non es ulta peccatum* in MSS. Patav. Statii. *quod non es* ulte *peccatum* emendat Gabriel Faernus, ut ad fundum referatur, quem ſequitur Vulpius. *non es* ultu' *peccatum* Muret. V. 19. *Seſtî* et verſ. ſeq. *Seſtio* ſcribunt alii, quod rectum puto ob locum Ciceronis in notis laudatum, ubi eſt ψυχρότερον. cf. in hanc rem ad locum Cic. Leonard. Maiheſp.

IV, 2. *nares claudit*, *vocem obtundit*, *tuſſim ſiccam movet;* eſt igitur *gravedo*, quod dicimus: Schnupfen und Catarre. — *in ſinum tuum* eleganter ſummae familiaritatis et conſuetudinis indicandae cauſa pro *ad te.* V. 17. *meum peccatum*, quod temere me adduci paſſus ſim, ut lautioris coenae cauſa hominem ſtultum adirem, qui paene me perderet et enecaret ſtultiſſimae orationis praelectione. V. 18. *Nec deprecor*, nec recuſo et a me amolior. *recepſo* antique pro *recepero.*

V. 20.) *Non mî*, *ſed ipſi Seſt.* explico: non mihi ſolum, ſed ipſi quoque Seſtio; quam quidem explicationem orationis nexus fere flagitat; huc accedit, quod particulae, *non*, *ſed* ſaepiuſcule apud optimos ſcriptores poni ſolent pro: *non modo*, *ſed etiam.* vid. Cort. ad Salluſt. Iugurth. XIV. 23. p. 484. et Drackenb. ad Liv. X. 6. Tom. III. p. 25. ad XXVIII, 26. Tom. IV. p. 226. et ad XXXVIII, p. 22. Tom. V. p. 199.

V. 21.)

Qui tunc vocat me, cum malum legit librum.

V. 21.) *Qui tunc voc. me, cum mal. leg. libr.* ex bono alias more apud veteres fieri ſolebat, ut convocatis ad coenam amicis doctos labores praelegerent, et, priusquam illos publici juris facerent, eorum judicio ſubjicerent; ſed non raro huic mori male indulgebant homines ſtulti, laudem ſtultiſſimis ſcriptis, quibus non parum ſibi placebant Suffeni iſti, per oblatas epulas a convivis paraturi. Huc pertinet Lucil. Epigr. LXXII. in Anal. Vet. Poet. Graec. Brunk. T. II. p. 331.

Ποιητὴς πανάριςος ἀληθῶς
ἐςιν ἐκεῖνος
Ὅςις δειπνίζει τὺς ἀκροασαμένυς
ἢν δ' ἀναγινώσκῃ, καὶ νήςιας οἴκαδε πέμπῃ,
εἰς αὐτὸν τρεπέτω τὴν
ἰδιήν μανίην.

De verbo *vocare* pro invitare vid. ad Carm. XLVII. 7.

CARMEN XLV.

DE ACME ET SEPTIMIO.

Acmen Septimius, ſuos amores,
Tenens in gremio, Mea, inquit, Acme,

Verſatur hoc carmen in ferventiſſimo Septimii et Acmes deſcribendo amore, et declarando modo, quo molliſſimos amoris ſenſus invicem ſibi patefecerint. Septimius Acmen ſuam in gremio tenens ſummum, quo erga illam flagrat ſemperque flagraturus ſit, amoris ardorem perpetuae fidei obteſtatione exponit primum; quem blande deinde excipit Acme dulci oſculo, et multo vehementiorem, quo torreatur, erga illum amorem libere faſſa propriam ſe illi per totam vitam dicat. — Sed huic amori, cui nunc demum Amor dexter adſpiraſſe dicitur, v. 8—9. et 17. 18. non reſpondiſſe antea videtur optatus ſucceſſus, ſive aſpera pri-

Ni te perdite amo, atque amare porro
Omnes ſum aſſidue paratus annos,
Quantum qui pote plurimum perire:

Solus

V. 5. *quoi pote* in marg. libr. Bibl. Bodleian. Oxon.

primum fuerit Acme, ſive alia impedimenta amori objecta fuerint. — Caeterum miram in mutuo invicem ſibi aperiendo amore ſimplicitatem et venuſtatem quilibet, opinor, in hoc dulciſſimo mellitiſſimoque carmine mirabitur. Expreſſit hoc carmen Kretſchmar. in Carm. Teuton. T. II. p. 206.

V. 1—8.) *ſuos amores* amicam ſuam. vid ad Carm. X. v. 5. *Quant qui pot. pl. per.* h. e. quantum ullus amator amicam ſuam perdite amare poteſt. *perire* pro deperire cf. ad Carm. XXXV v. 12. v. 6. *Solus in Lybia* pro ſola in Lybia h. e. deſerta. *India toſta* arida, torrida. Non bene autem a Noſtro Africam cum India componi obſervat Barthius ad Stat. Silv. IV. 3. v. 137. quod equidem non video. Voluit et potuit poeta jam quamlibet regionem remotiorem appellare, leones alentem, quod quidem de India aeque ac Lybia valere non dubium eſt, quamquam Lybia leonum frequentia nobilior ſit, et *Gaetuli* inprimis *leones* ſaepe apud poetas commemorentur. V. 7. *caeſio leon.* τὸ *caeſius* male vulgo explicant de glauco leonis colore. imo *caeſius* leo plane eſt, qui Homero Iliad. XX. v. 172. dicitur γλαυκιόων h. e. vultum truculentum prae ſe ferens, quia oculi caeſii truculentum quiddam et terribile habent. In quam ſententiam recte etiam explicatur Minerva γλαυκῶπις. vid. Hemſterhuſ. ad Luc. T. I. p. 226. et Heinſ. ad Ovid. Art. Am. II. v. 659. Terribilis autem leonis vultus multo gravius quam ejus color ab Homero et aliis poetis in adjunctis exprimi ſolet. Hinc σμερδαλέος Iliad. XVIII. 579. χαροπὸς Odyſſ. XI. 610. *obvius veniam* ſc. ut me ſceleratum et perfidum diſcerpat. Sceleratos enim praecipue a feris peti, vulgaris ferebat veterum opinio. Hinc Horat. *integrum vitae ſcelerisque purum* ſe praedicans, ſponte *ſe inermem lupum in ſilva Sabina fugiſſe* canit Od. I. 22. 9. ſqq.

V. 8.)

Digitized by Google

Solus in Lybia, Indiave toſta,
Caeſio veniam obvius Leoni.
Hoc ut dixit, Amor, ſiniſtram ut ante,
Dextram ſternuit approbationem.

V. 8. *Siniſtra ut ante Dextra ſternuit approbatione* MSSO fere omnes et editt. veter. nec video, cur non ita loqui potuerit Catullus: noſtram lectionem produxit Statius ex MSC. Patavino altero. — *Hoc ut dixit Amor ſiniſter ante, Dextram ſternuit adprobationem* Voſſius, qui in quibusdam libris invenerat *ſiniſtrante ante.* Ceteris lectionis monſtris futilibusque recenſendis conjecturis chartam perdere nolo.

V. 8.) *Hoc ut dixit, Am. ſin. ut* cet. Senſus eſt: ab hoc tempore et hoc amoris declarandi modo favere coepit Amor Septimii et Acmes amori, cui antea minus favere viſus eſt. *Sternuere dextr. approb.* eſt omen fauſtum, *ſiniſtr. appr.* omen infauſtum ſternuendo praedicere. Sternutamenta enim jam antiquiſſimis temporibus ad bona auſpicia pertinuiſſe apparet ex Homero, ubi fauſtum eventum ex Telemachi ſternutatione auguratur Penelope Odyſſ. XVII, 545. Sic de Menelao apud Theocrit. Idyll. XVIII. v. 16.

Ὄλβιε γάμβρ', ἀγαθός τις
ἐπέπταρον ἐρχομένῳ τοι,
Ἐς Σπάρταν. —

Hinc vulgaris illa, qua ſternuentes apud veteres excipiebantur, cantilena ζεῦ σῶσον. Translatum igitur eſt *ſternuere* inde ab hominibus vel ad Deos, qui coeptis propitii adeſſent, praecipue ad Amorem, amantium votis obſecundantem Theocr. Idyll. VII. v. 96. Σιμιχίδᾳ μὲν Ἔρωτες ἐπέπταρον. Propert. II. 3, 24.

Num tibi naſcenti primis, mea vita, diebus
Aureus argutum ſternuit omen Amor.

vel ad alias boni ominis res, verbi cauſa ad crepitantem lucernae ſtridorem apud Ovid. Heroid XIX. v. 151. vide in hanc rem Interpretes ad locos laudatos, praecipue Burmann.

At Acme leviter caput reflectens,
Et dulcis pueri ebrios ocellos
Illo purpureo ore ſuaviata,
Sic, inquit, mea vita, Septimille,
Huic uno domino usque ſerviamus,
Vt multo mihi major acriorque
Ignis mollibus ardet in medullis.
Hoc ut dixit, Amor, ſiniſtram ut ante,

Dex-

V. 12. *Saviata* Meleager. V. 14. *huic uni* perperam in quibusdam, nam amat Catullus formam hujus vocis antiquam, ut ſupr. Carm. XVII. v. 17.

Sec. ad locum Propert. et quos laudat Pet. Burmann. ad Ovid. l. c. Memorabile autem eſt in noſtro loco, quod Amor *ſiniſtram* quoque *approbationem* ſternuiſſe dicitur; unde non ad bona ſolum, ſed etiam ad mala omina relata fuiſſe ſternutamenta recte colligi poteſt, quod egregie confirmat locus Frontin. Stratag. I. c. 12. §. 11.

V. 10—13.) *levit. cap. refl.* nota eſt ſimillima illa Licymniae oſculationis deſcriptio apud Horat. Od. II. 12, 25. *Dum flagrantia detorquet ad oſcula cervicem — ebrios ocellos*, ebrii oculi ſunt, quos vocat Quintilianus lib. XI. c. 3. *Laſcivos et mobiles aut natantes et quadam voluptate ſuffuſos* cet. Eodem plane ſenſu oculi vocantur apud Graecos ὑγροὶ, vid. Fiſcher. ad Anacr. Od. XXVII. v. 21. inprimis Bergler. ad Alciphr. p. 117. et quae de oculorum petulantia copioſe notarunt Interpret. ad Petron. cap. CXXVI. v. 12. *illo purpureo ore*, h. e. pulchro. nihil amplius, ut recte Bentl. ad Hor. Od. III. 3. 12. ſed obſerva vim in pronomine *illo*, h. e. cum nullo alio comparando.

V. 13.) *Sic, inquit, mea vita* cet. particula *ſic* reſpondet τῷ *ut* v. 15. Senſus eſt: Quam certe ego te multo ardentius amo, tam certe ſemper ego meam tibi uni probabo fidem. eſt igitur jurisjurandi genus; expende verborum ornatum. *Huic uno domino* δεικτικῶς et eleganter pro: tibi.

Dextram ſternuit approbationem.
Nunc ab auſpicio bono profecti,
Mutuis animis amant, amantur.
Unam Septimius miſellus Acmen
Mavolt, quam Syrias Britanniasque:
Uno in Septimio fidelis Acme
Facit delicias, libidinesque.
Quis ullos homines beatiores
Vidit? quis Venerem auſpicatiorem?

tibi. *Serviamus* eleganter hoc verbum ad amorem transfertur. Terent. Eun. V. 8. 3. Ovid. Amor. II. 17. 1. ut δουλεύειν apud Graecos. vid. Dorvill. ad Chariton. II. c. 17. p. 319. edit. Lipſ. Suaviter autem et molliter jam Acme Septimium ſuum *dominum* vocat, cum alias ſolae puellae apud poetas in amore audiant *dominae*, quibus proprie *ſervire* dicuntur amatores. Niſi quis forte verba: *Huic uno domino* ſuaviſſima imagine δεικτικῶς ad *Amorem* tanquam praeſentem referre malit. et ſic ſimiliter infr. Carm. LXI, v. 134. dicitur: *ſervire Thalaſſio*.

V. 19.) *Nunc ab auſpic. bon. prof.* h. e. laetis ominibus amorem exorſi. V. 21. *miſellus* der Zärtliche. cf. ad Carm. XXXV, 14.

CARMEN XLVI.

AD SE IPSUM DE ADVENTU VERIS.

Iam ver egelidos refert tepores,

Iam

Catullus cum eſſet in Bithynia, quem male ibi in comitatu Memmii ſe habuiſſe conſtat ex Carm. X. et XXVIII. ſub adventu veris, quo diſceſſum ex Bithynia apparaturus erat, exſultat prae laetitia, et dulciſſimam, quam ex

hac

Digitized by Google

Iam coeli furor aequinoctialis
Iucundis Zephyri ſileſcit auris.
Linquantur Phrygii, Catulle, campi,
Nicaeaeque ager uber aeſtuoſae.
Ad claras Aſiae volemus urbes.
Iam mens praetrepidans avet vagari;
Iam laeti ſtudio pedes vigeſcunt.

hac in aliam regionem inſtituendo itinere capturus ſit voluptatem, jamjam animo praeſentiſcit. Laeto igitur animo valedicit comitibus.

V. 1.) *egelidos tepores.* egelidus eſt gelu expers et dicitur de tepidis et mollioribus ſub veris reditu aurae flatibus. Hinc *ver egelidum* apud Columell. X. v. 282. ubi vid. de hac voce Beroaldus. *furor coeli aequinoctialis*, ſublimius et exquiſitius de ventis ſub aequinoctium inprimis furere et bacchari ſolitis; videtur igitur ſcriptum hoc carmen poſt aequinoctium. Statius et alii parum commode *aequinoctialis* ad *Zephyri* trahunt, at Voſſius et Vulpius *aequinoctialis* referunt ad *coeli.* ego jungo *aequinoctialis furor.*

V. 4.) *Phrygii campi*, Bithynia enim antiquitus fuit pars Phrygiae minoris.

V. 5.) *Nicaeaeq. ag. ub. aeſt.* vide de hac urbe Strabon. lib. XII. p. 389. [edit. Caſaub.] ubi Nicaeam, μητρόπολιν τῆς Βιθυνίας vocat et ejus πεδίον μεγα καὶ ἔυδαιμον laudat. *aeſtuoſa* ex explicatione Voſſii dicitur Nicaea, quod, quo vehementius ibi, teſte Galeno, ob craſſiorem aërem hyemali tempore ſaeviret frigus, eo gravior deinde, ut docet Ariſtoteles, ibidem ferveret calor. V. 6.) *ad clar. Aſiae urb.* huc refer Pergamum, Zmyrnam, Epheſum, Miletum et alias. cf. omnino Ducker ad Liv. XXVI, 24. §. 9. Tom. III. p. 1104. edit. Drackenb.

V. 7.) *mens praetrepidans.* praetrepidare eleganter de iis, qui morae ſunt impatientes et prae laetitia, vel cupidine alicujus rei, quam mox ſuſcepturi ſunt, ſicut equi generoſi, ut hoc exemplo utar, frenum mordentes, trepidant.

V. 8.) *Iam laet. ſtud. ped. vig.* verſus ornatiſſimus pro vulgari:

O dulces comitum valete coetus,
Longe quos ſimul a domo profectos
Diverſe variae viae reportant.

V. 11. *Diverſe varie* liber Heinſii. *Diverſos variae* in MSC. teſte editore Cantabrig. quam lectionem ſervavit Vulpius. *diverſae varie* vel *diverſae et variae* in quibusdam.

vulgari: jam pedes prompti et parati ſunt ad ingrediendum iter. *ſtudio* ſc. ambulandi. Vulpius, qui *pedes* de navium pedibus explicat, egregie, ut paſſim ineptit.

V. 9.) *O dulc. comit.* haud dubie intelligit ceteros ex cohorte Memmii.

V. 11.) *Diverſe* in diverſas terrae regiones.

CARMEN XLVII.

AD PORCIUM ET SOCRATIONEM.

Porci et Socration, duae ſiniſtrae
Piſonis, ſcabies fameſque Memmî;

Vos

V. 2. in plerisque editt. praeter Vulp. recepta eſt lectio *fameſque mundi*, quam quidem omnes libros MSSC. niſi quod in nonnullis pro *mundi* ſit *mondi* vel *mandi*, prae ſe ferre teſtantur Achill. Stat. et Janus Meleager. Sed ex mea ſententia totus locus fri-

Catullus cum homines nequiſſimos, Porcium et Socrationa, ob inhoneſtum, quo Piſonis habendi cupiditati velificabantur, ſtudium, bene et laute, at ſodales ſuos Veranniolum et Fabullum, quibus iſti nebulones praelati eſſent a Piſone, maligne et duriter vivere videret, animi ſui indignationem de hac iniqua ſorte abjectis iſtis hominibus hoc carmine declarat.

V. 1.) *duae ſiniſtr. Piſonis* h. e. quorum opera egregie uti poterat Piſo in ſurripiendis

dis

Vos Veranniolo meo et Fabullo
Verpus praepoſuit Priapus ille?
Vos convivia lauta ſumtuoſe
De die facitis; mei ſodales

Quae-

get, niſi viri cujusdam nomen jungatur ſubſtantivis *ſcabies famesque*. Jam vero cum Scaliger in libro ſuo invenerit: *ſcabiesque Memmî*, eandemque lectionem offerat edit. Venet. ab anno 1493 et Gryph. ab anno 1537, ſervandam et revocandam illam putavi, praecipue cum Catullus eosdem bonos viros Piſonem et Memmium jam ſecum compoſuerit eorumque impuritatem perſtrinxerit ſupra Carm. XXVIII.

dis aliorum bonis; de *manu ſiniſtra*, furto infami, vid. ſupr. ad Carm. XII v. 1. erant igitur Porcius et Socration miniſtri et quaſi inſtrumenta Piſonis nequitiae; iidem paulo audacius mox vocantur *ſcabies et fames Memmî* ideo, quod Memmii avaritiae ita inſervire ſtudebant, ut iſtius *ſcabiem* et *famem* in ſemetipſis referrent, et eadem, qua ipſe, aliorum bonis rapacitate inhiarent. der Abdruck von Memmius immer reizenden Haabſucht und Geldhunger. *Scabies* de nimio et prurienti quaſi lucrandi ſtudio dicitur apud Horat. Epiſt. I. 12, 14.

Cum tu inter ſcabiem *tantam et contagia lucri*
Nil parvum ſapias,

et *auri ſacra fames* de inſana habendi cupiditate ex Virgilio ſatis nota eſt. Videant de hac mea explicatione doctiores. cf. Var. Lect. Caeterum de *Memmii* avaritia et illiberalitate vid. ad Carm. X. de *Piſonis* ad Carm. XXVIII.

V. 4.) *Verpus Priapus ille*, proprie ſalaciſſimus iſte homo Piſo, quaſi totus penis. Sed puto hac obſcena imagine nil niſi ſordidiſſimam Piſonis avaritiam et turpitudinem notari, ut ſupra Carm. XXVIII. v. 12. *nam nihil minore verpa Farti eſtis*. idem valebat de voce *irrumator*, vid. nos ad Carm. X. v. 12. et verbo *irrumare* Carm. XXXVII. v. 8.

V. 6.) *de die*, h. e. ſtatim a meridie ſive multa adhuc die; eodem modo paſſim apud Ciceronem dicitur *de nocte* pro: ſtatim a media nocte, ſive multa adhuc nocte. *convivia* igitur

Quaerunt in triviis vocationes?

igitur de die ſunt *tempeſtiva.* vid. Interpretes ad Curt V. 7. 2. ubi eſt *de die convivia inire.* cf. Burmann. ad Phaedr. III. 10, 20. Sic Graeci ἀφ᾽ ἡμέρας πίνειν, vid. Toup. Emend. in Suid. P. III. p. 221.

V. 7.) *mei ſodales Quaerunt in triv. vocat.* at ſodales mei in triviis expectare debent invitationes ad coenam? *vocationes* ſunt *invitationes*, quemadmodum *vocare* [καλεῖν apud Graecos] ſimpliciter pro invitare dicitur, ut ſupr. Carm. XLIV. v. 21. cf. Cort. ad Plin. Epiſt. X. 117. Hinc ſervi ad coenam invitantes dicti ſunt *vocatores*, Graecis κλήτορες. vid. Rittershuſ. ad Oppian. Halieu. III v 232. p. 270. qui pluſcula in hanc rem dabit. *in triviis*, reſpexit fortaſſe poeta coenam Hecatae, in cujus honorem ſub initium cujusque menſis apud Athenienſes praecipue a ditioribus coena inſtructa et in triviis propoſita fuit, ut diriperetur a pauperibus, de qua re vid Hemſterhuſ. ad Lucian. T. I. p. 330.

CARMEN XLVIII.

AD JUVENTIUM.

Mellitos oculos tuos, Juventi,
Si quis me ſinat usque baſiare,
Usque ad millia baſiem trecenta,

Nec

Juventium, puerum formoſum, a quopiam ſibi deoſculandum dari optat, cujus ne numeroſiſſima quidem oſculorum copia ſe expletum iri ait. conf. in eundem Juventium Carm. XXIV.

V. 1.) *Mellit. ocul.* de more oſculandi oculos vid. ad Carm. IX. 9. et cf. Carm. XLV. 11.

V. 4.)

Digitized by Google

Nec unquam ſaturum inde cor futurum eſt:
Non ſi denſior aridis ariſtis
Sit noſtrae ſeges oſculationis.

V. 4. *Nec unquam videar ſatur futurus* edit. Gryph. *inde cor ſatur futurus* invenit Stat in MSC unde tentat *Nec mi unquam videor ſatur futurus.* Voſſius defendit librorum veterum ſcripturam *Nec unquam inde ero ſatur futurus,* quam ſe inveniſſe etiam in L. MSC. et Edit. R. affirmat editor Cantabrigienſis, qui transpoſita voce *ſatur* verſum ſic concinnandum putat: *Nec unquam ſatur inde ero futurus.* Quam nos dedimus lectionem ſatis bonam, jam eſt in edit. Venet. ab an. 1493.

V. 4.) *Nec unquam ſatur. inde cor futur.* Nam ut Theocrit. canit Idyll. III. v. 20.

Ἔστι καὶ ἐν κενεοῖσι φιλάμασι ἀδέα τέρψις.

V. 5.) *Non ſi denſ. arid. ar. ſit. ſeg.* cet. verſus ſuaviſſimi et ornatiſſimi! *ariſtarum* comparatione ad ingentem alicujus rei ſignificandum numerum et alii poetae paſſim uſi ſunt. Ovid. Epiſt. ex Ponto II. 7, 25.

Cinyphiae ſegetis citius numerabis ariſtas.

cum *arena Libyſſa* infinitam oſculorum copiam comparat Noſter ſupr. Carm. VII. 2.

CARMEN XLIX.

AD M. T. CICERONEM.

Diſertiſſime Romuli nepotum
Quot ſunt, quotque fuere, Marce Tulli,

Quot-

M. T. Ciceroni, cui obſtrictus pro re quapiam tenebatur Catullus, gratias in hoc carmine agit, quas poteſt maximas, et quanto ipſe ſe omnibus poetis inferiorem fatetur, tanto illum omnes oratores eloquentia ſuperare ait.

V. 2.) *quot ſunt, quotque fuere,* nota loquendi forma de

rebus

Quotque poſt aliis erunt in annis;
Gratias tibi maximas Catullus
Agit, peſſimus omnium poeta:
Tanto peſſimus omnium poeta,
Quanto tu optimus omnium patronus.

V. 6. Hunc verſum abeſſe in melioribus libris affirmat Voſſius, quo quidem ſublato nec ſenſum turbari idem exiſtimat, cum *quantus*, *qualis* et ſimilia pronomina absque relativis poni ſoleant; quod quamvis in nonnullis locis verum eſt, vid. Drackenborch. ad Liv. IX. 36. §. 2. Tom. II. p. 985. id tamen parum commode huic loco accommodari poſſe videtur. Librariorum fortaſſe incuria ob verborum repetitionem, ut ſaepe factum eſt, hic verſus excidit.

rebus vel hominibus incomparabilibus. Sic ſupr. Carm. XXIV. 1—4.
O qui floſculus es Iuventiorum,
Non horum modo, ſed quot aut fuerunt,
Aut poſthac aliis erunt in annis.
cf. ſupr. Carm. XXI. v. 2 et 3.

CARMEN L.

AD LICINIUM.

Heſterno, Licini, die otioſi

Mul-

Convenerat die quodam inter Catullum et Calvum Licinium, otio, quo fruebantur, ita uti, ut verſibus invicem ſe laceſſerent, et alter ad alterius in Catulli tabellis ſcriptos verſus reſponderet. In quo quidem certamine poetico Calvi ſale et leporibus ita abreptus fuit Catulli animus, ut domum reverſus, cum totus eſſet in repetendis et admiran-

Multum luſimus in meis tabellis,
Ut convenerat eſſe; delicatos
Scribens verſiculos uterque noſtrûm,
Ludebat numero modo hoc, modo illoc,
Reddens mutua per jocum atque vinum.

At-

V. 3. *Ut convenerat eſſe, dedicatos* in Patavin. altero, male!

mirandis Calvi facetiis atque leporibus, nec cibo nec ſomno juvaretur. Scripſit igitur in hac ipſa graviori animi affectione hoc poemation, quo miſſo non ſolum indomitum, quo ob privatam ejus abſentia voluptatem nunc crucietur, ſignificaret dolorem Licinio, ſed eundem quoque, ut ſummo, quo flagret, ſecum verſandi colloquendique quam primum ſatisfaciat deſiderio, per Nemeſin obteſtaretur. De Calvo Licinio vid. ſupr. ad Carm. XIV.

V. 2.) *Multum luſim. in meis tab.* verſibus enim αὐτοσχεδιαϛὶ in pugillaribus exaratis boni etiam nonnunquam poetae animi cauſa ludere ſolebant, frequentius tamen poetae deterioris notae. Horat. Sat. I. 4, 13. ſeqq.

— *Ecce
Criſpinus minimo me provocat: Accipe ſi vis,
Accipe jam tabulas, detur nobis locus, hora,
Cuſtodes: videamus, uter plus ſcribere poſſit.*

V. 3.) *ut convenerat eſſe,* ſupple *otioſos* et explica: ut conventum inter nos fuerat hoc die eſſe otioſos; ſic omnis, puto, qua impediti tenentur interpretes, remota erit difficultas. Male in editione Bipont. et aliis interpungitur poſt *delicatos,* quod ad verſiculos referendum eſt; *delicati verſiculi* ſunt jocoſi.

V. 6.) *Reddens mutua* ſc. carmina, quod ſaepe omitti ſolet. Sic apud Virgil. Eclog. VII. 22.

— *proxima Phoebi
Verſibus ille facit.*

ubi

Digitized by Google

Atque illinc abii, tuo lepore
Incenſus, Licini, facetiiſque,
Ut nec me miſerum cibus juvaret,
Nec ſomnus tegeret quiete ocellos,
Sed toto indomitus furore lecto
Verſarer, cupiens videre lucem,
Ut tecum loquerer, ſimulque ut eſſem.
At defeſſa labore membra poſtquam
Semimortua lectulo jacebant,

ubi ſi ad *proxima* ſupples *carmina*, non opus eſt cum *Heynio* ſtatuere τὸ *proxima* tanquam neutrum abſolute poſitum eſſe pro *proximos*. cf. Vir. Eclog. IX. 36. et Aen. II. 239. *reddere mutua* igitur eſt quaſi *alternis canere*. — *per jocum atque vinum* inſolentius dictum videtur *per vinum*, ſed vid. exempla apud Drackenborch. ad Liv. XL. 7, 9. Tom. V. p. 439. ſupra dicebatur Carm. XII. 2. *in joco atque vino.*

V. 7.) *illinc abii* ex hoc certamine.

V. 8.) *incenſus* non ira ob praereptam ſibi in hoc certamine a Calvo palmam, ſed in bono ſenſu: facetiarum admiratione inflammatus, plane iis abreptus et in una harum facetiarum cogitatione defixus. —

V. 9.) *me miſerum* vehementiori animi affectione impeditum.

V. 10.) *Nec ſomnus tegeret quiete ocellos.* ornate additum eſt τὸ *quiete* — *indomitus* ſc. ſomno, *furore* ob furorem: vincere igitur et domare furentem et nimium ſibi indulgentem animum ſomnus nequibat.

V. 14—15. verſus ornatiſſimi! *defeſſa labore* verſando et circumagitando *membra ſemimortua* elanguida, inertia et

Hoc, jucunde, tibi poema feci,
Ex quo perſpiceres meum dolorem.
Nunc audax, cave, ſis; precesque noſtras,
Oramus, cave deſpuas, ocelle,
Ne poenas Nemeſis repoſcat a te:
Eſt vehemens Dea; laedere hanc caveto.

V. 19. *cave deſpuas ocello* vitioſe in quibusdam cum vett. tum recentioribus; nam quis unquam dixerit: *ocello aliquem deſpuere?* V. 20. *Ne poenas Nemeſis reponat: Ate eſt vehemens Dea* Meleag. Voſſ. et editor Cantabrig. ſed quilibet, opinor, vulgatam ſine haeſitatione praeferet.

et adeo viribus exhauſta, ut vix amplius verſari et promoveri in lectulo poſſent, qualia fere ſunt, quae morte appropinquante deficere incipiunt.

V. 17.) *meum dolorem*, quem tui deſiderio capio.

V. 18.) *precesque noſtras* refer ad verſ. 13. optat nimirum et precatur, ut quamprimum Calvus una ſecum eſſe velit.

V. 19.) *deſpuas*, reſpuas et a te amoliaris; ductum inde, quod, qui rem mali ominis vel etiam homines ſibi inviſos averſarentur, ter in ſinum deſpuere ſolebant. Tibull. I. 2, 96. Theocrit. Idyll. VI. 39. et XX. 11. *ocelle* cariſſime, quem jam ſupra Carm. XIV. 1. *plus oculis a ſe amari* dixit.

V. 20.) *Nemeſis* ſuperbiae ultrix. Macrob. Saturn. I. c. 21. *Nemeſis quae contra ſuperbiam colitur.* cf. Vulp. et *Herderum* in *zerſtreute Blätter* T. II. p. 230. ſeqq.

V. 21.) *Eſt vehemens dea* graviter ſuperbos ulciſci ſolens. βαρυς θεός.

CARMEN

Digitized by Google

CARMEN LI.

AD LESBIAM.

Ille mihi par eſſe Deo videtur,

 Ille,

Beatum et vere divina ſorte, vel ſi quid ultra, illum frui putat, cui tam felici eſſe contingat, ut Lesbiam contra intueri et dulces ejus voces captare poſſit, qua quidem obtingente ſibi felicitate ſenſibus adeo ſe privari et furore corripi fatetur. — Quam ſtudioſe Graecorum veſtigia preſſerit Catullus, vel ex hoc carmine dilucide apparet, quod ad ſingula verba paene, ut infra Carm. LXVI. de coma Berenices ex Callimacho, expreſſum et translatum dedit ex Sapphus quodam carmine, ſervato illo nobis a Longino de Sublimitate cap. X. ubi ſi quis acutiſſimi harum elegantiarum arbitri de ſublimitate hujus carminis legerit judicium, nec meam nec me peritiorum, opinor, commendationem deſiderabit. — In gratiam juvenum, ut, perfectiſſimo verae ſimplicitatis et naturalis pulchritudinis exemplo ante oculos poſito, ſummam, niſi omni ſenſu pulchri deſtituti ſint ex inſtituta utriusque carminis comparatione percipiant voluptatem, ſubjiciendum curabo venuſtiſſimum Sapphus odarion, modo de nexu ultimae ſtrophae, quam ſenſu ſuo ductus Sapphicae imitationi Catullus addidit, quaedam praemiſero. Profecto enim in explicando hoc carmine vere et turpiter abuſi ſunt *otio*, qui, cum nexum ultimae ſtrophae cum cetero carmine ſenſu ſuo non poſſent aſſequi, inſulſiſſima ad hunc locum vendere et lectoribus obtrudere non erubeſcerent judicia. Sic *Voſſius* Catullum *otio* in adeo tenui re, vertendo Sapphus carmine, diutius abuti nolentem abrupiſſe et hoc nomine ultimam ſtropham addidiſſe cenſet, quo quid ineptius a viro docto vix dici et in medium proferri potuit; alii, qui mollius de Catulli ingenio ſentirent, fragmentum certe alius carminis, cujus initium perierit, putarunt. — Haud raro nimirum factum eſt, ut in locis poetarum pulcherrimis, praecipue iis, ubi amatorum modo ferventiſſimo amore flagrantium, modo eidem renunciant

Ille, ſi fas eſt, ſuperare Divos,

Qui

ciantium, modo ſupplicantium, modo ſuperbientium, modo laudantium, modo objurgantium, modo exſultantium, modo dolentium, egregie ſe invicem quaſi trudentes animi motus expreſſi eorumque imagines vivis coloribus adumbratae ſunt, egregie hallucinarentur eorum interpretes et fruſtra cogitationum nexum quaerentes iſtos locos impugnarent, turbarent, luxarent vel certe reprehenderent. Qua quidem in re prae ceteris turbas dediſſe *magnum Scaligerum* ex ejus trajectionibus in Tibullo et Propertio audacter tentatis ſatis conſtat. At profecto non ſola doctrinae copia [quam quis auſit derogare Scaligero, Voſſio et aliis?] in explicandis poetarum carminibus juvamur, ſed feliciter in iis interpretandis verſaturi, eorum ſenſum potius quaſi induere, eorum ſtatum et conditionem ſubire et in animo noſtro in eorum locum nos ſurrogare debemus. In quam rem vide, quae praeclare diſputat *Heyne* ad Tibull. de codic. et editt. p. XVI. edit. nov. Idem valet de ultima ſtropha παρὰ προσδοκίαν carmini noſtro addita, qua ex meo quidem ſenſu maxima omnino eidem conciliatur dignitas et majeſtas. Quodſi enim tibi finxeris Catullum, cum imitationem Sapphicam ad Lesbiam ſuam translatam paene finierat, ſeriori cogitatione inſtituta et cauſa inſani amoris et ineptiarum in *otio* inventa, poſt breve temporis intervallum in haec verba erupiſſe:

Otium, Catulle, tibi moleſtum eſt,

haud ſcio, an hic locus inter praeſtantiſſimos Catulli locos habendus et gravitate ceteris omnibus praeferendus ſit? — In eodem animi ſtatu, quo ultima hujus carminis ſtropha ſcripta eſt, ſcriptum etiam videtur Carm. VIII. *Miſer Catulle, deſinas ineptire;* et ſic ſaepe apud amantes repugnantes plane invicem ſe excipiunt animi motus. Sic Tibullus I. 4, 75—81. qui modo jactanter ſe profeſſus fuerat magiſtrum ſpretis amatoribus, et cuilibet ſe adituro Veneris praecepta promiſerat, eodem fere momento v. 82. infr. furit, nec ulla arte indomito amoris furori reſiſtere poteſt. Sic apud Terentium in Eunucho Phaedria, in cujus mira arte adumbrato charactere abſolu-

Digitized by Google

Qui ſedens adverſus itentidem te
Spectat et audit
Dulce ridentem, miſero quod omnes
Eripit ſenſus mihi: nam ſimul te,

abſolutiſſimum veri amatoris habes exemplum, modo aeſtuat, modo animi mollitiem ejicere tentat, modo ad priſtinam inſaniam redit. — Nec tamen in amore tantum ejusmodi converſiones apud magnos et lyricos praecipue poetas locum habent, ſed etiam in tractandis aliis rerum argumentis cum gravioribus rum ludicris. Sic Noſter ſupra Carm. XXII, poſtquam ſalſe praeſtrinxerat Suffeni Φιλαυτίαν, repente ad ſe redit verſ. 18. ubi cf. argumentum. — Sed ut in gratiam redeam cum iis, quibus levia forte, quae in hanc rem attexere ſuſtinui, videantur, apponam nunc Sapphus odarion, ut legitur illud apud Longin. ex recenſione Mori p. 62—66.

Φαίνεταί μοι κῆνος ἴσος
θεοῖσιν
Ἔμμεν' ὤνὴρ, ὅϛις ἐναντίος
τοι
Ἰζάνει, καὶ πλασίον ἁδὺ
φωνέσας ὑπακέει.
Καὶ γελαίς ἱμερόεν τό μοι
τὰν
Καρδίαν ἐν ϛήθεσιν ἐπτόασεν·
Ὡς γὰρ εἴδω σε, βροχέως
με φωνᾶς
Οὐδὲν ἔτ' ἔικει·
Ἀλλὰ καμμὲν γλῶσσα
ἔαγε· λεπτὸν δ'
Αὐτίκα χρῷ πῦρ ὑποδεδρόμακεν·
Ὀππάτεσσιν δ' ὐδὲν ὄρημ',
ἐπιῤῥομβεῦσι δ' ἀκȣαί·

V. 3.) *ſedens adverſus* e regione, ἐναντίος. Francogalli: *vis à vis.*

V. 5.) *dulce ridentem.* notiſſimus ille locus Hor. Od. I. 1, 22, 23. *Dulce ridentem Lalagen amabo Dulce loquentem* — *quod* intellige τὸ *ſpectare et audire Lesbiam.* — *miſero mihi* miſere mihi amanti.

V. 6.) *ſimul* pro ſimulac, ut ſexcenties etiam in pedeſtris orationis ſcriptoribus.

Digitized by Google

Lesbia, adſpexi, nihil eſt ſuper mi

* * *

Lingua ſed torpet: tenuis ſub artus
Flamma dimanat: ſonitu ſuopte
Tintinant aures: gemina teguntur
    Lumina nocte.
Otium, Catulle, tibi moleſtum eſt;

Otio

V. 7. *Suprema* in nonnullis apud Stat. * * * hanc lacunam olim explevit Parthenius ita: *Quod loquar amens*, et Corradinus de Allio: *voce loquendum*. certe tale quid poſtulant verba graeca βρόχεως με φωνᾶς οὐδὲν ἔτ' ἴκει. Sed quis auſit in textum recipere, quod in ejusmodi veterum ſcriptorum lacunis non niſi ingenio V. V. D. D. ſuppletum et prolatum fuit; aeque ac ſi quis quartam Sapphici carminis ſtropham, quam intactam reliquerat Catullus, a Statio, Jan. Douſa fil. et aliis imitatione expreſſam Catullianae imitationi ſociare velit. V. 9 *Tenues* in quibusdam male! nam eſt in Sapphus carmine λεπτὸν πῦρ. V. 10. *ſuapte* pro *ſponte* abſolute poſitum vult Voſſius, in quam rem laudat Lucret. VI. v. 755. ſed ibi in optimis libris legitur *ſua vi*. V. 11. *tinniunt* Muret. Gryph.

V. 9.) *Lingua ſed torpet*, ſignum ferventiſſimi amoris. Sic in veteris carminis fragmento Aeditui, quod ſervavit Gellius Noct. Attic. c. 9. *verba labris abire* in amore dicuntur. Hor. Epod. XI. v. 9. *languor et ſilentium amantem arguit*. cf. eundem Od. IV, I. 35, 36. et *Leſſingii Schriften dritter Theil* p. 50 *tenuis flamma* ſubtilis et mollis. *dimanat* permeat, *dimanare* autem, quod proprie de rebus fluidis dicitur, eleganter jam transfertur ad ignem tacite et celeriter ſerpentem. Sic *manare* et *permanare* apud Lucret. et alios de *igne* dicitur.

V. 13.) *Otium, Catulle, tibi moleſt*. Comparandus omnino cum Noſtro locus ſuaviſſimus Ovidii Remed. Amor. dignus ille profecto, qui totus a verſ.

135

Otio exultas, nimiumque geſtis:
Otium et reges prius, et beatas
Perdidit urbes.

135—151. et ſeqq. ab omnibus juvenibus iterum iterumque legatur, et in ſuccum et ſanguinem, quod vulgo ajunt, vertatur. Quaedam ſaltem ex illo delibare liceat. v. 139. ſeqq.

Otia ſi tollas, periere Cupidinis arcus;
Contemtaeque jacent, et ſine luce, faces.
Quam platanus vino gaudet, quam populus unda,
Et quam limoſa canna paluſtris humo,
Tam Venus otia amat. qui finem quaeris amoris;
[Cedit amor rebus] res age: tutus eris.

et paulo poſt v. 149.

Deſidiam puer ille [Amor] ſequi ſolet. odit agentes
Da vacuae menti, quo teneatur, opus.

cf. Terent. Heavtont. I. 1, 57.

V. 15.) *otium et reges cet.* vid. quae ad hanc ſententiam illuſtrandam attulerunt Statius et Vulpius.

CARMEN LII.

AD SE IPSUM DE STRUMA ET VATINIO.

Quid eſt, Catulle, quid moraris emori?

K 5 Sella

V. 1. *quod moraris* Muret. cujus lectionis patrocinium in ſe ſuſcepit Vulpius, uſus auctoritate Ciceronis, qui ſemper dicere ſoleat: *quid, quod.* ſed in omnibus, quas produxit, exemplis τῷ

Catullus, cum homines indigniſſimos, Nonium Strumam et Vatinium, ad ſummos honores, hunc quidem ad conſulatum, illum ad aedilitatem praeturamve evectos videret,

Sella in curuli Struma Nonius ſedet:
Per conſulatum pejerat Vatinius.
Quid eſt, Catulle, quid moraris emori?

quod conjunctivus jungitur; et ſic debebat etiam eſſe: *moreris*; at omnes codices et libri veteres conſpirant in lectionem *quid*, quae multo magis animum concitatiorem exprimit.

deret, ob vix ferendam rei indignitatem non amplius in terra ſibi morandum putat. — Simili fere animi indignatione Horat. Epod. IV. invehitur in Maenam, Pompeji libertum, qui levitate et perfidia usque eo pervenerat, ut non ſolum divitiis, ſed equeſtri ſplendore adeo ſuperbiret.

V. 2.) *Struma Nonius.* meminit e us Plin. Hiſt. Natur. XXXVII. 21 cujus diſtinguendi cauſa addit: *quem Q Catullus poeta in Stella curuli viſum indigne tulit — Struma* eſt cognomen a ſtruma, cervicis quodam tumore; cujusmodi multi apud veteres a naevis corporis traxerunt cognomina; ad locum Plinii de hac gente agit *Harduinus.* Caeterum cum aliunde, quos honores geſſerit Nonius, non conſtet, ex ſella curuli, magiſtratuum majorum inſigni; in qua ſediſſe dicitur, Cenſorem vel Praetorem Aedilemve illum fuiſſe certe colligere poſſumus. *Sedet* cum contemtu de homine ignavo et ſtulto, cf. ad Carm. XXXVII. v. 6.

V. 3.) *Vatinius*, qui fuit conſul cum Q. Fuſio Caleno anno V. C. DCCVII. cf. ſupra ad Carm. XIV. v. 3. *pejerat per conſulatum;* jurare enim per cariſſima quaeque praecipue ſacroſancta ſolebant, eo gravius igitur commiſſum per ea fuit perjurium.

CAR-

CARMEN LIII.

DE QUODAM ET CALVO.

Riſi neſcio quem modo in corona,
Qui, cum mirifice Vatiniana
Meus crimina Calvus explicaſſet,
Admiraus ait haec, manusque tollens:
Dii

V. 1. *e corona* affert Meleager e libro Comelini, quam confirmat Papyr. Pal. et libri editoris Cantabrig. cui favet etiam Edit. R. antiquiſſim. ubi eſt: *et, corona.*

Ridendi cauſam dederat Catullo quidam ex populo, qui Calvum, audita ejus multa vi et arte in Vatinii crimina habita oratione, *diſertum Salaputium* vocarat.

V. 1.) *in corona* eſt circulus hominum, qui judicium in foro audiendi cauſa ab omnibus partibus cingunt.

V. 3.) *Calvus:* de Calvo et Vatinio cf. ad Carm. XIV.

V. 4.) *manusque tollens,* χεῖρας ἀνασχόμενος. morem veterum ſummam ſublatis manibus admirationem exprimentium notarunt et multis exemplis illuſtrarunt *Nic. Heinſ.* et *Burmannus* ad Petron. c. XL.

V. 5.)

Dii magni, ſalaputium diſertum!

V. 5. alii *ſaluputium*, vel *ſaliputium*, vel *ſalapuſium*, vel *ſapientium*, vel *ſalapichium*, vel *ſolopugium*, vel *ſalicippium*, vel *ſallicippium*, vel *ſalapantium*, vel *bolopachium*, vel *aſcolapation*, vel *colabotion*, vel — ohe! ſat prata biberunt! tollite manus et admiramini diſerta criticorum ſalaputia!!!

V. 5.) *Dii magni* cf. ad Carm. XIV. v. 12. *ſalaputium diſertum.* in conſtituenda vocis inſolitae et nuſpiam apud ceteros ſcriptores occurrentis lectione *ſalaputium* ſuperare fere ſe invicem ſtuduerunt interpretes argutiis et figmentis lepidiſſimis, quorum novis figuris et facetis imaginibus uno obtutu, ſi lubet, oculos tuos paſcere potes in Var. Lect. Quod pro re ſua propugnanda quisque attulerit, nec anguſti chartae fines capiunt, nec, ut recenſendis vel refutandis ejusmodi vanae doctrinae ſpeciminibus immorer, ab ingenio meo impetrare poſſum. Omnis lis componi poterat loco Senecae Controv. III. 19. ubi de eodem Calvo: *Erat enim parvulus ſtatura, propter quod etiam Catullus in hendecaſyllabis vocat illum ſalaputium diſertum;* ſed et ibi libri turbant, et eadem fere in Senecae loco conſpicitur lectionis varietas. Acquieſco igitur in lectione *ſalaputium*, quam optimorum tam Senecae, quam Catulli, quibus ſe uſum eſſe affirmat, codicum auctoritate defendit et erudite de hoc loco diſputat *Scaliger* ad Catal. Poet. III. Epigr. 248. in Antholog. Burman. Secund. Tom. I. p. 676. Putat autem Scaliger, *ſalaputium* eſſe nutricum ὑποκοριϛμὸν tractum a *putus* vel *puſus*, [πόσθων, unde praeputium eſt] a qua parte ſuos alumnos per laſciviam non modo *putos* ſed etiam *ſalaputia*, quaſi tu *ſalaces caudas* dicas, appellarint. — Quodcunque demum ſit, vel ex quocunque tandem fonte hanc appellationem hauſtam putaveris, videntur certe Romani voce *ſalaputium* vel huic ſimillima, cujus optio tibi datur in Var. Lect. *in vita communi* vel conviciandi vel blandiendi et jocandi cauſa *hominem puſillum* denotaſſe, quemadmodum fere plebecula apud nos in quibusdam regionibus *hominem puſillum* vocare ſolet *einen kleinen Puts*, quod ipſum fortaſſe a *Putus* vel *puſus* tractum eſt. Senſus igitur eſt: Dii magni, quanta eloquentia latet in hoc puſillo corpuſculo!

CAR-

CARMEN LIV.

AD CAESAREM.

Othonis caput oppido puſillum,
Vetti, ruſtice, ſemilauta crura,
Subtile et leve peditum Libonis;
Si non omnia diſplicere vellem
Tibi,

Tres primi verſus male in quibusdam editionibus antecedenti carmini annexi ſunt. V. 1. poſt *oppido* in quibusdam vett. editt. additur *eſt:* quod haud dubie intruſum eſt ab illis, qui nexum carminis non caperent. V. 2. hic verſus in quibusdam editt. poſt ſequentem demum ponitur, quod etiam ſalva ſententia fieri poteſt. Caeterum hic quoque verſus, ut totum carmen varias formas in vett. editt. induit; in vetuſtioribus ſine ſenſu legitur: *At en ruſtice* vel *ruſticae* — *Heri ruſtice* Gryph. Muret. *Etri ruſtica ſemiplota crura* Scalig. Voſſ. at in libr. MSC. teſte Voſſio legitur *Etri* vel *Veteri*, unde Voſſius finxit noſtram lectionem *Vetti!* in aliis eſt *Peti* vel *Peri*. V. 4. *Sed non* Muret.

Urbanitatis et honeſti ſenſum abjudicat Caeſari, quem una cum ſene Fuſſitio homines quosdam deformes, ſordidos et obſcenos in deliciis habere intellexerat.

V. 1.) Ex verſibus hujus poematii non niſi Sibyllae interpretatione ſenſum aliquem elici poſſe putabant Muretus, Voſſius et alii, ſed profecto, ut nunc illi leguntur, ſine Sibyllae afflatu in eorum myſteria penetrare poſſumus; ſenſus totius epigrammatis redit fere eo: O Caeſar, [*ruſtice*] agreſtes plane mores ſectaris et ab urbanitate et ſenſu pulchri alieniſſimus es — nam quamvis non omnia et quaelibet, certe tamen admodum puſillum caput Othonis, Vetti ſqualorem et ſpurcitiam, caninam Libonis impudentiam tibi et Fuſſitio diſplicere vellem; ſentio quidem, te, unice Caeſar, iterum jambis meis indignaturum eſſe, ſed non merentur veritatis interpretes hanc tuam indignationem.

V. 3.) *Subtil. et lev. ped. Lib.* crepitum ventris. πορδὴν. Sole-

Tibi, et Fuſſitio ſeni recocto.
Iraſcere iterum meis jambis
Immerentibus, unice Imperator.

V. 5. *Suffecio* Venet. Gryph. Muret. plane ſic variant libri apud Liv. in hoc nomine I, 23. ubi vide Drackenborch. p. 98. Sic ſupra Carm. XXII. v. 11. pro *Suffeno* in nonnullis legitur *Fuffeno*.

Solebat autem iſte ſpurcus homo usquequaque eiusmodi naſorum peſtem clamculum emittere.

V. 5.) *ſeni recocto.* ſenex *recoctus* dictus videtur is, qui rerum, in quibus diu multumque agitatus et longo earum uſu quaſi ſubactus fuit, multam peritiam ſibi contraxit, vafer, aſtutus, nos in vita communi: ein ausgefeimter. cf. Hor. Sat. II. 5. v. 55. ubi ſcriba in eandem, puto, ſententiam *recoctus* dicitur. ubi cf. *Torrent.* et *Lambin.* add. *Nic. Heinſ.* ad Val. Flacc. VI. v. 444. Simili modo apud Phaedr. IV. 1. *mus retorridus, qui ſaepe laqueos et muſcipula effugerat et procul inſidias hoſtis callidi cernebat,* mihi explicandus videtur. Niſi forte *ſenex recoctus* dicatur is, qui ſenectutem viridem et crudam agit, qui iuventutem recuperaſſe videtur; nos: *verjüngt.* Sic certe *anus vino recocta* dicta videtur apud Petron. Fragm. p. 865. in Burmanni edit. ſecund. Reſpicitur enim fortaſſe in hac locutione fabula Aeſonis, Iaſonis patris, a Medea cocti et juventuti reſtituti.

V. 7.) *unice Caeſar* vid. ad Carm. XXIX. v. 12. —

CARMEN LV.

AD CAMERIUM.

Oramus, ſi forte non moleſtum eſt,

De-

V. 1. *Oro, ſi forte* Stat. *Oramus, tibi forte ni moleſtum eſt* Gronov. ad Liv. VII, 13.

Quaerit ex Camerio, quem fruſtra ubique locorum exquirere et ad ſummam usque defatigationem huc illuc diſcurrendo indagare ſtuduerat, quo tandem locorum lateat, quave puella detineatur, cumque audacter ſibi committere

Digitized by Google

Demonſtres ubi ſint tuae tenebrae.
Te quaeſivimus in minore campo,
Te

V. 2. *tuae latebrae* Gryph. Muret. Eodem modo variant libri apud Stat. Achill. II. 243 ubi pro *tenebris* Cod. Voſſ. *latebris* offert. cf. Burman. Sec. ad Anthol. T. I. p. 70. *tuae tabernae* ex antiqua, ut ait, ſcriptura reponit Scalig. quam lectionem probat Vulpius — at noſtra multo aptior eſt, et nititur auctoritate L. MSS. et omnium antiquiſſimarum et optimar. Editt. V. 3. *Te campo quaeſivimus minore* Scalig. ex ſuo libro, quem ſequitur Voſſius.

tere et palam facere jubet amorem, qui utique amico ſermonis gaudeat commercio, niſi tacendo et occultando ſibimet ipſe ejus fructus intercipere velit. — Contra leges hendecaſyllabi ſaepius in ſecunda ſede hujus carminis pro dactylo ponitur ſpondaeus, quo quidem verſus genere et numeris tardigradis ipſam Catulli, quam circumcurſando ſibi contraxerat, laſſitudinem expreſſam eſſe non inepte putat Voſſius. Sed cum alii nimis offenderentur hoc in ſecunda ſede poſito ſpondaeo, alii, ut Voſſius, in illo ſervando et exſculpendo nimis ſibi indulgerent, adeo Criticorum manus in lectiones hujus carminis ſaeviit, et pro ſuo quisque arbitrio et aures demulcente numerorum modulo illas diffinxit, [vid Var. Lect.] ut antiqua et genuina hujus carminis forma vix nunc reſtitui et ab adſperſis maculis purgari poſſe videatur.

V. 1.) *ſi forte non mol. eſt.* urbana et venuſta per preces aliquid impetrandi formula. cf. Mart. I, 97, 1. Sic Graeci: εἰ τί μὴ λυπεῖ.

V. 2.) *Demonſtr. ubi ſ. tuae tenebrae*, h. e. quo obſcuro et latebroſo loco lateas; per *tenebras*, ut ex ſequentibus apparet, haud dubie innuitur lupanar aliquod; in locis abditis enim et a luce publica quaſi remotis operam ſuam addicere ſolebant quaeſtum corpore facientes meretriculae; hinc homines libidinoſi dicuntur apud Plautum Bacch. III. 3, 20. in *locis latebroſis* verſari.

V. 3.) *in minor. campo* ſcil. Martio, qui vocatus quoque fuit

Digitized by Google

Te in circo, te in omnibus libellis,
Te in templo ſuperi Jovis ſacrato,
In Magni ſimul ambulatione:

In

V. 4. *in omnibus tabernis* Gryph. Muret. *in omnibus tabellis* in quibusdam. *in omnibus plateis* Heinſ. Cod. vet. *in omnibus labellis* tentat Stat. et de thermis et balneis explicat. *in omnibus locellis* conjecit olim Parthenius. V. 5. *Summi Jovis* Voſſius ex ſuo libro praefert.

fuit *Campus Tiberinus.* nunc *Campo di Fiore.* vid. Cl. Adleri *ausführliche Beſchreibung der Stadt Rom, Altonae 1781.* p. 301. Eundem campum *Coelimontanum* et ſubſequenti tempore *Lateranum* appellatum eſſe idem Vir. Doct. obſervat libro laudato p. 157.

V. 4.) *in circo*, haud dubie Circo Maximo, inter Palatium et Aventinum ſito, in oblongam et ab altera parte rotundam formam et ab altera rectam exſtructo, in quo ludi equeſtres, qui inde Circenſes dicuntur, habebantur, cf. Liv. I. 35. et ibi B. Stroth. caeterum de circis Romanis poſt *Donat. Rom. Vett. et Nov.* III. 14. *Salmaſ.* ad Solin. p. 635. et alios ſedulo expoſuit Cl. Adler libr. laud. p. 325—329. — *in omnibus libellis* h. e. tabernis librariis. res enim venales ex attico loquendi more pro ipſis locis vel tabernis, ubi venales habentur, ponuntur. Commode ad locum noſtrum illuſtrandum laudat Voſſius Pollucem IX, 5. cujus verba, ut a Voſſio et in libro MSC. Jungermanni leguntur, juvat apponere: Ἒν δὲ τῶν κοινῶν βιβλιοθῆκαι, ἢ ὡς Ἔυπολίς Φησιν, οὗ τὰ βιβλία ὤνια, ὃν τόπον καὶ ἁπλῶς βιβλία ἐκάλουν ὁι Ἀττικοὶ, ὥσπερ καὶ τοὺς ἄλλους τόπους ἀπὸ τῶν ἐν ἀυτοῖς πιπρασκομένων, ὡς οἱ Φαῖεν, ἀπῆλθον, ἐις τοὖψον, καὶ ἐις τὸν οἶνον, καὶ ἐις τοὔλαιον, καὶ ἐις τας χύτρας.

V. 5.) *in templo ſup. Jov. ſacrato* in Capitolio, ubi Iovi ſupremo templum a Tarquinio Priſco ſacratum fuit. Liv. I. 38.

V. 6.) *In Magni ſim. ambul.* h. e. porticu Pompejana prope theatrum Pompeji, ab utraque parte multis arboribus conſita, unde poetis dicitur *umbra Pompeja*, Propert.

IV.

Femellas omnes, amice, prendi,
Quas voltu vidi tamen ſereno;
Has vel te ſic ipſe flagitabam:

Came-

V. 7. *praehendi* vitioſe in Venet. V. 8. *Quas vultu magis vidimus ſereno* Gryph. *Quas vultu vidi tamen ſerenas*, Muret. V. 9. *Avellite* vel *aulite ſic ipſe* in libr. MSS. teſte Meleagro, qui inde ſine ſenſu proponit: *Ah vult in, ſic ipſe flagitabam*

IV. 8, 75. Ovid. Art. Amand. I. 67. de qua ad utrumque locum plura notarunt Interpretes. Adde inprimis Vitruv. V. c. 9. et *Adleri* ausführliche Beſchreibung d. Stadt Rom, p. 310 Pompejus autem honoris cauſa paſſim vocatur ſimpliciter *Magnus* Mart. XI, 5, 11. *Et te privato cum Caeſare Magnus amabit;* de quo cognomine quando illi datum Scalig. ad Euſeb. p. 154. 6. Caeterum egregie ad rem cum Noſtro Vulpius comparat Plaut. Amphitr. IV. 1, 3. ubi Amphitruo:

Nam omnes plateas perreptavi, gymnaſia et myropolia:
Apud emporium atque in macello, in palaeſtra atque foro.
In medicinis, in tonſtrinis, apud omnes aedes ſacras
Sum defeſſus quaeritando, nusquam invenio Naucratam.

in quo loco obſerva, τὸ *in medicinis* eodem modo ut v. 4. *in libellis* dictum eſſe de tabernis, ubi medicina venditur.

V. 7.) *prendi* h. e. rogavi. *prendere* aliquem eleganter dicitur, qui aliquem prehenſa manu rogat, vel in via ſibi occurrentem colloquii cauſa ſeducit. Terent. Phorm. IV. 3, 15. *Prendo hominem ſolum.* Cic. ad Div. VIII, 11. *prendimus eum*, h. e. rogavimus.

V. 8.) *Quas vultu vidi tamen ſereno*, h. e. illas tamen praecipue, quas vultum ſerenum prae ſe ferre videbam vel his verbis, ut te mihi redderent, impenſius rogabam; *has te flagitabam* pro vulgari *ab his te flagit.* vel *has de te flagitabam*, quamquam et hujus formae, ubi duobus accuſativis *flagitare* jungitur, uſus non adeo infrequens eſt.

L V. 10.)

Camerium mihi, peſſimae puellae.
Quaedam inquit, nudum ſinum reducens:
En hic in roſeis latet papillis.
Sed te jam ferre Herculei labos eſt.

Tanto

Camerium mihi, peſſimae puellae — *Avelli ſinite* Avant. *has te ſic tamen* Gryph. *has te ſic tantum* Muret. *Ab vel te ſic* Scalig. unde ille fecit noſtram lectionem *Has vel te ſic* at Voſſius mavult *Ab avellite ipſe flagitabam* — in margine libri Heinſ. egregie ad ſenſum adſcriptum fuit: *Jamjam reddite ſaepe flagitanti.* V. 11. *nitidum ſinum* Stat. V. 13 *Sed ne quaerere Herculis labos ſit* Gryph. *Sed te quaerere jam Herculis labos eſt.* Venet. Muret. *Sed nae jam ferre* Meleag. At noſtra lectio eſt in libris MSS. Scalig. et Voſſ. edit. Cantabrig. et Edit. R.

V. 10.) *Camerium mihi* eleganter ad exprimendum loquendi uſum ex vita communi petitum reticetur ejusmodi fere verbum: *reddite, indicate, ubi ſit.* Spondaei loco in prima ſede hujus verſus eſt tribrachys. *peſſimae puellae* blande, ihr loſen Mädchen. cf. ſupra Carm. XXXVI. v. 9.

V. 11.) *nudum ſinum reducens* h. e. reducta veſte ſinum vel mammam nudans; expreſſum eſt illud Homericum, ubi Hecuba, Hectoris ferocem animum, ut intra moenia potius pugnare et Achillis congreſſum vitare velit, exſerta et monſtrata mamma, qua infans a ſe innutritus ſit, flectere et frangere ſtudens, dicitur:

Κόλπον ἀνιεμένη, ἑτέρηφι
δὲ μαζὸν ἀνέσχε.

ſinum reducere igitur dictum eſt ut *pectus diducere* pro nudare apud Senec. Hercul. Oetae. v. 1669.

— — *Mater in luctum furens*
Diduxit avidum pectus atque utero tenus
Exſerta vaſtos ubera in planctus ferit.

V. 12.) *in roſeis papillis.* Sic apud Soſipat. in Anal. Vet. Poet. Graec. Brunckii T. I. p. 504. Epigr. III. v. 6. *μαζοὶ — πάσης τερπνότεροι κάλυκος*, et eodem modo apud Rufin. in Anal. Vet. P. G. Brunck. T. II. p. 394. Epigr. XIX. 1. puella dicitur *ἰσαρόμασθος.*

V. 13.) *Sed te jam ferre Hercul. labos eſt* h. e. quaeritando jam te ferre et tui exqui-

Tanto te' in faſtu negas, amice.
Dic nobis, ubi ſis futurus: ede,
Audacter committe, crede luci.

V. 14. *Tanto ten' faſtu* in quibusdam vett. non male. vid. not. V. 16. *comiti hoc libenter* vel *licenter ede* Venet. Gryph. Muret. *Audacter committe, crede, licet* Voſſius; at noſtram lectionem confirmant omnes libri MSS. Statii, niſi quod in illis pro *luci* vitioſe exaratum ſit *lucet*, pro quo ſubſtituendum eſſe ſuſpicatur Statius *Luci*; ſed primum non demonſtrari poteſt, *Lucium* praenomen fuiſſe *Camerii*, deinde multo magis reſpondet *crede luci* verſui 2. *ubi ſint tuae tenebrae*; eandem lectionem probat Scaliger. — V. 15. Totum hunc verſum gloſſema putat editor Cantabrig., ex cujus ſententia locus ita diſtingui et legi debet: *Dic nobis ubi ſis futurus, ede hoc, Num te lacteolae tenent puellae?* Sed non ſenſit Vir Doctus, ejusmodi locos, ubi eadem ſententia ter et quater aliis verbis iteratur, egregie exprimere vehementiorem, quo quid petitur, animi impetum.

quirendi cauſa omnes latebras perreptare velle, res eſt immenſi et vix ferendi laboris. *Ferre aliquem* non poſſumus, cum ille nimiam moleſtiam nobis creat. Male Voſſius *ferre* pro *adducere* explicat, nec dubitat in rem ſuam Ciceronis, Virgilii et aliorum auctoritate abuti. *Herculei* pro *Herculis*, ut ſupra XXIX. 9. *Adoneus* pro *Adonis*, ubi cf. not.

V. 14.) *Tanto te in faſtu negas*, h. e. en inſignem tuam, amice, ſuperbiam, qua amicorum adeo conventum vitas! et ſic eſt epiphonema. Magis tamen placet, ſi hic verſus per interrogationem efferatur hoc ſenſu: adeone jam ſuperbis, ut te convenire non liceat? *ſe negare* jam eſt: alterius conventum vitare, aliquem latere velle. Praepoſitio *in τῷ faſtu* addita παρέλκει, ut ſaepe, exempla collegit *Drackenb.* ad Liv. Lib. I. 52. T. I. p. 207. praecipue ad I, 56. T. I. p. 220. et quos ibi laudat. — *faſtum*, quem ei exprobrat, refer ad amorem, quo nunc beatum illum frui, et inſolentius efferri putat.

V. 16.) *crede luci*, ex occulto in lucem profer. cf. Var. Lect.

Num te lacteolae tenent puellae?
Si linguam clauſo tenes in ore,
Fructus projicies amoris omnes:
Verboſa gaudet Venus loquela.
Vel, ſi vis, licet obſeres palatum,
Dum voſtri ſim particeps amoris:
Non cuſtos ſi fingar ille Cretum,

Non

V. 17. *lacteolae tenent papillae* in cod. Rom. teſte Lipſio. V. 21. *vel ſignis licet obſeres palatum* vult Voſſius. V. 22. *Dum veſtri ſim ego particeps amoris* Gryph. Muret. Caeterae corruptae lectiones, quas editt. vett. et MSS. in hoc verſu exhibent, vix commemoratu dignae ſunt. V. 23. Sequentes decem verſiculi adduntur in tribus antiquiſſimis editt. et in MSS. L teſte editore Cantabrigienſ. Carm. LVIII. *ad Coelium de Lesbia*, et ita eſſe in plerisque MSSC. affirmat quoque Voſſius. Quem nunc in plerisque editt. occupant locum, aſſignavit his verſiculis Joſephus Scaliger, quos tamen Voſſius nec in hoc loco commode ſe habere, ſed ad praecedens Epigramma pertinere et

V. 17.) *lacteolae puellae* candidae, pulchrae. aptior tamen videtur lectio in Var. Lect. propoſita *papillae.*

V. 18.) *Si ling. clauſ.* cet. conferatur in hanc ſententiam Tibull. IV, 7. 1. et ibi *Brouckhuſ.* — *linguam clauſo in ore tenere*, ut mox v. 21. *palatum obſerare*, ornate pro *reticere*, *occultare.* —

V. 19.) *fructus projicies*, abjicies, perdes.

V. 21—22.) *vel ſi vis, licet obſer. palat.* cet. ſenſus: vel per me licet, ſi tibi hoc magis placet, nihil plane de amoris tui luſibus mecum communices, modo in partem quandam amoris tui veniens non plane a te ſejungar. aut ſic: vel ſi placet, alios omnes amorem tuum diligenter celes, modo ego unus illius ſim conſcius.

V. 23.) *Non cuſtos ſi fing.* cet. cum gravitate denuo ſub fine carminis repetit, ſe nullo modo, licet inſigni currendi volandive facultate inſtructus ſit, Camerium exquirere poſſe.

ſi

Digitized by Google

Non ſi Pegaſeo ferar volatu,
Non Ladas ſi ego, pennipesve Perſeus,
Non Rheſi niveae citaeque bigae:
Adde huc plumipedes volatileſque,

haud dubie deeſſe aliquid putat. Edit, Gryph. Muret. et alii conſtituunt eos poſt verſum 12. *En hic in roſeis latet papillis.* Interim ex meo ſenſu aptiſſime hoc ipſum carmen claudere videntur. V. 24. *penniferve* tres antiquiſſim. editt. ceterum egregie ad rem in editt. Muret. hic verſus antecedenti praeponitur, ita ut hoc ordine et hac permutatione legantur et intelligantur verſus: *Non ſi Ladas pennipesve Perſeus, Non ſi Pegaſeo ferar volatu, Non Rheſi niveis citisque bigis.* V. 26. *Citaeque bigae* invenit Voſſius in exemplar. Mediolan. quod de curru Medeae, utpote natae in oppido Cyta, intelligi poſſe autumat.

ſi pro quamvis, cf. ſupra ad XXXIX. v. 11. *fingar* eleganter pro *ſim.* — *cuſtos Cretum* h. e. Talus, aerei corporis gigas, Europae a Iove datus, ut cuſtos eſſet Cretae, quam ſingulis diebus totam circumiiſſe dicitur. Locus claſſicus de illo eſt apud Apollon. Rhod. IV. 1637—88. cum aliis ejusdem nominis paſſim confunditur, de quo vide omnino ſagacisſimum veterum mythorum Interpretem *Illuſtr. Heyne* ad Apollodor. in not. 220. ſeqq.

V. 24.) *Non ſi Pegaſ. fer. volatu.* Pegaſus, equus ille alatus, Neptuni e Meduſa progenies, quo per aërem vectus eſt Chimaerae interfector, Bellerophon, vel pueris nondum aere lotis notus eſt. Apollodor. II. c. 3.

V. 25.) *Non Ladas ſi ego* ſc. ſim. *Ladas* nomen celebris curſoris in Olympicis. vid. Muret. et Vulpius. *pennipesve Perſeus.* profecturus ille ad necandam Meduſam accepit a Nymphis *alata talaria* [πτηνὰ πέδιλα] Apollodor. II. c. 4. Pauſan III, 17. p. 251. *edit. Kühn.* mythum more ſuo explicat *Illuſtr. Heyne* in not. ad Apollodor. p. 295.

V. 26.) *Non Rheſi niv. cit. big.* ſc. ſi mihi ſint. Erant autem Rheſi, regis Thracum, equi ex deſcriptione Homer. Iliad. X. 435. Λευκότεροι χιόνος θείειν δ' ἀνέμοισιν ὁμοῖοι.

Ventorumque ſimul require curſum,
Quos junctos, Cameri, mihi dicares:
Defeſſus tamen omnibus medullis,
Et multis languoribus pereſus
Eſſem, te, mi amice, quaeritando.

V. 29. *Mihi dicaris* Gryph. Muret. V. 32. *Eſſe in te* vitioſe in edit. Voſſii. *mihi amice* Venet. Gryph. Muret.

δμῶοι. Fabulam horum equorum, Trojanis fatalium, ad locum Homeri memorat Euſtath. et Schol.

V. 27.) *Adde huc plumipedes volatil.* intelligo omnes, quicunque vel *alatis talaribus* (plumipedes) vel omnino *alis* (volatiles) inſtructi fuerunt; pluribus enim in veterum fabulis *alata talaria* affinguntur. vid. nos in *Comment. de alatis imaginibus apud veteres*, Goth. 1786. p. 21. Muretus *plumipedes* non male explicat de Zethe et Calai, Boreae filiis; alati certe eorum pedes finguntur apud Apollon. Rh. I, 219.

V. 29.) *Quos junctos* h. e. omnes; durius alii ad *junctos* ſupplent *currui.* — *dicares* ad uſum meum concederes.

V. 30.) *defeſſus tamen.* ἀνακόλουθον hoc loco animadvertit Vulpius, ſed non ſenſit particulam *ſi* v. 23, 24, 25. pro *quamvis* poſitam eſſe.

V. 31.) *pereſus* viribus exhauſtus et confectus.

CARMEN LVI.

AD CATONEM.

O rem ridiculam, Cato, et jocoſam,

Di-

Catonem ſecum ridere jubet ob rem, ut vocat, ridiculam et nimis jocoſam, ſi unquam res turpis et nimis obſcena, quam refert, ridicula et honeſtis auribus digna vocari

Dignamque auribus, et tuo cachinno.
Ride, quicquid amas, Cato, Catullum:
Res eſt ridicula et nimis jocoſa.
Deprendi modo pupulum puellae
Truſantem. Hunc ego, ſi placet Dionae,

V. 2. *dignam naribus* legendum eſſe cenſet Scaliger. V. 3. *ſi quid amas* in margine edition. Gryph. V. 5. *pupulum puellae criſſantem* vult Voſſius et explicat κελητίζοντα. nolumus cum illo de obſcenitate pugnare. V. 6. *ſic placet Dionae* eleganter conjicit Stat.

vocari poteſt. Immo vehementer dolendum eſt, Catullum in tractandis ejusmodi argumentis infamibus tam turpiter abuſum eſſe ingenio.

V. 1.) *Cato.* vulgo intelligunt Valerium Catonem Grammaticum; ſed quis Catullum familiariter cum hoc Catone vixiſſe praeſtet?

V. 5.) *Deprendi* verbum proprium de iis, qui inopinati ab interveniente quopiam in furtivo amore opprimuntur. Sic καταλαμβάνειν apud Graecos. Theocrit. Idyll. IV. v. 60.

— πρώαν γε μὲν αὐτὸς ἐπενθὼν,
Καὶ ποτὶ τὰν μάνδραν κατέλαμβανον ἇμας ἐνάργει.

pupulum admodum puerum, puſionem. *truſantem, truſare* frequentativum a *trudere*, obſcene dicitur de iis, qui irrito conatu ſtuprum puellae inferre allaborant.

V. 6.) *ſi placet Dionae.* pro formula illa ſolemni, *ſi Diis placet*, accommodatius jam dicit: *ſi placet Dionae.* Eleganter autem formula illa ſolemni *ſi diis placet* cum ſale quodam uti ſolemus in deſcribendis rebus ineptis et ridiculis. vid. *Briſſon.* de Formul. p. 66. et 68. — Sed, ut fatear, multo magis mihi arridet conjectura Statii, pro *ſi* reſcribendum eſſe ſuſpicantis *ſic*, unde hic fere ſenſus exit: ſic enim puniendos vult Venus, qui nondum ejus ſacris initiati

Pro telo rigida mea cecidi.

V. 7. *Protelo* pro adverbio accipit Voſſius, ut ſit jugiter, eodem tractu et tenore *συντόνως*. cui ſubſcribit Vulp. cf. Geſneri Theſaur. ſ. v. *protelum*.

initiati temere illa contaminant. *Dione*, mater Veneris, non raro pro ipſa Venere ponitur.

V. 7.) *pro telo*. teli loco *rigida* ſc. mentula. *cecidi* verbum obſcenum de maribus, de quo vide *Scioppium* ad Luſ. Carm. XII. v. 1.

CARMEN LVII.

AD MAMURRAM ET CAESAREM.

Pulchre convenit improbis cinaedis
Mamurrae pathicoque, Caeſarique.
Nec mirum; maculae pares utriſque,

Urbana

Singularem Caeſaris et Mamurrae morum ſimilitudinem et mirificam inde inter illos enatam unanimitatem familiariſſimamque conſuetudinem ſalſe deſcribit et exagitat, cf. omnino Carm. XXIX.

V. 1.) *Pulchre conven. improb. cinaed. Mam.* cet. h. e. arctiſſima inter Mamurram et Caeſarem ob unum idemque vitae ſtudium intercedit neceſſitudo — amiciſſime Caeſar et Mamurra in unum idemque conſpirant.

V. 2.) *Mamurrae pathicoq. Caeſariq.* h. e. tam Mamurrae quam Caeſari pathico. Haud raro enim ita ſibi reſpondent copulae *que que*, niſi copulam *que* primo loco τῷ *pathico* additam pro *nimirum*, *ſcilicet*, explicare malis. *pathicus* ut *cinaedus* deſignat hominem mollem, qui muliebria patitur, et foediſſima libidine polluitur.

V. 3.) *maculae pares utriſque* cet. ſenſus: utrique enim eodem plane, flagitiorum genere

Urbana altera, et illa Formiana,
Impreſſae reſident, nec eluentur.

nere impreſſae ſunt maculae, quae nunquam deleri et oblitterari poſſunt; alteri quidem (*Caeſari*) ob commiſſa flagitia et nequiſſime diſperdita bona in urbe, [*Romae*] alteri Mamurrae Formiis [veteri Campaniae oppido, ubi ille natus fuit.] obſerva autem *τὸ illa* in verſu 4. pro *altera* poſitum eſſe. *alter-ille* pro *alter-alter* paſſim apud bonae notae ſcriptores jungi ſolent. vid. *Ducker.* ad Flor. IV. 7, 10. et *Ioh. Frider Gronov.* ad Liv. XXXV. p. 40. — Caeterum loquendi genus: *maculae impreſſae reſident nec eluentur*, haud dubie ductum eſt ex placito illo philoſophiae Socraticae a Platone inprimis in Phaedone aliisque dialogis expoſito et exornato, ubi maculae illae et labes, quas animus nimium in vita indulgendo cupiditatibus ſibi contraxerit, poſt mortem etiam apud inferos conſpici nec ulla ratione elui poſſe dicuntur Locus claſſicus apud Platonem eſt in fine Gorgiae p. 356—60. et in Phaedone p. 61. A. B. edit. Ffr. Dignus eſt, qui in hanc rem conſulatur, *Meinerſius*, qui praeclare veterum Philoſophorum et inprimis Platonis placita expoſuit, cum in tribus illis, quae variarum diſſertationum nomine inſcripſit, voluminibus, [*Vermiſchte Schriften*] tum in ſuaviſſimo et lectu digniſſimo libro, *Geſchichte der Wiſſenſchaften in Griechenland und Rom*, T. II. p. 404. ſeqq. et 770. ſeqq. Ad hunc mythum ſuaviſſimum ſeu involutum fabuloſa narratione philoſophema Platonicum reſpexit etiam Virgilius in nobiliſſimo illo loco Aeneid. VI. v. 730—41. de quo tres tantum verſus deſcribam;

Non tamen omne malum miſeris nec funditus omnes
Corporeae excedunt peſtes: penitusque neceſſe eſt
Multa diu concreta modis inoleſcere miris.

ubi cf. *Heyne* in not. et uberiorem, quam in hanc rem ex profundae doctrinae copia ſuppeditat, diſputationem in Excurſ. XIII. ad Libr. VI. p. 664—669. — maculae illae flagitiorum impreſſae apud Graecos vocantur modo στίγματα modo οὐλαὶ, modo

Digitized by Google

Morboſi pariter, gemelli utrique:
Uno in lectulo, erudituli ambo:
Non hic, quam ille, magis vorax adulter,
Rivales ſocii puellularum.
Pulchre convenit improbis cinaedis.

V. 7. Vulgatam diſtinctionem poſt *lectulo* tollit Melcager et reſpici putat proverbium *uno in lectulo edocti:* ita ut ambo in omnibus ſibi ſimillimi et in eodem quaſi *lectulo improbitatis* nequiter inſtructi intelligantur — *Unilectuli* conjectat Statius. V. 8. *magis vorax et adulter* Venet. *Non hic quam ille magis vorax adulter Rivalis ſocius puellularum* tentat Stat. — *puellarum* Voſſius. In editionibus potioribus conſtanter legitur: *rivales ſocii et puellularum*; at in edit. Bipont. quam ſequimur, copula *et* poſt *ſocii* omiſſa eſt, quae profecto incommode poſt *ſocii* ponitur. Legendum fortaſſe *rivales et ſocii puellarum*, vel *rivales ſociique puellarum.*

μώλωπες, modo κηλῖδες vel plenius ἀνεξάλειπτα ὀνείδη — Alia loca in hanc rem congeſſit Vulpius.

V. 6.) *Morboſi pariter* turpi amore laborantes. vid. *Bentleius* ad Horat. Od. I, 37. 9. *gemelli* honeſtiori nomine cinaedi vocantur *fratres.* cf. *Burmann. Sec. ad Anthol.* T. I. p. 641.

V. 7.) *uno in lectulo* σύλλεκτροι, ſummae et turpiſſimae ſimul conſuetudinis indicandae cauſa. *erudituli* eruditionis gloriae elevandae gratia.

V. 8.) *vorax adulter*, qui bona ſua in adulterio perdit et expatrat. cf. ſupra Carm. XXIX. v. 6. Nolim huc trahere obſcenam ſignificationem, quam infra habet verbum *vorare* Carm. LXXX. v. 6.

V. 9.) *Rivales ſocii puellul.* h. e. ſocii et una rivales puellularum. cf. Var. Lect.

CAR-

CARMEN LVIII.

AD CAELIUM DE LESBIA.

Caeli, Lesbia noſtra, Lesbia illa,
Illa Lesbia, quam Catullus unam
Plus quam ſe, atque ſuos amavit omnes,
Nunc in quadriviis et angiportis

Glubit

Lesbiam prae ceteris omnibus olim ſibi amatam adeo a priſtinis moribus receſſiſſe ſcribit Caelio, ut nunc viliſſimum in angiportis ſit proſtibulum.

V. 1.) *Coeli.* Non ſine probabilitate quadam cum Pet. Victor. Var. Lect. Libr. XVI. c. I. M. Coelium Rufum intelligere poſſumus, in quem exſtat oratio Ciceronis; fuit certe is, qui pro indole ſua facile rebus amatoriis aures praeberet. Accuratius de ejus vita, moribus et fatis expoſuit Manutius ad Epiſt. Cicer. ad Div. I. VIII. in praefat. ad Comment. in Epiſtolas Coelianas; ad eundem Coelium pertinet infra Carm. C. — Sed nimis argute Victorius et alii ſub Lesbiae nomine Clodiam latere putant, quam una cum Caelio amoris cauſa Catullum adiiſſe et hinc *noſtram* jam vocaſſe fruſtra contendunt.

V. 2.) *Illa Lesbia* ἐμφατικῶς additur et repetitur *illa*, h. e. olim tam amabilis et honeſtis moribus conſpicua. Sic Virgil. Aeneid. II. 274. *quantum mutatus ab illo Hectore.* cf. Hor. Od. IV, 13, 18.

V. 3.) *plus quam ſe* cet. ſic infra de Lesbia Carm. LXXV. p. I.

Nulla poteſt mulier tantum ſe dicere amatam,
Vere, quantum a me Lesbia, amata mea es.

ſimilis orationis color eſt ſupra Carm. XXXVII. v. 12 et VIII. v. 5.

V. 4.) *angiportis.* in vicis enim anguſtis proſtabant ſcortilla abjectiſſima. Hor. Od. I. 25. 10.

Flebis

Digitized by Google

Glubit magnanimos Remi nepotes.

V. 5. *Magnanimi Remi* vult Voſſius.

Flebis in ſolo levis angiportu.

V. 5.) *glubit* h. e. maſturbat. Eodem obſcenitatis ſenſu *deglubere* occurrit apud Auſon. Epigr. LXX. v. 7. — *glubere* vel *deglubere* propriam ſedem habet in re ruſtica et ſignificat vel *corticem detrahere* vel *granum tunica ſua nudare*, quod ut multa alia ex re ruſtica petita ad obſceniſſimae impuritatis genus accommodatum eſt, pari modo ut Graecorum σκολύπτειν et ἀποσκολύπτειν. vid. Caſaubon. ad Athenaeum III. 34. vel δέφειν δέφεσθαι, quod Vulpius ex Gloſſis Philoxeni adducit, quem confer. — *magnanimos Remi nepotes*, h. e. Romanos, quos εἰρωνικῶς jam vocat *magnanimos*, qui potius ob turpiſſimum libidinis exercendae genus, ut ſupra Carm. XXVIII. v. 15. Piſo et Memmius, vocari debebant *opprobria Remi.*

CARMEN LIX.

DE RUFA ET RUFULO.

Bononienſis Rufa Rufulum fellat,

Uxor

V. 1. *Rufa Rufum fellat* Venet. margini edit. Gryph. adſcriptum eſt *me rurſum fallit* — *Rufa Rufulum fallat* ab antiquo verbo *fallare* pro *fallere* acriter defendit Scaliger.

Rufae cujusdam ex Bononia infimae conditionis mulierculae et famelicae, nequiſſimo modo abominandae Rufuli cujusdam libidini morigerantis, infamiam notat et evulgat. — *Rufuli* nomen accepit fortaſſe impurus iſte homo, quem diffamat poeta et cujus diffamandi cauſa hoc carmen praecipue ſcriptum videtur, ab ipſa libidinis ſuae miniſtra

Digitized by Google

Uxor Meneni, ſaepe quam in ſepulcretis
Vidiſtis ipſo rapere de rogo coenam,

Cum

V. 2. *uxorne Meni?* quod fecit ex veteri, ut ait, ſcriptura *uxor nemeni* Scaliger, quem perperam ſequitur edit. Bipont. nam praeter Scaligerum veterem illam ſcripturam nemo reperit, immo omnes libri MSS. quibus ceteri interpretes uſi ſunt, conſtanter ſervant *uxor Meneni*. ſignum interrogandi poſt *Meneni* et in fine apparet in edit. Cantabrig. — *in ſepulcbris* Venet.

miniſtra *Ruſa* — Ruforum gentem amplam et honeſtam olim floruiſſe Bononiae obſervat Vulpius ex Martial. VI. 85. ſed hoc Catullianam *Ruſae noſtrae* deſcriptionem vix poteſt ſuſpectam reddere.

V. 1.) *fellat. fellare* proprie eſt *lac ſugere*, quod, ut verbum *irrumare*, ad exſecrandum libidinis genus translatum eſt. Diſertius foeda hujus obſcenitatis imago expreſſa eſt infra Carm. LXXX. v. 8.

V. 2.) *ſepulchretis* de locis ſepulturae deſtinatis.

V. 3.) *rapere de rogo coenam* intellige coenam feralem, quae cum corpore ſimul in rogum ingeſta cremari et ab infimae conditionis hominibus et famelicis vel certe rapacioribus et impudentioribus ex ipſo igne peti ſolebat. Hinc factum eſt, ut loquendi genus *coenam e rogo rapere* commode transferrent vel ad ſummam paupertatem voracitatemque deſcribendam vel ad eam aliis exprobrandam imprecandamve. Sic apud Terent. Eunuch. III. 2. 36. Parmeno ad Thraſonem:

Tace tu: quem ego eſſe infra infimos omnes puto
Homines: nam qui huic animum aſſentari induxeris,
E flamma petere te cibum poſſe arbitror.

hinc apud Plautum ejusmodi homines rapaces et voraces *buſtirapi* vocantur. Pſeudol I, 3, 127. cf. *Kirchmann* de *Funeribus Romanis* Libr. IV. c. 5. inprimis *Hemſterhuſ.* ad Lucian. T. I. p. 519. Atque huc pertinere etiam puto locum Tibulli, ubi poeta paupertatem imprecatur aniculae hoc modo I. 5. 53.

Ipſa, fame ſtimulante furens, eſcasque ſepulcris,
Quaerat, et a ſaevis oſſa relicta lupis.

Non enim cum *Heynio* in verſu

Cum devolutum ex igne proſequens panem
Ab ſemiraſo tunderetur uſtore.

V. 5.) *tunderetur* Voſſius ex auctoritate plurimorum librorum vett. et ſic eſt in edit. Gryph. et Venet. accipit autem Voſſius *tundere* pro *vellicare*, *radere*, *lacerare* et *carptim ferire*, et addit antepenultimam more antiquo in *tunderetur* corripi.

verſu majori *herbasque ſepulcris*, ſed cum Mureto potius *eſcasque ſepulcris* legendum eſſe puto. Ex meo enim ſenſu proverbialis illa extremam mendicitatem deſcribendi vel imprecandi locutio *eſcas ſepulcris quaerere*, h. e. de rogo deripere, ut gravior et imprecationi accommodatior longe praeferenda videtur inſolenti et novae plane paupertatis deſcriptioni: *herbas ſepulcris quaerere*. Nec cauſae, ex quibus Mureti lectionem *eſcasque* rejiciendam cenſet *Heyne* in Obſervat. ad Tibull. p. 50. ſatis idoneae videntur; nam primum non de *ſilicernio*, quod ab *eſcis feralibus rogo impoſitis* diſtinguendum eſſe docet *Hemſterhuſ.* l. l. cum Mureto cogitandum eſt; deinde, quod addit Vir Summus, *hoc* (ſilicernium) *dabatur ad rogum, non ad ſepulcrum*, minime enervare poteſt loci explicationem, cum *ſepulcrum* ex uſu loquendi vel de ipſo rogo vel de loco certe, ubi rogus exſtructus fuit, recte omnino accipi poſſe videatur. Sic Terent. Andria I, 1, 100. *Funus interim procedit: Sequimur: ad ſepulcrum venimus: In ignem impoſita eſt.* et ſic paſſim *ſepelire* ut Graecorum θάπτειν, pro *cremare*, vel de *combuſtione mortui* dicitur. vid. *Cuper.* Obſervat. I. 7. *Dorvill. ad Charit.* p. 244. edit. Lipſ. et quos ibi laudat. — Condonent mihi, quibus extra oleas evagatus videar; ut *Summum Heynium*, ſi quid forte non recte ceperim vel in re parvi momenti paulo loquacior fuerim, pro ſingulari, qua exſplendeſcit, humanitate facile id mihi condonatutum eſſe ſpero.

V. 5.) *ab ſemiraſo uſtore* — *uſtor*, νεκροθάπτης vel νεκροκαύτη ſervus buſtuarius a comburendo cadavere, quod curabat, ita dictus. *ſemiraſus*, quia ejusmodi mancipiorum genus admodum ſordidum et ſemiraſo plerumque capillo fuit.

Digitized by Google

CARMEN LX.

Num te leaena montibus Libyſſinis,
Aut Scylla latrans infima inguinum parte,
Tam mente dura procreavit ac tetra,

Ut

V. 1. *Libyſtinis* mavult Scaliger, cui accedit Voſſius.

Duri cujusdam amici perfidiam accuſat, cujus in re triſti auxilium vel ſolatium fruſtra imploraverat. — Ad quem ſcriptum ſit hoc carmen, niſi longioris carminis fragmentum potius habendum ſit, vel in qua re Catullo defuerit duri pectoris amicus, inani ſtudio ſcire cupias. — Peſſime certe in edit. Venet. ab an. 1500 et Gryph. cum ſuperiori conjungitur, nec probabiliter in edit Parthenii Venet. 1493. *ad Camerium* inſcribitur. Mihi quidem egregie reſpondere videtur argumentum hujus carminis illi *ad Cornificium* ſupra Carm. XXXVIII.

V. 1.) *Num te leaena.* cf. in hanc ſententiam infr. Carm. LXIV. v. 154. et ibi not.

V. 2.) *Aut Scylla latrans infima ing. parte,* in ſimili re Tibull. III, 4, 89.

Scyllave virgineam canibus ſuccincta figuram.

Fabulam Scyllae lege apud Ovid. Metam. XIV. 59. ſeqq. et Hygin. Fab. CLI. Eſt autem haec *Scylla* Phorci filia, quae paſſim a poetis cum altera Scylla, Niſi Megarenſium regis filia, confunditur, ut apud Virgil. Eclog. VI. 74. 75.

Quid loquar, aut Scyllam Niſi, quam fama ſecuta eſt
Candida ſuccinctam latrantibus inguina monſtris
Dulichias vexaſſe rates.

de qua utriusque Scyllae apud poetas confuſione erudite egit *Nic. Heinſ.* ad *Auli Sabini Epiſtol. tres, tribus Ovid. Epiſtol. reſpond. I. v. 33.* in Ovid. edit Burmann. T. I. p. 846. in eandem rem ad Virgilii locum laudat *Heyne* Perizon. Animadv. hiſtor. c. 9. — Monſtroſam Scyllae formam

Ut ſupplicis vocem in noviſſimo caſu
Contemtam haberes? O nimis fero corde?

mam illuſtrant nummi gemmae in *Dactyl. Lippert.* Mill. I. 1. 127. 128.

V. 4.) *in noviſſimo caſu*, h. e. extremo et triſtiſſimo.

CARMEN LXI.

IN NUPTIAS JULIAE ET MANLII.

Collis o Heliconei
Cultor,

V. 1. alii *Heliconii.*

Nuptias Juliae et Manlii ſolemni carmine poeta celebrat, miraque ſimul arte et ſuavitate ritus nuptiales deſcribit et perſequitur — In primo carminis limine a verſu 1 usque ad 15 rite appellat et ſalutat nuptiarum praeſidem, Hymenaeum, eumque ad concinenda carmina nuptialia nuptiali ornatu adeſſe jubet compoſitum. — A verſu 16—26. ſequitur brevis ſed ipſa hac brevitate abſolutiſſima exquiſitiſſimaque inſignis, qua Julia enitebat, formae deſcriptio, in cujus ornatu quilibet facile ſummi poetae ingenium agnoſcet. — V. 26—36. iterum Hymenaeum ad virginem in domum novi conjugis evocandam et deſponſorum animos arctiſſimo amoris vinculo conjugandos ab Helicone citat. — V. 36—46. ſolemni invocationi Hymenaei, ut eo libentius dux ille Veneris his celebrandis nuptiis dexter adeſſe velit et propitius, accinere jubet indelibatas virgines. — Locus ſequens a V. 46—76. verſatur in decantanda Hymenaei laude, ejusque extollendo numine, quod ſub omnium nuptiarum auſpicio pie devenerandum ſit. — A verſu 76 ſqq. ſigillatim enarrantur ritus nuptiales, quibus ſolemni pompa ad novi mariti aedes virgo deduci, ibique excipi ſolebat. Fingit igitur animo

Cultor, Uraniae genus,

Qui

mo poeta, ſe e longinquo propius jam accedentem pompam nuptialem facesque coruſco ſplendore emicantes oculorum acie aſſequi; hinc primum clauſtra januae pandi jubet, mox ſponſam, virginalis pudoris prae ſe ferendi cauſa, moras nectentem, hortatur, ut procedat et flere deſinat, praecipue cum tam egregia formae pulchritudine floreſcat, et conſpicua ſit; addita fide [V. 100—115] ſumma amoris conſtantia maritum ſemper inhaeſurum eſſe ſolius ejus amplexibus. — V. 121—126. puerorum chorus ad januam ſponſi venientem ſponſam excepturus jubetur faces extollere et hymenaeum in modum concinere. 126—128. cantus laſciv[...]um carminum Feſcenninorum mox inſtituendus indicitur. 128—141. concubinus a furtiva ſponſi conſuetudine excluditur. 141—151. ipſe ſponſus, ut in poſterum a molli puero abſtineat, rogatur; at ſponſa [v. 151 ſqq.] ut votis mariti tam nobilitate quam divitiarum copia praepollentis morigeretur et ſatisfaciat, monetur — V. 166 ſqq. ipſe ſponſae adventus ad ſponſi januam poetae nunc obverſatur animo. Iubetur igitur nova nupta intrare domum, et ferventiſſimum mariti amorem coram cognoſcere. [v. 171 ſqq.] mox e manu ductoris dimiſſa [v. 181 ſeqq.] a ſpectatae fidei feminis collocatur in lecto [v. 186.] ad quem vocatur maritus [v. 191 ſeqq.] qui ſine mora adeſt [v. 201.] hic bonos conjuges ludere ſinit poeta pro lubitu, et voto, ut progn[a]to puello, vivis coloribus expreſſam patris imaginem et matris pudicitiam ore referente, felices parentes fiant, carmen nuptiale finit. — — *Aulus Manlius Torquatus*, in cujus nuptias compoſuit hoc carmen Catullus, idem eſſe videtur, cujus ſingularem in ſe amorem et amicitiam magnifice extollit infra in Elegia mellitiſſima, ejus nomini inſcripta, LXVIII. Nobiliſſima autem eo tempore fuit gens Manliorum, ex quibus *Titus Manlius* primus dictus eſt Torquatus teſte Cicerone Offic. III. 31. vir conſularis vocatur *Aulus Manlius Torquatus* apud Plin. Nat. Hiſtor. VII. 53. Tom. I. p. 409. edit. Harduin. At Iuliam non niſi ex eo, quod v. 87. *Aurunculeja* vocatur, e gente Cottarum, quorum cognomen *Aurunculejus* fuit [vid

M Liv.

Qui rapis teneram ad virum

Virgi-

Liv. in Suppl. Freinshem. lib. CIV. c. 57. Caeſar de B. G. II. 11.] ortam eſſe, colligere poſſumus — — Vetus hujus carminis inſcriptio, *Epithalamium*, quam editiones antiquiſſimae prae ſe ferunt, ſaepius ab interpretibus impugnata et repudiata fuit. Iam Muretus ad h. c. ſcribit: *Eſt hoc carmen quidem nuptiale, neque tamen proprie epithalamium, nam epithalamia canebantur a virginibus, cum jam nova nupta in lecto viri collocata eſſet.* cet. Sed Muretus, et qui ejus veſtigiis inſiſtunt, vocis proprietatem urgentes notionem Epithalamii nimis arctis circumſcribunt finibus. Quodſi enim multa alia carmina communi paſſim aſſenſu ad genus quoddam carminum referri ſolent, quorum propriae indoli et naturae vel primae origini minime reſpondent, non video, cur non eodem jure latiori ſignificatione omne carmen vocari poſſit *Epithalamium*, quod, ad quaſcunque celebrandas nuptias, res et ritus nuptiales tractat, vel pompam nuptialem deſcribit, ſive illud a virginum puerorumque choro ad januam ſponſi ſub adventum ſponſae decantatum fuerit, [ut carmen ſequens LXII.] ſive illo ad vota ſponſis canenda ipſe poeta [ut Noſter hoc carmine] chorum evocarit, et quaſi chori praecentor verbis praeiverit. vide quae erudite in hanc rem diſputat Cl. *Wernsdorf* ad Poet. Min. in Praefat. ad Epithall. *Auſpicii* et *Aellae* et *Laurentii* et *Mariae*, ubi *de veterum epithalamiorum auctoribus et diverſa ratione* accurate expoſuit. Tom. IV. p. 462—475. Interim nolumus pugnare cum iis, qui carmen noſtrum *Hymenaei* potius nomine inſigniendum eſſe contendunt: de *Epithalamio Pelei et Thetidos* vid. nos in argumento. — De variis ritibus in nuptiis veterum obſervatis, quos poeta in hoc carmine tangit, multi multa ſcripſere, quorum ſi quis ſibi contrahere appetat notitiam, adeat *Alberti Fabricii Bibliograph.* Cap. XX. §. V. 898.—99 edit. Schaffsh. adde *Montfaucon. L'Antiquité expliquée* T. III. p. 216—24. et *Potteri Archaeolog. Graec.* lib. IV. c. 9. Tom. II. p. 232—41. — Caeterum cum hoc carmen, quod *Veneris et Gratiarum manibus ſcriptum eſſe* judicat Barth. ad Claudian. p. 789. pulcherrimis antiquitatis monumentis jure accenſendum videa-

Digitized by Google

Virginem, o Hymenaee Hymen,
Hymen o Hymenaee:

videatur, paſſim extitere, qui illi vel illuſtrando vel in vernaculam vertendo peculiarem operam addicerent. Noviſſima ejus *verſio metrica* auctorem habet mature his terris ereptum *Roſenfeldum*, quam in defuncti memoriam publici juris fecit ejus amicus *Gurlittus*, (*Lipſ. apud Schwickert. 1785.*) cujus amicitiae, qua vix ferendam hujus verſionis ſtribliginem in adſperſis notulis excuſare ſtuduit, facile concedimus, longeque ab hac impietate abſumus, ut *boni Roſenfeldi* manes vellicare audeamus. Melioris frugis ſunt quae Doctiſſ. *Gurlitt* in praefatione et notis ad hanc verſionem attexere ſuſtinuit. — Denique vix dubium eſt, quin Catullus in hoc carmine ſcribendo exemplum quoddam Graecum, fortaſſe Sapphonem, cujus odas quasdam *ephithalamii* inſcriptionem habuiſſe teſtatur Dionyſ. Halicarn. ἐν τέχνῃ ς. 4. περὶ μεθοδȣ ἐπιθαλαμιων, ante oculos habuerit. De metro obſerva pro dactylo nonnunquam trochaeum et in verſu quarto pro trochaeo in prima ſede ſpondaeum poſitum eſſe. Eodem autem verſus genere, quo cujuslibet ſtrophae tres verſus primi in ephithalamio noſtro conſtant, praecinit quoque epithalamium Jaſonis et Creuſae nuptiis chorus e mulieribus Corinthiis apud Senec. Med. v. 75. ſqq.

V. 1—6.) *Uraniae genus.* hinc *Muſa genitus* vocatur Hymenaeus apud Claudian. XXXI. Epithal. Pallad. et Celer. v. 31. ubi cf *Geſner.* alii, ut Proclus in Chreſtomathia apud Photium p. 425. Hymenaei matrem faciunt Terpſichorem. Quantumvis enim in veterum mythis Muſarum celebretur caſtitas, et ipſe Cupido Muſas a ſe vulnerari poſſe neget apud Lucian. Dialog Deor. XIX, 2. vix ulla tamen in numero novenario reperitur, ex qua non aliquis furtivo concubitu ſuſceptus dicatur. vid. *Hemſterhuſ.* ad Lucian. l. c. Facile autem ex fabuloſa Hymenaei origine apparet, cur ſedes illi fere propria in monte Helicone aſſignata fuerit. *genus* pro *ſtirpe* vel *filio* dicitur paſſim, Senec. Med. v. 845. Virgil. Aenied. XII. v. 198. vid. *Burmannus* ad Ovid. Metam. II. 743. Sic γένος apud Graecos. vid.

Cinge tempora floribus
Suaveolentis amaraci.
Flammeum cape: laetus huc
Huc veni, niveo gerens
Luteum pede ſoccum:

Ex

vid. *Erneſti* ad Callimach. H. in Apoll. v. 74. de veterum inconſtantia in variis, qui perhibentur, Hymenaei parentibus vid. *de la Cerda* ad Virg. Aen. IV. v. 99.

V. 3.) *qui rapis* cet. virgines enim ad maritum deducendae e gremio matris vel cognatorum ſe rapi ſimulabant, [cf. v. 56—59.] non quidem, ut Feſtus putat, quod raptus virginum feliciter ceſſerit Romulo, ſed potius, opinor, pudoris, qui decet virgines, declarandi cauſa. Hinc apud Claud. XXXI. Epithal. Pall. et Celer. v. 124.

Aggreditur Cytherea nurum, flentemque pudico
Detraxit matris gremio. — *o Hymenaee Hym. H. o Hy.* fuit haec ſolemnis fere in nuptiis decantata formula. vid. Ariſtoph. Avv. v. 1740. et quae in hanc rem ibi notat Doctiſſimus hujus fabulae Interpres *Beckius.*

V. 6—11.) *Cinge tempora flor.* Sic Bion. Idyll. I. v. 88. Hymenaeo, qui eodem fere, quo novae nuptae, apud poetas ornatu induci ſolet, ςέφος γαμήλιον tribuit. Cingebantur autem novae nuptae corollis floreis, vid. *Paſchal.* de Coron. II. c. 16. et ſingularis, qui *de coronis nuptialibus* exſtat, libellus *Maderi* qui prodiit Helmſtadii 1688. *ſuav. amarac.* amaracus ſuaveolens [ἡδύπνους] eſt Majorana noſtra ſive Sampſuchum *in Cypro* teſte Plinio XXI, 22, ſ. 93. *laudatiſſimum* et *odoratiſſimum.* Suaviter ſuaveolentem amaracum deſcribit Lotich. Carm I, 19, 25. ſeqq. edit. Kretzſchm. p. 403. — *Flammeum* fuit genus velaminis lutei vel crocei et flammei coloris, quo die nuptiarum pudoris cauſa cooperiri ſolebant virgines. Ovid. Heroid. XXI. v 162. ubi cultum Hymenaei deſcribit, *flammeum,* quo ille utitur, vocat *pallam croco ſplendidam.* cf. *Interpretes* ad Petron. c. 26. p. 121. *Burmann.* edit. ſec. et

Demp-

Digitized by Google

Excituſque hilari die,
Nuptialia concinens
Voce carmina tinnula,
Pelle humum pedibus, manu
Pineam quate taedam.

V. 15. *ſpineam quate taedam* ex emendatione Parthenii in edit. Venet. Muret. et aliis. Eodem modó num *ſpinea an pinea taeda* in nuptiis rectius dicatur, fluctuant interpretes in loco Ovid. Faſt. II. v. 558 Apud Plinium quidem Nat. Hiſt. XVI 18. *ſpina nuptiarum facibus auſpicatiſſima* dicitur, et apud *Feſtum* (ſ. v. *patrimus*) unus ex patrimis *facem praefert ex ſpina alba*; ſed cum lectio *pinea* conſtanter ſervetur in omnibus MSSC. Statii, Voſſii, Vulpii et editionibus potioribus, *taeda pinea* autem recte locum habeat in nuptiis, omnino haec praeferenda videtur. —

Dempſter. ad Claudian. Rapt. Proſerp. II. 325. p. 595 edit. Burmann. Sec. — *luteum ſoccum. ſoccus* calceamenti genus graecum, cujus uſus, mulieribus praecipue adamatus, apud viros plerumque ad venuſtatem et ambitioſe quaeſitam elegantiam ſpectabat Sic Hercules delicias ac libidines faciens apud Omphalen *ſocco luteo* indutus placere ſtudet dominae. Senec. Hippolyt. v. 322. Ex multis aliis autem locis conſtat, a beatioribus ac mollioribus ingentem ſaepe in pretioſo ſoccorum uſu ſumtum factum eſſe. Plaut. Bacchid. II. 3. 98. Plin. Hiſt. Nat. XXXVII, 2 6. Sueton. Caligul. 52 et ibi *Torrent.* Copioſe de omni ſoccorum uſu egit *Balduin de calc. Antiq.* cap. XVI. Color *luteus* h. e. flavus. erat feſti ornatus et laetitiae index, quo inprimis delectati ſunt amantes. vid. *Cerda* ad Virg. Eclog. II. v. 50. et *Brouckhuſ.* ad Tibull. I. 7. 46.

11—16.) *nuptial. concin. carmin.* νυμφιδίȣς ᾠδὰς, ut vocat Ariſtoph. Avv. 1727. *voce tinnula* clariſona. Hinc Hymenaeus apud Callimach. vocatur εὐηχὴς Hymn. in Del. v. 296. ubi cf. *Spanhem.* — *pelle humum pedib.* ornate pro vulgari *ſalta;* ſimili ornatu Horat de ſaltantibus Gratiis Od. I. 4. 10. *Alterno terram quatiunt pede* — innuitur autem

Namque Julia Manlio,
Qualis Idalium colens
Venit ad Phrygium Venus
Iudicem, bona cum bona
Nubit alite virgo:

Flori-

V. 16. *Iunia* in MSC. Statii. *Mallio* Gryph. V. 20. *Nubet* in MSC. Stat.

tem ſaltatio, quae in pompa nuptiali inſtitui ſolebat. Homerus in pompae nuptialis deſcriptione, Iliad. XVIII. 494. πολὺς δ' ὑμέναιος ὀρώρει, κῶροι δ' ὀρχηστῆρες ἐδίνεον — cf. Heſiod. Scut. Hercul. v. 277. *manu pineam quate taedam.* de praelatis in pompa nuptiali facibus res eſt notiſſima et in omnibus antiquitatum compendiis occupata. Ex pinu autem praecipue faces nuptiales factas fuiſſe docet *Dempſterus* ad locum Senec. Med. v. 37. ubi fax nuptialis *pronuba pinus* dicitur.

V. 16—21.) Splendidiſſima Iuliae cum divina Veneris forma, qua olim ad Paridem, formae judicium ſubitura, venit, comparatio. Comparantur quidem et alias pulchrae puellae cum Venere, vid. *Schrader.* ad Muſaeum p. 152. ſed neutiquam cum inſigni illa Veneris imagine, qua ad pulchritudinis palmam Minervae et Junoni praeripiendam quibuslibet lenociniis compoſita fuit. Imaginem Veneris, una cum Junone et Minerva coram judice Paride ſe ſiſtentis ex duobus veteribus lapidibus expreſſum dedit *Lippert* Dactyliothec. Mill. I. 291—292. Cum Thetide, qualis illa ſe obtulit Peleo, Deliam ſuam comparat Tibull. I. 5. 46. — *Idalium* vid. ſupra ad Carm. XVI.

V. 19.) *bona cum bona,* ſuavis παλλιλογία, ut apud Ovid. Triſt. IV, 2, 15. *Plebs pia cumque pia* — *bona alite* fauſtis ominibus.

V. 21—26.

Digitized by Google

Floridis velut enitens
Myrtus Aſia ramulis,
Quos Hamadryades Deae
Ludicrum ſibi roſcido
Nutriunt humore.
Quare age, huc aditum ferens
Perge linquere Theſpiae

 Rupis

V. 22. *Myrtus agia* Venet. et ſic e Plin. Hiſt. Nat. XV, 29. legendum quoque cenſet *Ramirez de Prado ad Luitprandi* Chronicon an. DCXXIII. *bagia* eſt in margine edit. Gryph. V. 25. *roſido — Nutriant in humore* contra metri rationes in Ald. Venet. Gryph. ſemper enim producitur antepenultima in *humore*. Statius e MSC. profert *in honore*, et margini edit. Gryph. adſcriptum eſt *in odore*, quae quidem lectiones haud dubie profectae ſunt ab auctoribus, qui ſpondaeum pro dactylo poſitum ferre non poſſent.

V. 21—16.) *Myrtus Aſia* h. e. ad *Aſiam paludem*. Eſt enim jam *Aſia* anguſtus tractus paluſter Lydiae ad Cayſtrum, non longe a Tmolo, vel ex Homero ſatis notus Iliad. II. 461. vid. Voſſ. ad h. l. et *Heyne* ad Virg. Georg. I. 383. de univerſa terra Aſiatica non cogitandum eſſe ſponte apparet. Paſſim autem a poetis tenerae puellae *myrto* comparari ſolent. vid. Horat. Od. I. 25. 18. ubi alia loca excitavit *Jani*. cf. infr. LXIV. 89. — *ludicrum* [ἄθυρμα, παίγνιον] ut haberent quo ſe oblectarent. Serv. ad Virg. Eclog. X, 62. Caeterum ad h. l. conferatur Doctiſſimus mihique Amiciſſimus *Mitſcherlich*, ad Hymnum in Cererem p. 116. ubi pulchre loci noſtri interpretationem ducit ex Ariſtophan. Avv. v. 1099.

Ἠρινά τέ βοσκόμεθα παρθένια
Λευκότροφα μύρτα χαρί, —
Τῶν τε κηπεύματα.

V. 26—31.) *huc aditum ferens.* — *aditum ferre* dictum eſt ut *pedem ferre.* — *perge linquere* h. e. linque ſine mora.

Digitized by Google

Rupis Aonios ſpecus,
Lympha quos ſuper inrigat
Frigerans Aganippe:
  Ac domum dominam voca,
Conjugis cupidam novi,
Mentem amore revinciens,
Ut tenax hedera huc et huc
Arborem implicat errans.

Vos

V. 29. in aliis *Nympha*, infinitis autem in locis voces *Nympha* et *Lympha* a librariis pro lubitu commutatae ſunt. vid. quos laudat *Drackenborch.* ad Sil. Italic. XI. 20. V. 31. *Ad domum* in quibusdam. Saepiſſime quidem voculae *ad* et *ac* confuſae ſunt a librariorum negligentia, quod multis exemplis Livianis docet *Drackenborch.* ad Liv. T. III. p. 420. ſed nunc *ac domum* haud dubie genuina eſt lectio. V. 34. *hac* et *hac* in editt vett. Venet. Gryph. Muret. at in omnibus MSSC. Statii *huc* et *huc.*

mora. Eleganter enim τὸ *pergere* inſervire ſolet periphraſi, cum ſermo eſt de rebus, quae confeſtim et nulla interpoſita mora fieri debent — *Theſp. rup. Aon. ſpec.* h. e. Heliconem, qui a *Theſpiis* urbe Boeotiae, molliter aſſurgere incipit. vid Voſſ. unde Muſae dictae ſunt *Theſpiades* — *Lympha quos ſup.* cet. h. e. quos deſuper rorante aqua frigida humectat fons Aganippe.

V. 31—36.) *Ac domum dominam voca.* ſuaviter jam nova nupta vocatur *domina*, quo quidem blando nomine tam puellae in re amatoria, quam uxores et matronae gaudebant. Hinc Epictet. Enchirid. cap. XL. p. 159. edit. Heyn. αἱ γυναῖκες εὐθὺς ἀπὸ τεσσαρεσκαίδεκα ἐτῶν, ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν κυρίαι καλοῦνται. cf. *Spanhem.* de uſu et Praeſt. Num. Diſſert. XII. p. 487. *Cerda* ad Virgil. Aeneid. VI. v. 397. et *Rittershuſ.* ad Oppian. Cyneg. I. v. 4 — *mentem amore revinc.* cet. h. e. animum ejus

cum

Vos item ſimul integrae
Virgines, quibus advenit
Par dies, agite in modum
Dicite: O Hymenaee Hymen,
Hymen o Hymenaee:
Ut lubentius, audiens
Se citarier ad ſuum
Munus, huc aditum ferat
Dux bonae Veneris, boni
Conjugator amoris.

V. 36. *vos iterum* in edit. Venet. *vosque, item* in MSSC. Statii.

cum mariti animo ita connectens mutuo amore et vinciens, ut, quo tenaci amplexu hedera implicari ſolet arbori, eodem illa marito implicetur et cum eo coaleſcat. *revinciens*, eleganter *vinciendi* notio transfertur ad amorem, *Brouckhuſ.* ad Tibull. I, 36, 20. *tenax hedera* tenaciter adhaerens nec facile ſe divelli patiens. *errans* h. e. *ſerpens multiplici lapſu et erratico*, ut loquitur Cicero Cat. Major. cap. 15. [κισσὸς πολυπλανής]. Suaviſſima autem hac comparatione uſus eſt quoque Horatius Od. I. 36. 20. *nec Damalis novo Divelletur adultero, Laſcivis hederis ambitioſior.* cf. eundem Epod. XV. v. 5. 6.

V. 36—41.) *integrae* caſtae et intactae, cf. ſupra ad Carm. XXXIV. v. 2. — *in modum dicite* ad numeros et rhythmum canite, choro cum rhythmo et ad leges muſicas accinite, idem mox v. 123. dicitur *in modum concinere.* — *dicere*, ut Graecorum λέγειν pro *canere*, tritum et pervulgatum eſt, collegit tamen exempla *Brouckhuſ.* ad Tibull. II. 5. 11.

V. 43. ſeqq.) *munus*, munus Hymenaei verſatur in confirmandis

Quis Deus magis ah magis
Eſt petendus amantibus?
Quem colent homines magis
Coelitum? O Hymenaee Hymen,
Hymen o Hymenaee.
Te ſuis tremulus parens
Invocat: tibi virgines
Zonula ſoluunt ſinus:

Te

V. 46. *magis amatis* in edit. Venet. et omnibus MSSC. Statii, unde ille legendum cenſet *magis a macris* admodum jejune! — *magis optimis* Gryph. Muret. *magis ac magis* Voſſius. Fons depravatae lectionis haud dubie latet in veteri ſcribendi ratione *a* ſine aſpiratione pro *ab*, quod ſaepe reperitur in veteribus codicibus, vid. *Brouckhuſ.* ad Propert. I. 16. 13. Non ſine probabilitate autem ſcriptum videtur *magis a magis* praecipue cum Scalig. in optimo libro *magis a macis* ſe inveniſſe teſtetur, et littera *c* cum *g*, ut v. 68. *juncier*, pro *jungier* paſſim in libris MSS permutetur, ita, ut noſtra lectio, elegans ſane et commoda, ex hac ratione defendi poſſe videatur.

mandis nuptiis honeſtis et legitimis; hinc vocatur *dux bonae Veneris* h. e honeſtae et *Conjugator boni amoris* h. e. legitimi.

V. 46.) *magis ah magis.* *ah* jam eſt particula cum admiratione rem augentis.

V. 51—56.) *Te ſuis trem. par. inv. ſuis* in gratiam filiarum ſuarum, ut illas fauſtis nuptiis bees. Expreſſit hoc laudatiſſimus inter Noſtrates poeta *Ramlerus* in Carm. Lyr. XXVII. ad Hymenaeum:

Dir fleht der ſorgenvolle Greis,
O Stifter der Geſchlechter! cet. —

tibi exquiſite pro *tuis auſpiciis.* — *virgines zonula ſolvunt ſinus*, ſe tradunt marito et copiam ſui illi faciunt: *zonam virginum* ipſe maritus proprie ſolvere ſolebat. *de zona et zonae ſolutione* vid. quos

lau-

Te timens cupida novus
Captat aure maritus.
Tu fero juveni in manus
Floridam ipſe puellulam
Matris e gremio ſuae
Dedis, o Hymenaee Hymen,
Hymen o Hymenaee.

Nil

V. 54—55. *Te timent, cupida novos Captat aure maritos* Muret. *Te te Hymen cupida novus* cet. nulla allata ratione tacite in textum recepit Voſſius, cujus veſtigia more ſuo legit Vulp. *novos maritos* quod in omnibus MSS. reperit Statius, ſine dubio ἀρχαικῶς pro caſu recto *novus maritus* poſitum fuit. pro *timenus* alii *tumens* alii *tenens* malunt. vid. not.

laudavi ſupra ad Carm. II. v. 13. adde *Iul. Carol. Schlaegerum* in Commentatione de Diana λυσιζώνῳ — *Te timens cupida novus captat aure marit.* Senſus: tempus illud, quo ſolemni cantu nomen tuum, Hymenaee, reſonat, [*Te*] cupide expectat novus maritus et cupidis arrectisque auribus dulciſſimos hujus cantus ſonos captat et excipit. *timens* [ängſtlich und unruhig] ne quid forte mali, priusquam hic cantus audiatur, ſperatas nuptias turbet. *Cl. Gurlitt* in notis ad *Roſenfeldi* Verſ. Metric. plane contra latinae linguae indolem, vernacula fortaſſe deceptus, τὸ *timens* vertit *verehrend.* in hac enim ſignificatione nunquam in bono ſenſu apud latinos *timere* dicitur — Sed, ut fatear, multo magis mihi arridet lectio *tumens* h. e. libidine turgens, ὀργῶν, Tibull. I. 8. 36. *Dum tumet et teneros conſerit usque ſinus.* mihi certe haec lectio ex mea interpretatione multo poeta dignior et rei convenientior videtur.

V. 56—61.) *Tu fero juveni.* diſplicet juvenis *ferus Burmanno* Sec. ad Lotich. Eleg. IV. 3. 55. ſed cauſa eſt in verſione. verte: *dem raſchen und von Liebe glühenden Jüngling* et ſic *ferus ignis* de vehementiori amore apud

Nil poteſt ſine te Venus,
Fama quod bona comprobet,
Commodi capere: at poteſt,
Te volente. Quis huic Deo
Compararier auſit?

Nulla

apud Ovid. Remed. v. 265. dicitur. *Omnia feciſti, ne te ferus ureret* ignis. Eſt igitur juvenis *ferus* idem plane, qui in ſimillima animi affectione *ardens* vocatur Carm. LXII. v. 23. qui locus a v. 20. omnino cum noſtro comparandus eſt. — *Floridam* h. e. pulchram, ſuavem, et amabilem. vid. de hac voce *Brouckhuſ.* ad Tibull. I, 1. 16. — *dedis. dedere* inquit Muretus ad hunc loc. *plus quiddam eſt, quam dare. Damus etiam recepturi, dedimus* vero *ea tantum, quae volumus accipienti propria ac perpetua fieri;* et ſane *dedere ſe alicui* ita dicitur ut ſit: totum ſe alicui tradere et totum ad alicujus voluntatem ſe componere, vid. *Graevius* ad Cicer. Orat pro Cn. Plancio cap. 30 quae quidem notio vel maxime loco noſtro convenit. Simillime *dedere* dicitur infra Carm LXIV. v. 375. *Dedatur cupido jam dudum nupta marito.* Paſſim tamen *dedere* ſimpliciter pro *dare* dicitur. Tibull. I. 3, 7. ubi vid. Heyne.

V. 61—66.) *Nil poteſt ſine te Ven.* cet. ornate et eleganter pro vulgari: Nullus amor, niſi per te confirmatus, honeſtus haberi et communi aſſenſu probari poteſt, at eſt et habetur honeſtus per te et tuis auſpiciis confirmatus. *aliquid commodi capere* jam eſt bono eventu in aliqua re gaudere, bene et feliciter aliquid perficere. — Similiter de Hymenaeo Claudian. Epithal. Pall. et Celer. v. 31—34.

Hunc Muſa genitum legit Cytherea ducemque
Praefecit thalamis: nullum junxiſſe cubile
Hoc ſine, nec primas fas eſt attollere taedas.

Pulchre noſtrum expreſſit Lotich. Eleg. IV. 3. 55, 56.

Nil

Digitized by Google

Nulla quit ſine te domus
Liberos dare, nec parens
Stirpe jungier: at poteſt
Te volente. Quis huic Deo
Compararier auſit?

Quae tuis careat ſacris,
Non queat dare praeſides
Terra finibus: at queat,

Te

V. 68. *Stirpe vincier* in L. MS. et tribus antiquiſſimis editt. teſtante editor. Cantabrig. Eandem lectionem reperit quoque Scaliger, ſed idem *jungier* vel ex ea cauſa reponendum eſſe cenſet, quod fugitivus oculus librarii *iuncier* pro *jungier* in veteri codice forte exaratum legentis facillime in deſcribenda voce aberrare potuerit. Sic *junctus* et *vinctus* paſſim a librariis permixtae ſunt. vid. *Drackenborch.* ad Liv Tom. III. p. 95. pari modo in *vinxiſſe* et *junxiſſe* variant libri apud Claud Epithal. Pallad. et Celer. v. 32. ubi vid. Interpp. *Stirpe dicier* Muret. *Stirpe nitier* Stat.

Nil ſine te Venus alma poteſt,
Jovis inclita proles;
Comprobet aſſenſu quod
bona fama ſuo.

V. 66—71.) *Nulla quit ſine te dom.* h. e. nulla familia edere et ſuſcipere poteſt liberos legitimos, niſi qui ex conjugio legitime contracto et Hymenaei ſacris initiato prognati ſint — *parens ſtirpe jungier* parentis nomen legitima ſtirpe propagari.

V. 72 cet.) *Non queat dare praeſid terra fin* aditus enim ad ſummos in republica honores non patebat apud Romanos hominibus ſpuriis. per *praeſides* autem intelliguntur omnes, qui adminiſtrandae et tuendae reipublicae quocunque modo vel munere praeſunt et invigilant. cf. Scalig. et Voſſ.

V. 76.)

Digitized by Google

Te volente. Quis huic Deo
Compararier auſit?

Clauſtra pandite januae,
Virgo adeſt. Viden', ut faces
Splendidas quatiunt comas?
Sed moraris, abit dies;
Prodeas, nova nupta.

Tardat ingenuus pudor,
Quae tamen magis audiens

Flet,

V. 81—82. *Tardet ingenuus pudor Quem tamen magis audiens Flet* in omnibus MSS. Statii et vetuſtiſſimis, quas editor Cantabrigienſis inſpexit editt. *tardet* Scalig. et alii antique dictum eſſe putant pro *tardat*, ut *denſet* pro *denſat* et alia ſimilia. *quem* referunt ad *audiens* et *audire pudorem* explicant *pudori obtemperare* vel, *parere*; at *magis* pro *nimis* ſumunt; quod quam durum ſit, quilibet facile ſentiet. Si omnino *quem* legendum ſit, malim

V. 76.) *Viden' ut.* vide de hac formula, qua repente animus ad rei cujusdam contemplationem avocatur, *Burmann.* et *Heinſ.* ad Valer. Flacc. V. v. 595. et *Brouckhuſ.* ad Tibull. II. 1. 25. ſic Graeci ὁρᾷς — *ut faces ſplendid. quat. com.* ſublimius pro: ſcintillant. Paulo audacius enim rutilantes flammae radii a ſublimioris ſpiritus poetis comparari ſolent *crinibus.* Loca quaedam collegit Vulp. Sic *crines* tribuuntur aſtris. vid. quos laudat *Dorville* ad Charit. p 656. edit. Lipſ. *Sic ſol ignicomus* apud Auſon. Epiſt. VII. 8. Caeterum cum Noſtro compara Heſiod. Scut. Hercul. v. 275. — *prodeas* verbum pompae muliebris. cf. *Brouckhuſ.* ad Tibull. I. 10. 70.

V. 81—86.) *Tardat ingenuus pudor* cet. ſenſus: tardat quidem ingenuus et virginalis

Flet, quod ire neceſſe ſit.
Sed moraris, abit dies;
Prodeas, nova nupta.

Flere deſine. Non tibi,
Aurunculeja, periculum eſt,
Ne qua femina pulchrior
Clarum ab Oceano diem
Viderit venientem.

Talis

certe duritiem hujus verſus ita fere mollire: *quem tamen* [pudorem] *magis* jam quam aliorum adhortationem *audiens flet*, *quod* cet. Equidem in textu pro *tardet* dedi vulgarius *tardat* et ſic eſt apud Ald. et in edit. Gryph. pro *quem* ex edit. Gryph. Voſſ. Graev. Vulp. recepi *quae*, ut olim jam ita reſcribendum eſſe viſum eſt Scaligero, qui inde errorem fluxiſſe putat, quod Gallicanum fortaſſe exemplum *que* ſine diphthongo pro *quae* ſcriptum obtulerit. cf. not. V. 87. in MSC. Statii *Arunculeja*, unde forte legendum putat *Arunculea*. *Herculeja* in edit. Ald. Venet. Gryph. Muret.

nalis pudor, quem lubenter illi concedimus; eadem tamen nunc audiens, quod ire neceſſe ſit, multo magis flet et tardius procedit. — Meliorem rationem ex verbis paulo impeditioribus bonum et commodum ſenſum eliciendi equidem reperire non potui. Senſus autem, qui ex mea interpretatione et recepta lectione exit vel propterea commodus et rei conveniens videri poteſt, quod, quo magis ſaepe homines in re triſti a lacrymis ſibi temperare jubentur, eo magis in eas erumpere et dolori indulgere ſolent. Quod vel maxime de pudore virginali valet. vid. Var. Lect.

V. 86—91.) *Flere deſine* cet. a fletu jam ideo Aurunculejam abſtinere jubet, quod formae venuſtati, qua ab nulla omnino ſuperetur femina, vel maxime fidere et hinc feliciſ-

ſimum

Talis in vario ſolet
Divitis domini hortulo
Stare flos hyacinthinus.
Sed moraris, abit dies:
Prodeas, nova nupta.

Prodeas, nova nupta, ſis:
(Jam videtur) et audias

Noſtra

V. 96. *Prodeas nova nupta ſi Jam videtur* in omnibus MSSC. et editionibus antiquiſſimis, quae quidem lectio facilitate ſua ita ſe commendat, ut jure mireris ejus integritatem in diſceptationem vocatam fuiſſe a Scaligero. Emendavit autem Scaliger hunc locum ita, ut in textu et pleriſque poſt Scaligerum editionibus nunc legitur, quo nihil elegantius a poeta in toto hoc poematio ſcribi potuiſſe pronunciat. *Elegantiſſimus poeta*, ait ille, *μιμητικῶς imitatur feſtinationem votorum in vulgo. Nam cum vulgus optat aliquid, tametſi id non evenit, tamen quaſi evenerit, ſibi ipſum perſuadere conatur.* Eleganter omnino ſic ſcribere poetam et rem ad ſenſus vocare potuiſſe quis neget? Sed cum nullum plane in libr. MSSC. et editt vett. latentis in hoc loco vitii appareat veſtigium, quis vere Catullum ita ſcripſiſſe praeſtet? Quodſi enim verba *ſi jam videtur* frigent, friget quoque, quam ſubſtituit Scaliger, particula *ſis*, quae eandem ſignificationem habet. Elegantius certe, ut mihi quidem videtur, conjici poterat … ſignificatio-cisſimum augurari poſſit conjugium. *Clarum ab Oceano diem vid. ven.* ornatiſſime pro ſimplici: *extiterit.*

V. 91—96.) *Talis in vario ſol.* cf. omnino Carm. LXII. 39. ſqq. *horto vario* h. e. floribus verſicoloribus diſtincto. *ſtare* h. e. florere. Sic ſaepe res *ſtare* dicuntur, quae in ſummo flore ſunt.

96—101.) vid. Var. Lect. v. 99. *faces aureas comas quat.* cf. ad v. 78. Sic χρύσεαι ἔθειραι ἄστρων, de coruſcante ſiderum ſplendore in Orph. Fragm VI. v. 22. p. 366. edit. Gesner. χρύσεον φάος ἐρατᾶς Ἀφρογενείας vocatur Heſperus apud Bion. Idyll. VIII, v. 1.

V. 101-106.

Noſtra verba. (Viden'? faces
Aureas quatiunt comas.)
Prodeas, nova nupta.

Non tuus levis in mala
Deditus vir adultera,
Probra turpia perſequens,
A tuis teneris volet
Secubare papillis:

Lenta qui velut aſſitas
Vitis implicat arbores,

Im-

nem habet. — Equidem ex lege, quam mihi in interpretandis veteribus ſcripſi, ab iis lectionibus, in quas omnes libri MSSC. et editt. vett. amice conſpirant, ſi ullo modo ſenſus ex iis erui poteſt idoneus, non facile diſcedendum puto. — Voſſius haud dubie exemplo Scaligeri inductus, pro *ſi* repoſuit *ſt*, ut ſit nota ſilentii, ſed valde cum Vulpio vereor, ut haec particula ſine vocalis adjumento ſyllabam explere poſſit. V. 98. *viden' ut faces* vitioſe in Gryph et quibusdam aliis invito metro. *vide ut faces* rectius vult Statius. V. 105. *papillulis* Venet. contra metrum.

V. 101—106.) *in mala adultera* h. e. laſciva et proterva: ut contra ſupra v. 19. *bona virgo* honeſta et pudica. *deditus in aliqua* Lucretiana locutio, vid. *Giſan.* in Indic. Lucret. — *probra turpia* turpem amorem. *a tuis papillis* exquiſite pro *a te.*

V. 106) *Lenta qui velut aſſ.* Nobiliſſima a vite arbori implicita ad adumbrandum conjugalis amoris vinculum arctiſſimum translata comparatio, qua certatim uſi ſunt ſequioris aetatis poetae. Sic Lotich. Eleg. IV, 3, 147.

Ergo velut patula vitis ſe tollit in ulmo,
Vitis et impoſitum ſuſtinet ulmus onus,
Sic pius uxori vir adhaereat —

Implicabitur in tuum
Complexum. Sed abit dies;
Prodeas, nova nupta.

* * *

* * *

* * *

O cubile, quot [o nimis
Candido pede lecti]

Quae

V. 110. * * * Hic tres verſiculi ab omnibus MSSC. et omnibus editionibus antiquioribus ſine ulla exceptione (ut Scaliger affirmat) abſunt, et hi duo, quos ad edit. Bipont. excudi curavimus, varie et corrupte leguntur. — Piget fere adſcribere, quot modis lacunam hujus ſtrophae explere ſtuduerit virorum doctorum ſagacitas. Apud Aldum integra ſtropha legitur ſic: *O cubile quot omine Candido lacteo pede Quae tibi veniunt bona, Gaudeas ſed abit dies, Prodeas nova nupta.* In edit. Gryph. hoc modo: *O cubile quod homine Candido pede lectulis Quae tibi veniunt bona, Gaudeas, ſed abit dies, Prodeas nova nupta.* In edit. Muret. ita: *O cubile quot omina Candido pede lectulis, Quae tibi veniunt bona? Gaudeas, ſed abit dies. Prodeas nova nupta.* Scaliger duos verſiculos, ut in libris MSS. leguntur, ad ſenſum inde extorquendum jungit et digerit cum ſequenti ſtropha ita: *O cubile [o nimis Candido pede lecti] Quae tuo ve-*

lenta elegans epitheton, flexibilem vitis tenacitatem notans, qua arborem, cui annexa eſt, complectitur. Adjungebantur autem vites praecipue *ulmis*. Columella de Re Ruſtic. XI, 2, 79. *Ulmi quoque recte vitibus maritantur*, atque haec ipſa vitis cum ulmo conjunctio vocabatur *conjugium*, *ulmus* mas, *vitis* femina. vid. inprimis *Cerda* ad Virgil. Georg. I. 2. et confer. Carm. LXII, v. 54. — *aſſitas* h. e. juxta ſatas, nam recte et ſaepe *ſeri* dicuntur arbores. Multa exempla collegit *Heinſ.* et *Drackenborch.* ad Sil. Ital. X. v. 533.

*** v. 111) vid. Var. Lect.

V. 116-121.)

Digitized by Google

Quae tuo veniunt hero,
Quanta gaudia, quae vaga
Nocte, quae media die
Gaudeat. Sed abit dies;
Prodeas, nova nupta.

Tollite, o pueri, faces:
Flammeum video venire.
Ite, concinite in modum:

niunt hero, *Quanta gaudia*. Voſſius omiſſis tribus verſiculis prioribus et aſteriſco notatis legit: *O cubile quot omnibus Candido pede lecti*. Heinſius in notis ad Catullum tentat: *O cubile quot omina*, alii aliter. Ego vero ad hunc locum tam interpretandum quam emendandum ne verbulum quidem addo. Cui volupe eſt in ejusmodi locis exercere ingenium, per me licet quemlibet ſenſum ex hoc corrupto loco extundat, aut mutila et deperdita membra vel pede ligneo vel naſo cereo reſarciat. Mihi quidem antiquitatis monumentum mutilum vel temporis injuria detruncatum multo magis placet, quam additamentis a manu recentiori interpolatum et expolitum nitidiſſimis V. 119 *Gaudeas* in quibusdam. V. 122. *videor venire* dedit Scaliger et ex graeca loquendi ratione δοκῶ ἐλθεῖν explicat. nonnulli legunt *videor videre*, ſed noſtra lectio *video venire* eſt in omnibus MSSC. *teſte* Statio. *Nec* in quibusdam. *ne* Voſſ. Vulp.

V. 116—121.) *Gaudia* ſexcenties in Veneris uſu. *vaga nocte-vaga* poetae appellant, quaecunque motu perpetuo feruntur. vid. *Brouckhuſ.* ad Tibull. I. 3. 39. *Nocti* autem a poetis non minus ac *Soli* equi et currus tribuuntur. vid. *Heyne* Excurſ. ad Virgil. Aeneid. II. v. 8. Tom. II. p. 236. — *media die* h. e. interdiu. *medius* ſaepe apud poetas eſt epitheton ornans, et latiori ſignificatione accipiendum eſt.

V. 121.) *Tollite* h. e. in altum tollite, extollite, ut ſaepe. *flammeum.* vid. ad v. 8.

Io Hymen Hymenaee io,
Io Hymen Hymenaee.

Neu diu taceat procax
Feſcennina locutio;
Neu nuces pueris neget
Deſertum domini audiens
Concubinus amorem.

Da

V. 127. *Feſcennina jocatio* citra neceſſitatem conjectat Heinſius in not. ad Catull. V. 129. *Deſertum Deum audiens* vel *deſertum dominum audiens* ex MSS. affert Statius, qui corrigit: *defectam dominam audiens Concubinus*; in verſu ſequenti pro *amorem* alii legunt *amores*. at Voſſius vult *amore*; nec dubitamus, quin recte aliquis *deſertus amore* ut *deſertus amicis* dici poſſit, ſed ſic dure ſupplendum eſt *ſe*; magis placet conjectura editoris Cantabrigienſis: *deſertos domino audiens Concubinus amores*, vel *deſertum domino audiens Concubinus amorem*.

V. 126—31.) *Neu diu taceat Feſcen. loc. Feſcennini verſus*, qui in nuptiis canebantur, *dicti ita*, ut Feſtus ait, *quod ex urbe Feſcennina*, (oppido Campaniae) *allati eſſent, ſive quod faſcinum arcere putantur.* Verſabantur autem hi verſus in jaciendis dicteriis jocisque obſcenis et opprobriis petulantibus. Hinc *Feſcennina licentia* apud Horat. Epiſt. II. 1. 145. vid. Interpretes ad locum Horat. et ad Claudiani Carmina XI—XIV. *Feſcennina* inſcripta; inprimis *Menagius* in Origg. Gallicis ſ. v. *charivari* — *Neu nuces pueris neget.* Antiquus in nuptiis Romanorum nuces ſpargendi mos. Spargebantur autem nuces, nupta jam in domum et thalamum deducta, cum a novo marito (Virgil. Eclog. VIII. v. 30. *ſparge marite nuces*) tum ab ejus concubino, quo turpiter hactenus ille uſus fuerat, haud dubie ut indicarent, ſe relictis et pueris quaſi, qui ſparſas nuces colligerent, traditis jam, quibus adhuc indulſerant, ineptiis, ad ſeria et viris digna tranſituros eſſe. Hinc

nuces

Digitized by Google

Da nuces pueris, iners
Concubine. Satis diu
Luſiſti nucibus. Lubet
Iam ſervire Thalaſſio.
Concubine nuces da.

V. 136. Hic verſus tam lectione quam interpretatione miſere fluctuans et impeditus non parum exercuit interpretum ingenia. in edit. Venet. ab an. 1493. et antiquiſſimis editt. legitur: *Sordebant tibi villicae*, et ſic legunt quoque Muret. et Achill. Stat. ne γρὺ quidem de lectionis varietate addentes. Subjecta vero eſt a Mureto haec interpretatio: „*Tu*, inquit, *nuper villicarum diſſuaviari te cupientium oſcula*, *pro innata formoſis omnibus ſuperbia*, *refugiebas*, *et amore domini ferox et formae bono*: *at nunc certe iſtos animos demittes*, *cum et dominus ad nuptias animum adjecerit et tondere te juſſerit*, *quod indicio eſt*, *te ei amplius in deliciis non fore.*“ at in ceteris editionibus fere omuibus Ald. Gryph. Scalig. Voſſ. Cantabrig. Vulp. Bipont. hic verſus ita profertur: *Sordebam tibi villice Concubine*, cui Voſſius ſubjungit hanc interpretationem: „*Sordebam tibi, inquit, o concubine villice, meque indignum tuis judicabas amoribus*, *elatus nempe et ſuperbus formae tuae praeſtantia*, *et ſimul quod villicus ſeu diſpenſator et omnia eſſes apud dominum*; *ſed concidet tibi iſte ſpiritus*, *et jam jam miſer a nova nupta traderis cinerario*, *qui cum capillitio ſimul quoque auferet iſtam arrogantiam.*“ — *Sordebant tibi villice* in *nuces relinquere* Perſius Sat. I. v. 10. dixit pro: virilia negotia capeſſere; vid. ibi *Caſaubon.* Alii alias hujus ritus cauſas afferunt, vid. Interpretes ad h. l. et fuſe de hac re diſputantem *Cerdam* ad Virgil. Eclog. VIII. v. 30. — *deſertum* [*domini* doctius pro vulgari: a domino. vid. Var. Lect.

V. 131.) *iners concubine.* eleganter jam vocatur *iners* ob cunctationem et conſilii inopiam, praecipue cum cinaedi et pathici naturalibus ex cauſis ſint inertes et ignavi. *ſervire Thalaſſio*, Hymenaei ſacris operari. *Thalaſſius* unde dictus Hymenaeus, vid. apud Liv. I. c. 9. et ibi *Stroth.*

Digitized by Google

Sordebant tibi villuli
Concubine, hodie atque heri:
Nunc tuum cinerarius
Tondet os. Miſer, ah miſer
Concubine, nuces da.

Diceris

Libr. MS. edit. Reg. et Heinſ. vet. cod. teſte edit. Cantabrig. — Mihi quidem in hoc verſu ſemper ſuſpecta fuit vox *villicae* vel *villice*; non video enim cur concubinus paulo jam adultior et cinerario mox tondendus *villicas* praecipue contemſerit, ad quas animum potius ille nunc adjeciſſe videatur; nec mihi perſuadere poſſum concubinum domini diſpenſatorem in ejus domo fuiſſe, [male enim fortaſſe huc traxeris locum Martial. II. 18. 24. ſeqq.] nec denique apparet, cur Catullus, ex cujus perſona dicta omnino videntur: *Sordebam tibi villice*, concubino ſorduerit, vel ab illo deſpectus ſit? Deſiderabam igitur vocem aliquam, quae ut magis reſponderet ſequentibus, *primam lanuginem* notaret, et ecce, variis a me fruſtra tentatis, opportune *Corradinus de Allio*, cujus editionem, neſcio quo taedio raro alias conſulere ſoleo, ex libro MSC. profert *villuli*, quae lectio, ſive vere in libr. MSC. Corradini extiterit, ſive ab ejus ingenio profecta ſit, unice vera et rei accomodatiſſima videtur. *Villulus* eſt diminutivum a *villus*, quod, eodem modo ut lanugo, ad primos et teneros in genis adoleſcentium propullulantes pilos translatum eſt. Iam vero hoſpes plane et peregrinus in Catulli carminibus ſit, qui, quantopere Noſter diminutivorum uſu delectetur, et quam multa alia diminutiva apud ſolum Catullum legantur, neſciat. Fortaſſe autem ab ignorantia librariorum, quibus ignota et inaudita eſſet vox *villuli*, notius vocabulum ſubſtitutum eſt. Non dubitavi igitur lectionem Corradini *Sordebant tibi villuli*, quam jam in editione Gottingenſi 1762. exhibitam video, in textum recipere, quae ſi ſorte aliis diſplicuerit, facile cum vulgatis, quas recenſui, permutari poterit. vid. not.

V. 136—41.) *Sordebant tibi villuli* (vid. de hac recepta lectione Var. Lect.) ſenſus eſt: Sordere tibi jam inde ab aliquo tempore, h. e. ingrata moleſtaque eſſe coepit ſuc-creſcens

Diceris male te a tuis
Unguentate glabris marite
Abſtinere: Sed abſtine.
Io Hymen Hymenaee io,
Io Hymen Hymenaee.

N 4 Sci-

V. 141. *diceres* Corradin.

creſcens tibi et genas inumbrans lanugo, ecce nunc tempus adeſt, quo cinerarius nuptae juſſu os tuum tonſurus hanc tibi moleſtiam eximet. Egregie autem haec loci noſtri explicatio confirmatur loco Martial. I. 33. v. 5. *Dum nulla teneri ſordent lanugine vultus.* -- *hodie atque heri*, h. e. nuper vel brevi inde tempore. χθὲς καὶ τήμερον, χθὲς καὶ πρώην vid. de hac proverbiali locutione *Gatacker* ad Antonin. X. 7. p. 292. *Weſſeling.* ad Diodor. Sicul. lib. II. c. 5. et ad Herodot. II. 53. p. 129. — *cinerarius* vel *ciniflo* vocabantur ſervi, qui calamiſtris in cinere calefactis herae capillum criſpabant. vid. Voſſius, qui ex Martial. XI. 78. 4. docet, concubinos non mariti, ut putabat Muretus, ſed novae nnptae juſſu tonſos fuiſſe. adde Vulp. — *miſer ah miſer* εἰρωνικῶς jam ejus vicem dolet.

V. 141.) *Diceris male* cet. Ajunt quidem homines, haud facile te impetraturum eſſe a libidine tua hoc, ut in poſterum abſtineas a mollibus et imberbibus pueris, ſed abſtine quaeſo. — *unguentate* nam die nuptiali vel maxime novum maritum decebat unguentis delibutum caput.

V. 146-51.)

Scimus haec tibi, quae licent,
Sola cognita: Sed marito
Iſta non eadem licent.
Io Hymen Hymenaee io,
Io Hymen Hymenaee.

Nupta

V. 146—48. *qua licent* Scalig. *coelibi ſoli cognita* Paſſeratius in exemplaribus Memmianis, unde, ſi vetuſti alicujus exemplaris auctoritate fulciri poſſit haec lectio, Catullum fortaſſe ſcripſiſſe putat Voſſius: *Scimus haec tibi coelibi et ſoli cognita,* quod mihi quidem multo magis diſplicet. pro *ſola* Statius quoque reſcribit *ſoli.* — Haud dubie vulgata lectio retinenda eſt, quae in omnibus ſcriptis et impreſſis apparet, et rectiſſime quoque ſervata eſt a Voſſio.

V. 146—51.) *Scimus haec tibi* cet. Senſus: probe quidem ſcimus, te iis tantum huc usque amoris indulſiſſe ineptiis, quae cadunt in juvenes, liberius ante nuptias vivendi poteſtate gaudentes, [h. e. te non niſi pueris meritoriis ad explendam libidinem adhuc uſum eſſe] iisdem tamen nunc tibi marito amplius indulgere non licet. In eandem fere ſententiam apud Terentium Simo ad Davum de filio, cui uxorem daturus eſt, Andr. I. 2. 17.

— *nam, quod ant hac fecit nihil ad me attinet.*
Dum tempus ad eam rem tulit, ſivi, ut animum expleret ſuum:
Nunc hic dies (ſc. nuptialis) *aliam vitam adfert, alios mores poſtulat.*

cognita. cognoſcere in re Venerea vid. *Daviſius ad Caeſar* B G. VI. 21. ubi eſt *feminae notitiam habere* et *Heraldus* in Animadverſ. ad Iambl. c. V. p. 154. Sic apud Graecos γινωσκειν vid. Interpret. ad Nov. Teſt. Math. I. 28. et *Gatacker* de N. T. St. cap. XI. p. 47. — *ſed marito.* hic verſus eſt hypermeter, ut paulo ante v. 142. et v. 191

et

Nupta tu quoque, quae tuus
Vir petet, cave ne neges;
Ne petitum aliunde eat.
Io Hymen Hymenaee io,
Io Hymen Hymenaee.

En tibi domus ut potens,
Et beata viri tui,
Quo tibicine ſerviat,
(Io Hymen Hymenaee io,
Io Hymen Hymenaee.)

V. 156. *domus ut patens* inepte conjecit Heinſ. in not. ad Catull. V. 157. *En beata* Heinſ. in not. ad Catull. 158. *Quae tibi ſine fine erit* Ald. haud male, puto, ad ſenſum fere hunc: quae continuo et haud interrupto uſu tam diu in poteſtate tua erit, usque dum cet. *Quae tibi ſine ſerviat* Venet. Muret. Cantabrig. quae quidem lectio, ex Pontani conjectura, perquam elegans et quam proxime ad veterem ſcripturam accedere videtur editori Cantabrig. Affirmat autem Scaliger MSC. et anti-

et 234 cujus ſyllaba abundans a prima vocali ſequentis verſiculi abſorbetur. — *eadem* pro adverbio ſumit Scaliger et ſpondaeum dactyli loco poſitum eſſe putat.

V. 151 — 56.) *Quae tuus vir petet*, honeſte pro vulgari: quando rem tecum habere vult. *cave*, ultima hujus imperativi corripitur. vid. Var. Lect. ſupra ad Carm. X. v. 27. — *ne petitum aliunde eat*, ne alias mulieres exercendae libidinis cauſa adeat, alibi ſcortandi occaſionem exquirat.)

V. 156—61.) *domus potens*, h. e. nobilitate praepollens et inſignis: *beata* opulenta, divitiarum copia abundans. *Quo tibicine ſerviat.* (vid. Var. Lect.) h. e. quo quaſi fulcro domus nitens pareat tibi dominae et matrifamilias, usque

Usque dum tremulum movens
Cana tempus anilitas
Omnia omnibus annuit.
Io Hymen Hymenaee io,
Io Hymen Hymenaee.

Trans-

quas Editt. habere: *ſine ſine ſerviet*, hinc in edit. Gryph. contra metrum legitur: *Fine quae tibi ſine ſerviat* — *ſine ſine ſervit* L. MS. et edit. R. teſte editore Cantabrig. *ſine ſervit* liber Maffei et ſic in plerisque MSS. eſſe teſtatur Voſſ. ex his depravatis lectionibus fecit Scaliger: *quae tibi ſene ſerviet*, ut *ſene* ἀρχαϊκῶς dictum ſit pro *ſeni*, at Statius tentat: *quae ſeni tibi ſerviet* probante *Brouckhuſ.* ad Tibull. I. 7. 88. ſed utraque lectio vix ullo modo ferri poteſt ob ſequentia: *usque dum tremulum* cet. quis enim bene dicat *quae tibi ſerviet ſeni usque dum ſenex es?* excuſſis omnibus, quae a viris doctis in medium prolatae ſunt, emendationibus, prae ceteris elegans et orationi accommodata mihi viſa eſt conjectura Voſſii, ad veteris ſcripturae ductum *quae tibi ſine ſervit* reſcribentis *Quo tibicine ſerviat*, quam in tanta lectionis ambiguitate et inconſtantia fidenter cum Vulpio in textum recepi; vid. not. — Mihi quidem ſuccurrebat legendum fortaſſe eſſe: *Quae tibi bene ſerviat.*

que (v. 161) dum cet. *tibicen* (h. e. columna, cui domus incumbit) eodem modo ut *fulcrum* vel *columen* translatum videri debet ad eos, in quibus ſumma rei vertitur. Sic infra LXIV. v. 26. Peleus vocatur *Theſſaliae columen*, ubi plura de hac locutione dabimus in notis — Egregie autem et vere maritus, in quo (ut verbis utar Virgilii Aeneid. XII. v. 59.) *omnis domus inclinata recumbit*, columen vel tibicen familiae vocatur.

V. 161—66.): *Usque dum tremul. mov.* cet. verſus ornatiſſimi ſplendidiſſimique pro vulgari: usquedum in extrema aliquando ſenectute conſtituta et aetate feſſa omnia bona omnibus, qui ea appetunt, lubenter conceſſura es. Anus autem annoſa ſubinde trementis capitis motu nutare et aliis fere annuere ſolet. *tempus* pro parte capitis, de qua pluralem modo dici Grammatici praecipiunt, apud ipſum Ciceronem in ſingulari occur-

Digitized by Google

Transfer omine cum bono
Limen aureolos pedes,
Raſilemque ſubi forem.
Io Hymen Hymenaee io,
Io Hymen Hymenaee.

Adſpice, intus ut accubans
Vir tuus Tyrio in toro,

Totus

V. 171. *unus ut accubans* conſtans lectio in omnibus MSS. et editt. vett. cujus integritas haud dubie impugnata eſt ab iis, qui in explicatione τȣ̃ *unus* haererent. Eſt autem *vir unus*, qui plane is eſt, qui eſſe debet, unice conjugi deditus et in explendis boni viri partibus unice occupatus. Eodem plane ſenſu ſupra dicebatur Carm. XXII. v. 10. *unus caprimulgus*, ubi cf. notas, et ſic egregie τȣ̃ *unus* reſpondet in v. 173. *totus*. Mutata autem eſt vox *unus* ab interpretibus vel in *imus* ob ſolemnem fortaſſe harum duarum vocum in libris veteribus confuſionem, vid. *Drackenborch* ad Sil. Italic. V. v. 112. et XV. v. 590. vel in *unctus*, *Barth*. Adverſar. 1159—60. vel in *udus Nic. Heinſ*. Adverſar. c. X. p. 102. et in not. ad Catull. vel denique in *intus*, quod in pleriſque editionibus nunc apparet. — *Salmaſius* ad Solin. p. 1256. parum feliciter tentat: *Adſpice intus et accubans Vir tuus Tyrio ut toro Totus immineat tibi.*

occurrit A. ad Herenn. IV. 55. cf. *Giſan.* in Indic. Lucret.

V. 166.) *Transfer omin. c. bon. lim. aur. pedes*, Plaut. Caſin. IV. 4. 1. *Senſim ſuper attolle limen pedes nova nupta.* Ominoſum enim putabatur vel ingrediendo vel egrediendo limen tangere vid. *Burmann.* ad Ovid. Amor. I. 12 4. Tradunt autem, qui de Romanorum ritibus nuptialibus ſcripſere, novam nuptam, ut invita nubere et virginitatem deponere videretur, a paranymphis trans limen portatam eſſe. *aureolos* pulchros, res nota. — *forem raſilem* eleganter politam et laevigatam, cf. Voſſ.

V. 171.) *Adſpice intus* vid. Var. Lect. *Tyrio in toro* lecto

tri-

Totus immineat tibi.
Io Hymen Hymenaee io,
Io Hymen Hymenaee.

Illi, non minus ac tibi,
Pectore uritur intimo
Flamma, ſed penite magis.
Io Hymen Hymenaee io,
Io Hymen Hymenaee.

Mitte brachiolum teres,
Praetextate, puellulae;

Iam

V. 176. *Ille non minus atque tu Pectore uritur intimo Flamma, ſed penitus magis* Gryph. Muret. et alii; ſed multo doctior haud dubie eſt lectio noſtra, quam dedit Scaliger ex libro ſuo, quamque omnes MSSC, Statii confirmant, niſi quod in his *urimur* legitur. Eandem ſuppeditant MS. et tres antiquiſſimae editt. affirmante editore Cantabrig.

tricliniari, purpura Tyria inſtrato. Sponſus nimirum geniali menſae cum aequalibus adſidens expectabat ſponſam. cf. Carm. LXII. v. 3. Non enim de lecto cubiculari cogitandum eſſe docet verſ. 191, 92 et 201. — *Totus immineat tibi.* toto pectore et oculis in te haereat, toto animo in te feratur et amplexus tuos cupide petat.

V. 176.) *Illi non minus ac tibi*, h. e. in ejus medullis non minor ac tibi ignis ardet, [ut ſupra loquitur Noſter XLV, 16.] *flamma uritur* graece πῦρ δαίεται, vid. Scalig. *ſed penit. mag.* h. e. imo pen. mag.

V. 181—86.) *Mitte brachiol. teres puellulae*, h. e. e manu dimitte teres pu. brach. *praetextate* intelligitur puer ingenuus, et quidem *patrimus*

Digitized by Google

Iam cubile adeant viri.
Io Hymen Hymenaee io,
Io Hymen Hymenaee.

Vos bonae ſenibus viris
Cognitae bene feminae,
Collocate puellulam.
Io Hymen Hymenaee io,
Io Hymen Hymenaee.

Iam licet venias, marite:
Uxor in thalamo eſt tibi

Ore

V. 183. *Jam cubile adeat.* Gryph. Muret. Vulp. ſed omnes libri MSSC. et editt. vetuſtiores offerunt *adeant.* recte! vid. not. V. 186. mirum quantum in hoc verſu libri veteres diſcrepant. *Unis ſedibus bonae* Venet. *Imis ſedibus bonae* laudat Parthenius in notis. *Binae in aedibus unius Cognitae bene feminae* Gryph. Sed in omnibus MSSC. Statius invenit: *Vos bonae ſenibus unis*, unde ille repoſuit noſtram, Scaligeri et aliorum auctoritate ſtabilitam, lectionem *Vos bonae ſenibus viris.* Voſſius pro *viris* mavult *bonis*, cui emendationi egregie favet v. 19. et hujus epitheti uſus per totum hoc carmen ſuaviter repetitus. V. 187. *Cognitae breve* Scalig.

mus et *matrimus* [ἀμφιθαλής] qui nuptam ad domum mariti deducebat (*παράνυμφος*). *Patrimi et matrimi*, auctore Feſto, *praetextati tres nubentem deducunt: unus, qui facem praefert, duo, qui nubentem ducunt.* — *adeant* nimirum virgo et pronubae, a quibus ſponſa in lecto geniali collocabatur, ut docet ſtropha ſequens.

V. 187.) *Cognitae bene feminae* ſpectatae fidei et caſtitatis. Debebant etiam pronubae iſtae eſſe *univirae.*

V. 192.) *tibi*, h. e. in tuam gratiam et voluptatem. Sic

Tibull.

Ore floridulo nitens;
Alba parthenice velut,
Luteumve papaver.

At marite (ita me juvent
Coelites) nihilominus

Pulcher

V. 196—200. Hunc locum inquinatiſſimum egregie purgavit et ad formam mundiorem, pulchre ad Catullianam venuſtatem compoſitam, revocavit Scaliger. Tranſpoſuit autem, et, ut nunc legitur, emendavit Vir Magnus hanc ſtropham, quae olim ſiniſtre poſt ſequentem poſita corrupte legebatur ita: *Ad maritum tamen juvenum Coelites nihilominus Pulchre res.* Unde Parthenius fecerat: *At marita tuum tamen Celites nihilominus Pulchra res*, et Statius lepide ex conjectura propoſuerat: *Admetum juvenem tamen Celites nihilominus, Pulchra res.* [cujus lectionis explicationem vide ſis apud ipſum] — Plauſum jam tulit haec praeclara Scaligeri emendatio a Voſſio et ceteris interpretibus. —

Tibull. IV. 6. 3. *Tota tibi eſt hodie, tibi ſe laetiſſima comſit* Virgil. Eclog. VIII. v. 30. *tibi deſerit Heſperus Oetam* et ſexcenties alibi.

V. 193.) *nitens*, formoſa. vid. ſupra ad Carm. II. v. 5.

V. 194.) *Alba parthenice* herba quaedam, cujus nomen incertum eſt vulgo vocant *Mutterkraut.* — *luteumque papaver* — color luteus non ſemper eodem modo dicitur, nec unum eundemque colorem notat, ſed ut *caeruleus* fere *flavus rufus* et alii colores latius patet. Hinc paſſim a viris doctis de coloribus veterum multum et acriter diſceptatum eſt; de quorum diverſitate et vaga notione nos ipſi, prima quaque pro muneris noſtri partibus ſcribendi aliquid oblata occaſione, in ſingulari commentatione uberius exponere in animum induximus. *colorem luteum* (hellroth, roſenroth) affinem eſſe colori rufo et roſeo vel ex noſtro loco ſponte apparet. Flagitat enim hunc colorem tam ipſa inſtituta comparatio [color albus enim in ore pulchrae puellae permixtus eſſe debet cum colore roſeo

et

Pulcher es, neque te Venus
Negligit. Sed abit dies:
Perge, ne remorare.
    Non diu remoratus es.
Iam venis. Bona te Venus
Iuverit: quoniam palam
Quod cupis, capis, et bonum
Non abſcondis amorem.

Ille

V. 202. *Jam Venus, bona te Venus Juverit* profert e libro veteri Paſſaratius. venuſtior ſane hic orationis color! V. 204. *Quod cupis cupis* Heinſ. in not. ad Catull. male! nam ſic dulciſſima perit paronomaſia.

et purpureo. cf. Anacr. Od. XXVIII. v. 23. et quos ibi in hanc rem laudat Cl. *Fiſcher*,] quam ipſum nomen, cui additur, *papaver*. Sunt autem, auctore Plinio, Hiſt. Nat. XIX. 8. 53. *Papaveris ſativi tria genera: Primum candidum, cujus ſemen toſtum in ſecunda menſa cum melle apud antiquos dabatur. Alterum genus eſt papaveris nigrum, cujus ſcapo inciſo lacteus ſuccus excipitur. Tertium genus, rhoeam vocant Graeci, id noſtri erraticum. Sponte quidem, ſed in arvis cum hordeo maxime naſcitur, erucae ſimile, cubitali altitudine, flore rufo et protinus deciduo: unde et nomen a Graecis accepit.* Aperte autem tertium papaveris genus a poeta innuitur: Multus jam fuit in explicando *colore luteo* Salmas. ad Solin. T. I. p. 256—58. et Tom. II. p. 1154—58. Adde quos laudat, qui de hoc colore egerunt, *Titius* ad Nemeſ. Cyneg. 319.

V. 198.) *negligit*, h. e. parum curat; dictum mihi videtur per λιτότητα pro: et tu quoque ſingularem Veneris curam et benignitatem in conceſſa tibi formae pulchritudine et dignitate expertus es.

V. 202.) *Bona te Venus Iuverit*, propitia tibi aderit et nup-

Ille pulvis Erythrei,
Siderumque micantium
Subducat numerum prius,
Qui voſtri numerare volt
Multa millia ludi.

Ludite

V. 206. *Ille pulveris Erythraei* vitioſe in MSC. edit. Venet. et aliis antiqq. *pulvis Erithraei* Guarin. Gryph. *pulveris Eritei* et *Ericei* omnes libri MSS. Statii, unde, quod Avantio jam in mentem venerat, Voſſius legendum cenſet *pulvis* (pro pulveris) *Erythrii* ab *Erythros* vel *Erythron* parte regionis Cyrenaicae, cujus mentionem facit in Geographia Ptolemaeus. Ab agro *Erythrio* autem, ut docet Voſſius, ejusque oppidis Palaebiſca et Hydrace incipiebat Lybia ſiticuloſa ſive arenoſa, ita ut *pulvis Erythrius* ſit arena Cyrenaica. Quam quidem Voſſii explicationem, doctam ſane et ingenioſam, cupide amplexus eſt Vulpius. — Nic. Heinſ. in not. ad Catull. legi jubet, quod propoſuit jam Theodorus Marcilius, *Ille pulveris aetheri* vel *aëri* pro *aetherii* et *aerii*. Per *pulverem aetherium* autem innui putat atomos, quae ex Epicuri et Democriti ſententia numero infinitae ſint. Sed haud facile poetae carminibus ſuis intexere ſolent philoſophorum placita. Multo magis igitur mihi arridet altera ejusdem Heinſii conjectura in notis ad Catull. *pulveris Africi*, quam ceteris lectionibus partim ideo praeferendam puto, quod antiquus genitivus *pulvis* pro *pulveris* apud nullum alium ſcriptorem occurrit, partim quod in omnibus MSS. teſte Statio, et editionibus antiquiſſimis conſtanter ſervatur τὸ *pulveris*. Equidem olim tentabam: *pulveris aridi*, ſed illud Heinſii eſt doctius et poeta dignius. — *Pulvis Erythrei*, quod in textu eſt, dictum volunt pro *pulveris Erithraei*, ita ut ex diphthongo in *Erythraei* metri cauſa una littera eliſa ſit. 209. *veſtri* pro *noſtri* et *volunt* pro *vult* vitioſe in MSS. Statii. V. 210. *Luſûm* contracte pro *luſuum* et *luſus* in veteribus libris fuiſſe ait Avantius. Sed Sta-

nuptiarum tuarum eventum jubebit eſſe feliciſſimum. *palam* non furtive, ſed publica auctoritate.

V. 206.) *Ille pulvis Erythr.* vid. Var. Lect. et omnino cum hoc loco compara ſupra Carm. VII. 2. ſeqq.

V. 211-16.)

Ludite, ut lubet, et brevi
Liberos date. Non decet
Tam vetus ſine liberis
Nomen eſſe: ſed indidem
Semper ingenerari.

Torquatus, volo, parvolus
Matris e gremio ſuae
Porrigens teneras manus,
Dulce rideat ad patrem,
Semihiante labello.

Sit

tius in omnibus MSC. quos manu trivit, invenit *ludere*, unde haud dextro Apolline tentabat: *multa mollia ludi.* Scaliger in codice Gallicano exaratum deprehendebat *ludei* pro *lude*, unde fluxit fortaſſe depravata lectio *ludere.* Voſſius ex veteri lectione *ludi* vel *ludite*, quam in nonnullis libris ſe inveniſſe affirmat, reponit: *luctae.* Sed quis non praeferat *ludi*, ob ſtatim ſequens et egregie reſpondens *Ludite?* V. 220. hunc verſum ex corruptis lectionibus *ſed micante* vel *ſed mihi ante* vel *ſed nitente* feliciſſime reſtituit Scaliger.

V. 211 — 16.) *Ludite ut lubet* — *ludere* in re Venerea παίζειν ἀφροδισιάζειν, cf. ſupra ad Carm XVII. 17. adde *Heinſ.* ad Ovid. Heroid. XVII. 6. ad Amor. I. 8. 43. et Interpr. ad Petron. c. 132. ſub fin. — *liberos date*, procreate ut v. 67. — *Non decet tam vetus* cet. genti tam nobili et antiquae non ſpes poſteritatis deeſſe, ſed eidem (*indidem*) ex eadem ſemper ſtirpe nova et legitima ſubnaſci debet propago.

V. 216 — 21.) Tanta eſt verſuum ſequentium dulcedo et divina fere ſuavitas, ut vel eos, quibus nondum factis

O patri-

Sit ſuo ſimilis patri
Manlio, et facile inſciis
Noſcitetur ab omnibus,
Et pudicitiam ſuae
Matris indicet ore.

Talis illius a bona
Matre laus genus approbet,

Qualis

V. 222. pro *facile* vult *Burmannus* Sec. ad Anthol. T. I. p. 305. *facie* cur quaeſo? V. 226. *Tale Juliadum e bona Matre* ſine cauſa *Heinſ.* in not. ad Catull.

patribus dulcis arriſerit puerulus, hos verſus legendo exſultaturos vel molliſſimo ſenſu delinitos futuri patris laetitiam animo praecepturos eſſe facile tibi perſuadeas. — *volo*, h. e. opto, ut paſſim. *parvulus Torquat.* comparant. illud Virgil. Aeneid. IV. v. 328.

— *ſi quis mihi parvulus aula*
Luderet Aeneas, qui te tantum ore referret.

— *Dulce rideat ad patr.* h. e. ſuaviter patri arrideat. *Semihiante labello*, ſemihiulco, ſemiaperto. *Dum ſemihulco ſavio Meam puellam ſavior* apud Gell. Noct. Attic. XIX. c. 11.

V. 221—26.) *Sit ſuo ſimilis patri*, ὅμοιος τῷ πατρὶ, nati enim cum patre ſimilitudo probabat uxoris in maritum fidem et caſtitatem; hinc τέκνα οὔποτ' ἐοικότα πατρὶ, apud Theocrit. Idyll. XVII. 44. ſunt liberi furtivo amore ſuſcepti. cf. Hor. Od. IV. 5. 23. et quae in hanc rem congeſſit loca Cl. *Iani.* adde *Graev.* in Lect. Heſiod. c. 5. et *Dorvill.* ad Charit. p. 328. edit. Lipſ. — *Et pudic. ſuae matris ind. ore*, Vulpius laudat Martial. VI. 27. 3. 4.

226—31.) Senſus: Qualis laus a matre caſtiſſima Penelope parta olim eſt Telemacho, maxima omnino ſemper-

Qualis unica ab optima
Matre Telemacho manet
Fama Penelopeo.

Claudite oſtia, virgines:
Luſimus ſatis. At, boni
Conjuges, bene vivite, et
Munere aſſiduo valentem
Exercete juventám.

perque duratura, talis ad ſtirpis veritatem probandam a matris caſtitate contingat Torquato parvulo. — *unica fama*, nimirum in genere ſuo unica, h. e. maxima. cf. ſupra Carm. XXIX. v. 12.

V. 231. ſq.) *Claud. oſt. virg.* omnibus in his nuptiis nunc rite peractis thalami januam claudere jubet virgines et ſimul carmini, quo luſit poeta, cum bono voto finem imponit. — *munere aſſiduo*, h. e. aſſiduo Veneris uſu. *munus* in re Venerea. Sic *munia comparis aequare* Hor. Od. II. 5. 2. et ſic paſſim *officium* Ovid. Amor III. 7. 24. et Propert. II. 22. 24. *exercete juvent. exercere* eleganter dicitur de iis, quae otioſa, ſterilia ac ſine fructu eſſe non patimur. vid. *Ducker.* ad Flor. IV. c. 12. p. 900. edit. nov. ſimili fere ſententia Helenae epithalamium finit Theocrit. Idyll. XVIII. 54.

Ἑυδετ' ἐς ἀλλάλων ςέρνον φιλότητα πνέοντες
Καὶ πόθον. —

CARMEN LXII.

CARMEN NUPTIALE.

Juvenes.

Veſper adeſt, Juvenes, conſurgite: veſper Olympo
Ex-

Differt hoc carmen nuptiale vel epithalamium a praecedenti ita, ut chorus juvenum puellarumque, quem poeta ad ſolemnem cantum nuptialem ſuperiori carmine tantum exhortatus fuerat, nunc vere et rite canendo certet et alternis invicem ſe excipiat — (v. 1—6.) Iuvenes, ſponſi aequales (ἡλικιῶται) menſae geniali, una cum ſponſo in ejus domo accumbentes et ſponſam expectantes, ſurgente Heſpero, ipſi a menſa ſurgunt, et ſolo novo marito in triclinio relicto (Carm. LXI. 171.) ad januam, ubi ſponſam excepturi ſint, ſe proripientes Hymenaeum dicere parant (v. 6—11.). Interea virgines aequales (ὁμήλικες) ſponſam ad ſponſi domum comitantes appropinquant juvenesque ad certamen proſilientes conſpiciunt. (v. 11—20) Easdem vident juvenes et quidem toto animo in re praeſenti et laudis honore ex certamine reportando defixas et occupatas, unde ſibi paulo negligentioribus et alia omnia curantibus haud facilem praepoſitam intelligunt victoriam. Eo magis ad praeſentis rei ſtudium invicem ſe excitant. (v. 20—26.) Canere incipiunt puellae et Heſperi crudelitatem, filiam ex amplexu matris avellentem, accuſant. (v. 26—32.) At juvenes maximis laudibus extollunt Heſperum, cujus affulgente ſplendore laetiſſimo pacta nuptialia confirmentur. (v. 32—36.) Iterum puellae rapacitatem Heſpero exprobrant adduntque, ejus adventu et ſimul inductis tenebris diligenter ſibi cavendum eſſe a furibus. (v. 36—39.) Iuvenes facete reſpondent, puellas aliud in ore aliud

Expectata diu vix tandem lumina tollit.

O 3 Sur-

aliud in pectore habere, ideoque hunc ipſum, quem palam carpant, tacite optare (v. 39—49.) Comparant puellae virginem intactam cum flore in horto ſecreto naſcente, qui, quamdiu in honore ſuo intactus et intemeratus ſuperbiat, mirifice pueris puellisque placeat; — at puellam libidine contaminatam ſimilem eſſe canunt flori decerpto et jam jam flacceſcenti, quem nec pueri nec puellae curent. (v. 49—59.) Vim elegantiſſimae comparationis infringunt juvenes alia ex re agreſti petita imagine. Puellarum nimirum conditionem reſpondere potius ajunt conditioni et naturae vitis, quae, ſi in nudo arvo naſcatur inculta, nec in altum exſurgens mites uvas demittat, nullius pretii haberi ſoleat ab agricolis, eandem vero, ſi ulmo maritata foecunditatem promittat, ab iisdem maxima cura coli; et plane ita ſe habere cum puellis innuptis et nuptis, illas ſeneſcere ſteriles et incultas, has caras et jucundas eſſe viro et parentibus. (v. 59. uſq. ad fin.) Uterque nunc chorus, ut ſupra in ultima ſtropha Hymni in Dian. Carm. XXXIV. ubi vid. nos ad v. 1. (puellarum enim chorus, aeque ac nupta marito, victus jam ceſſiſſe videtur puerorum choro,) ſe convertit ad nuptam, eamque, ut virginitatem, cujus partem aliis concedendam jure ſibi vindicare poſſint parentes, in mariti amplexibus lubens jam deponat, graviter hortatur. — Singulares et divinae hujus carminis dotes percipi potius a lectoribus, quam vana declamatione a me deſcribi et extolli debent, quas qui hebetioris ingenii percipere non poſſunt, ab omni veterum poetarum lectione arcendos puto. — Eſt autem hoc carmen nuptiale ex *amoebaei carminis* genere, cujus lex, ut *Heyne* praecipit in Argum. ad Virgil. Eclog. III., haec eſt, ut is, qui reſpondet, eisdem verſibus et numeris aut contrarium aut majus aut pulchrius aliquid dicat, aut ulla ratione ſimile quid ſubjiciat; nec dubito, quin idem latiore ſignificatione recte quoque vocari poſſit epithalamium. vid. nos in Argum. ad Epith. Manl. et Iul. — In quas nuptias hoc carmen ſcriptum ſit, vix ullo argumento ſatis firmo probari poteſt; multi ad easdem Iul. et Manl. nuptias

Surgere jam tempus, jam pingues linquere menſas:
Jam veniet virgo, jam dicetur Hymenaeus.

Hymen

nuptias cum ſuperiore referunt; *Corradinus* praepoſuit adeo hoc carmen ſuperiori et cum illo conjunxit; ſed haud dubie, quod nunquam certe ſciri poteſt, nec illud ſcire multum refert, neſcire velle praeſtat. — Ceterum hoc carmen ſtudioſe imitati ſunt tam veteres quam recentiores, et a multis in patriam linguam translatum eſt. *Roſenfeldi Verſ. metric.* cujus mentionem fecimus in *argumento ad Epithalam. Jul. et Manl.* verboſis laudis praeconiis condecorat et nobis commendat ejus amicus *Gurlittus*, nec dubitat eam praeferre *Herderi* verſioni, quae de hoc carmine exſtat in *Herderi Volksliedern l. II. p. 148.* cujus tamen auctor ex ſententia *Gurlitti* vix eſſe poſſit *Herderus;* ſed dicat mihi *Gurlittus*, an verbi cauſa in vernacula recte dici poſſit *die Gedanken verſammeln?* nam verſ. 17. vertit *Roſenfeldus: Drum ihr Genoſſen; nur jetzt verſammlet eure Gedanken*, ut alia taceam.

V. 1.) *Veſper adeſt, Juven. conſurgite*, cogita unum ex juvenibus prae aliis forte Heſperi ortum animadvertentem ſubito jam appellare ceteros et ad cantum nuptialem ſolemni modo et certamine cum puellis mox inſtituendum evocare. — *veſper Olympo Expectat. d. vix tandem lum. tollit*, ornate et ſublime pro vulgari: tandem aliquando Heſperus oritur. *tollit lumin.* extollit et profert rutilantem ſplendorem. Simili modo *Veſper lumina accendere* dicitur apud Virgil. Georg. I. v. 251. aliam ſurgentis Heſperi deſcriptionem vid. apud Claudian. Carm. XIV. v. 1. 2. (p. 162. edit. Gesner.)

V. 3.) *Surgere jam tempus.* voci *tempus* gerundii loco ſubjungitur infinitivus, de quo loquendi genere multa exempla congeſſit *Drackenborch.* ad Liv. III, 4, 9. Tom. I. p. 545. — *menſas pingues*, in quibus epulae pingues et opimae appoſitae ſunt.

V. 4) *dicetur Hymenaeus.* obſerva ſyllabam brevem ante ſequen-

Hymen o Hymenaee, Hymen ades o Hymenaee.

Puellae.

Cernitis, innuptae, juvenes? conſurgite contra,
Nimirum Oetaeos oſtendit noctifer ignes.

V. 7. *Nimirum Eoos oſtendit noctifer imbres* Venet. Stat. *Nimirum aethereos — ignes* Gryph. Muret. vetus lectio MSS. fuit *nimirum haec* (vel *hoc*) *eos oſtendit Noctifer imber,* unde Statius ex ingenio propoſuit: *Nimirum Oetaeas obtendit Noctifer umbras.* Scaliger: *Nimirum Oceano ſe oſtendit Noctifer imbre,* Meleager: *Nimirum choreas oſtendit Noctifer igneas.* Sed noſtra lectio, quam Voſſius ex vetuſtiſſimo libro Thuanaeo produxit, egregie confirmatur loco Virgil. Eclog. VIII. v. 30.

ſequentem vocem aſpiratam, praecipue ante vocem *Hymenaeus*, paſſim a poetis produci. ſic infra Carm. LXIV, v. 20. Virgil. Aeneid. X. v. 720. et ſaepe alibi.

V. 5.) *Hymen o Hymen.* cet. cf. ad Carm. LXI. 4.

V. 6.) *conſurgite contra.* *conſurgere* eſt verbum militare, quod ſaepe apud Livium de impetu hoſtili dicitur.

V. 7.) *Nimirum Oetaeos oſtend. Noctif. ign.* h. e. ſcilicet ortus jam eſt Heſperus, cujus igneus ſplendor inde a monte Oeta in conſpectum venit. — Noto enim poetarum more ſidera montibus oriuntur et occidunt. cf. Virgil. Aeneid. II. v. 801. et alia, quae in hanc rem ibi collegit exempla *Cerda.* Factum autem eſt, ut veteres poetae ex antiquiore aliquo carmine, quod in tractibus illis, qui ſub Oeta ſunt, ſcriptum erat, hanc formulam retinerent, et ortum Heſperi, qui a Locris in praecipuo cultu habebatur, et in nummis Locrorum frequenter viſitur, ab Oeta repeterent. *Oeta* ſive *Oeteus* mons fuit Graeciae et limes Theſſaliae ab auſtro, cujus jugum ab oriente verſus occidentem porrigitur.

Digitized by Google

Sic certe, viden' ut perniciter exſiluere?
Non temere exſiluere: canent quod viſere par eſt.
Hymen o Hymenaee, Hymen ades o Hymenaee.

Juvenes.

Non facilis nobis, aequales, palma parata eſt:
Ad-

V. 8. poſt *certe* excidiſſe putat Statius *eſt*, quod in uno MSC. tres litteras hic eraſas fuiſſe animadverterit. V. 9. *Cavent quo viſere parent*, vetus ſcriptura teſte Scaligero, et ſic eſt in libro Comelin. Papyr. Pal. et tribus antiquiſſimis editt. unde vario modo hic locus correctus et excuſus fuit *canent quos vincere par eſt* Gryph. Maire. *canent quod veſpere par eſt* Meleager. *canent quod vincere par eſt* edit. Cantabrig. addita explicatione: carmen victoria dignum *canent quo vincere par eſt* receptum eſt ex quibusdam editt. vett. in edit Gotting. et Bipont. — Voſſiana lectio, quam dedimus, jam eſt in excerptis Thuanaeis.

tur. vid. Strab. IX. p. 639 et 655. edit. Almeloven Iis itaque, qui totum illum tractum habitabant, Veneris ſeu Heſperi ſtella, quoties poſt ſolis occaſum in conſpectum veniebat, ab Oetaeis montibus oriri videri debuit. Haec fere ſunt, quae egregie ad locum noſtrum illuſtrandum jam obſervavit *Heyne* ad Virgil. Eclog. VIII. v. 30. et ad Tibull. in Obſervat. p. 153. edit. nov. cf. Voſſius.

V. 8.) vid. de hac formula ſupra LXI. v. 77.

V 9.) *Non temere*, h e. non ſine praemeditatione. *quod viſere par eſt*, quod viſu et auditu dignum eſt. (*was ſich wird hören laſſen*,) nam videndi verba ad omnes ſenſus referuntur; huic reſpondet mox ſequens

Adſpicite, innuptae ſecum ut meditata requirunt.
Non fruſtra meditantur: habent memorabile quod ſit.
Nec mirum: tota penitus quae mente laborent.
Nos alio mentes, alio diviſimus aures.

V. 12. *requirant* omnes editt. antiquiores. Statius autem ex corruptis lectionibus, quas in duobus MSSC. invenerat, vario modo hunc verſum reſtituere molitus eſt: vult enim vel: *Aſpice quae innuptae ſecum ut meditata requirunt*, vel *Aſpicite innuptae quaeſo ut meditata requirunt*, vel *Aſpice quae innuptae ſecum ut meditamina quaerunt*, vel *Adſpicite innuptae quaeſo ut meditamina quaerunt.* profecto hae ſunt epulae dubiae! V. 14. hunc verſum reduxit Voſſius, temere ex ejus ſententia a viris doctis expunctum, cum et vetuſtiſſimum Thuanaeum et alia exemplaria eum agnoſcant. Sententiam certe et orationem egregie hic verſus juvat. pro *laborent* equidem malim *laborant*.

ſequens (v. 13.) *memorabile quod ſit.*

V. 12.) *innuptae ſecum ut meditata requir.* h. e. quam curioſe reperunt et promere ſtudent, quae diligenter antea puellae ſecum commentatae et meditatae ſunt. *meditata* paſſive, ut *oratio meditata* Tacit. Annal. XIV, 55, 1. et *carmen meditatum* apud Plin Panegyr. c. 3. ubi vid. *Schwarz* p. 6.

V. 14.) *Nec mirum*, h. e. nec mirum adeo videri debet, ſi memorabile quid profertur ab iis, quae toto animo et omnibus intentis viribus in eo laborant.

V. 15.) *Nos alio mentes, alio diviſ. aur.* nos aliis rebus, quibus ſimul aures et animum praebemus, diſtricti et diſtenti tenemur, *animus diviſus*, qui pluribus rebus et cogitationibus eodem tempore occupatur. Virgil. Aeneid. VIII. v. 20. *Atque animum celerem nunc huc nunc dividit illuc.* Similiter apud Ovid. Remed. v. 443. *mens*

Iure igitur vincemur. Amat victoria curam.
Quare nunc animos ſaltem committite veſtros:
Dicere jam incipient, jam reſpondere decebit:
Hymen o Hymenaee, Hymen ades o Hymenaee.

Puellae.

Heſpere, qui coelo fertur crudelior ignis?
Qui natam poſſis complexu avellere matris,
Com-

V. 17. *convertite veſtros* Voſſius. V. 20. *quis coelo* perperam in quibusdam, nam ſaepiſſime a bonis ſcriptoribus *qui* pro *quis* ponitur. vid. *Drackenborch.* ad Liv. I. 7. ad verba: *rogitat qui vir eſſet.* adde *Ducker.* ad Florum I. c. 18. et *Schwarz* ad Plin. Panegyr. c. 74. p. 366. pro *fertur* in nonnullis exſtat *lucet*, quod haud dubie ex v. 26. intruſum eſt. ſed quemadmodum in hoc verſu *lucet* melius convenit τῷ *jucundior*, ita in noſtro verſu magis reſpondet *fertur* τῷ *crudelior.*

mens bipartito ſecta dicitur de eo, qui binas ſimul amat puellas.

V. 16.) *Amat victor. cur.* Sic Euripid. Phoeniſſ. v. 728. τὸ νικᾶν ἐςὶ πᾶν εὐβȣλία.

V. 17.) *committite* nimirum cum puellarum animis, h. e. componite; translatum a gladiatoribus, qui *committi* vel *componi* cum adverſariis dicebantur.

V. 20.) *qui* pro *quis*. vid. Var. Lect. *fertur.* h. e. volvitur, circumfertur.

V. 21.) Ex inſtituta comparatione cum loco ſimillimo in Epithal. Iul. et Manl. v. 56. ſeqq. non ſine voluptate animad-

Complexu matris retinentem avellere natam,
Et juveni ardenti caſtam donare puellam?
Quid faciant hoſtes capta crudelius urbe?
Hymen o Hymenaee, Hymen ades o Hymenaee.

Juvenes.

Heſpere, qui coelo lucet jucundior ignis?
Qui deſponſa tua firmes connubia flamma,
Quod pepigere viri, pepigerunt ante parentes,
Nec junxere prius quam ſe tuus extulit ardor,
Quid datur a Divis felici optatius hora?
Hymen o Hymenae, Hymen ades o Hymenaee.

Puel-

V. 28. *Quae pepigere viri* liber Memmii teſte Paſſeratio, Voſſ. et editor. Cantabrig. ſed noſtra lectio, quia eſt difficilior, ex lege critica praeferenda eſt.

madvertes, quam pulchre eandem ſententiam poeta variaverit.

V. 22.) *retinentem* ſc. ſe, h. e. reluctantem, aegre ſe avelli patientem.

V. 26.) *Heſpere, qui coelo lucet.* Laudant Homer. Iliad. XXII. v. 318.

Ἕσπερος ὅς κάλλιστος ἐν ὀυρανῷ ἵσταται ἀστήρ.

et ſic apud Bionem Idyll. VIII. v. 2. Heſperus vocatur χυανέας νυκτὸς ἱερὸν ἄγαλμα.

V. 28—29) *Quod pepigere viri, pepig.* cet. pactum nempe, quod a procis et parentibus ante nuptias contractum

Puellae.

Heſperus e nobis, aequales, abſtulit unam.

* * *

Namque tuo adventu vigilat cuſtodia ſemper.
Nocte latent fures, quos idem ſaepe revertens,

Heſpere,

V. 32. varie et corrupte hic verſus legitur in MSSC. Statii, qui inde tentat: *Heſperus e noſtris aequalibus abſtulit unam*, vel *Heſperus e noſtris aequalem hinc abſtulit unam*. in margine edit. Gryph. adſcriptum fuit *Heſpere, quis nobis aequalem hanc abſtulit unam*. * * * hic quaedam excidiſſe jure jam ſuſpicati ſunt Statius et Scaliger, quamquam Voſſius omnia recte ſe habere putaverit; non habet enim, quo referatur ſequentis verſus particula *namque*; ego hanc fere ſententiam deſidero: Heſpere, te jure rapacem vocamus et timemus, *namque*. V. 33. Voſſius pro *namque* corrigit *nempe* et poſt vocem *cuſtodia* interpungit.

tractum nec prius quam tuis auſpiciis et ortu confirmatum eſt. Diſertius igitur hi duo additi verſus antecedentem explicant et declarant, ut ſaepe apud poetas, et ſic τὸ *quod* non offendere videtur. — *ardor* exquiſite pro igneo ſplendore.

V. 33.) *vigilat cuſtodia.* h. e. cuſtodes furum abigendorum cauſa vigilant.

V. 34.) *Nocte latent fures.* hinc *fur nocturnus* dicitur apud Calpurn. Eclog. III. v. 73. Voſſius comparat Hom. Iliad. III. v. 10-11. per *fures* intelligi ſimul poſſunt *adulteri*, ut ſexcenties *furta* de adulteriis. v. c. infr. Carm. LXVIII. v. 136 et 140. Honeſtius de Heſpero ſentit, ejusque affulgente luce ad paſtorem commiſſatum iturus iuvari in via cupit amans quidam apud Bion. Idyll. VIII. v. 6. 8.

Ἕσπερε — οὐκ ἐπὶ φωρὰν
Ἔρχομαι, οὐδ' ἵνα νυκτὸς
ὁδοιπορέοντ' ἐνοχλήσω.
Ἀλλ' ἐράω· καλὸν δὲ τ'
ἐρασσαμένῳ συνεράσθαι.

V. 35.

Digitized by Google

Heſpere, mutato comprendis nomine eos-
dem.

Juvenes.

* * *

At lubet innuptis ficto te carpere queſtu.
Quid tum ſi carpunt, tacita quem mente
requirunt?
Hymen o Hymenaee, Hymen ades o Hy-
menaee.

Puellae.

Ut flos in ſeptis ſecretus naſcitur hortis,
Ignotus

V. 35. *Veſpere* editt. vett. *** hic quoque deeſſe quaedam vel inde colligo, quod verſuum numerus, qui par eſſe debebat, non conſtat. tot enim verſibus, quot puellae cecinerant, ex lege carminis amoebaei reſpondendum fuit juvenibus. V. 36. *Ut* pro utcunque nexus cauſa conjecit Voſſius. V. 37. *Quod mente requir.* alii.

V. 35.) *mutato comprendis nomine eosdem.* nam qui veſpere Heſperus, idem mane vocatur Lucifer. vid Vulp. et Cl. *Wernsdorf.* ad poet. minor. Tom. III. Excurſ. V. p. 508. 9.

V. 36—37) verſus ſuaviſſimi! at puellae ſimulanter pro indole ſua queri et te carpere ſolent, quod quidem facile illis condonandum eſt, ſi, quem palam carpunt et accuſant, tacite ſibi animo expetant et ſuſpirant. Confer omnino in hanc ſententiam infra Carm. LXVI, v. 15—19.

V. 39.) *Ut flos in ſeptis* cet. Ad nobiliſſimum hunc locum imitandum certatim ſequioris aetatis poëtae operam ſuam contulerunt. Sic ſuaviſſimis inde ductis coloribus egregie Cantum primum diſtinxit et illuminavit Areoſtus, quem comparat Vulpius. Ex noſtra-

Ignotus pecori, nullo contuſus aratro,
Quem mulcent aurae, firmat ſol, educat imber:
Multi illum pueri, multae optavere puellae:
Idem

V. 40. *convulſus aratro* in vetuſtis membran. Thuan. et in libro Memmii.

noſtratibus poetis juvat in nonnullorum gratiam elegantiſſimam imitationem ſubjicere, quae legitur in *Ramleri lyriſche Blumenleſe* III. 27.

Iris.

Ein Veilchen, das im Garten blüht,
Am Sonnenſtrahl wie Purpur glüht,
Und nie vom Vieh, das weidend irrt,
Vom Pfluge nie verderbet wird,
Gefällt dem Jüngling und dem Madchen:
Doch iſt der Stengel eingeknickt,
Das zarte Blümchen abgepflückt,
Mißfällts dem Jüngling und dem Mädchen.

Silvia.

Ein Weinſtock, den kein Winzer pflegt,
Der, keine Purpurtrauben hegt,
Weil er noch ohne Stütze kriecht,
Und ſchmachtend auf dem Boden liegt,
Labt keinen Jüngling und kein Mädchen:
Doch trifft er einen Ulmbaum an,
Um welchen er ſich ſchmiegen kann,
Labt er den Jüngling und das Mädchen.

flos ſecretus ab aditu publico et violatione remotus.

V. 40.) *nullo contuſus aratro.* Imitatus eſt Maro Aen. IX. v. 435.

Purpureus veluti cum flos, ſuccíſus aratro,
Langueſcit moriens.

V. 4 .) *educat*, cf. ſupra ad Carm. XIX. v. 14.

V. 42.) *Multi illum pueri* cet. Hunc totum paene verſum a Noſtro mutuatus eſt Ovid. Metamorphoſ. III v. 353. *Multi illum* (Narciſſum) *pueri,*

Idem cum tenui carptus defloruit ungui,
Nulli illum pueri, nullae optavere puellae:
Sic virgo dum intacta manet, dum cara
ſuis eſt.
Cum caſtum amiſit polluto corpore florem,
Nec pueris jucunda manet, nec cara puellis.
Hymen o Hymenaee, Hymen ades o Hy-
menaee.

Juve-

V. 45. *dum intacta manet, tum cara ſuis. ſed* ex correctione eorum, qui *dum, dum* concoquere non poſſent, et particulam *ſed* in ſequenti verſu deſiderarent. At noſtram, quam excudi curavimus, lectionem, non ſolum agnoſcunt omnes libri MSSC. et editt. antiquiſſimae, ſed etiam egregie auctoritate Quinctiliani confirmatur (Inſtitut. libr. IX. c. 3.) quem eodem modo hunc locum legiſſe ex addita explicatione, qua alterum *dum* pro *quoad*, alterum pro *usque eo* ſumit, manifeſte apparet. Subit etiam mirari, cur hujus verſus emendatores non ad verſ. 56. attenderint, ubi in eleganter repetitis particulis *dum dum* nullus aliquid mutare auſus eſt. cf. not. particula *ſed* autem eodem plane modo v. 57. deſideratur et ſubintelligi debet.

pueri, multae cupiere puellae. Hauſiſſe quoque inde videtur Virgil. Aeneid. IX. 581. ubi cf. *Heyne.* — *optavere* graece dictum pro optare ſolent, ut v. 53. *accoluere* pro accolere ſolent.

V. 43.) *tenui carptus ungui.* Similiter Virgil. Aeneid. XI. 63 *Qualem virgineo demeſſum pollice florem.*

V. 45.) *Sic virgo dum intacta* cet. Hunc verſum ita explico: plane ita ſe habet cum virgine, quamdiu illa virginitate gaudet, et quamdiu ideo cara eſt aequalibus ſuis. *dum* pro *quamdiu* ſexcenties v. c. in trito illo Terentii: *dum moliuntur, dum comuntur, annus eſt.*

V. 46.) *Cum caſtum amiſit pollut.* cet. ornate pro vulgari: cum virginitatem amiſit concubitu.

V. 49.)

Juvenes.

Ut vidua in nudo vitis quae naſcitur arvo,
Nunquam ſe extollit, nunquam mitem educat uvam;
Sed tenerum prono deflectens pondere corpus,
Iam jam contingit ſummum radice flagellum:
Hanc nulli agricolae, nulli accoluere juvenci:
At ſi forte eadem eſt ulmo conjuncta marito,

Multi

V. 50. ex depravata lectione membr. Thuan. *quam muniteam* nimis ingenioſe Voſſius conjectat: *Amineam educat uvam*, quem vid. V. 53. et 55. *coluere* duo MSSC. teſte Paſſeratio. V. 54. *ulmo conjuncta maritae* vult Heinſ. in not. ad Catull.

V. 49.) *vitis vidua* nulli arbori alligata. cf. Horat. Od. IV. 5. 30. et notata ibi in hanc rem ab interpretibus. *arvo nudo*, h. e. nullis arboribus, quibus adjungi vitis poſſit, conſito.

V. 51.) Verſus tam verborum ſtructura et artificioſa collocatione, quam ornatu ſplendidiſſimus. *Corpus tenerum*, teneri palmites *deflectens prono pondere*, ob pondus, quo laborant et ſe ſuſtinere non valent, ad terram inclinantes.

V. 52.) *contingit ſummum radice flagellum*, exquiſitiori loquendi ratione pro: radicem contingit ſummo flagello. *flagellum* eſt vitis pars ſuperior.

V. 53.) *Hanc nulli agric. null. accol. juvenci*, hanc neque agricolae neque juvenci curare ſolent. Ejusmodi enim vitis ſine omni cultu neglecta jacet in nudo agro, et vel pedibus ab agricolis et juvencis conteritur.

V. 54.) *ulmo conjuncta*. cf. ad Epithal. Iul. et Manl. v. 106. ſqq.

V. 55.)

Digitized by Google

Multi illam agricolae, multi accoluere juvenci:
Sic virgo, dum intacta manet, dum inculta ſeneſcit:
Cum par connubium maturo tempore adepta eſt,
Cara viro magis, et minus eſt inviſa parenti.
At tu ne pugna cum tali conjuge, virgo.

Non

V. 59. *et tu nec pugna* MSSC. omnes teſto Stat. et editt. antiquiſſimae, accedente Voſſio.

V. 55.) *Multi illam agr. mult. accol. juvenci.* verba hujus verſus non ſubtiliter exigenda ſunt. Iuvenci enim vix dici poſſunt proprie colere vitem ulmo conjunctam, ſed, ſi quid illi ad ejus cultum conferunt, debet id fieri, antequam vitis ſeritur, dum terram aratro proſcindunt eamque illius ſationi aptam reddunt.

V. 56.) *Sic virgo* ſc. ab omnibus negligitur. *dum* conditionaliter pro *ſi*, vel ſimpliciter pro relativo *quae*.

V. 57.) *par connubium*, h. e. conveniens, puellae conditioni aetatique reſpondens. *maturo tempore* cum puella (ut cum Virgil. loquar Aeneid. VII. v. 53.) *jam matura viro jam plenis nubilis annis.*

V. 59.) *cum tali conjuge*, tam praecellente et eximio. vid. *Burmann.* ad Petron. c. 16. et ad Phaedr. III. 9. 6. *Schwarz* ad Plin. Panegyr. c. 11. p. 23. *Heinſ.* ad Ovid. Faſt. V. 460. ſic τοῖος apud Graecos. vid. Spanhem. ad Callimach. H. in Dian. v. 146.

P V. 60.)

Digitized by Google

Non aequum eſt pugnare, pater quoi tradidit ipſe,
Ipſe pater cum matre, quibus parere neceſſe eſt:
Virginitas non tota tua eſt: ex parte parentum eſt:
Tertia pars patri data, pars data tertia matri,
Tertia ſola tua eſt: noli pugnare duobus,
Qui genero ſua jura ſimul cum dote dederunt.
Hymen o Hymenaee, Hymen ades, o Hymenaee.

V. 63. *Tertia pars patris eſt, pars eſt data tertia matri* Muret. Voſſ. in nonnullis editt. antiqu. primo loco *matri* et ſecundo *patri* poſitum eſt.

V. 60.) *pugnare* ſc. cum illo, cui ipſe pater *te* tradidit.

V. 64.) *Tertia ſola tua eſt*, contra Ovid. Heroid. XX. v. 157.

Haec mihi ſe pepigit: pater hanc tibi, primus ab illa:
Sed propior certe, quam pater, ipſa ſibi eſt.

CAR-

Digitized by Google

CARMEN LXIII.

DE ATY.

Super alta vectus Atys celeri rate maria,

P 2 Phry-

Ore profundo ruit poeta et miſerrimam Attinis ſortem numeris decantat concitatioribus. — Atys vel Attin nave per mare advectus ſtatim cum comitibus pergit ad nemus Phrygium Cybelae ſacrum, ubi inſano furore correptus amputat ſibi virilia. Quibus cum ille ſe privatum et ſanguine ſuo terram maculatam videt, furibundus arripit inſtrumenta muſica in ſacris Cybeles ab ejus cultoribus furore percitis tractari ſolita, et comites, ad exemplum ducis jam eviratos, montem, qui ſacrorum tumultu et rauco muſicorum inſtrumentorum clangore reboet, una ſecum adire et vagis erroribus animum exhilarare jubet. — His juſſis exoritur ululatus, tympana et cymbala remugiunt, ad montem ruit chorus, dux Atys praeit, et ſic tamdiu lymphata mente in monte tumultuantur, usquedum ad aedem Cybeles perveniunt, ubi languore victi obdormiunt. Atys ſub primo ſolis ortu excitus molli ſomno, quo domita fuerat veſana mentis rabies, ad ſe redire incipit, facta ſua animo recolit, quibus nunc derelictus ſit, ſentit, ad mare recurrit, lacrimat, et ad patriam converſus plena affectus oratione feliciſſimam, qua olim in patria uſus ſit, conditionem cum praeſenti ſorte miſerrima comparat. Dum igitur has triſtes querelas fundit, et jam jam facti ſui illum poenitet, Cybele ſolutum de jugo leonem, qui quovis terroris excitandi modo juvenem de fuga cogitantem percellat et ad reditum compellat, immittit, quem cum impetum in ſe facientem videt Atys, ad nemora refugit, ubi omne reliquum vitae ſpatium exigit. — — Eſt autem hoc carmen, ſive altioris ſpiritus, quo ſcriptum eſt, ſublimitatem, ſive ſolutiores, quibus devolvitur, numeros ſpectes, ſingulare plane Romanae poeſeos monumentum; quod quidem, cum omnino

Phrygium nemus citato cupide pede tetigit,

Adiit-

V. 2. Particula *ut*, quae in libris antiquioribus poſt *Phrygium* legitur, deleta eſt a Scaligero, nec commode ſervari poteſt niſi pro *ubi* in verſu quarto legatur *ibi*, quod eſt in edit. Götting.

omnino ab ingenio Catulli abhorrere et vetuſtioris potius, dithyrambici fortaſſe, poetae opus eſſe videatur, totum e graeco quodam ſcriptore translatum cenſuit jam inſigne illud Angliae decus, *Wartonus in Sammlung vermiſchter Schriften B. VI. p. 281, Berlin 1763.* Alii leviſſimo argumento inducti, quod ſupra Carmine XXXV. v. 17. dicitur — *eſt enim venuſte Magna Caecilio inchoata mater*, Caecilio hoc carmen tribuendum eſſe arbitrati ſunt. — Optime de hoc carmine dijudicando, interpretando et in vernaculam vertendo haud dubie meruit Cl. *Wertheſius* [*Ueber den Atys des Katull, von Friedrich Auguſt Clemens Werthes, Münſter 1774.*] cujus interpretationi adjecta eſt erudita de obſcura et mira narrationis varietate implicita Cybeles et Attinis fabula diſquiſitio, cujus ſumma fere haec eſt: *Terra*, omnium mater inventa prae ceteris diis deabusque omnibus a priſca mortalium gente divino honore culta fuit et a diverſis populis diverſa nomina accepit. — a Phrygibus vocata eſt *Cybele* (*de Terra, Cybeles nomine inſignita, eſt locus claſſicus apud Lucret. II. 598. ſeqq.*) Cultus ejus in monte Ida eſt notiſſimus, ipſa ratio autem, qua magno muſicorum inſtrumentorum ſonitu et inſanis tripudiis culta dicitur, manifeſta priſcae et rudis antiquitatis prae ſe fert veſtigia. — Ejusdem antiquitatis videtur cultus Solis, cui aeque ac Terrae varia a variis populis indita ſunt nomina. Sub Attinis nomine Phryges divino honore Solem perſecutos eſſe teſtatur Macrob. Saturn. I. c. 21. Aptiſſime autem Terra Soli addita eſt conjux; et hinc quoque conjugium vel amor Cybeles et Attinis repetendus eſt. — — (*p. 48. auctorum in tradendo Attinis mytho exponitur diſcrepantia*) Fuit Atys ex deſcriptione Catulli juvenis formoſiſſimus (v. 63. ſqq.) quem ſi cum Apolline comparaveris eundem

Adiitque opaca ſilvis redimita loca Deae:

eundem ſub illo latere facile tibi perſuadeas. — Collectis omnibus, quae de Attinis mytho circumferuntur, praecipue ſi ejus mortem ex communi fere narratione in ſilvis ſubſecutam reſpicimus, Adonidis morti in hac re ſimillimam, (*unde fortaſſe, quod docet Proclus Diadochus in Ptolem. Tetrab. p. 79. Adonidis et Attinis ſacra ſaepe pro iisdem per Phrygiam et Lydiam habita ſunt.*) unus eorum regum ille fuiſſe videtur, qui totam vitam in ſilvis venando conſumſerit. Ex eadem cauſa neque conjugio neque prole gaviſus eſt, unde vel ὁ τεχνοποιὸς vel parte, qua viri ſumus, privatus fictus eſt. Poſt mortem autem nullius deae ſacris aptius nobilitari potuit Attin, quam Cybeles, quae, cum Dianae ſimul perſonam tunc temporis adhuc induerit, jam in vita illi fuit amatiſſima. — Solemnia Cybeles ſacra ad Phryges migraſſe videntur a Phoenicibus — hinc Atys *ſuper alta vectus* Phrygium nemus cum comitibus ingreſſus a Catullo inducitur. — Ipſa *Cybele* nomen ſuum fortaſſe traxit a Phoeniciae regionis parte *Cabul* et ejus ſacerdotes *Galli* ab orientalis linguae voce גלל (*devolvit* et hinc *circumcidit*). — Haec fere, quae paucis complexus ſum, fuſius ad carmen noſtrum illuſtrandum exſecutus eſt *Wertheſius*, quibus de totius carminis ſublimitate et ſingulis ejus virtutibus perpulchra ſub finem addita eſt enarratio. — In conſtituendo hujus carminis metro Galliambico, dicto ita, quod a *Gallis* caneretur, Magnae Matris ſacerdotibus, cum ejus ratio non ſatis perſpecta eſſet, nec illud in genere ſuo, quod aetatem tulit, unicum, ad veteris exempli normam exigi poſſet, valde inter viros doctos diſceptatum fuit, adeo, ut ex opinionum varietate mira quoque in textu enata ſit lectionis varietas et depravatio. Neque vero tamen, ſi carmen noſtrum, ut videtur, ad genus referendum ſit dithyrambicum, quod, ut canit Horatius, *numeris lege ſolutis fertur*, vel in univerſum a poeta entheo liberius ſcriptum ſit, id unquam certae legi adſtringi poſſe arbitror. — Ex ſententia Vulpii vero Galliambus conſtat ſex pedibus, quorum primus frequentius eſt *anapaeſtus*, non;

Stimulatus ubi furenti rabie, vagus animi,

Devolvit

V. 4. *Stimulatus ut fur.* editt. vett.

nonnunquam *ſpondaeus* vel *tribrachys;* ſecundus fere *jambus*, rarius *anapaeſtus*, *tribrachys* vel *dactylus;* tertius ſaepe *jambus* raro *ſpondaeus:* quartus *dactylus* vel *ſpondaeus;* quintus ſaepe *dactylus*, interdum tamen *creticus* aut *ſpondaeus:* ultimus *anapaeſtus* et nonnunquam *jambus* praecedente *cretico*. — *Wertheſius* Galliambi Schema metricum exhibuit hoc:

vv -	v -	v -	- vv	- vv	vv -
- -	vvv		- -	- -	vvv
vvv	vv -				

Sed Cl. *Reizius* peritiſſimus harum rerum magiſter in ſententiiis, quas publicae examinationi ſubjecit in Programmate *Proſodiae Graecae Accentus Inclinatio Epimetron Partis I.* inſcripto (*Lipſiae 1782*) contra *Wertheſii* rationem propoſuit hanc: *Qui Catulli carmen de Attine vertit in Germanicum, et optime interpretatus eſt Wertheſius, in exponendo metro Galliambico vehementer a veritate aberravit, metri caeſura tollenda, et ejus tribus ultimis pedibus, anapaeſto et duobus jambis in duos dactylos et anapaeſtum vertendis. Non cogitavit, caeſuram eſſe duplicem: aliam podicam, ut hexametri, aliam vero metricam, ut pentametri. Podica in pede triſyllabo in alterutram e duabus prioribus ſyllabis cadere poteſt: metrica nihil variat, ut nec in Galliambo, qui eam habet. Non debuit igitur Galliambi caeſuram, quae metrica eſt, podicam facere.* — Caeterum ad hoc Catullianum exemplum pro ſingulari, qua pollebat, Romanae elegantiae peritia, Galliambico genere carmen in *Bacchum* compoſuit *Muretus*, notis ejus inſertum, et, quod ab omnibus juvenibus delectationis et exercitationis cauſa legatur, digniſſimum.

V. 1.) *Atys*, de varia hujus nominis ſcriptura praeter Scaligerum videndus omnino *Hemſterhuſ.* ad Lucian. T. I. p. 235. et Interpretes ad Ovid. Metam. X. v. 104. — Ex eo vero, quod *Atys ſuper alta vectus* Catullo dicitur, colligit et ſtatuit Voſſius, Attinem

Devolvit illa acuta ſibi pondera ſilice.

P 4 Itaque

V. 5. *devellit* Stat. qui inde tentat *devovit* — *devellit* praefert Wertheſius, ſed noſtra lectio *devolvit* non ſolum ſublimiori poeta dignior eſt, ſed etiam multo magis convenit nomini *pondera*. — ex corruptis lectionibus in librr. MSSC. *illectus*, *illetus*, *iletus*, *lacteus*, reſcribendum putat Statius *icta*; ſuſpicatur nimirum gloſſema fuiſſe *ille*, quod a librariis cum *icta* conjunctum ſit. — Paſſeratius vet. lib. lectionem *ipſe lactes ſibi pondere ſilices*, *ſilices* in *ſilicis* tantum mutato, probat et *lactes* accipit pro *teſtes*. Voſſius ex *ilecto*, quod reperit in exemplar.

nem noſtrum non eſſe Phrygem illum paſtorem a Cybele amatum, quoniam is non mari advenerit, ſed in ipſa natus educatusque fuerit Phrygia: quapropter minime dubitandum putat, quin Attinis nomine ſignificet poeta nobilem aliquem juvenem, qui e Graecia in Phrygiam migraverit, atque ibi ſemivirorum Magnae Matris cantu in furorem actus virilia ſibi ipſe exciderit, comitibusque et famulis, ut idem facerent, perſuaſerit. — At Cl. *Wertheſius* ad ſtabiliendam opinionem ſuam, Attinis ſacra e Phoenicia in Phrygiam invecta eſſe, inde argumentum ducit. vid. quae huic carmini praemiſimus.

V. 2.) *Phrygium nemus* intellige *Dindymum*, qui praecipue de Cybeles ſacris notus eſt. Virgil. Aeneid. IX. v. 252. vel τὰ Κύβελα, ὄρη Φρυγίας, vid. Heſych. cf. *Hemſterhuſ.* ad Lucian. Tom. I. p. 90. et *Heinſ.* ad Virgil. Aeneid. III. v. 111. — *citato pede* h. e. celeri, ſumma celeritate agitato. Sic v. 18. *citati errores* et v. 26. *citata tripudia*.

V. 3.) *loca ſilvis redimita*, exquiſite pro vulgari: *circumdata*. Sic paſſim ſilva locum *coronare* dicitur. Ovid. Metam. V. v. 390. et XI. v. 335.

V. 4.) *Stimulatus ubi furenti rab.* cf. Anacreon. Od. XIII. v. 4. *vagus animi* ἔκφρων; ſimiliter *amens animi* apud Virgil. Aeneid. IV. v. 203.

V. 5.) *Devolvit*. eleganter pro: demetit et abjicit. proprie enim devolvi dicuntur *pondera*, quibus, quaſi viris moleſti ſint, a poetis denotantur teſticuli; de quo loquendi genere, vid. Interpretes

Itaque ut relicta ſenſit ſibi membra ſine viro:
Et jam recente terrae ſola ſanguine maculans,
Niveis citata cepit manibus leve tympanum,

Tym-

Mediolanens. primum conjiciebat *lecto acuto*, ſed cum meliora ejus exemplaria haberent fere *loeta* vel *leta*, ſine haeſitatione reponendum cenſuit *lenta acuto*; at ſic ſecundum pedem fecit ſpondaeum, qui jambus eſſe debebat. Nihilominus Vir Doctus in Obſervatt. Miſcell. quae cura Dorvillii prodierunt, Tom. I. Voll. II. p. 325. ubi totum hoc carmen exhibitum et notis criticis inſtructum eſt, propius accedens Voſſio, legendum putat: *devolvit lecta acuta*, ut legerit ſilicem acutum, quo opus hoc peragerer. — *Devolvit ille acuto* Graev. cf. de hoc loco Victor. Var. Lect. XX, 10 Textus noſtri lectio eſt ex emendatione Scaligeri, de qua vid. in not. V. 7. *Etiam* Gryph. Muret. Graev. V. 8. *breve crotalum* pro *leve tympanum* alios habere teſtatur Muret.

tes ad Petron. c. 92. haec *pondera* autem ex Scaligeri interpretatione, pudoris cauſa jam vocantur *illa*. — *In rebus* enim, inquit, *quas nominare pudor non ſinebat, ſemper hoc pronomine ille utebantur*, ut ſupra VIII. v. 6. et inprimis LXVII. v. 27. Equidem in contemtum potius *illa* dici puto *pondera*, hoc ſenſu: illa tam vilia membra, quae oneri viſa ſunt Attini. Et ſic eodem modo exſecti teſticuli apud. Tibull. I. 4. 70. vocantur *vilia membra*, ubi plura exempla de hac locutione collegit *Heyne*. — *acuta ſilice* cultello lapideo. *ſaxum acutum* de eadem re et eodem noſtro Attine dixit Ovid. Faſt. IV. v. 237. cf. Vulp.

V. 6.) *Itaq. ut relict. ſens. ſibi membra ſine viro*, ornate, pro: cum ſe eviratum ſenſit. — *ſine viro* ſine ea parte, qua viri ſumus.

V. 7.) *terrae ſola* exquiſite pro: *terram*, qua pleniori locutione ſaepe uſus eſt Lucretius.

V. 8.) *citata* impetu quodam abrepta, celeriter. vim vocis *citatus* docet ejusdem ſaepius in hoc carmine repetitus uſus, cf. ad verſ. 2. Facete autem nunc genus mutat

poeta

Digitized by Google

Tympanum, tubam, Cybelle, tua, mater,
initia:

V. 9. *leve tympanum* ex verſu ſuperiori reperit Muretus. — *Tympanum, tubam Cybelles*, Voſſius.

poeta et de evirato Attine tanquam de femina loqui incipit — *niveis manibus* h. e. pulchris. *leve tympanum.* Formam tympani exhibet *Sponius Miſcell. erud. antiq. Sect. I. art. 6.* Inprimis de *tympani* forma et ejus in ſacris uſu fuſe et erudite diſputat *Perizonius* ad Aelian. XI. c. 8. adde *Chriſt Gottl. Schwarzii* Miſcell. polit. human. p. 86. et 114. ſqq. — Primam in voce *tympanum*, eliſa littera *m*, ut numerorum ratio conſtet, a poeta corripi, praecipiunt ad hunc locum Interpretes.

V. 9.) Vulpius, Wertheſius et ceteri, qui Voſſium ſequuntur, legunt: *Tympanum tubam Cybelles* hoc ſenſu: „tympanum nimirum, quod tubae loco in Cybeles ſacris uſurpatum eſt;“ quae quidem explicatio, quam frigida et indigna plane non ſublimiori tantum, ſed quocunque alio poeta ſit, ut taceam quam parum accommodata additis verbis: *tua, mater, initia*, quemlibet ad virtutes poeticas paulo diligentius attendentem facile ſenſurum eſſe arbitror. — Iure quidem in hoc verſu *tuba*, cujus nuſpiam in ſacris Cybeles diſerte mentio ſit, in quibus non niſi *tympanum, cymbalum, tibia, cornu* et *crotalum* commemorari ſolent, dubitationem movere poteſt, ſed profecto hujus dubitationis eximendae cauſa, non ad ineptam explicandi rationem, quaſi poeta nos docere voluerit, tympanum tubae vices in ſacris Cybeles ſubiiſſe, confugere debemus. Notatu dignus potius hic locus videtur, quod *tubam* [de cujus in aliis ſacris uſu vid. *Lipſius* de Milit. Rom. IV. 10.] tibiae loco ad inſtrumenta in ſacris Cybeles uſurpata hic relatam cognoſcimus. Quodſi autem hoc eſt, pro *tympanum*, partim ob ejus ingratam ex verſu ſuperiori repetitionem, (quis enim in hoc loco ἀναδιπλω-

Quatienſque terga tauri teneris cava digitis,
Canere haec ſuis adorta eſt tremebunda comitibus:
Agite, ite ad alta, Gallae, Cybeles nemora ſimul,
Simul ite, Dindymenae dominae vaga pecora,
Aliena

V. 13. *vaga pectora* Venet.

σιν agnoſcat?) partim ob verſ. 21. et 29. *cymbalum* legi mallem; niſi totus hic verſus, ut mihi videtur, ab homine indocto et male ſedulo, qui cetera horum ſacrorum inſtrumenta deſideraret, interpolatus putandus ſit. — *Cybelle* de varia hujus vocis ſcribendi ratione, ex qua ſecunda modo brevis modo longa eſt, videndus omnino *Drackenborch.* ad Sil. Italic. XVII. v. 8. et quos ibi laudat. adde *Heyne* ad Virgil. Aeneid. III. v. 111. in Var. Lect. — *initia*, ſacra, myſteria, dicta fortaſſe ita, quod iis ad feliciorem ſtatum ſe initiari putabant homines.

V. 10.) *cava terga tauri*, tympana, exempla hujus locutionis vid. apud Vulp. βύρσης ταυρείου κενεὸν δοῦπον tympani ſonitum vocat Antipater Sidonius in Anal. Vet. Poetar. Graec. Brunckii XXVII. 22. Tom. II. p. 13. — *teneris digitis* percutiebantur enim tympana manibus vel digitis. cf. LXIV. v. 262. Lucret. II. 618. Ovid. Faſt. IV. 342. Met. IV. 29.

V. 11.) *tremebunda*, toto corpore ob furorem tremens.

V. 12.) *Gallae*. Galli enim, quod cum virilibus habitum quoque virilem deponerent, paſſim ut mulieres a veteribus inducuntur. vid. *Voſſ.* cui adde inprimis *Heinſ.* ad Ovid. Heroid. IV. 48.

V. 13.) *Dind. dom. vaga pecora.* cur paulo audacius vel in-

Aliena quae petentes, velut exſules, loca,
Sectam meam executae, duce me, mihi comites
Rapidum ſalum tuliſtis, truculentaque pelagi,
Et corpus eviraſtis Veneris nimio odio.
Hilarate

V. 14. in MSC. Statii hic verſus legitur vel: *Alienaque petentes velut exules loca celeri*, vel: *Alienaque petens velut exules loca celeri.* Ipſe Statius conjicit: *Alienaque petite pede exilio loca celeri.* in priore Aldi editione eſt: *Aliena petentes velut exilio loca celeri.* Voſſius pro *celeri* reſcribit *celere.* Vir Doctus in Obſerv. Miſcell. l. l. vult: *Aliena quae petentes ex'les loca celere.* Corradinus de Allio ingenioſe: *Alienaque, exules, ite pede loca celeri.* Wertheſius probat *Alienaque petentes exilio loca celeri.* Noſtra lectio jam prolata eſt a Guarino, et ſervata eſt in edit. Gryph. Muret. Graev. Vulp. V. 16. *pelage* Scaliger improbante Viro Docto in Obſerv. Miſc.

inhoneſtius jam Galli a poeta vocentur *vaga pecora*, varias cauſas afferunt interpretes. Voſſius quidem ita dictos cenſet Gallos, quod, ſi deeſſet aſinus, magnae matris ſellam geſtare coacti fuerint; Muretus: quod neque viri amplius neque verae mulieres fuerint; Vulpius: quod homines ad ſervitutem nati *pecora* appellati ſint; alii denique: quod pecoris ritu in montibus vagati ſint; ſimpliciſſima haud dubie eſt poſterior ſententia, niſi forte arrideat *vaga pectora*, quod in editione Parthenii reperi — *Dindymenae dom.* Cybelen a Dindymo vel Dindymis, Phrygiae monte, *Dindymenen* vocatam eſſe in vulgus notum eſt.

V. 15.) *ſectam meam*, me veſtrum horum ſacrorum ſuſcipiendorum auctorem et magiſtrum; nimis argute Wertheſius *ſectam* a *ſecare* de virilium exſectione accipit.

V. 16.) *Rapidum ſalum tuliſtis trucul. pelag.* h. e. pericula in mari tempeſtuoſo una

Hilarate herae citatis erroribus animum.
Mora tarda mente cedat: ſimul ite, ſequimini
Phrygiam ad domum Cybelles, Phrygia ad nemora Deae,
Ubi cymbalûm ſonat vox, ubi tympana reboant,

Tibicen

V. 18. *Hilarate aere excitatis* editt. vett. *Hilarate crocitatis* invenit Stat. in libro ſuo, ubi ipſe faciebat *concitatis.* — *Hilarate hero citatis* Voſſ. Vulp. *Hilarate excitatis* Graev. Corrad. Gotting. Bipont. noſtram lectionem propoſuit Muretus, cui ſubſcribit Wertheſius. V. 21. *Ubi cymbalum ſonat nox* ex MSC. profert Statius reclamante Voſſio, cujus tamen lectionis patrocinium, rejecta vulgata, quam tuentur omnes libri MSC. editt. vett. et recentt. non dubitavit in ſe ſuſcipere Wertheſius. Lapſus

una mecum ſubiiſtis, et pertuliſtis. Similis orationis color eſt in oratione Teucri ad ſocios apud Horat. Od. I. 7. 30. *truculenta pelagi* dictum eſt ut *anguſta* vel *ſtrata viarum*, *opaca locorum*, *ardua montium* vel *terrarum* et ſimilia alia.

V. 18.) *Hilarate herae cit. err. animum.* exhilarate animum veſtrum indulgendo ſolutioribus in gratiam herae [*Cybeles*] erroribus. alii τὸ *herae* ad *animum* referunt, ut ſit: exhilarate Cybeles animum erroribus; ſed ſic languet oratio. — *hera* pro *dea* ut infr. Carm. LXVIII. v. 76. et 78. *heri* pro *diis*.

V. 20.) *Phryg. ad dom.* ubi propria in poſterum nobis ſedes erit. Val. Flacc. Argonaut. IV. 26. *Hoc nemus, haec fatis mihi jam domus improba, quo me Nympha rapit.* cf. *Burmannus* ad eundem libr. II. 74. et quos ibi laudat.

V. 21.) *Ubi cymbalûm ſon. vox.* cymbalorum formam. vid. apud Albert. *Rubenium* de Re veſtiar. Vet. c. 17. p. 187. peculiares libellos, qui

de

Tibicen ubi canit Phryx curvo grave calamo,
Ubi capita Maenades vi jaciunt hederigerae,
Ubi ſacra ſancta acutis ululatibus agitant,
Ubi

librariorum in vocibus *nox* et *vox* paſſim notatus eſt ab Interpretibus. vid. inprimis *Drackenborch.* ad Liv. V. XLIV. §. 6. Tom. II. p. 193. et quos ibi laudat.

de cymbalis exſtant, indicavit *Ioh. Albert. Fabricius* in Bibliograph. Antiqu. p. 527. *vox* de omni ſono. de *buccina* apud Ovid. Metam I. v. 338. ſic φωνὴ τῆς σάλπιγγος. plura in hanc rem ad l. l. Ovidii notavit *Burmannus.*

V. 22.) *Tibicen ubi can. Phr. cur. gr. cal.* per *curvum calamum* intellige tibiam e calamo, quae tametſi recta et admodum tenuis eſſet, tamen propter cornu aut codonem curvum et aereum calamo adfixum gravem ſonum [βαρὺν φθόγγον] edebat. *curva tibia* dicitur Tibullo II. 1. 86. In ſacris Cybeles haec tibia ubique fere cymbalis et tympanis juncta reperitur. vid. *Perizon.* ad Aelian. XI. 8. Tom. II. p. 13. edit. Lipſ. Cantus autem tibiae vel *modus Phrygius* cummaxime furore exſtimulabat homines. Tibull. I. 4. 70. et ibi *Heyne.* Praeter Voſſium et Vulpium de *tibia Phrygia* vid. inprimis quos laudat *Heyne* ad excitatum jam locum Tibulli II. 1. 86. p. 100. edit. nov. quibus adde *Spanhem.* ad Callimach. Hymn. in Dian. v. 245. et *Barthol. de tibiis* p. 72.

V. 23.) *Maenades.* hanc appellationem, qua proprie ἀπὸ τοῦ μαίνεσθαι mulieres in ſacris Bacchi deſignabantur, transtulit jam ad Gallos, quos aeque ac bacchantes finxit quoque *hederigeros.* Sic infra Attis de ſe ipſo v. 69. *Ego Maenas.* — *vi jaciunt capita*, quo poſſunt impetu rotant et quatiunt in furore capita.

V. 24.) *Sacra ſancta agit.* h. e. celebrant. Sic *Dionyſia agitare* apud Terent. Heavtont.

Ubi ſuevit illa Divae volitare vaga cohors:
Quo nos decet citatis celerare tripudiis.
Simul haec comitibus Atys cecinit notha mulier,
Thiaſus repente linguis trepidantibus ululat,
Leve tympanum remugit, cava cymbala recrepant.
Viridem citus adit Idam properante pede chorus.

Furi-

V. 26. *celebrare tripudiis* profert ex libro ſuo et defendit Scaliger, accedente *Burmanno* ad Ovid. Met. IV. 304. V. 27. *nota* pro *notha* vitioſe in libris MSS. et editt. vett. *nova* Scaliger, quem ſequitur Wertheſius. V. 28. *ſtrepitantibus* vel *crepitantibus* parum feliciter tentat Voſſius. V. 29. *increpant* in nonnullis MSS. Statii. V. 30. *animo egens* vulgata lectio, ſed doctior eſt noſtra, quae ſtabilitur depravata lectione in MSSC. Statii *animi geris*. in edit. Parthenii et in margine edit. Gryph. legitur *animo gemens*.

tont. IV. 3. 11. — *ululatibus* laetitiae vocibus, ἰαχαῖς, ὀλολυγμοῖς, nam ὀλολύζειν et *ululare* de jubilantibus et tripudiantibus aeque ac lamentantibus dicitur. vid. *Hemſterhus*. ad Lucian. Tom. I. p. 7. et *Weſſeling*. ad Diodor. Sicul. Tom. II. p. 90. *acutis* clariſonis εὐήχεσι.

V. 25.) *volitare*, huc illuc diſcurrere, vagari. cf. LXIV. v. 252.

V. 27.) *ſimul* ſimulac. *notha mulier* nec femina, nec vir cf. Ovid. Ibis. v. 457. ἡμίθηλυς Anacreon. Od. XIII. v. 2.

V. 28.) *Thiaſus* cohors ipſa, quae Attinem ſecuta erat. — *linguis trepidantibus*, h. e. ſubinde clamando motis et vibratis.

V. 30.) *viridem Idam* intellige montis Idae partem, vel Dindymum, vel τα Κύβελα.

Furibunda ſimul, anhelans, vaga vadit, animi egens,
Comitata tympano Atys, per opaca nemora dux,
Veluti juvenca vitans onus indomita jugi.
Rapidae ducem ſequuntur Gallae pede propero.
Itaque, ut domum Cybelles tetigere, laſſulae
Nimio e labore ſomnum capiunt ſine Cerere.
Piger his labantes languore oculos ſopor operit.

Abit

V. 34. *properepedem* vel *properepeditem* Pal. Papyr. et Commelin. membr. unde Meleager reſcripſit *properipedem* receptum a Voſſio, editore Cantabrig. Vulp. amat certe poeta in hoc carmine ejuſmodi voces compoſitas, ut *bederigerae*, *nemorivagus*, *ſilvicultrix* cet. *propero pede* Gryph. V. 35. *Cybeles* Voſſ. *Cybebe* Graev. utrumque falſum, debet eſſe vel *Cybebes* vel *Cybelles*. V. 37. *Piger bis labante languore* in libro Patavino et Maſſei, L. MS. et edit. R. teſte Statio; quae quidem lectio,

βελα. cf. ad verſ. 2. Mons Ida enim vel a ſacris ibi inſtitutis vel a variis ejus partibus et verticibus varia quoque accepit nomina cf. *Hemſterhuſ.* ad Lucian. T. I. p. 252. — *frondoſa Ida* Virgil. Aeneid. V. v. 253. ubi cf. Cerda.

V. 35.) *Cybelles domum*, templum. Stat. Silv. IV. 3.77. et ſaepe alibi ut Graecorum οἴκημα. — ſuſtuli interpunctionem poſt *laſſulae* et jungo *laſſulae nimio e labore* h. e. viribus exhauſtae nimiis erroribus.

V. 36.) *ſine Cerere*, incoenatae.

V. 37.) *piger*, quod pigros homines reddit, ut *pallida mors*.

Abit in quiete molli rabidus furor animi.
Sed ubi oris aurei Sol radiantibus oculis
Luſtravit aethera album, ſola dura, mare ferum,
Pepulitque noctis umbras vegetis ſonipedibus;
Ibi Somnus excitum Atyn fugiens citus abiit:

Tre-

ſi numerorum rationi conſulere volumus, omnino praeferenda videtur; nec video, cur τὸ *labans* non aeque *languori* ac *oculis* conveniat. *languor labans* eſt, cui diutius ferendo impares ſumus, cui membra viribus exhauſta ſuccumbunt, amplius ei reſiſtere nequeunt; *labare* enim eſt deficere, alterius vi cedere, titubare, lapſui proximum eſſe: vid. *Gronov.* ad Liv. Praefat. §. 9. et *Drackenborch.* ad Sil. Ital. II. 392. — in editt. antiquis vitioſe *labentes* ex vulgari librariorum errore. vid. *Drackenborch.* ad Liv. Tom. I. p. 12. Tom. II. p. 526. et Tom. III. p. 143. — *Piger his labori nantes* Avant. V. 38. *rabidis* Venet. *rabidi* Gryph. Stat. Graev. V. 39. *boris aureis* vel *beris aureis* vitioſe in L. MSSC. et editt. antiquiſſimis. V. 41. *Perpulitque* Gryph.

mors. — *labantes lang. oculos*, feſſos et victos paene languore; ſed vid. Var. Lect.

V. 39.) *Sed ubi oris aur.* cet. Splendidiſſima ſolis orientis imago! *aureus* de ſolis fulgore paſſim. Φέγγος χρύσεον Φαεινης Ἠριπόλης Paul. Silentiar. in Anal. Vet. Poet. Graec. Brunckii XXII, 6. Tom. III. p. 78. — de *radiantibus ſolis oculis* diſputat Spenc. Polymet. VIII. n. 10.

V. 40.) *aethera album* ſerenum, ſudum. exempla dabit *Barthius* ad Claud. de Bell. Get. v. 379 *ſola dura* tellurem ſolidam. — *mare ferum* tempeſtuoſum. vel immanibus monſtris plenum, ut verſ. 89. *nemora fera.*

V. 41.) *Pepulitque noct.* cet. Vulpius comparat Virgil. Aeneid. XII. v. 115.

V. 43.

Trepidantem eum recepit Dea Paſithea ſinu.
Ita de quiete molli rabida ſine rabie
Simul ipſa pectore Atys ſua facta recoluit,
Liquidaque mente vidit ſine quîs, ubique foret;

Animo

V. 43. *Fugientem eum recepit* Muret. Graev. quod haud dubie gloſſema fuit τῦ *trepidantem* Vir Doctus in Obſerv. Miſcell. tentat *trepidante*. ſinum autem *trepidantem* dictum putat ut cor vel pectus trepidans, vel *tepidante* pro fovente, calefaciente. nimis ingenioſe! *paſitheo* in quibusdam vett. V. 44. *rapida ſine rabie* Voſſ. V. 45. *revoluit* Stat. in Patav.

V. 43.) *Trepidantem eum* ſcil. ſomnum. Somnum trepidantem nimis argute Wertheſius explicat: terrore adhuc plenum ob miſerum, in quo Attinem reliquerat, ſtatum. Equidem *trepidantem ſomnum* explico vel ſimpliciter pro *feſtinantem* [in qua ſignificatione *trepidare* paſſim dicitur, cf Horat Od. II. 4. 23.] vel, quod magis arridet, *trepidantibus alis advolantem;* nam cum alae celeri motu agitatae recte et eleganter dicantur *trepidantes*, ipſe ſomnus quoque, qui alatus fingitur, a poeta ſublimiori dictus videri poteſt *trepidans* — apud Tibull. II. 2. 17 *alae trepidantes* tribuuntur *volanti Amori*, ubi de verbo *trepidare* conferatur *Brouckhuſ.* et *Heyne* Obſervat. p. 104. adde Ovid. Met. VII. v. 382. — *Dea Paſithea* una de Gratiis et uxor Somni. vid. nos in *Proluſ. de Imagine Somni* Lipſ. 1783 p. 9.

V. 44 — 47.) Senſus eſt: Simulac Atys igitur ſolutus per dulcem ſomnum mentis rabie facti ſui temeritatem animo repetiit, et, in quo nunc eſſet, miſerum ſtatum cognovit, plenus curarum ad mare pedem retulit. *ita* ſcil. excitus.

V. 45.) *ipſa* refer ad *facta* et explica: ipſam factorum ſuorum naturam et conditionem.

V. 46.) *liquida mente*, aperte et clare. *ſine quîs* viri-

litate,

Animo aeſtuante rurſum reditum ad vada tetulit,
Ibi maria vaſta viſens lacrimantibus oculis
Patriam adlocuta voce eſt ita moeſta miſeriter:
Patria o mea creatrix, patria o mea genetrix,
Ego quam miſer relinquens, dominos ut herifugae
Famuli ſolent, ad Idae tetuli nemora pedem:

Ut

V. 47. *ruſum* ἀρχαικῶς pro *rurſum* Voſſ. *retulit* in quibusdam. V. 49. mira in libb. vett. et editt. lectionis hujus verſus reperitur diſcrepantia. *Patriam allocuta eſt voce moeſtula miſeriter* Gryph *Patriam allocuta moeſta eſt ita voce miſeriter* Mur. Voſſ. Cantabrig. Vulp. alii aliter. V. 52. *retuli* Graev.

litate, patria, parentibus cet. *ubique* h. e. et ubi, in quo loco et ſtatu vid. *Cort.* ad Saluſt. Catil. XXVII, 1. p. 173. et *Drackenborch.* ad Liv. III. 30. §. 7. Tom. I. p. 662.

V. 47.) *animo aeſtuante*, ſollicito et perturbato, graviori commotione incenſo *tetulit* antique pro *tulit*, ut ſaepe apud Plautum et alios. *rurſum reditum ſerre* pro redire. ſic *aditum ferre* Carm. LXI. v. 26.

V. 48—49.) *Ibi maria vaſta* cet. littus maris jam Homero fundendis querelis aptus locus viſus eſt. Iliad. I. v. 34. II. v. 349.—50. et Odyſſ. V. 151 ſqq.

V. 49.) *miſeriter*, miſerabiliter, lamentabili modo. — De ſingulari arte, qua ſequens Attinis oratio ad excitandam commiſerationem compoſita eſt, vix monendi videntur lectores.

V. 56.)

Ut apud nivem et ferarum gelida ſtabula forem,
Et earum omnia adirem furibunda latibula:
Ubinam, aut quibus locis te poſitam, patria, rear?
Cupit ipſa pupula ad te ſibi dirigere aciem,
Rabie fera carens dum breve tempus animus eſt.
Egone a mea remota haec ferar in nemora domo?
Patria, bonis, amicis, genitoribus abero?

Q 2 Abero

V. 54. *Et femina earum adirem* profert Guarin. *Et earum ut omnia adirem* vult Stat. ut *omnia* diſyllabum ſit vid. Interpretes ad Virgil. Aeneid. VI. 33. *Et ut omnia earum adirem* Scalig. V. 57. *dum ad breve tempus* ſine omni neceſſitate Heinſ. in not. ad Catullum.

V. 56.) *ipſa* h. e. ſponte. ipſe ut *αυτος* apud Graecos ſaepe ite uſurpatur. exempla ex Cicerone notavit *Erneſti* in Clav. Cic. ſ. h. v. cf. *Cerda* ad Virgil. Eclog. IV. 21. *Erneſti* ad Callimach. H. in Apoll. v. 5. et *Vir Doctus in Obſerv. Miſcell.* V. III. p. 372. *ſibi* παρέλκει cf. ſupra Carm. XXIV. v. 4.

V. 57.) *carens eſt* pro caret. cf. Carm LXIV. v. 308. et 318. conſule de hoc loquendi genere irum Doctum in Obſerv. Miſcell. Tom. III. p. 395. et *Davis.* ad Cic. de Nat. Deor. IV. 44.

V. 60.)

Abero foro, palaeſtra, ſtadio et gymnaſiis?
Miſer ah miſer, querendum eſt etiam atque etiam anime.
Quod enim genus figurae eſt, ego non quod habuerim?
Ego puber, ego adoleſcens, ego ephebus, ego puer,

Ego

V. 60. *atque gymnaſiis* metri cauſa Avantius. *ſtadioque gymnaſiis* alii. prima in *gymnaſiis*, extruſa littera *m*, corripitur ut in *tympanum* v. 8. Sic in *Progne*, *Cygnus*, *Clytemneſtra* et aliis. vid. Heinſ. ad Ovid. Faſt. V. 9. et Met. VI. 468. V. 62. *ego non quod haberim* vel *numquid abierim*, vel *ego non quid abierim* MSS. Stat. unde ille vult: *ego numquid obierim.* In edit. Venet. Gryph. hic verſus legitur ſic: *Quod enim genus? figura eſt? ego numquid abierim?* quam lectionem ſervavit quoque Werthesius; quo jure, non dixerim. *Quod enim genus figurae eſt? mihi quo vigor abiit?* Muret. *ego non quod adierim?* Voſſ. *ego quod non habuerim* in edit. Graev. contra metrum! *Quonam mihi vetus figura, quo vigor abierit?* ex codice quodam profert Vir Doctus in Obſerv. Miſcell. et cum in alio codice ſecundo loco, ut teſtatur, deeſſet *quo*, forte legendum exiſtimat: *Quo mî vetus figura heu heu, quo vigor abiit?* V. 63. *Ego mulier* in L. MSSC. et pleriſque editt. vett. contra omnem orationis nexum, unde

V. 60.) *foro*, ubi ingenui adoleſcentes cum aequalibus verſari, ludis forenſibus operam dare et alia animi cauſa facere ſolebant.

V. 62.) *Quod enim genus fig. eſt, ego non* cet. Senſus: Quid enim ex omnibus, quaecunque pulchra, venuſta et fortunata habentur, et a prima aetate invicem apud homines ſe excipiunt, mihi defuit? *figura* de pulchritudine paſſim; jam vero de ea pulchritudinis forma et conditionis felicitate, quae a puerilibus annis quolibet anno fere mutatur, et aliam quaſi figuram induit.

V. 63.) *Ego puber* cet. *puber* nihil, ut ait Vulpius, ab *Ephebo* differt.; at ne opus qui-

Ego gymnaſii fui flos, ego eram decus olei.
Mihi januae frequentes, mihi limina tepida,
Mihi floridis corollis redimita domus erat,
Linquendum ubi eſſet orto mihi ſole cubiculum.

 Egone

egregie Scaliger: *Ego puber — ego inuber* legi jubet *Dempſterus* Paralipom. Antiqu. Rom. Roſin. lib. II. c. 1. V. 64. *gymnaſi* requirit verſus, obſervante Statio. V. 66. *floreis* pro *floridis* vult. Stat.

quidem eſt differentiam quaerere, cum ejusdem notionis repetitio eleganter pingat concitatiorem animum, ut verſ. 50.

V. 64.) *gymn. flos* ornamentum. cf. infra Carm. C. v. 2. et ſupra Carm. XXIV. v. 1. — *decus olei* oleum, quo, priusquam in arenam deſcenderent, inungebantur luctatores, paulo audacius jam de ipſa *palaeſtra* dictum eſt,

V. 65.) *januae frequentes* multis amatoribus frequentatae. *limina tepida* tundendo et incubando tepefacta. Propert. I. 17. 22.

Nullane finis erit noſtro conceſſa dolori?
Triſtis et in tepido limine ſomnus erit?

V. 66.) *Mihi florid. coroll. red. dom. e.* mos corollas januis appendendi ſatis notus in amoribus. Lucret. IV. 1171.

At lacrimans excluſus amator limina ſaepe
Floribus et ſertis operit, poſtesque ſuperbos,
Ungit amaracino et foribus miſer oſcula figit.

cf. Tibull. I. 2. 14. et ibi *Heyne* et ad Propert. I. 16. 7. Cl. *Barth.*

V. 68.)

Egone Deûm miniſtra, et Cybeles famula ferar?
Ego Maenas, ego mei pars, ego vir ſterilis ero?
Ego viridis algida Idae nive amicta loca colam?
Ego vitam agam ſub altis Phrygiae columinibus,
Ubi cerva ſilvicultrix, ubi aper nemorivagus?
Jam jam dolet, quod egi, jam jamque poenitet.

Roſeis

V. 68. *Egone heu Deum* metri cauſa Vir Doct. in Obſervatt. Miſcell V. 69. *Ego vis ſterilis* lib. Paſſeratii, quod ille probat. V. 70. *Ego vir'dis*, ut metro conſulatur, Vir Doct. in Obſerv. Miſcell. V. 72. hic verſus in edit. Gryph. antecedenti praepoſitus eſt.

V. 68.) *ferar* furibunda huc illuc agiter, exquiſite pro vulgari: ſim.

V. 70.) *nive amicta* pro vulgari: operta, contecta.

V. 71.) *ſub altis Phryg. columin. columen* pro *culmen* paſſim. vid. *Delrius* ad Senec. Hercul. Fur. v. 1000. et *Gronov.* ad Thyeſt. v. 55. *columina* male Turnebus et Voſſius de arboribus accipiunt; nam quod Voſſius ait, *ſub columinibus* pro *ad* vel *in columinibus* h. e. montibus, non eſſe latine, id egregie contra Voſſium docuit et multis exemplis probatum ivit *Burmannus* ad Ovid. Met. I. v. 689.

V. 73.) *jam* ſecundo loco eſt diſſyllabum obſervante Viro Docto

Roſeis ut huic labellis palans ſonitus abiit,
Geminas Deorum ad aures nova nuntia referens,
Ibi juncta juga reſolvens Cybele leonibus,

V. 74. *Roſeis ut hic labellis abiit ſonitu' palam* Muret. *Roſeis ut hinc palam labellis ſonitus adiit* Voſſ. contra metrum. *palam* et *adiit* ex MSSC. adduxit quoque Stat. V. 75. hic verſus, qui omnino ſalvo ſenſu abeſſe poteſt, jam ſuſpectus fuit Mureto, nunc autem plane repudiatus et ejectus eſt a Wertheſio — Sede tantum ſua motus et poſt ſequentem verſum poſitus eſt a Scaligero, *geminas eorum* pro *geminas Deorum* legente. — *geminas Deai* h. e. Cybeles tentat Vir Doctus in Obſervatt. Miſcell. V. 76. Wertheſius, ut numeris ſuccurreret, pro *leonibus* ſatis audacter reſcripſit *Domina feris*, putat nimirum τὸ *leonibus* gloſſam fuiſſe τοῦ *feris*, quae imperitiorum librariorum culpa genuinae lectionis locum occupaverit. Cui equidem non acceſſerim.

Docto in Obſervatt. Miſcell. p. 34.

V. 74—75.) *Roſeis ut huic* cet. ſenſus: poſtquam hae jactatae voces et querelae a pulchro Attinis ore exierant, ad deos ſtatim hunc de illo portantes nuncium, ibi cet. *ſonitus palans* vagus per aerem diſperſus.

V. 75.) *geminas Deorum ad aur.* vetus proverbium ἐς θεῶν ὦτα ἦλθεν. *geminas* eſt epitheton ornans. *Deorum* intellige Deos in univerſum et in his *Cybelen*. — *nova nuncia*. τὸ *nova* pertinet ad ornatum, nam quaelibet *nuntia*, cum afferuntur, *nova* ſunt — *nuntium* pro re nuntiata genere neutro dici docet Servius ad Virgil. Aeneid. XI. v. 896. et Voſſius ad h. l. cf. de hoc verſ. Var. Lect.

V. 76.) *leonibus* qui currum Magnae Matris trahebant, hinc *bijugi leones* apud Virgil. Aen. X. 253. ubi cf. *Cerda*.

V. 77.)

Laevumque pecoris hoſtem ſtimulans, ita loquitur:
Agedum, inquit, age ferox, i: face ut hinc furoribus,
Face ut hinc furoris ictu reditum in nemora ferat,
Mea libere nimis qui fugere imperia cupit.
Age, caede terga cauda: tua verbera patere;

Face

V. 77. *ſaevum pectoris hoſtem* Gryph. V. 78. *Agedum, inquit, age ferox, hunc agedum aggredere furor* Gryph. Muret. *age ferox ut hunc furor* in duobus MSS. Statii. *ferox fac ut hunc furor* in uno Statii, teſtante quoque Voſſio, qui ulcere inſanabili hunc verſum laborare autumat. *agitet* vel ejusmodi aliquid deſiderat Cantabrig. noſtra lectio auctorem habet Scaligerum, qui in libro ſuo et priſcis editt. ſe inveniſſe ait: *fac ut hunc furoribus.* Wertheſius dedit: *Agedum, inquit, age ferox, hunc agedum aggredere ferox.*

V. 77.) *Laevum pecor. hoſt.* currui ad laevam junctum. *hoſtis pecoris*, pecori enim inſidiatur leo.

V. 79.) *furoris ictu.* non graviter ſatis dictum videbatur *furoribus* in verſ. anteced. addit igitur *furoris ictu* h. e. vehementiſſimo furoris impetu, ſumma furoris vi. Liv. V c. 21. *velut repentino icti furore.* Sic paſſim ad ſummam vim exprimendam *mens icta dolore, metu, furore, malis* pro *perculſa* dicitur. cf. *Burmannus* Sec. ad Anthol. Tom. II. p. 66. et *Heinſ.* ad Ovid. Faſt. II. v. 818.

V. 80.) *libere nimis* h. e. nimis audacter. *imperia* miniſterium, ſacra mea.

V. 81.) *Age, caede terga cauda* cet. in deſcribendo ſaevientis leonis inceſſu praeivit jam Homerus Iliad. XX. 170.

'Οὐρῇ

Face cuncta mugienti fremitu loca retonent:
Rutilam ferox toroſa cervice quate jubam.
Ait haec minax Cybele, religatque juga manu.
Ferus ipſe ſeſe adhortans rapidum incitat animum:
Vadit, fremit, refringit virgulta pede vago.

V. 85. *adortalis* MSS. Stat. et libri fere omnes Voſſii, *adortatus lis* edit. R. unde bene emendarunt Viri Docti *ſeſe adhortans.* At Voſſius, cum exempl. Mediolanenſe haberet, *ad ora talis* et in uno, quod olim fuit Palat. Bibliothecae exaratum eſſet: *ipſe adertalis* repoſuit; *ardore talis* vel *arde talis* ἀρχαϊκῶς pro *ardore*, parum probabiliter! V. 86. *Vadit, tremit, refringit virgulata pede vago* Muret. noſtra lectio ſine copula *et*, quae, ſi vel metrum ſpectes, male in edit. Voſſ. Vulp. Gotting. Wertheſ. Bipont. ante *refringit* intruſa eſt, jam conſpiciur in editione Parthenii.

Οὐρῇ δὲ πλευρὰς τε καὶ ἰσχία ἀμφοτέρωθεν
Μαςίεται, ἓε δ' αὐτὸν ἐποτρύνει μαχέσασθαι.

et Heſiodus Scut. Hercul. 430.

— πλευρὰς τε καὶ ὤμυς
Οὐρῇ μαςιγόων, ποσσὶ γλάφει. —

Wertheſius comparat Lucan. Pharſ. I. 205. ſqq.

V. 84.) *religatque* ſolvit, ut *refigere*, *refodere*. vid. Stat. niſi quis forte τὸ *religat*, ſoluto jam jugo v. 74. ad alterum potius leonem, qui religandus eſſet, referre malit. exempla certe, ubi religare *ſolvendi* notionem habeat, deſunt.

V. 85.) *Ferus* pro *leone* pro *cervo* apud Phaedr. Fab. I. 12. 9. ubi vid. Interpretes et ad Petron. c. 89. adde *Cerd.*

At ubi ultima albicantis loca littoris adiit,
Tenerumque vidit Atyn prope marmora
pelagi:
Facit impetum. Ille demens fugit in nemora fera:
Ibi ſemper omne vitae ſpatium famula fuit.
Dea, magna Dea, Cybelle, Didymi Dea
domina,
Procul a mea tuus ſit furor omnis, hera,
domo:
Alios age incitatos, alios age rabidos.

V. 87. *At ubi humida* Voſſius et ejus comites. antiquior et elegantior eſt noſtra lectio. vid. not. V. 91. *Dea domina Didymi* Venet *Dea Dindymi domina* Gryph. *Dea domina Dindymi* Muret. *Domina Dindymei* MSS. Statii, quod, cum antiqui *E* longum per ει ſcripſerint, indubitatum Statio videtur veteris ſcripturae veſtigium. noſtra lectio, jam probata aliis, debetur Scaligero.

ad Virgil. Aen. II. v. 51. — *ipſe* ſponte cf. ad verſ. 56.

V. 87.) *ultima loca littor.* extremam littoris partem, quam mare alluebat. cf. ſupra ad Carm. XI. 23. *albicantis* nimirum maris ſpuma.

V. 89.) *demens* perterrefactus, animi impos. *nemora fera* ferarum latibula. cf. v. 53. 54.

V. 91 ſqq.) *Dea, magna Dea, Cyb.* finit carmen poeta elegantiſſima converſione ad ipſam Deam Cybèlen, qua omnem furorem a ſe ſuisque vehementer deprecari, eumque aliis potius imprecari ſtudet. *Didymi* pro *Dindymi* metri cauſa.

V. 93.) *incitatos* furore correptos.

CAR-

CARMEN LXIV.

Cum hoc, quod ſequitur, carmen omnium, quae a Catullo ad nos pervenerunt, longiſſimum ſit ac pulcherrimum, non abs re alienum eſſe putamus paulo liberius evagari, et de quibus lector monendus eſſe videtur, hic in unum locum, praefationis more, congerere. Diſpiciamus primum de ipſo hujus carminis argumento, in quo quidem enarrando ita nobis verſari liceat, ut ea ſimul, quae ad pulchritudinem hujus carminis rite aeſtimandam pertinere videntur, paſſim adſpergamus, et ad obſervandam ſingularem plane artem, qua in diverſis fabulis inter ſe connectendis uſus ſit poeta venuſtiſſimus, digitum intendamus.

Orditur carmen ab Argonautarum expeditione. Nereides ob inſolentiam novi navigii admiratione perculſae ſubito emergunt ex aequore, Thetisque et Peleus mutuo amore accenduntur. — Mox nuptiae apparantur, ſternitur lectus genialis, et totius regionis incolae nuptialem, ut fit, apparatum ſpectaturi, undique confluunt. Inprimis admiratione eos defixos tenet veſtis lecto geniali vel pulvinari inſtrata, mira arte confecta et priſcis hominum variata figuris. — Hic ſponte accuratius hoc periſtroma ζωστὸν una cum adſtantibus perluſtrandi in animo lectoris ſuboritur cupiditas; cui quidem ut ſatisfaceret poeta, exemplum eorum, qui ejusmodi argumenta veſtibus vel aliis rebus intexta fuſius exponere et verboſis deſcriptionibus exornare ſolent, ſecutus eſt. [Sic Jaſonis chlamydem, Palladis donum, magnifice deſcribit Apollon. Rhod. I, 730—65. cf. Heyne ad Virgil. Aen. V. v. 250—57. Excurſ. IV. p. 538.] — Jam finge tibi, adſtare huic pulvinari ἐξηγητὴν quendam vel interpretem, qui populo mira aviditate haec omnia oculis et animo quaſi devoranti non ſolum, quas textura exhibet figuras ex fabulas, ſed ſingularum etiam cauſas et eventus declaret; et hinc explicandum cenſeo illud *ferunt*, *perhibent*, et id genus alia, quae paſſim in hac narratione occurrunt. — Conſpicitur autem in illa veſte ſtragula primum Ariadnes, e Naxi littore, ubi illa deſerta erat, Theſeum in fuga e longinquo oculis perſequentis egregie adumbrata imago. Miſera puella

puella in illo ipſo temporis articulo, quo primum ſomno excita ſe relictam ſentit, oculis in navem Theſei plenis velis avolantem conjectis *ſaxea ut effigies bacchantis* proſpicit, haeret attonita et ingenti curarum aeſtu fluctuat. — Iam, ſi obſervaveris, ſermonem hic eſſe de pictura, in qua, ut praeclare in *Laocoonte* docuit *Leſſingius*, nobiliſſimum et ἐνεϱγώτατον actionis momentum exprimi debet ab artifice; quid, quaeſo, efficacius ad ſpectatorum animos dolore et commiſeratione permovendos cogitari poteſt, quam ſic et in hoc potiſſimum ſtatu deſcripta Ariadne, quae ab amatore derelicta in ſolitudine deſerti littoris oculis deſiderio tabeſcentibus in mare vaſtum proſpicit! Habet hoc ipſum horroris aliquid, fingere ſibi hominem ad mugientis maris fluctus in littore querelas fundentem, unde jam Homero littus fundendis precibus et querelis locus aptiſſimus viſus eſt, vid. quae notavimus ad Carm. LXIII. v. 48. Neque illud praetermittendum eſt, quod poeta ſummo dolore percuſſam Ariadnen neque comas ſibi evellentem, neque pectora tundentem, neque alia ſummi luctus ſigna edentem [cf. v. 223. et 351 ſeqq.] ſed ſtupore tantum defixam, et cultum puellarem negligentem ſapienter exhibuerit, quod quidem ipſum inſigni ejus, qua praedita fuit, formae pulchritudini [v. 89. 90.] novum addit lenocinium. Quod igitur recentiores artis Critici et elegantiores verae pulchritudinis ſpectatores praecipiunt, pictoribus fictoribusque imaginum in exprimendis animi perturbationibus vel maxime cavendum eſſe, ne oriatur turpitudo et deformitas, ſed venuſtatis et decoris diligenter habeatur ratio, id apprime a poeta noſtro obſervatum eſſe, non ſine voluptate animadvertimus. vide quae ad *Laocoontem Leſſingii* obſervavit *Herderus* olim in *Silva Critica* Vol. II. p. 244. adde *Hagedornii Betrachtungen über die Malerey* cet. IX. p. 108. Nec multum intercedam, ſi quis poetae in hac Ariadnes adumbranda imagine veram aliquam picturam vel ſtatuam certe ab oculos verſatam eſſe contendat et ſibi perſuadeat. Placuiſſe enim hoc argumentum in antiquitate artificibus, vel ex iis monumentis, quorum memoria ad nos pervenit, abunde patet. Inprimis digna eſt quae conferatur pictura in *picturis Herculanenſibus* T. II. tab. 14. cf. Plin. Hiſt. Nat. XXXV. 11. S. 35. et *Iunius in Indice Artificum* ſ. v. *Ariſtides.* — Propoſita autem hac Ariadnes imagine ipſe poeta partes agit interpretis, et ad fabulam

de

de amore Ariadnes et caede Minotauri latius explicandam pergit. — Hinc ad locum pulcherrimum de variis animi commotionibus, quibus miſella illa agitatur, progreditur, et poſt alia, quae ſummo dolori conveniunt, dirarum denique, quibus illa caput Theſei devovet, mentione injecta, ad poenam, quam mox a Theſeo repetierit Jupiter, tranſit, fabulaque de Aegeo, in mare ſe praecipitante, ſubortam ſenſim ex Theſei perfidia in animis lectorum indignationem quodammodo abſtergit. — Errant autem, qui haec omnia telae intexta eſſe arbitrantur, quod nullo modo nec e verbis poetae elici, nec, quomodo in periſtromate illo commode exprimi potuerint, cogitari poteſt, licet hanc ſententiam nuperrime exornaverit Doctiſſimus hujus carminis interpres *Mitſcherlichius* in Lectionibus Catulli p. 41. — His omnibus igitur, quae ad pleniorem Theſei hiſtoriam pertinere viderentur, expoſitis, ad explicationem alterius picturae, quae in veſte illa ſtragula conſpiciebatur, poeta convertitur. (v. 252.) Bacchus cum thiaſo et pompa Bacchica inſulam illam pererrans, ad perditam et animo deſperantem puellam advolat, ejusque amore incenditur. Subit hic quoque mirari prudenter poetae inſtitutam rationem, qui, cum inclytas illas Ariadnes cum Baccho nuptias, in quibus deſcribendis ad nauſeam usque luxuriat Nonnus Dionyſ. XLVII. uberius perſequi, et quod ſequioris aetatis poeta v. c. Claudianus ambabus, quod ajunt, arrepturus fuiſſet, commode jam ad Pelei nuptias transferre poſſet, haec omnia conſulto praetermiſit ſilentio, et praeter ea, quae ad picturam declarandam facere viderentur, ne verbulum quidem addidit. — Fortaſſe in hac quoque pictura ad certum aliquod, quod tum exſtaret, artificis monumentum poeta ſe compoſuit. Nam cum in hoc argumento pompae Bacchicae parerga ſcitiſſime exprimi poſſent, et Bacchanalium imagines in univerſum frequentiſſime effingerentur; (quod ex infinita fere anaglyphorum, gemmarum et ſtatuarum, quae hac de re adhuc ſuperſunt, multitudine recte colligere poſſumus) lubentiſſime ſane huic argumento tractando et exornando operam ſuam addixerunt veteres artifices. Juvabit hic quoque contuliſſe *tabulam Herculanenſem in picturis Herculanenſibus* Tom. II. Tab. 16. cf. *Bellorii Admirand. Rom. Antiq.* XLVIII, et quae e *Lipperti* Dactyliotheca laudavit jam *Gurlitt*. Nec poenitebit ad comparationis ſuavitatem legiſſe Philoſtratum Icon. I. 15. p. 786. edit. Olear. unde, quan-

quantum nativa noſtri poetae pulchritudo anxie quaeſitis pigmentis et ornamentis antiſtet, optime diſcere poterunt tirones, harum elegantiarum ſtudioſi. — Jam poeta a diverticulis, in quibus ſumma cum voluptate lectorum liberius exſpatiatus fuerat, redit ad nuptias Pelei et Theridos. — Major ſcena adornatur. — Cedit diis adventantibus vilior ſpectatorum plebecula, (ad eos enim pertinet Homericum [Iliad. XX. v. 131.] χαλεποὶ θεοὶ φαίνεσθαι ἐναργεῖς.) — Succedunt thalamo primum heroes cum muneribus nuptialibus, deinde reliqui dii, et menſis accumbunt. Et hic eſt conſeſſus ille auguſtiſſimus, quem Pindarus celebravit Nem. IV. 167.

> Ἔιδεν δ' (ſc. Peleus.) εὔκυκλον ἕδραν,
> Τᾶς οὐρανοῦ βασιλῆες
> Πόντου τ' ἐφεζόμενοι,
> Δῶρα καὶ κράτος ἐξέφα-
> ναν ἐς γένος αὐτῶ.

At eas partes, quae in his nuptiis a Pindaro (Pyth. III. 158. ſqq.) Muſis et in veteris mythi veſtigiis diis in univerſum tribuuntur apud Apollodor. III c. 13. p. 259. (edit. *Heyn.*) θεοὶ τὸν γάμον εὐωχούμενοι καθύμνησαν, egregio invento ad Parcas tranſtulit Catullus. Adſunt igitur genitales deae (cf. Spanhem. ad Callimach. H. in Dian. 22. p. 185. edit. *Erneſti.*) his nuptiis et magnae ſoboli inde oriturae fatalia ſtamina deducentes hymenaeum canunt. — Fecerant hoc Parcae jam in Jovis nuptiis, ut patet ex loco ſatis diſerto Ariſtoph. Avv. v. 1734. Nec vitio verti debet poetae, quod, quae de Achille vaticinantur, nimis aperta ſint nec tortuoſis pro more vaticiniorum anfractibus implicita, praecipue cum ipſis diis, futurarum rerum optime gnaris, praeſentibus haec canerent ſorores fatidicae. — Finito Hymenaeo et carmen finire poterat poeta, ſed egregie ad capiendos lectorum animos, ſuaviſſimum poſt tot mythorum enarrationem addere illi placuit epilogum, in quo quidem ſi legimus, frequenter adhuc tunc temporis deos interfuiſſe mortalium coetibus, ſceleribus eorum nondum ab iis alienatos, facilius omnino, haec omnia evenire potuiſſe temporibus heroicis, animus noſter perſuadebitur. — Atque haec ſunt quae de argumento praefari viſum eſt.

Duplex

Duplex in antiquioribus et recentioribus editt. hujus carminis circumfertur inſcriptio. Prior et antiquior illa *Argonautica*, haud dubie ab exordio carminis efficta, ab univerſo carminis argumento quam maxime abhorret, et jure meritoque a plerisque fere jam diu repudiata eſt. — Altera, et vulgo nunc fere recepta hujus carminis inſcriptio eſt: *Epithalamium Pelei et Thetidos*, quae tamen et ipſa ab iis, qui totum hoc carmen ad normam Epithalamiorum, quae ex antiquitate ad nos pervenerint, exigerent, ſaepius jam impugnata et in diſceptationem vocata fuit. Sed priusquam tam ipſam hujus carminis inſcriptionem plane rejicimus, quam totam carminis oeconomiam acriter cum aliis reprehendimus, de ipſo, quo illud a poeta ſcriptum ſit, conſilio paulo diligentius quaerendum videtur. Jam vero Catullum non eo conſilio ad hoc ſcribendum carmen acceſſiſſe, ut nil niſi Pelei et Thetidos epithalamium caneret, cum ex aliis cauſis tum ex toto carminis habitu et intextis longioribus digreſſionibus, quas reſpuit plane veri epithalamii ratio, ſatis certe colligere poſſumus. Quodſi enim Catullus uni harum nuptiarum argumento operam dare voluiſſet, illi profecto non longius fabularum ornamenta petenda fuiſſent, ſed eidem in hoc ipſo pertractando argumento campus, ubi exſultaret ejus ingenium, patuiſſet ampliſſimus (vide verbi cauſa complures ad has nuptias ſpectantes fabulas in farragine illa apud *Tzezem* ad Lycoph. v. 178. cf. *Heyne* ad *Apollodor.* p. 794. ſqq.). Sed ſi cogitamus nihil aliud ſpectaſſe in hoc carmine pangendo Catullum, niſi ut invitatus celebrandis Pelei et Thetidos nuptiis alias ſimul, quas aetas Graecorum heroica et mythica ſuppeditaret, fabulas laxiore fictionis cujusdam vinculo connexas et copulatas verſibus exponeret, et ſic lectores per amoeniſſima Muſarum diverticula ductos et aliorum, quae prae ceteris illi arriderent, mythorum expoſitione delinitos varietatis ſenſu ſuaviter demulceret; facile apparet, ex ipſo poetae conſilio ipſum carmen quoque dijudicandum eſſe. Quod quidem ſi recte perpenſum eſſet a Viris Doctis, magis forſan a virgula illa cenſoria, qua digreſſiones hujus carminis vel ut nimium prolixas et copioſas vel ut parum inter ſe aptas et copulatas notarunt, ſibi temperaſſent. Sic *Duſchius* in libro vernaculo *Briefe zur Bildung des Geſchmacks*, Voll. III. p. 227. totum carmen male inter ſe cohaerere et digreſſionibus longe petitis laborare, multis docere

Digitized by Google

docere ſtuduit, cujus veſtigia deinde legit *Degenius* in verſionum libello: *Deutſche Anthologie der römiſchen Elegiker* p. 378. Nec mollius ipſe *Magnus Heyne* de carmine noſtro ſentit ad Virgil. Tom. IV. p. 4. — Quamquam autem huic carmini, ſi a fatidico illo Parcarum cantu ſub ejus finem diſceſſeris, nihil fere inſit, quod commode ad Epithalamii proprie ſic dicti genus referatur, et recte omnino *parvum Epos* cum Doctiſſ. *Gurlitt* nominari queat, idem tamen, cum praecipue in honorem nuptiarum Pelei et Thetidos compoſitum ſit, haud inepte latiori ſenſu, *epithalamii* nomine inſighiri poſſe videtur. cf. Argumentum ad Carm. in Nupt. Jul. et Manl. Miſſis igitur omnibus, quae ad pretium hujus carminis elevandum in medium prolata ſunt, fruamur nitidiſſimis flosculis, quos undique et ex diſſitis quaſi regionibus poetae decerpere volupe fuit, nec varietate colorum et odorum bene inter ſe permixtorum majorem nobis conciliari ſuavitatem indignemur. —

Reſtat alia quaeſtio, in qua conſtituenda multum laborarunt, ſed parum perfecerunt interpretes. Cum enim Catullum, diligentiſſimum Graecorum poetarum imitatorem, hic quoque fontes eorum in areolas ſuas derivaſſe e toto poematis colore dilucide appareat, diu multumque quaeſitum eſt, quos potiſſimum imitatione ſibi exprimendos ſumſerit. Fuit Heſiodi ἐπιθαλάμιον ἐις Πηλέα καὶ Θέτιν a Scaligero jam laudatum, cf. *Heyne* ad Apollodor. p. 764. fuit aliud Agameſtoris Pharſalii, e quo nonnulla profert *Tzezes* ad Lycoph. 178. Sed neutrum a noſtro exprimi potuit, cum ipſe, ut ſupra monitum eſt, noluerit concinnare epithalamium, vel, ſi quaedam inde in uſum ſuum converterit, (quod ex inſtituta comparatione v. 25—27. cum fragmento Heſiodeo probabile ſit) in paucis certe hoc factum et plurima in illa Ariadnes fabula ab aliis potius mutuatus videtur. — Exſtat apud Ciceronem in epiſtolis ad Atticum VIII. 5. fragmentum veteris poetae — ῥίψαι πολλὰ μάτην κεράεσσι ἐς ἠέρα θυμήναντα, quod cum egregie reſpondeat verſui illi de Minotauro v. 111. ſatis probabili conjectura ſuſpicari poſſis, Catullum in fabula de Ariadne veterem illum, quem ignoramus, hujus fragmenti poetam expreſſiſſe. Omnino autem ſatis fidenter ſtatuere poſſumus, Catullum non ad unum aut alterum tantum poetam imitandi ſtudium attemperaſſe, (quod

fecit

fecit in carminibus quibusdam κατὰ πόδα e Sappho et Callimacho translatis) ſed undique, *apis Matinae more modoque* per hortulos Graecorum circumvolitaſſe et ſuaviſſima quaeque delibaſſe, id quod ex apertis, quas in hoc carmine deprehendimus, Graecorum poetarum imitationibus plus ſatis apparere puto. Sic ex Homerico Hymno in Cererem nuperrime reperto, pluſcula noſtrum derivaſſe praeclare docuit *Ruhnkenius* in praef. ad H. in Cerer. p. XII. ſq. Sic e Theocriti Idylliis et inprimis ex Adoniazuſis loca plura imitatum eſſe noſtrum paſſim obſervavit *Valkenarius* ad Adoniaz. 127. p. 406. Sic Apollonium Rhodium plus quam viginti locis a noſtro non adumbratum, ſed vere expreſſum eſſe diligenter docuit *Mitſcherlichius in Lect. ad Catull.* Sic denique manifeſta in v. 164. deprehenditur imitatio Lycophronis Caſſ. v. 1451. quem in aliis quoque locis ante oculos habuit. In univerſum autem viſus ſum mihi animadvertere, prae ceteris noſtrum imitatum eſſe poetas Alexandrinos, quorum, ni ſenſu noſtro fallimur, genium (cf. *Heyne* Opuſcul. Vol. I. p. 92.) totum hoc carmen ſpirat. — Ipſum vero Catullum ſtudioſe deinde imitati ſunt alii v. c. Virgil. in Cir. quem ſedulo jam cum noſtro comparavit *Lenzius* p. 82. — De Epiſtola Ariadnes ad Theſeum apud Ovid. Heroid. X. lege quae diſputat *Gurlitt.* p. 87. ſeqq.

Reſtat ut breviter indicemus, qui peculiarem inde ab aliquot annis huic illuſtrando carmini dicarunt operam. Nos ipſi, cum abhinc prope decem annos Scholae Portenſi; cui Deus faveat! valediceremus, vires noſtras in hoc edendo carmine periclitati ſumus, nec improbatus plane fuit hic juvenilis labor humaniſſimo Virorum Doctorum judicio; unde facile veniam me impetraturum ſpero, ſi ex iſtis meis juvenilibus, neſcio qua ſuavi animi recordatione vel vanitate, bonam partem ſervavero. — Non ita multo poſt *Mitſcherlichius* V. Cl. et ſodalis olim in ſchola Portenſi, in cujus almae matris ſinu eodem tempore mecum educatus eſt, jucundiſſimus, cum et ipſe Catulli edendi ſuſcepiſſet conſilium, primum *in epiſtola Critica in Apollodorum* (Gotting. 1782.) p. 43—51 emendationes in Catulli Epithalamium propoſuit; deinde *Lectiones in Catullum* (Gotting. 1786) edidit, in quibus quam egregie de hoc carmine meruerit paſſim indicabimus. — Eodem fere tempore praeclarum eruditionis ſpe-

cimen in hoc carmine edidit *Lenzius*, Vir Doctiſſimus mihique amiciſſimus, cui titulum praefixit: *Catulli carmen de nuptiis Pelei et Thetidos cum verſione Germanica Chr. Fr. Eiſenſchmidt, in uſum tironum illuſtravit Carl Gotthold Lenz. Altenburg. 1787.* quem quidem, quantum ab ejus doctrinae copia, ingenii venuſtate et acumine exſpectare poſſit reſpublica litteraria, ſatis in hoc ſpecimine declaraſſe puto. Edito jam hoc libello litteris mecum communicavit exquiſitas et perelegantes ad hoc carmen obſervationes, quas loco ſuo commemorabo. — Nec defuit, qui manum eodem tempore huic carmini admoveret, tertius, elegans ſane Venerum poeticarum aeſtimator, Cl *Gurlitt. Katulls epiſcher Geſang von der Vermählung des Peleus und der Thetis, metriſch überſetzt, und mit einigen Anhängen begleitet von J. Gurlitt. Leipzig 1787.* Exſtat autem praeter ea, quae *Duſchius* et *Degenius* locis ſupra laudatis ex hoc carmine transtulerunt, et praeter *Eiſenſchmidti* verſionem, Lenziano libello additam, illepidam illam et ſatis inficetam, alia *Bodmeri*, a *Staendlino* poſt Venerabilis ſenis obitum in libello: *Apollinarien* inſcripto, edita *Tubingae* 1783.

EPITHALAMIUM PELEI ET THETIDOS.

Peliaco quondam prognatae vertice pinus
Dicun-

V. 1. *Peliaco vert.* in ſummo Theſſaliae montis jugo, ubi ſilva erat pinifera. *Dorville* ad Chariton. comparat Manetho. II. 104.

Πηδάλιόν τε νεὼς, τὴν ἀκροτάτοισι (ex emendat. Dorv.) τεμοῦσα

Πηλίου ἐκ κορυφῆς Παλλὰς θέτ' ἀν' ἀστράσιν Ἀργώ.

et Apollon. Rhod. II. 1191.

— καὶ τάμε χαλκῷ Δούρατα Πηλιάδος κορυφῆς πέρι.

pro-

Dicuntur liquidas Neptuni naſſe per undas
Phaſidos ad fluctus, et fines Aeetaeos:
Cum lecti juvenes, Argivae robora pubis,

V. 4.) *laeti juvenes* in MSSC. quibusdam teſte Statio, in aliis, quos trivit N. Heinſ. *laeſi.* — *puppis* pro *pubis* MSS. Statii et Venet.

prognatae eleganter de arboribus, quae ut animantes ſtirpem ſuam propagare dicuntur; hinc paſſim apud poetas vel *matrum filiarumque* nomine inſigniuntur (cf. Virgil. Georg II. 19. ubi plura in hanc rem ex Graecis Latinisque ſcriptoribus diligenter collegit exempla *Cerda*, add. Aen. XII. v. 209.) vel genus et ſtirpis nobilitatem jactant Horat. Od. I. 14. 11. cf. ſupra ad Carm. IV. v. 10 et 15.

V. 2.) *naſſe* de celeri fere et ſecundo navium curſu. Tibull. I. 5. 76.

V. 3.) *Phaſidos ad fluct. et fin. Aeet.* eleganti circumſcriptione pro: *Colchidem*, ubi volvebatur fluvius *Phaſis* et imperium exercebat *Aeetes*. — Quod *Lenzius* in notis ad h. v. putat, per *Aeetaeos fines* extremam terram fortaſſe poetam innuere voluiſſe, et ad hanc ſententiam confirmandam in literis ad me datis laudat Apollon. Rhod. II. 419 ſq et 264. id ex ea quidem opinione, qua veteres per Pontum Euxinum et Colchidem extremos terrarum maiumque ſibi cogitarunt terminos fieri potuiſſe verum eſt; ſed profecto jam obliquam extremae terrae deſcriptionem poeta dare noluit.

V. 4.) *Cum lecti juvenes.* Theocr. Idyll XIII. v. 16 18.

Ἀλλ᾽ ὅτε τὸ χρύσειον ἔπλει
μετὰ κῶας Ἰήσων
Αἰσονίδας, οἱ δ᾽ αὐτῷ ἀριστῆες συνέποντο
Πασᾶν ἐκ πολίων προλελεγμένοι ὧν ὄφελός τι.

et paulo poſt vocantur Argonautae θεῖος ἄωτος Ἡρώων. — λεκτοὶ Ἡρώων, ex Apollon. Rhod. IV. 831. laudat *Mit-*

Auratam optantes Colchis avertere pellem,
Auſi ſunt vada ſalſa cita decurrere puppi,
Caerula verrentes abiegnis aequora palmis:
Diva quibus, retinens in ſummis urbibus arces,
Ipſa levi fecit volitantem flamine currum;

Pinea

V. 9. *Ipſa ſui facie* Voſſius e libro membranaceo, addita explicatione: ad morem et formam ſui currus, quo in coelo utitur, quoque nubes atque aethera tranat; inepte ſane. — *curſum* pro *currum* irato Apolline tentat Staver. ad Cornel. Nep. Milt. 1. 6. p. 23.

Mitſcherl. — *Argiv. robor. pub.* robuſtiſſimi fortiſſimique (der Kern der griechiſchen Mannſchaft). ſic ſaepe apud Liv. *robora virorum.* exempla conduxit *Drackenborch.* ad lib. XXII. 40. 5. Tom. III. p. 635.

V. 5.) *Aurat. pell. avertere.* de aureo Phryxei arietis vellere in vulgus omnia nota. Unde ortum traxerit fabula, varias et ridiculas ad hunc locum cauſas afferunt interpretes. Totam hanc rem, nobilitatam maxime inſtituto ordine equitum aurei velleris bene excuſſit *Rabenerus* in *Amoenitatib. Philologic.* p. 193 ſeqq. *avertere* verbum proprium de rebus, quas ex aliena in noſtram poteſtatem et ditionem dolo et malis artibus redigimus, reſpondet noſtro: *entwenden.* vid. *Gronov.* Obſerv. IV. 5. *Drackenborch.* ad Silium Italic. III. v. 321. et ad Liv. VI. 14. 11. Tom. II. p. 319.

V. 7.) *verrentes.* verrere ut Graecorum μαστίζειν ſuaviter in re nautica maris remis percuſſi et quaſi flagellati adumbrat imaginem; ſi quis in re nota exempla deſiderat, adeat *Heinſ.* ad Ovid. Amor. I. 9. 14. — *palmis*, remis. cf. ſupra ad Carm. IV. v. 5.

V. 8.) *Diva quibus, retinens* cet. Minerva (*retinens* κατέχων) tutela ſua cuſtodiens *arces*, quibus illa praeerat. vid. Interprett. ad Petron. c. 5. hinc Graecis πολιοῦχος, appellatur. vid. *Cuper* Obſerv. III 16. et *Spanhem.* ad Callimach. H. in Lav. Pallad. v. 53.

V. 9.) *Ipſa fecit.* hinc *opere Palladio fabricata Argo*

dicitur

Pinea conjungens inflexae texta carinae.
Illa rudem curſu prima imbuit Amphitriten.

V. 10. *inflexit* Voſſius, ut referatur ad illud: *ipſa ſui fecit.* V. 11. *prora* pro *prima* Voſſius ex libro Mediolanens. quod ſi omnino retinendum ſit, verba ſaltem ſic inter ſe concilianda putat *Mitſcherl.* *Illa prora* (in primo caſu) *rud. Amphitr. imbuit*, *quae* cet. aut ſcribendum: *curſu prorae.* — *primam* Stat. et Corrad. male! vix eget vulgata commendatione noſtra. — *impulit* praeter neceſſitatem conjecit Titius ad Grat. Cyneg. v. 65.

dicitur apud Phaedr. IV. v. 9. ubi cf. *Burmannus.* obſerva vim pronominis *ipſa* h. e. ipſa artium praeſes, quae alias adjuvare tantum artifices auxilio ſuo ſolet. *Lenzius* commode in litteris laudat Apoll. Rhod. I. 111. Αὐτὴ γὰρ καὶ νῆα θοὴν κάμε et Orph. Argon. v. 66. quem vide. — *levi voliant. flam. curr.* ſic Apoll. Rhod. III. 345. de Argo ἶσον δ' ἐξ ἀνέμοιο θέει — *currum* eleganter pro *nave*, vid. *Muret.* Var. Lect. I. c. 11. et *Giſan.* Collect. ad Lucret. Sic ἅρμα et ὄχημα apud Graecos vid. *Gatacker* Obſerv. Miſc. II. c. 18. *Kühn* ad Pollucem. I. ſ. 83. n. 8. et *Stanlejus* ad Aeſchyl. Prometh. v. 467. — *volitantem* cf. ſupra ad Carm. IV. 5.

V. 10.) *Pinea conj. infl.* i. e. inſerens et adaptans curvae carinae trabes et alia, quibus naves inſtruuntur, e ligno pineo contexta et contignata. *texere* ut Graecorum ὑφαίνειν proprie de aedificiorum et navium contignatione. de navibus v. c. apud Propert. III. 7. 29. cf. Ovid. Met. XIV. v. 531. et ibi Interpretes. hinc ipſe locus, ubi naves fabricantur, vocatur *textrinum.* vid. *Serv.* ad Virgil. Aeneid. XI. v. 326.

V. 11.) *Illa prima.* quomodo *prima* navigationem tentaſſe dicatur *Argo*, praeter Vulpium docuerunt *Muncker* ad Hygin. Fab. XI. *Burmannus* ad Valer. Flacc. II. 287. et *Schraderus* ad Muſaeum p. 372—75. — *rudem Amphitriten* mare nondum navem expertum, nondum navigio tentatum — *curſu imbuit* initiavit ἐκαίνισε. vid. *Ruhnken* ad Callimach. Fragm. a Bentl. collect. 119. p. 487. edit.

Quae ſimul ac roſtro ventoſum proſcidit aequor,
Tortaque remigio ſpumis incanduit unda;
Emerſere feri candenti e gurgite vultus
Aequoreae monſtrum Nereïdes admirantes;
Illa-

V. 13. *Totaque* in libr. MSS. et editt. antiq. ex ſolemni librariorum errore, vid. *Drackenborch* ad Sil. Ital. VII. v. 412. et quos ibi laudat. *incanduit* in MSS. Stat. et quibusdam editt. vett. quod tam ob ſtatim ſequens *candenti*, quam ob v. 18. ubi eſt *cano aequore*, non male defendi poſſe videtur. V. 14. 15. in interpretandis his duobus verſibus valde fluctuarunt interpretes, et ſenſus ambiguitatem conjecturis tollere ſtuduerunt. *Mitſcherlichius* quidem in Lect. in Catull. p. 14. vel reſcribendum: *Emerſere freti candenti e gurgite vultus Aequorei* vel copulam *et* poſt *aequoreae* excidiſſe putat, quae poſterior ratio probata quoque fuit *Heynio*. At *Lenzius* in not. ad h. l. p. 95. ingenioſiſſime conjiciebat *Emerſere feris candenti e gurgite fultae Aequoreae monſtrum Nereides admirantes*, cui favere videbatur Moſch. Europ. 114. ſq. Νηρεΐδες δ' ἀνέδυσαν ὑπ' ἐξ ἁλὸς, αἱ δ' ἄρα πᾶσαι Κητείοις νώτοισιν ἐφήμεναι et Claud. X. 159. idem tamen paulo poſt de integritate loci non amplius dubitat, de qua nec nobis ampliandum videtur. vid. not.

edit. Erneſti. *imbui* eleganter dicuntur res, quae primo uſui accommodantur. notiſſimum eſt illud Horatii: *Quo ſemel eſt imbuta recens ſervabit odorem teſta diu.* cf. *Graev. Lect. Heſiod.* c. 15. ſub fin.

V. 12.) *proſcidit. proſcindere* ut multa alia, eleganter ab aratione ad navigationem translatum.

V. 13.) *Tortaque remig. ſpum. inc. unda*, exquiſite pro vulgari: remigio agitata fuit. *incanduit* λευκαίνετο πόντος. *Lenzius* in litt. comparat. Qu. Smyrn. V. 86. ſqq. et Apoll. Rhod. I. 1327.

V. 14—15) *Emerſere feri* cet. Senſus eſt: ſimulac navis iter ſuum in mari ingreſſa eſt, Nymphae marinae vultu torvo et ad ſtuporem ob rei novi-

Illaque haudque alia viderunt luce marinas
Mortales oculi nudato corpore Nymphas,
Nutricum tenus extantes e gurgite cano.

R 4 Tum

V. 16. *Illa atque alia* in editt. vett. ſed unice vera, quam dedimus, Voſſiana lectio V. 17. *mortales oculis* male in quibusdam. V. 18. *nutricum tenus* MSS. Statii, et ſic eſt in editt. Venet. *crurum tenus* Scaliger ex libro vet. et ſic eſt in edit. Gryph. *Umblicum tenus* Voſſ. quod adſcriptum quoque eſt margini edit. Gryph.

novitatem et hominum audaciam compoſito repente e fundo maris proſpiciunt, et ſumma admiratione monſtroſam navis figuram animadvertunt. *feri vultus* eſt caſus ſecundus et pendet, a *Nereides* h. e. *Nereides fero vultu jam praeditae vel indutae.* — *ferus vultus* autem recte et eleganter de vultu torvo, ſeveritatem ſtuporemve prae ſe ferente dicitur. Horatius Epiſt. I. 19. 12. *Quid? ſi quis vultu torvo ferus* cet. plane ita nos dicimus: *einen wilden Blick.* — Haeſerunt in hoc loco et valde in eo emendando laborarunt *Mitſcherl.* et *Lenz.* (vid. Var. Lect.) ſed profecto qualibet correctione tota hujus loci tollitur elegantia, qua Nympharum audaciam primorum nautarum indigne ferentium egregie plane adumbratur imago. Huc accedit, quod tetrica quaedam auſteritas jam olim ab ipſis artificibus tributa eſt Nereidum vultibus. vid. *Lipperti Dactylioth.* Mill. I. 74. — Nihil temere in hoc loco mutandum eſſe ſenſit quoque Vir Doctus, qui recenſuit *Lenzii* libellum in Act. Litter. Ienenſ. (Scid. XX. 1787.) quem tamen, acutiſſime alias de carmine noſtro judicantem, Voſſianam rationem, qua *feri vultus* ad *monſtrum* trahitur, amplexum eſſe miror. Nam locus Apollon. Rhod. IV. v. 316. quem egregie cum noſtro comparat, ad hanc rationem defendendam nihil valet.

V. 16.) *Illaque haudque alia*, hoc uno tantum die, non alio viciſſim, ἤματι κείνῳ Apollon. Rhod. I. v. 547.

V. 18.) *Nutricum tenus*, h. e. mammarum. Apulej. Met. II. ab init. *eandem nutricem ſimul*

Tum Thetidis Peleus incenſus fertur amore,
Tum Thetis humanos non deſpexit hymenaeos,
Tum Thetidi pater ipſe jugandum Pelea ſenſit.
O nimis optato ſeclorum tempore nati
He-

V. 19—20. male pro *tum* in quibusdam veteribus *cum* vel *quum* legitur, ſuaviter enim et cum vi ter repetitur haec particula; peccarunt autem ſaepe in his permutandis vocibus librarii. vid. *Drackenborch.* ad Sil. Ital. I. 40. et ad Liv. VI. 23. 3. Tom. II. p. 361. V. 21. *Sanxit* Muret. Voſſ. et alii. male! pari modo haec duo verba confuſa ſunt apud Ovid. Heroid. VI. v. 154.

ſimul bibimus. — nimirum *nutrix* de quacunque re quae nutrit et alit homines, dicitur. vid. *Weſſeling.* Obſerv. II. 17.

V. 20.) *non deſpexit hymenaeos*, non invita ceſſit nuptiis humanis. Varie omnino haec fabula a Graecis tractata fuiſſe videtur. Apud Homerum Iliad XVIII, 434. Thetis πολλὰ μάλ' ȣ̓κ ἐθέλȣσα, Peleo nupſiſſe dicitur. Apud Ovid Met. XI. 235. ſeqq inopinato illa in ſpecu Aemoniae ſeu Theſſalici littoris a Peleo opprimitur: ſed apud Val. Flacc. I. 130. ubi Thetidos nuptiae in Argo pictae ſunt, lubens illa, delphino vecta, ad Peleum deducitur. cf. *Dorville* ad Chariton. p. 360. edit. Lipſ. et *Heyne* ad Tibull. I. 5. 46.

V. 21.) *ipſe pater*, non Jupiter, ut *Mitſcherlichius* et alii volunt, ſed ipſe Thetidos pater Tereus, cui proprie convenit *jugare* (in matrimonium dare) filiam marito. cf. Virgil. Aeneid. I. v. 345. aliud eſt concedere alteri puellam, quod de Jove valet in v. 27. — *ſenſit* cenſuit, iudicavit, conſultum duxit, cujus verbi uſus bene adſtruitur in *Obſerv. Miſcel.* Tom. IV. p. 121.

V. 23.)

Heroes, ſalvete, Deûm genus! o bona mater!
Vos ego ſaepe meo vos carmine compellabo.
Teque adeo eximie taedis felicibus aucte
Theſſaliae columen Peleu, quoi Jupiter ipſe,
Ipſe ſuos Divum genitor conceſſit amores.
Tene Thetis tenuit pulcherrima Neptunine?

V. 26. *Aemathiae columen* in quibusdam. haud dubie ex gloſſa.

V. 23.) *Heroes, Deum genus.* cf. Interpretes ad Val. Flacc. p. 4 edit. Burmanni — *O bona mater*, o bonam et beatam matrem, quae vos tales et tam optato ſeclorum tempore peperit!

V. 26.) *Theſſaliae columen* in quo nititur omnis Theſſaliae ſalus. Sic βάθρον, ἔρεισμα apud Graecos, vid. *Gatacker* in Adverſar. Miſcell. c. 20. p. 83. *Rittershuſ.* ad Oppian. Cyneg I v 1. *Cerda* ad Virgil. Aeneid. XII. 59. inprimis *Hemſterhuſ.* ad Lucian. T. I. p. 163.

V. 27.) *amores ſuos*, amatam ſibi Thetidem. cf. ſupra ad Carmen X. 1. et XV. 1. Ceſſit autem Jupiter eo libentius Peleo Thetidem, cum filium Thetidos ex fati neceſſitate ipſo patre fortiorem extiturum eſſe ſciret. vid. Hygin. Fab. 54. et *Hemſterhuſ.* ad Lucian. T. I. p. 205.

V. 28.) *tenuit* ut maritum complexa eſt. exempla de hoc verbo collegit Gudius ad Phaedr. Fab. II. 2. 4. — *Neptunine* Thetis, Neptuni poteſtati ſubjecta. *Mitſcherl.* laudat Perizon. Animadv. Hiſt. c. IX. p. 400.

Tene ſuam Tethys conceſſit ducere neptem,
Oceanusque, mari totum qui amplectitur orbem?
Quae ſimul optatae finito tempore luces
Advenere, domum conventu tota frequentat
Theſſalia: oppletur laetanti regia coetu:
Dona ferunt: prae ſe declarant gaudia vultu.

Deſe-

V. 30. *Oceanusque pater* MSS. Statii, Muret. Gryph. et alii. recte quidem ex loquendi more. cf. Virgil. Georg. IV. 382. et ibi Urſin. ſed vulgatam bene defendit Mitſcherlichius. V. 31. *Qui ſimul optatae finito tempore lucis* in margine Venet. male! ut recte judicat *Mitſcherl.* V. 32. *Ut venere* Vulp. et alii male! nam *ſimul* in verſu antecedenti eſt pro *ſimulac.* V. 34. *Dona ferunt prae ſe: declarant gaudia vultus,* propoſuit *Lenzius.* magis tamen placet noſtra lectionis ratio et interpunctio; ſuavius enim Theſſaliae incolae gaudia prae ſe declarare et pandere vultu, quam dona prae ſe ferre manibus dicuntur; aut ſi forte cui illa ratio, quam jam Muretus ſecutus eſt in edit. prima, ut poſt *prae ſe* interpungatur, melior videatur, certe non opus eſt τὸ *vultu* in *vultus* mutare.

V. 31.) *Quae ſimul optat.* concet. eleganter pro vulgari: ſimulac deſtinatus his celebrandis nuptiis dies illuxit optatiſſimus.

V. 32.) *domum conventu frequentat* ornate pro: frequenter in domo convenit.

V. 34.) *Dona ferunt*, nimirum Theſſaliae incolae, de quo loquendi genere cf. ſupra ad Carm. X. v. 9.

V. 35.)

Digitized by Google

Deſeritur Scyros: linquunt Phthiotica Tempe,
Cranoniſque domos, ac moenia Lariſſaea:
Phar-

V. 35. *Phthiotica templa* tentat *Lennep.* ad Coluth. I. 7. quod Tempe non in Phthyotide ſed in Pelasgide inter Olympum et Oſſam ſita fuerint. vid. not. V. 36. mire hic verſus tam in ſcriptis quam impreſſis libris depravatus eſt. *Gravinoniſque domos* MSS. Stat. et vetuſt. exempl. Voſſ. *Graninoniſque domos* Vatic. *Grajugenasque domos* L. MSS. et tres antiquiſſimae editt. teſte editor. Cantabrig. unde Scaliger *Grajugenſimque domos.* depravata lectio haud dubie orta eſt ex antiqua ſcriptura *Crannonis.* vid. Mitſcherl. et *Drackenborch.* ad Liv. XXXVI. 10. 1. p. 1017. — pro *moenia Lariſſaea* monſtroſe legebatur in libris MSS. *ac nicenis alacriſea,* vel *Lariſaea* uti eſt in Voſſ. libro, vel *ac nitens alacriſſa* vel *ac nitentis alacriſſea* vel *ac nitentis alacriſſaea* vel *ac Nicenis alacriſſa.*

V. 35.) Docte jam ex more poetarum, ut eo clarius totius rei ſcena lectoris obverſetur animo, urbes et partes quasdam Theſſaliae recenſet. — *Scyros.* longius quidem haec inſula remota eſt a Theſſalia, ſed culta olim fuit a Theſſalorum gente, Dolopibus, praeter Voſſium ad h. l. vid. Diod. Sicul. XI. 60. et ibi *Weſſeling.* conſulto autem poeta, ut undique confluxiſſe videantur remotiſſimi populi quique, remotioris regionis mentionem primo loco injicit. — *Phthiotica Tempe.* communi quidem veterum conſenſu in Pelaſgide inter Olympum et Oſſam, ubi Peneus labitur, Tempe ſita fuerunt. (Plin. H. N. IV. 8. ſ. 16. Aelian. V. H. III. 1.) ſed, quo jure Peneus propter vicinitatem Φθιώτης vocatur apud Callimach. H. in Del. v. 112. eodem quoque jam Tempe *Phthiotica* dicta videri debent; niſi forte tractus Phthiotici ob regionis amoenitatem *altera* quaſi *Tempe* appellati ſint; ſequiorem certe aetatem amoeniſſima quaeque loca *Tempe* nominaſſe ſatis conſtat.

V. 36.) *Cranon* eſt oppidum Theſſaliae, Plin. H. N. X. 12. ſ. 15. et ibi *Harduin.* — *moen.*

Digitized by Google

Pharſaliam coeunt, Pharſalia tecta frequentant.
Rura colit nemo; molleſcunt colla juvencis:
Non humilis curvis purgatur vinea raſtris:

Non

V. 37. *Pharſala tecta freq.* Venet. *Pharſalon* aut *Pharſalum* Pontan. et Scalig. nimirum alteram in voce *Pharſalia* alii brevem, nitentes exemplo Calpurn. IV. 101. alii longam faciebant; et vere ſemper altera in hac voce producitur, ſed ut triſyllaba pronuncianda eſt. V. 38—42. ſine neceſſitate tranſpoſuit hos verſus Ramirez de Prad. ad Mart. I. 44. hoc ordine: *Non humilis* cet. — *Non falx* cet. — *Rura colit nemo* — *Non glebam* — *Squalida deſertis.*

moen. Lariſſ. Lariſſa nobiliſſima Theſſaliae urbs, unde Achilles *Lariſſaeus* apud Virgil. Aeneid. II. 197.

V. 37.) *Pharſaliam coe.* Pharſalia, ut obſervat Voſſius, hoc loco antiquum regionis non oppidi nomen eſt. Sed Euripid. Andromach. v. 16. *καὶ πόλεως Φαρσαλίας — ἵν' ἡ θαλασσία Πηλεῖ ξυνῴκει — Θέτις.*

V. 38) *Rura colit nemo* cet. feriae, quas agunt ruſtici inſtantibus Pelei nuptiis, egregie et ſuaviter, qui ſequuntur, deſcribuntur verſibus. Sic fere Tibullus II. 1 5.

Luce ſacra requieſcat humus, requieſcat arator,
Et grave ſuſpenſo vomere ceſſet opus
Solvite vincla jugis cet.

molleſcunt colla juvencis, intermiſſo his feriis labore mollitiem quandam trahit jugo detrita et callo obducta juvencorum cervix. — *juvencis* exquiſitius pro *juvencorum.* — *Lenzius* in ſpicilegio obſervationum, quas mecum per litteras communicavit, commode cum hoc loco comparat Fulgent. I praef. p. 9. edit Munk. *tam largo fumo lurida parietibus aratra pendebant, et laborifera boum colla jugales in vaccinam mollitiem deduxerant callos: ſqualebat viduus ſulcis ager, et herbidis ſentibus olivifero vertici minabatur.*

V. 39.) *humilis vinea* ubi vitis humilis naſcitur, quae niſi raſtro purgatur, palatur et alligatur, natura ſua humi ſerpit

Non glebam prono convellit vomere taurus:
Non ſalx attenuat frondatorum arboris umbram:
Squalida deſertis robigo infertur aratris.

Ipſius

V. 40. *Lennep.* ad Coluth. I. p. 33. ſine ullà idonea cauſa hunc verſum emendavit ſic: *Non fálce adtenuat frondátor roboris umbram*; profecto hoc eſt pro lubitu tractare poetas!

pit et humilis manet. Cic. Tuſcul. V. 37. *Vitis et ea, quae ſunt humiliora neque ſe tollere altius e terra poſſunt.* Ipſe noſter ſupra Carm. LXII. 49. *Ut vidua in nudo vitis quae naſcitur arvo, Nunquam ſe attollit* cet. Vix igitur opus videtur probare velle, vites in Theſſalia vel maxime humiles fuiſſe, quod docte probatum ivit *Lenz.* in not. ad h. l. ex Longi Paſtoral. II. 1. ubi *ἄμπελος ταπεινὴ* in inſula Lesbo deſcribitur.

V. 40.) *prono vomere* ad terram inclinato, preſſo.

V. 41.) *falx frondator.* tria frondatorum genera fuiſſe obſervat Serv. ad Virg. Eclog. I. 57 *attenuat arbor. umbr.* nimis denſas et inutiles arborum frondes exſecat. *arboris umbra* de frondibus ſexcenties apud poetas. vid. *Drackenborch.* ad Sil. Ital. IV. 681.

V. 42.) *infertur*. verbum gravius ad rubiginis vim, qua ſtatim occupari ſolent aratra ſine uſu jacentia, indicandam — obſerva elegantem et artificioſam hujus verſus ex apta epithetorum et nominum collocatione ſtructuram, quam ſaepe in hoc carmine animadvertere licet, ut v. 39. 40. 59. 129. et alibi.

V. 43-44.)

Ipſius at ſedes, quacunque opulenta receſſit
Regia, fulgenti ſplendent auro, atque argento.
Candet ebur ſoliis; collucent pocula menſis;

Tota

V. 43—44. Heinſ. in not. ad Catull. ſatis audacter et parum probabiliter refingit hos duos verſus ſic: *Spiſſius at ſedes quocunque opulenta receſſu Regia fulgenti ſplendens auro atque argento*, ut ſenſus ſit: ſedes regia in omni ejus receſſu ſpiſſius argento et auro ſplendet. *ſplendens* nimirum accipit pro *ſplendens eſt* et hoc pro ſplendet, ut v. 308. *complectens*, cf. ad Carm. LXIII. v. 57.

V. 43—44.) *Ipſius at ſedes quacunque* cet. at aedes Pelei, in omni opulentae regiae parte et receſſu, ſplendent auro et argento. In errorem hoc loco ab Heinſ. (vid. Var. Lect.) ſe induci paſſus eſt *Mitſcherl.* qui *ſplendent* propter adjecta *ſedes regia* non ferri poſſe putat in Lect. in Catull. p. 35. Non cogitavit igitur Vir Cl. τὸ *ſedes*, quo pendet *ſplendent* in plurali ut v. 48. et τὸ *regia* ſubſtantive poſitum eſſe. — Caeterum expende ornatum in locutione *quacunque opulenta receſſit regia* pro vulgari: *ubique*, — *ipſe* honoris cauſa ſaepe de eo, qui primas partes in aliqua re tenet, vel de quo praecipue ſermo eſt. Sic ſaepe αὐτὸς de Achille apud Homerum. de Jaſone apud Orph. Argon. v. 864. vid. quos laudat *Burmannus* ad Ovid. Faſt. V. I. 45. — *ſplendent* verbum proprium de apparatu magnifico. vid. *Burmann.* ad Phaedr. Fab. IV. 29. 20.

V. 45.) *Candet ebur ſoliis, colluc. pocula menſ.* inverſa conſtructio, poetis familiariſſima, pro: ſolia candent ebore, menſae collucent poculis. — Amiciſſimus *Lenzius* in ſpicilegio obſervation.

ad

Digitized by Google

Tota domus gaudet regali ſplendida gaza.
Pulvinar vero Divae geniale locatur
Sedibus in mediis, Indo quod dente politum
Tincta tegit roſeo conchylî purpura fuco.

Haec

V. 48. *Aedibus in mediis* Venet. Gryph. *aedes* et *ſedes* ſaepiſſime a librariis permutatae ſunt, vid. *Drackenborch.* ad Liv. I. 55. 4. T. I. p. 216. et ad IV. 20. 11. Tom. II. p. 942. adde *Burmann.* ad Ovid. Faſt. VI. v. 258. V. 49. *conchylis* Venet. Gryph. Muret. Cantabrig.

ad l. c. ſcribit: *Quae de ebore dicuntur, non ad hiſtoricas rationes exigenda ſunt. Poeta in his ut poeta verſatus eſt. Eboris enim uſus poſt Trojanae expeditionis tempora demum in Graeciam importari coepit. Sed Catullus Homerum ſecutus eſſe videtur, in quo paſſim exempla frequentis eboris uſus in variis utenſilibus adhibiti proſtant* — Nimirum res antiquiores ſaepiſſime ad ſua tempora accommodarunt poetae. Sic v. c. praeter temporum rationem *tubarum clangor* apud Virgil. Aen. II. v. 313. memoratur. Caeterum de *veterum ebore* et *eburneis ſignis* cf. *Heyne* in Nov. Comment. Soc. Sc. Gotting. T. I. n. 96. ſqq.

V. 47—49.) *Pulvinar geniale* lectus genialis vel nuptialis, λεκτρον γαμικὸν, νυμφίδιον, vid. Lipſ Elect. I. 16 aliam lecti genialis deſcriptionem in nuptiis Jaſonis et Medeae vid. apud Apoll. Rhod IV. v. 1141 — *ſedibus in mediis* in medio palatio. — *Indo quod dente polit.* cet. ornate pro vulgari: cui affabre ex ebore Indico facto inſtrata fuit veſtis purpurea. *Indo dente,* nimirum alii oſſeam illam ex ore elephantis hinc inde prominentem partem *dentem,* alii *cornu* vocant vid. *Brouckhuſ.* ad Propert. II. 23. 12. et *Drackenborch.* ad Sil. Italic XVI. 206. In ſummo pretio autem fuiſſe *ebur Indicum* operoſe docet *Cerda* ad Virg. Georg. I. v. 57.

Haec veſtis, priſcis hominum variata figuris,
Heroum mira virtutes indicat arte.
Namque fluentiſono proſpectans litore Diae
Theſea

v. 57. — *purpura* veſtis purpurea. *tincta roſeo fuco* exquiſitius pro *ſucco*, unde ſaepe hae voces confuſae ſunt, vid. *N. Heinſ.* ad Claud. in Rufin. I. v. 207. et *Heyne* ad Tibull. VI. 2. 16. in Obſerv. p. 215. *conchyli.* diverſum eſſe conchylium a purpura, licet id diſcrimen non ſemper ſervetur, probare ſtuduit *Bochart.* Hierozoic IV. 2. — Accommodate ad noſtrum Hor. Sat. II. 6. 102.

In locuplete domo — rubro ubi cocco
Tincta ſuper lectos canderet veſtis eburnos.

cum Theocrit. Adoniazus. v. 125. ſqq. hunc locum comparavit *Valkenar.* in Annotatt. in Adon. p. 406.

V. 50.) *Haec veſtis* ſtragula ut ſaepe, vid. *Ferrar.* de Re Veſt. IV. 3 P. II. adde *Erneſti* in Clav. Cic. *priſcis homin. var. figur.* variis priſcorum hominum imaginibus vel picturis diſtincta.

V. 51.) *Heroum virtutes indic.* res illuſtres et celebres ex aetate heroica repetitas. Ex pluribus autem, quae huic veſti intextae fuiſſe videntur priſcae aetatis figurae et fabulae, unam tantum latius hoc carmine ſibi exſequendam ſumſit et delegit poeta: Colligere inprimis hoc poſſumus ex verſ. 266.

Talibus amplifice veſtis decorata figuris.

h. e. ejusmodi generis figuris; alias dixiſſet *his figuris.* — *mira arte* mira artificis dexteritate intextas.

V. 52.) *fluentiſono* quod, (ut ſupra Carm. XI 4. dicebatur) *longe reſonante unda tunditur*, θὶς πολύφλοισβος, περιηχούμενος τῷ κύματι — *Diae* intellige inſulam Naxum, unam e Cycladibus. Diodor. Sicul. IV. 16. p. 308. edit. Weſſeling. καὶ κατῆρεν εἰς Νῆσον τὴν ποτὲ μὲν ΔΙΑΝ, νῦν δὲ ΝΑΞΟΝ

Theſea cedentem celeri cum claſſe tuetur
Indomitos in corde gerens Ariadna furores:

Nec-

NAΞON προσαγορευομένην et ſic conſtanter veteres. cf. *Heyne* ad Apollodor. III. 5. 3. p. 578. Sed longe aliter, qui non raro fluctus in ſimpulo movere ſolet, ſentit Voſſius. Non enim *Naxum*, quod plerique ſtatuunt, per Diam intelligendam eſſe contendit, ſed *Diam Cretenſem*, quae vulgo *Standia* appellatur. Ad hanc ſuam exornandam ſententiam duobus inprimis utitur argumentis; primum quidem, quod Naxus nimis a via Theſei remota ſit, deinde, quod querelae, quas infra fundit Ariadne v. 184. *Praeterea nullo littus, ſola inſula, tecto* cet. vix de inſula Naxo valere queant. Quod ad primum attinet, conſulto omnino Theſeus in fuga rectam viam reliquiſſe videtur; ut taceam alia, quibus ille vel invitus in mari a recta via abripi potuit. Quod ad alterum attinet, cogitare debemus, Ariadnen ad littus maris in ſolo et remotiori inſulae loco a Theſeo derelictam eſſe, ubi omnino in querelas, quas infra jacit, erumpere poterat. Nec nimis ſubtiliter vehementiori animi commotione jam aeſtuantis et ſummo ob perfidiam Theſei dolore perculſae Ariadnes querelae examinandae et ad vivum reſecandae ſunt, praecipue ſi Naxum cum ejus patria Creta, *centum urbibus* (ut canit Horat.) *nobili* comparamus. — *Naxus* denique ſacra erat Baccho, et peculiare ejus domicilium. vid. *Barth*. ad Stat. Theb. VII. v. 686. in qua ipſe Bacchus ex India rediens triumphum bacchicum egit. Virg. Aen III. v. 125. ubi cf. *Heyne*. Quod enim Voſſius putat, Bacchum quaerendae Ariadnes cauſa acceſſiſſe illam deſertam Cretenſium inſulam, ridiculum paene eſt. Voſſii veſtigia ſecure, ut ſolet, legit Vulpius — Copioſius de *Naxo* egit *Choiſeul-Gouffier* Voyage pittoresque de la Grèce, Cahier I

V. 54.) *furores* de quibusque vehementioribus animi commotionibus praecipue ex magno amore ortis. cf. v. 94. vid. *C. Barth.* ad Grat. Cyneg.

Necdum etiam ſeſe, quae viſit, viſere credit;
Utpote faliaci quae tum primum excita ſomno
Deſertam in ſola miſeram ſe cernit arena.
Immemor at juvenis fugiens pellit vada remis,

Irrita

V. 55. mira in hoc verſu miſerrime depravatae lectionis tam in ſcriptis quam impreſſis libris deprehenditur varietas, in qua quidem recenſenda, ne chartam perdam, ea tantum ponam, quae VV. DD. ingenio ducti inde exſculpere tentarunt. *Necdum etiam ſeſeque ſui tum credidit eſſe* Vicent. accedentibus Venet. Ald. Gryph. Muret. et aliis. *Necdum etiam ſeſe, quae ſit, tum credidit eſſe* Stat. *Necdum etiam ſeſe quae ſit, vix et ſibi credit* Scalig. *Necdum etiam ſeſe, quae viſit, viſere credit* Voſſius, quam aliis jam probatam et receptam lectionem nos quoque ſervavimus. *Necdum etiam ſeſe quo ſit, viſit, ſibi credit* lepide, ut ſolet Corradin. *Necdum etiam ſeſe oblivifci Theſea credit* audacter, ut ſolet, Lennep. ad Coluth. I. 7. 34. *Necdum etiam ſeſe ipſa ſuam tum credidit eſſe* Nic. Heinſ. in not. ad Catull.

neg. v. 284. et *Vir Doctus* in Obſervatt. Miſcell. T. II. p. 234 *indomitos*, quorum vis et impetus nulla ratione ſupprimi et coerceri poteſt; exempla ſuppeditat *Burmann.* ad Ovid. Art. Am. III. 511.

V. 55.) *Necdum etiam ſeſe* cet. vix fidit oculis Theſeum in fuga animadvertentibus; ſomnium fere, quod videt, putat.

V. 56.) *fallaci* qui fraudi ipſi fuerat, et fallaciam Theſei juverat. — Caeterum *Ariadne dormiens* ſtatuariis et pictoribus ſaepe, in qua artem ſuam oſtentarent, materiam praebuit. vid. *Dorvill.* ad Chariton. p. 241. edit. Lipſ.

V. 57.) *in ſola arena* littoris arenoſi ſolitudine.

V. 58.) *immemor* ſc. promiſſorum, perfidus. de perfidis

Irrita ventoſae linquens promiſſa procellae:
Quem procul ex alga moeſtis Minois ocellis,
Saxea ut effigies bacchantis proſpicit Evoe:
Proſpicit, et magnis curarum fluctuat undis,
Non flavo retinens ſubtilem vertice mitram,
Non contecta levi velatum pectus amictu,

S 2 Non

V. 60. *ex acta* N. Heinſ. in not. ad Catull.

fidia Theſei vid. quos laudat *Weſſeling.* ad Diodor. Sicul. IV. 61. Tom. I. p. 305.

V. 59.) *Irrita vent.* cf. ad v. 142.

V. 60.) *alga* algoſo littore ut *arena* v. 57.

V. 61.) *Saxea ut effig.* cet. Ut furibunda et rabie percita mulier bacchans exprimi ſolet in ſaxo vel marmore, quae *Evoe* clamare videtur et vultum torvum in ea, quae e longinquo oculis ſubjiciuntur, jacit; ejusmodi imaginem oculis jam Theſeum perſequens refert et exprimit Ariadne. — Summa hujus exquiſitiſſimae comparationis vis, bacchantis imagine, in qua tam corporis quam animi motus egregie ab artificis manu expreſſi ſunt, animo noſtro repraeſentata, percipi magis a lectoribus debet quam declarari ab interprete. — *proſpicere* procul ſpectare, ut ſaepe; exempla collegit *Burmannus* ad Phaedr. Fab. I. 17. 8.

V. 62.) *curar. fluct. undis* νόος δὲ οἱ ἠΰτε κῦμα εἰλεῖται. Oppian. Hal. 505. undarum fluctus eleganter et ſaepe ad alternantes et undantes quaſi perturbati animi motus transferuntur. exempla vid. apud *Drackenborch.* ad Sil. Ital. IX. v. 527.

V. 63.) *flavo vert.* cf. ad verſ. 98. *mitram*, mitra eſt faſcia,

Non tereti ſtrophio luctantes vincta papillas;
Omnia quae toto delapſa e corpore paſſim
Ipſius ante pedes fluctus ſalis alludebant.
Sed neque tum mitrae, neque tum fluitantis amictus

Illa

V. 65. In examinandis papillarum epithetis, an recte illae dici queant vel *lactantes*, quod eſt in tribus Venet. Ald. Colin. et Gryph. vel *lactentes* in MSS. Statii et Vicent. vel *lucentes*, quod vult Stat. multus eſt Mitſcherl. in Lect. in Catull. p. 51—56. jure denique in noſtra lectione *luctantes* acquieſcit. V. 66. *tenero* pro *toto* conjecit *Gurlitt.* minus bene! nam noſtra lectio ad rem augendam multo majorem vim habet. V. 67. *Allidebant* Gryph. et in quibusdam aliis, utrumque recte; ſed *allidere* de aquarum appulſu plerumque a Viris Doctis male impugnatum eſt. vid. *Gesner* ad Columell. IV. 20. ubi pro *alludebant* in loco noſtro mavult *alluduntur* citra neceſſitatem!

faſcia, qua caput redimitur. vid. *Burmann.* ad Ovid. Met. V. 53. Graev. in Lect. Heſiod. c. XXIII. et *Erneſti* in Clav. Cic. ſ. h. v. *Mitſcherl.* comparat Homer. Hymn. in Cerer. v. 41.

V. 65.) *Non tereti ſtroph. luct. vinct. pap.* de ſtrophio (ταινία) quo papillas feminae coercebant. vid. *Heinſ.* ad Ovid. Art. Am. III. v. 274. *Magius* Var. Lect. III. 3. et *Erneſti* in Clav. Cic. ſ. h. v. Eodem ſenſu *faſcia* apud Martial. XIV. 134. 1.

Faſcia creſcentes dominae
compeſce papillas.

luctantes cum vinculis nimirum, quibus cohibentur turgentes, contra nitentes et enitentes papillae.

V. 67.) *fluctus ſalis allud.* Cic. de Nat. Deor. II. 39. *Mare terram appetens littoribus alludit.* ſic προσπαίζειν apud Graecos.

V. 69.)

Illa vicem curans, toto ex te pectore, Theſeu,
Toto animo, tota pendebat perdita mente.
Ah miſera, aſſiduis quam luctibus externavit
Spinoſas Erycina ſerens in pectore curas

V. 69—70. *toto te pectore Theſeu, Toto animo, tota prodebat perdita mente* Ald. *toto te ex pectore* male vulgo. V. 71. *A* pro *Ab* antique Stat. cf. *Gioſan. et Burmann.* ad Ovid. Met. II. 491. *miſeram* in plerisque vett. *extenuavit* Stat.

V. 69.) *Illa vicem cur.* Nulla mitrae et fluitantis ante pedes amictus ratione habita. *fluitantis* ob verſ. antecedentem proprie accipio. *vicem* eleganter inſervit periphraſi in rebus, quas dolemus. Sed Ariadne jam non dolebat vicem amictus in undis natantis.

V. 69—70.) *toto ex te pectore pendeb. pendere* ex vel ab aliquo dicitur, qui toto animo alicui addictus eſt et vacat, toto animo in aliquo vel contemplando vel audiendo defixus eſt. — Caeterum obſerva, quam egregie eadem ter repetita notio et idem ter repetitum adjectum *toto* affectus vim declaret et exprimat.

V. 71.) *externavit*, adeo perturbavit et implevit ejus animum, ut vix ſui compos eſſet. vid. *Pricaeus* ad Apulejum p. 111.

V. 72.) *Spinoſas curas* ſpinoſae curae (ἀκανθώδεις μέριμναι) ſunt, quae animum lacerant, pungunt et cruciant. *curae* de amore pervulgatum. *gravi cura ſaucia Dido* apud Virgil. Aeneid. IV. v. 1. — deleta interpunctione poſt *curas* junge: *ſerens illa tempeſtate ſpinoſ. cur. in pector.* (Ariadnes) *quo tempore* cet.

Illa tempeſtate, ferox quo tempore Theſeus
Egreſſus curvis e litoribus Piraei
Attigit injuſti regis Gortynia tecta.
Nam perhibent olim crudeli peſte coactam
Androgeoneae poenas exſolvere caedis,
Ele-

V. 73. *ferox et tempore* liber optimus Voſſii. *feroxque et tempore* vitioſe MSS. Statii. *ferox quo et tempore* vulgata nunc fero lectio, ſed et ſic me offendit particula *et*, quam ſine haeſitatione delevi, praecipue cum hoc jam factum ſit in aliis bonae notae editt. Gryph. ab anno 1537. Muret. Cantabrig. V. 74. *Pyreaei* Ald. I. Gryph. I. *Pyraei* in quibusdam. V. 75. *Inviſi regis* Heinſ. in not. ad Catull. *Gortynia templa* MSSC. Meleagri, Scaligeri et edit. R. non male. recte enim *templa* de amplis aedificiis dicuntur. Sic *templum* apud Cicer. pro Dom. 51. de *curia* dicitur. *Cortynia* in nonnullis.

V. 73.) *Illa tempeſtate, quo tempore.* hoc plenius loquendi genus illuſtrat Voſſius exemplo Ciceronis *ejus temporis, quo die.* brevius idem dicit Noſter infra Carm. LXVI. v. 11. *Qua rex tempeſtate, — vaſtatum fines iverat Aſſyrios.*

V. 75.) *injuſti regis.* Minos, cujus celebratiſſima in antiquitate eſt juſtitia, *injuſtus* vocatur reſpectu Athenienſium, a quibus tam dirum quotannis tributum exigebat. — *Gortynia tecta* Cretam. *Gortyne* Cretae metropolis.

V. 76—79.) *Nam perhibent olim.* Senſus: nam tradunt, olim Athenienſes crudeli peſtilentia poenas propter caedem Androgei ſolvere coactos, juvenes electos et virgines prae caeteris forma et aetatis flore eminentes (*dapem*) tanquam ſacrum et religioſum epulum Minotauro dare ſolitos fuiſſe (h. e. ex pacto quotannis miſiſſe.) — *Androgeoneae caedis* — *Andro-*

Electos juvenes ſimul et decus innuptarum
Cecropiam ſolitam eſſe dapem dare Minotauro:

V. 79. *Cecropidum ſolitum eſſe* et paulo ante v. 76. *coactos* pro *coactam* audacter Heinſ. in not. ad Cat.

drogeus Minois et Paſiphaes filius, vir fortiſſimus, et ſaepe in publicis Graeciae ludis victor, ex invidia occiſus fuit ab Athenienſibus et Megarenſibus. — *crudeli peſt. coact.* tam bello, quo hanc ab Athenienſibus illatam injuriam ulturus erat Minos, quam *fame et peſtilentia;* reſponſum autem erat Athenienſibus oraculo, eos non prius, quam Minoi ſatisfactum ſit, malorum finem experturos eſſe. Minos autem tributum ſeptem juvenum et puellarum quotannis poſtulavit. — *Electos juvenes et dec.* alii eos miſſos eſſe tradunt facto delectu, alii ductis ſortibus. Virgil. Aeneid. VI. v. 20.

— tum pendere poenas
Cecropidae juſſi (miſerum) ſeptena quotannis
Corpora natorum: ſtat ductis ſortibus urna.

Fabulam tirones legant apud Diodor. Sicul. IV. c. 60. 61. Apollodor. III. 15. Ovid. Met. VII. 456. et VIII. 153. — *Minotauro.* notiſſima eſt fabula Minotauri ὅυτος ἔιχε τάυρȣ πρόσωπον, τὰ δὲ λοιπὰ ἀνδρός. ſecundum Apollodor. III. 1. 4. cf. *Heyne* in not. p. 537. capite bubulo, parte inferiore humana, Minotaurum quoque deſcribit Hygin. Fab. XL. ſed nummi Gelenſium et Tauromenitarum in Sicilia, Neapolitanorum et plurium aliorum per magnam Graeciam, eundem corpore taurino et corpore humano inſtructum exhibent, de quo inter nummos et autores diſſenſu vid. Voſſ. ad v. 111. et *Weſſeling.* ad Diodor. Sicul. IV. 77. n. 32. Tom. I. p. 320. qui laudat *Spanhem.* de Uſ. et Pr. Num. Diſſ. 5.

Quîs anguſta malis cum moenia vexarentur,
Ipſe ſuum Theſeus pro caris corpus Athenis
Projicere optavit potius, quam talia Cretam
Funera Cecropiae ne-funera portarentur.

At-

V. 80. *auguſta* pro *anguſta* male in quibusdam vett. legitur. vid. not. ſaepiſſime autem in his ſcribendis vocibus aberrarunt negligentiores librarii. vid. *Burmann.* Sec. ad Claud. in Rufin. I. v. 204. inprimis *Drackenborch.* ad Liv. V. 41. Tom. II. p. 180. — pro *vexarentur.* duo vetuſti libri apud Stat. *verſarentur.* ſed has quoque voces non raro turbavit librariorum ignorantia. vid. quos laudat *Drackenborch.* ad Liv. II. 34. Tom. I. p. 392. V. 83. *Funera-nec funera* Venet. Gryph. Muret. *funera, ne funere* Stat. *Munera Cecropiae ſeu funera* vel *ceu funera* conjicit N. Heinſ. in not. ad Catull. at ſic omnis hujus verſus perit elegantia. *ne* et *nec* ſaepe confunduntur in MSS. vid. *Drackenborch.* ad Liv. III. 47. 7. Tom. I. p. 737. et quos ibi laudat.

V. 80.) *anguſta moenia,* Athenienſes in rebus trepidis et anguſtis verſantes, ob publicam calamitatem miſeri ac afflicti.

V. 82.) *projicere optav. potius* maluit contemta vita ſe objicere periculo, vitam ſuam devovere, ἑαυτὸν παραβάλλειν, ἀποβάλλειν ψυχήν. vid. quae egregie de hac locutione notavit *Drackenborch.* ad Sil. Ital. X. v. 42.

V. 83.) *Funera ne-funera,* ergo viva funera. *ne-funera* pro *non funera,* ut *nevolt* pro *nonvult* apud Plaut. Trinum. II. 2. 85. Amarunt inprimis hoc loquendi genus ſuaviter et cum ſale ſibi repugnans Graeci, qui commodius ad hanc formam uti poterant τῳ α, quod Grammatici vocant *privativum* multa exempla conduxit Vulp. Sed pleniſſime et elegantiſſime de hac dictione egerunt *Hemſterhuſ.* ad Lucian. T. I. p. 698.

Digitized by Google

Atque ita nave levi nitens, ac lenibus auris
Magnanimum ad Minoa venit, ſedesque ſuperbas.
Hunc ſimul ac cupido conſpexit lumine virgo
Regia, quam ſuaves exſpirans caſtus odores
Lectulus in molli complexu matris alebat:

S 5 Qualis

698. et ibidem *Ienſius*. *Ritterſhuſ.* ad Oppian. p. 29—32. et quos laudat *Alberti* ad Heſych. Tom. I. p. 275. n. 4.

V. 84.) *nave levi nit. ac len. aur. niti* jam eſt *fortſteuern*, proprie enim nautae nituntur remis. *lenibus auris* ope et adflatu ſecundi venti.

V. 85.) *Magnanimum.* invidioſe jam vocat Minoem, quem verſu 75. *injuſtum* vocaverat, *magnanimum* h. e. altos ſpiritus trahentem, inſolentius contra Athenienſes ſe efferentem.

V. 86.) *Hunc ſimulac cupid.* Theocr. Id. III. 42. ὣς ἴδεν ὣς ἐμάνη, ὣς ἐς βαθὺν ἅλλετ᾽ ἔρωτα.

V. 87—88.) *quam ſuav. exſp.* cet. ornate et ſplendide pro vulgari: quae in ſinu et domo matris adhuc deliteſcebat innupta et indelibata. cf. ſupra Carm. LXI. v. 88. et LXII. v. 22. Commode laudat Mitſcherlich. in Lect. in Cat. p. 78. Heſiod. Ἐργ. v. 520.

Ἥ τε δόμων ἔντοσθε φίλῃ
παρὰ μητέρι μίμνει,
Οὔπω ἔργ᾽ εἰδυῖα πολυ-
χρύσου Ἀφροδίτης.

lect. exſpir. odores. cf. ſupra ad Carm. VI. v. 8. *alebat* fovebat, educabat.

V. 89.

Qualis Eurotae progignunt flumina myr-
tos,
Aurave diſtinctos educit verna colores:
Non prius ex illo flagrantia declinavit
Lumina, quam cuncto concepit pectore
flammam
Funditus, atque imis exarſit tota medullis.
Heu! miſere exagitans immiti corde fu-
rores,

San-

V. 89. *myrtus* Voſſ. et alii; recte! veteres enim hujusmodi arbores per *us* in plùrali efferre ſolebant, ut docet *Cerda* ad Virgil. Georg. II. 71. V. 92. *cuncto* in nonnullis *toto*, quod ſi admittimus, ait Heinſ. in not. ad Catull. verſu ſubſequenti *toſta* pro *tota* legendum erit.

V. 89.) *myrtos.* cf. ſupra ad Carm. XI. v. 22.

V. 90.) *educit.* educat. cf. ſupra ad Carm. XIX. v. 14. *educere* pro *educare* ſaepe apud Cic. Or. II. 28. Terent. Adelph. III. 5. 49. cf *Burmann.* ad Sammonic. v. 64. et *Drackenb.* ad Liv. I. 4. 7. — *diſtinctos colores* varios flores.

V. 94.) *Heu! miſere exagit. immiti cord. furor.* trahebam olim hunc verſum ad Ariadnen, et *immiti corde* explicabam: immaturo, amore nondum domito et ſubacto; multo enim vehementius amat, qui prima vice amoris vim experitur — Sed multo elegantior omnino et concinnior efficitur oratio, ſi hic verſus, ut vult *Gurlitt in* Obſervatt. ad h. c. p. 117. 118. cum ſequenti conjunctus ad Amorem refertur, qui *immiti corde* (h. e. ſaevo pectore) hominum animos furore exagitare dicitur; hanc tamen elegantiorem orationis nexum vix verba juvare et admittere videntur; valde enim dubito, an recte in latina lingua *exagitare furores*, quod putat

Sancte puer, curis hominum qui gaudia miſces,
Quaeque regis Golgos, quaeque Idalium frondoſum,
Qualibus incenſam jactaſtis mente puellam
Fluctibus, in flavo ſaepe hoſpite ſuſpirantem!
Quantos illa tulit languenti corde timores!

Quan-

V. 96. *Quique* male in quibusdam vett. *frondoſam* volebat Scalig. ſed cur non ſupra corrigit Carm. XXXVI. 12. *ſanctum Idalium.* V. 97. *Qualibet* MSSC. Statii male!

putat *Gurlitt*, ſimpliciter pro *concitare*, *commovere furores* dici poſſit. Quid? ſi legamus: *Heu! miſere exagitans immiti corda furore*

V. 95.) *Sancte puer*, ut *ſancta Venus* ſupra Carm. XXXVI. v. 3. ubi vid. not. *curis hominum qui gaudia miſces*, ſimillime infra de Venere Carm. LXVIII. v. 18. *Quae dulcem curis miſcet amaritiem.* ſuaviter in hanc rem Anacreon. Od. XLV. 5.

'Ακίδας δ' ἔβαπτε Κύπρις
Μέλι τὸ γλυκὺ λαβοῦσα
'Ο δ' Ἔρως χολὴν ἔμισγεν.

Hinc Ἔρως γλυκύπικρος Poſidippo in Anal. Vet. Poet. Graec. Brunk. Ep. XI. 4. Tom. II. p. 48. cf. Muſaeus v. 166. et plura in hanc rem collecta a C. *Barth.* ad Claud. de Nuptiis Honor. et Mariae v. 70. adde *Dorville* ad Chariton. p. 426. edit. Lipſ.

V. 96.) *Quaeque regis Golg.* cf. ſupra Carm. XXXVI. v. 11. 13.

V. 98.) *Fluctibus* ſc. curarum cf. ad v. 62. adde *Drackenb.* ad Sil. Ital. VIII. 32. — *in flav. ſaep. hoſp. ſuſpir.* Ovid. Faſt. I. v. 417.

Han:

Quantum ſaepe magis fulgore expalluit auri!
Cum ſaevum cupiens contra contendere monſtrum,
Aut mortem oppeteret Theſeus, aut praemia laudis.
Non ingrata, tamen fruſtra, munuſcula Divis

Pro-

V. 102. *appeteret* et *expetere* in quibusdam libris Muret. V. 104. turbant et variant libri veteres. alii offerunt *ſuccendit*, alii *ſuccedit*, unde Stat. et Voſſ. fecerunt *ſuſcepit*. noſtram lectionem, quam ut longe elegantiorem τῷ *ſuſcepit*, quod defendit Mitſcherl praefero. (vid. not.) tuentur edit. Venet. Gryph. Muret. Cantabrig. Vulp.

Hanc cupit, hanc optat; ſola ſuſpirat in illa.

ſuſpirare de amantibus paſſim obvium. vid. *Brouckhuſ.* ad Tibull. I. 7. 41. — *flavo* h. e. pulchro. *Flavos* enim crines vel maxime adamabant veteres vid. *Salmaſ.* ad Tertull. de Pall p. 352. *Brouckhuſ.* ad Tibull. I. 6. 8. et *Interpretes* ad Petron. c. CX. — ſic ξανθὸς apud Graecos, vid. *Perizon.* ad Aelian. IX. 9.

V. 100.) *Quant. ſaepe mag. fulgore expall.* infra Carm. LXXXI. 4. *Hoſpes inaurata pallidior ſtatua* ad exemplum Graecorum, qui *auro* colorem pallidum ὤχρον, χλωρὸν tribuunt. vid. *Hemſterhuſ.* ad Lucian. Tom. I. p. 503. 4. et *Burmann.* ad Ovid. Met. XI. v. 145.

V. 102.) *mortem oppet. mortem.* — *oppetere* recte ex uſu loquendi dicitur, non idem *praemia;* ſed, ut conſtat, plura ſaepe verbis adduntur nomina, quamvis uni tantum accommodari poſſint.

V. 103-104.) *Non ingrata, tamen fruſtra* cet. Senſus: tacite optavit caedem Minotauri promittens Diis munuſcula, grata omnino illis et accepta. *Nam velut in ſummo* cet. (*fruſtra tamen*) ipſi tamen nihil profuerunt, immo eam reddiderunt miſerrimam — *ſuſpendit*, multo exquiſitius et elegantius quam vulgare *ſuſcepit*. (vid. Var. Lect.)

Digitized by Google

Promittens, tacito ſuſpendit vota labello.
Nam velut in ſummo quatientem brachia Tauro
Quercum, aut conigeram ſudanti corpore pinum,
Indo-

V. 106. *congeſtam ſudanti corpore pinum* defendit Voſſius ex libro Mediolanens. ut *congeſta pinus* ſit, denſa, compacta, robuſta, πυκνά. Statius quoque in duobus MSS. *corpore* ſe inveniſſe affirmat, in uno tamen *cortice* et ſic eſt in editt. Venet. Gryph. Muret. Graev. Vulp. Bipont. *nutanti vertice* Heinſ. volebat in not. ad Catull. et idem *fluitante vertice* ad Claudian. p. 932. *Lenzius* tentat: *crinigero nutantem in vertice pinum in vertice* ſc. montis. Equidem lubenter acquieſco in lectione noſtra *conigeram ſudanti corpore pinum*, egregie enim τὸ *ſudanti* convenit pinui, quae ſtillat vel *ſudat* reſinam, quemadmodum *nemora thura et balſama ſudare* dicuntur apud Tacit. de Morib. Germ. c. 45. epitheta phyſica autem vel maxime amat Catullus.

Lect.) habet enim notionem timoris et trepidationis, qua diſſimulare ſtudebat fraternae caedis votum. *ſuſpendit vota labello*, vix audet verbulum, ne quis forte audiat, de hoc voto pronunciare, ne labellum quidem hoc pronunciando voto movet. ſic *pes ſuſpendi* dicitur, quem caute et ſollicite ponimus, ne ejus ſtrepitus audiatur. *ſuſpendere vota tacito labello* igitur eleganter et exquiſite dicitur pro vulgari: clam et tacite optare. — Caeterum in illuſtrando veterum tacite vota concipiendi more copioſus eſt Vulp. adde *Brouckhuſ.* ad Tibull. IV. 3. 11. et *Burmann.* ad Petron. c. LXXXV.

V. 105—111.) *Nam velut in ſummo* cet. Nam quemadmodum indomitus venti turbo vel ramoſam quercum vel conigeram et reſinoſam pinum in alto quodam monte, vi ſua ejus truncum corripiens, eruit: illa (quercus vel pinus) radicitus exſtirpata procul a loco, ubi ſteterat, praeceps labitur, et omnia, quaecunque latius propiusve obvia ei fiunt, confringit; ita Theſeus vicit et proſtravit Minotaurum,

Indomitus turbo contorquens flamine robur
Eruit: illa procul radicibus exturbata
Prona cadit, lateque et cominus obvia frangens:

Sic

V. 108. *exſtirpata* in quibusdam, haud dubie ex gloſſa. verba *illa procul radicibus exturbata Prona cadit* uncis includit et in parentheſi dicta accipit *Lenzius*, ita, ut ſequentia ad *turbinem* referantur; parum commode ex mea ſententia, voluit enim inprimis poeta hac inſtituta comparatione gravem caſum vaſti corporis Minotauri adumbrare. V. 109. Statius ex veteri ſcriptura, *lateque ejus ejus obvia*, quam ex uno L. MS profert, reponit *late quaecunque ſibi obvia;* at Voſſius ex depravata lectione vett. exemplarium et duorum MSS. Statii. *lateque et cum ejus* fecit *late quaecunvis obvia fr.* noſtram dedit ex veteri libro, quem trivit, Scaliger.

I.

taurum, fruſtra in altum jactantem cornua. Sic omnia egregie cohaerere puto (vid. Var. Lect.) Praeivit in hac adumbranda imagine, quam ſaepe deinde ſequioris aetatis poetae ſtudioſiſſime exornarunt, Homerus cf. Iliad. IV. 482. XIII. 389. XVI. 482. cf. Virg Aen. II. 626. et plura ibi in hanc rem collecta loca a *Cerda*. adde inprimis Horat. Od. IV. 6. 10. ubi *cupreſſus Euro impulſa late procidere* dicitur, et quae ibi notavit *Cl. Jani*. — pro quovis monte celſo ornate ponitur *Taurus*, mons celſiſſimus Aſiam fere totam mediam percurrens — *brachia* de ramis grandioribus ſaepe cf. *Barth* ad Stat. Theb. I. 361. — *ſudanti corpore pin* vid. Var. Lect. — *ſaevum* Minotaurum, de quo cf. ad verſ. 79. *ſaevus* abſolute ut *ferus* de leone ſupra Carm. LXIII. v. 85. ubi cf. not. — *vanis ventis* doctius pro: ad vel contra ventos vanos, *venti vani* ſunt inanes, vacui, quos fruſtra ictu invadimus.

V. 119.)

Digitized by Google

Sic domito ſaevum proſtravit corpore Theſeus
Nequidquam vanis jactantem cornua ventis.
Inde pedem ſoſpes multa cum laude reflexit,
Errabunda regens tenui veſtigia filo:
Ne labyrintheis e flexibus egredientem
Tecti fruſtraretur inobſervabilis error.
Sed quid ego, a primo digreſſus carmine, plura

Com-

V. 110. *proſternit* Scalig. *Lennep.* ad Coluth. I. 7. cum *ſaevum* ſine addito ſubſtantivo non poſſet concoquere, audacter corrigebat: *Sic domitum taurum proſtravit robore Theſeus.* Ingenioſius *Lenzius: Sic domito ſaevum proſtravit corpore taurum Nequidquam ventis jactantem cornua Theſeus.* ſed nimis ſaeva manu, vid. not V. 112. *victor* pro *ſoſpes* Voſſius addicentibus MSS. ſed *Statius* idem teſtatur de *ſoſpes.* eligat ſibi quisque. alterum de his duobus eſt gloſſema, et, ut mihi videtur, haud dubie *victor* ex margine irrepſit, et truſit genuinam lectionem *ſoſpes.* V. 116. *ſed quid ego primo* omiſſa praepoſitione in Venet. *in primo* in quibusdam. *Sed quom primo* Mediolanenſ. unde Voſſius *quorſum primo.*

V. 113.) *tenui filo*, cf. Hygin. Fab. LII. et ibi *Muncker.*

V. 115.) *Tecti fruſtraret. inobſerv. err.* — *caeca tecta* labyrinthum vocat. Virg. Aen. VI. 27. cf. *Heinſ.* ad Val. Flacc. I. v. 601. — οἴκημα, καμπαῖς πολυπλόκοις πλανῶν τὴν ἔξοδον Apollodor. III. 2. 4. cf. *Heyne* in not. p. 538. ſqq.

V. 116.) *Sed quid ego a primo digreſſ.* Ipſe poeta ſe revocat a digreſſione, ſed fruſtra cohibere tentat impetum, quo ſemel ejus animus

Commemorem? ut linquens genitoris filia vultum,
Ut conſanguineae complexum, ut denique matris,
[Quae miſera in gnata flevit deperdita,] laeta
Om-

V. 118. *Ut conſanguineat, complexum ut denique matris* Heinſ. in not. ad Catull. V. 119. varie hic verſus in variis editt. legitur, et varia adhibita medela, ut fit, corruptus magis quam ſanatus eſt. In plurimis libris MSS. teſte Statio et aliis hic verſus legitur fere ſic: *miſera ignara* (vel *iguata*, *ingrata*, *agnata*) * *deperdita leta* vel *laeta*, quae corruptae lectiones proxime ad eam, quam dedimus, lectionem accedunt; nihil enim facilius et ſimplicius quam ex corrupta lectione *iguata* elicere *in nata*, et ejusmodi verbo lacunam explere, quod ipſa res flagitat; egregie enim quadrat *flevit* et ſenſus ex noſtra lectione exit commodiſſimus. vid. not. ſed plurimae editt. Venett. Gryph. Muret. Cantabrig. Vulp. exhibent hunc verſum ſic: *Quae miſera gnatae fleret deperdita luctu.* liber Comelin. *Quae fuit ingratae miſero deperdita loeto.* Meleager vult: *Quae miſera agnato fuerit deperdita letho.* Scaliger proponit: *Quae miſera ingrata vixit deperdita tela*, h. e. quae ſolata eſt dolorem ſuum tela facienda. Voſſius tentat: *Quae miſera gnati miſero deperdita letho.* edit. Graev. *Quae miſera ab gnarae fleret deperdita luctu.* Heins. in not. ad Catull. *Vae miſerae, ingrato fleret deperdita luctu.* Lennep. ad Coluth. *Quae miſera ingnatae tabebat perdita lecto.* Lenzius denique: *Quae moeſto gnatam flevet deperdita luctu.* En varias epulas, quibus largiter ſe invitare poſſunt varietatis cupidi!

mus re praeſenti inflammatus erat. — *Lenzius* in Spicileg. Obſervatt. comparat Apoll. Rhod. I. 1220.

V. 117—120.) *ut linquens genitoris* cet. Senſus: quomodo filia patrem, ſororem, matrem (quae ſummo affectu abrepta multas ob miſeram filiam fudit lacrimas) relinquens dulcem Theſei amorem his omnibus (patri, matri et ſorori) (*laeta*) laeto et tranquillo animo praeferre non dubitaverit — *genitoris vultum* eleganter pro: *patrem*; jucundiſſimus enim liberis eſſe debet patris adſpectus. — *Conſanguin. amplex.* et *matris* molliter pro ſimplici: *ſororem* et *matrem* — *Conſanguinea* (ὅμαιμος) pro

Omnibus his Theſei dulcem praeoptarit amorem?
Aut ut vecta ratis ſpumoſa ad littora Diae?
Aut ut eam triſti devinctam lumina ſomno
Liquerit immemori diſcedens pectore conjux?
Saepe illam perhibent ardenti corde furentem
Clariſonas imo fudiſſe e pectore voces,
Ac tum praeruptos triſtem conſcendere montes,

Unde

V. 120. *praeferret* in editt. plurimis. V. 122. *dulci* pro *triſti* in Venet. Gryph. Muret. et aliis; ſed primum ingrata eſt repetitio τῦ *dulcis* ex verſu praeantecedenti, deinde rectius etiam vocatur *ſomnus* jam *triſtis*, qui verſu 56. *fallax* appellabatur. — pro *devinctam* nonnulli *devictam* non male, lumina enim et ſomno *vincta* (μαλακῷ δεδμημένοι ὕπνῳ) et *victa* recte dicuntur. vid. *Heyne* ad Tibull. I. 2. 2. Obſerv. p. 15. edit. nov. et ibidem *Brouckhuſ.* peccarunt autem in his duobus permutandis verbis librarii ſaepe. vid. quos laudat *Drackenborch.* ad Sil. Ital. VI 384. et ad Liv. V. 44. Tom. II. p. 194. et ad IX. 30. Tom. II. p. 957. V. 125. *Clarificas* Scalig. reclamante Marcilio.

pro ſorore, quae fuit *Phaedra* — verba *Quae miſer. in gnat. flev. deperd.* commode, puto, in parentheſi poſui. *flere in nata* h. e. flere ob natam, ut verſ. 98. *in aliquo ſuſpirare* — Jam confer Var. Lect. et ipſe de lectionis et interpretationis noſtrae ſimplicitate judica.

V. 122.) *ſomno triſti* cf. Var. Lect.

V. 126.) *conſcendere*, praeteritum excipit praeſens; quae temporum mutatio admittitur optimis quibusque ſcriptoribus. vid. *Corte* ad Saluſt. Iugurth. cap. 13. §. 6. inprimis *Drackenborch.* ad Liv. III. 46.

T Tom.

Unde aciem in pelagi vaſtos protenderet aeſtus:
Tum tremuli ſalis adverſas procurrere in undas
Mollia nudatae tollentem tegmina ſurae:
Atque haec extremis moeſtam dixiſſe querelis,
Frigidulos udo ſingultus ore cientem:
Siccine me patriis avectam, perfide, ab oris,

Per-

V. 132. *patriis ab aris* Voſſio et aliis magis arridet, accedente quoque *Burmanno* ad Ovid. Metam. XIV. v. 476. nec inſolens eſt librariorum error in commiſcendis his duabus vocibus. vid. *Drackenborch*. ad Sil. Ital. XIII. 81. magis tamen mihi placet *oris*.

Tom. I. p. 731. et Clark. ad Homer. Iliad. I. v. 37.

V. 127.) *Unde aciem in pel. vaſt. prot. aeſt.* omnem proſpectum late pelago peteret; ut loquitur Virg. Aen. I. 181.

V. 129.) *tegmina ſurae* recte de tunica, quae crura tegebat, accipit *Lenzius* et in hanc rem laudat Homer. Hymn. in Cerer. v. 176. — Reprehendit poetam *Duſchius* in libro ſupra laudato, quod parum decore in hoc loco agentem Ariadnen induxerit, ſed ſi cogitamus, Ariadnen jam agere victam dolore et furoris aeſtu correptam, egregie potius affectum expreſſiſſe quam contra decorum peccaſſe videtur poeta.

V 130—31.) *Atque haec extrem.* cet. Huc reſpexit Tibull. III. 6. 89.

Gnoſia, Theſeae quondam perjuria linguae
Fleviſti ignoto ſola relicta mari.
Sic cecinit pro te doctus, Minoi, Catullus,
Ingrati, referens impia facta viri.

V. 134.)

Perfide, deſerto liquiſti in littore, Theſeu?
Siccine diſcedens, neglecto numine Divûm,
Immemor ah! devota domum perjuria portas?
Nullane res potuit crudelis flectere mentis
Conſilium? tibi nulla fuit clementia praeſto,
Immite ut noſtri vellet miteſcere pectus?
At non haec quondam nobis promiſſa dediſti

V. 134. *neglecto nomine* in aliis, male! gravius enim jam eſt *numine*. librariorum negligentiam in deſcribendis his vocibus notavit *Heinſ.* ad Ovid. Her. II. 39. et *Drackenborch.* ad Sil. Ital. XVI. 655. V. 138. *miteſcere* male quidam mutarunt in *misereſcere*, eleganter enim reſpondet voci *immite*. — pro *noſtri* finxit Scaliger *monſtri* refutante Voſſio. V. 139. frigere in verſu ſequenti *voce* videbatur *Mitſcherlichio*, unde hunc et ſequentem verſum ſcribendum putat: *At non haec quondam blanda promiſſa dediſti Voce mihi, non hoc miseram ſperare jubebas.* et ſic eſt in edit. Parthenii, Gryph. Muret.

V. 134.) *neglecto numine divûm*, nihil curans perfidiae vindices deos, contemta deorum poteſtate et juſtitia.

V. 135.) *devota perjur.* exſecranda, abominanda. ſuaviter autem *portare domum perjuria* pro perfido animo redire.

V. 137.) *praeſto fuit* adfuit animo tuo, ſuccurrit. *clementia* ſenſus humanitatis.

V. 138.) *ut vellet miteſcere* pro ut miteſceret. τὸ *velle* abundat paſſim. vid. *Burmannus* ad Petron. cf. LXX. et ad Phaedr. I 29. 6. Sic ἐθέλειν apud Graecos vid. *Gatacker.* ad Antonin. p. 293. et Adverſ. Miſcell. I. 3. p. 43. — ad *noſtri* ſupplet Voſſius *ergo* vel *gratia*, malim: *immite pectus noſtri* h. e. erga nos.

Digitized by Google

Voce: mihi non hoc miſerae ſperare jubebas:
Sed connubia laeta, ſed optatos hymenaeos:
Quae cuncta aerii diſcerpunt irrita venti.
Jam jam nulla viro juranti femina credat,
Nulla viri ſperet ſermones eſſe fideles:

Qui,

V. 143. *tum jam* Venet. *nunc jam* Muret. Gryph.

V. 140.) *Voce* blandiendo, cum adhuc in amplexibus meis eſſes, coram — *ſperare* timere. Sic paſſim in malam partem occurrit *ſperare*; vid. *Erneſti* in Clav. Cic. — eodem modo apud Graecos uſu venire ſolet ἐλπίζειν vid. inprimis *Weſſeling*. ad Diodor. Sicul. XIII. 43. n. 49. Tom. I. p. 574.

V. 141.) *Sed connub. laet.* cet. Imitatus eſt Virg. Aeneid. IV. v. 316.

V. 142.) *Quae cunct. aerii* cet. Theocrit. Idyll. XXII. v. 167.

— τὰ δ' ἐις ὑγρὸν ὤχετο κῦμα
πνοιὴ ἔχοισ' ἀνέμοιο.

Stat. Achill. II. v. 286.

Irrita ventoſae rapiebant verba procellae.

multa in hanc ſententiam collegit exempla Cerda ad Virg. Aeneid. IX v. 313.

V. 143.) *Jam jam nulla viro* cet. notae mulierculacrum querelae! Terent. Andr. III. 1. 2 *Ita pol quidem res eſt, ut dixti, Lesbia: Fidelem haud ferme mulieri invenias virum.* ſed pariter a viris mulierum accuſari ſolet levitas, cf. infra Carm. LXX, 3. 4. et Tibull. III. 4. 61. — Caeterum digna eſt, quae cum hoc loco compararetur mellitiſſima Elegia Lotichii lib. V. 19. ubi miſerationem movent molliſſimae, quas fundit puella ab amatore derelicta, querelae.

V. 145.)

Digitized by Google

Qui, dum aliquid cupiens animus praegeſtit apiſci,
Nil metuunt jurare, nihil promittere parcunt:
Sed ſimulac cupidae mentis ſatiata libido eſt,
Dicta nihil metuere, nihil perjuria curant.
Certe ego te in medio verſantem turbine leti
Eripui, et potius germanum amittere crevi,
Quam tibi fallaci ſupremo in tempore deeſſem.
Pro quo dilaceranda feris dabor, alitibusque

V. 145. *Qui dum* male in quibusdam.

V. 145.) *Apiſci* proba et antiqua vox, Cic. Epiſt. ad Div. IV. 5. cf. *Giſan.* Collectan. ad Lucret. ſ. v. *apiſci*, et quos laudat *Corte* ad Plin. Epiſt. IV. 8.

V. 146.) *Nil metuunt jur. nihil promitt. parc.* leves in obteſtationibus et faciles in promiſſionibus.

V. 148.) *Dicta nihil metuere* graece pro metuere ſolent, ut ſupra Carm. LXII. v. 42. *optavere* et v. 53. *accoluere.*

V. 149.) *in medio turbine leti* exquiſite pro: in ſummo vitae periculo, ut v. 151. *ſupremo in tempore.*

V. 150.) *germanum* fratrem Minotaurum. *crevi* decrevi, judicavi.

V. 152.) *dilaceranda feris dabor* cet. quod atrociſſimum viſum eſt veteribus, ut vel ex

Praeda, neque injecta tumulabor mortua terra.
Quaenam te genuit ſola ſub rupe leaena?
Quod mare conceptum ſpumantibus expuit undis?
Quae Syrtis, quae Scylla vorax, quae vaſta Charybdis,

Talia

V. 156. *Scylla rapax* Voſſ.

ex primis Iliados verſibus notum. cf. Virgil. Aeneid. IX. 485. et ibi Interpretes.

V. 153.) *injecta terra* (χυτῇ) ex notiſſima veterum ſuperſtitione, qua manes inhumati corporis non poſſe quieti dari ſed centum annos circa Stygem vel circa corpus errare putabantur. Ad juſta autem inhumato corpori ſolvenda vel particula injectae terrae aut pulveris ſufficiebat. cf. Hor. Od. I. 28. 23. Virg. Aen. VI. 365. adde *Rittershuſ.* ad Oppian. Halieut. II. 635. γῆν vel κόνιν ἐπαμήσασθαι dicebant Graeci, vid. *Dorville* ad Chariton. p. 422, 23. edit Lipſ.

V. 154—56.) *Quaenam te genuit* cet. Locus ſequens in deſcribendo duro et ferrei pectoris homine ſaepe a poetis iisdem fere imaginibus adumbratus eſt. Sic Tibull. III. 4. 85—93. ubi copia nimium tritorum phantasmatum in hac re faſtidium paene creat, judicante *Heynio*. Sic Dido apud Virgil. IV. 365. et apud Ovid. Heroid. VII. 37--40. cf. Met. VIII. 120. ſqq. — *leaena* cf. ſupra Carm. LX. 1. Theocrit. Idyll. XXIII. 19. κακᾶς ἀνάθρεμμα λεαίνας — *Quod mare concept.* γλαυκὴ δέ σε τίκτε θάλασσα Iliad. XVI. v. 34.

V. 157.)

Talia qui reddis pro dulci praemia vita?
Si tibi non cordi fuerant connubia noſtra,
Saeva quod horrebas priſci praecepta pa-
rentis;
Attamen in veſtras potuiſti ducere ſedes,
Quae tibi jucundo famularer ſerva labore,
Candida permulcens liquidis veſtigia lym-
phis,
Purpureave tuum conſternens veſte cu-
bile.

T 4 Sed

V. 159. *Saevaque abhorrebas* Venet.

V. 157.) *pro dulci vita* i. e. pro cara tibi ſervata vita cf. v. 148. et 151. *dulci* eleganter pro *tua. Lenzius* de Veneris gaudiis accipit.

V. 159.) *priſci parentis* h. e. ſeveri, moroſi; eodem ſenſu *priſcus Cato* vocatur Horatio Od. III. 21. 11. Hinc recte defendit *priſca ſupercilia* (h. e adducta, ſevera, triſtia) *Burmannus* ad Virgil. Cop. v. 34. vid. omnino *Burmannum* Sec. ad Anthol. T. I. p. 717.

V. 161.) *jucundo labore*, quippe quae magnam ex hoc labore voluptatem perceptura erat; ſuaviter et molliter!

V. 162.) *candida veſtigia* pulchros pedes. *veſtigia* pro pedibus paſſim infr. Carm. LXVI. v. 69. Horat. Sat. II. 6. 102. vide, ſi tanti ſit, *Virum Doctum* in Obſervv. Miſcell. Dorvill. Tom. I. p. 28. — *permulcens* exquiſite pro abluens, perfricans. Eodem verbo de abluendis pedibus uſus eſt Pacuvius apud Gell. Noct. Att. II. 26. — Ritum, ex quo virorum pedes lavare ſolebant mulieres, tangit et illuſtrat Ariſtoph. Veſp. v. 607. cf. *Schrader.* ad Muſaeum c. 8. p. 185.

V. 163.) *conſternens veſte cubil. Lenzius* in Spicileg. Obſervv.

Sed quid ego ignaris nequidquam conqueror auris,
Externata malo? quae nullis ſenſibus auctae
Nec miſſas audire queunt, nec reddere voces,

Ille

V. 164. *conquerar* in duobus MSSC. Statii. V. 165. *Extenuata malo* Venet. Stat. eadem varietas v. 71.

Obſervv. ſcribit ad me: — „Poteſt Catullus videri expreſſiſſe Homerum Iliad. III. v. 411. Odyſſ. III. 403. et VII. 347. ubi πορσύνειν λέχος, quod de mancipiis aeque ac uxoribus dicitur, eſt *lecti participem eſſe*, συνευνάζεσθαι, ita ut caſta puella rem recte et paulo obſcurius eloquatur, adeoque *cubile conſternere veſte* honeſta ratione dictum ſit pro μιχθῆναι ἐν φιλότητι, valeatque idem h. l. quod de Il. I. 31. Euſtathius dicit, poetam ibi σεμνῶς locutum eſſe.“ — Sed, quominus a proprietate ſignificationis recedamus, primum ipſa Ariadnes oratio prohibet, qua in verſ. antecedentt. lubenter ſervilia officia ſe obituram eſſe ait, modo in eadem cum Theſeo domo verſari ſibi liceat; deinde, ſi notionem illam in nonnullis locis cum hac locutione apud Homerum conjunctam ad h. l. transferimus, omnis profecto loci noſtri gravitas perit, et commiſeratio, quam in animis lectorum Ariadne excitaverat, hac importuna libidinis cogitatione ſubjecta paene abſtergitur.

V. 164.) *ignaris auris* ſenſu carentibus ut explicantur verſu ſequenti.

V. 165.) *auctae* praeditae ut infra v. 324. *magnis virtutibus augens.* cf. D. Heins. ad Sil. Ital. XI. v. 393. ubi τὸ *augere* cum Graecorum ἀέξειν comparavit et totum locum in graecos verſus tranſtulit.

V. 170.)

Ille autem prope jam mediis verſatur in undis,
Nec quisquam apparet vacua mortalis in alga.
Sic nimis inſultans extremo tempore ſaeva
Fors etiam noſtris invidit queſtibus aures.
Juppiter omnipotens, utinam ne tempore primo
Gnoſia Cecropiae tetigiſſent litora puppes;
Indomito nec dira ferens ſtipendia tauro
Perfidus in Cretam religaſſet navita funem:
Nec malus hic, celans dulci crudelia forma

V. 168. *in acta* Nic. Heins. in not. ad Catull. ut v. 60.

V. 170.) *Fors etiam noſtr. invid.* nihil enim triſtius atque atrocius, quam neminem habere, cui animi dolorem aperias, cum unicum fere miſeris in alloquio alterius reſtet ſolatium.

V. 172.) *tetigiſſ. littora pupp.* Imitatus eſt Maro Aen. IV. v. 657. 58.

Felix, heu nimium felix, ſi littora tantum
Nunquam Dardaniae tetigiſſent noſtra carinae!

V. 173.) *ſtipendia* — ſtipendium ſaepe notat mercedem vel certum vectigal populorum bello victorum; quod pulchre inde translatum h. l. dicitur de *tributo* puerorum et virginum Athenienſium, pro Androgeo interfecto quotannis Cretam mittendo.

V. 175.) *dulci forma* blanda ſimulatione, callide et aſtute.

Digitized by Google

Conſilia, in noſtris requieſſet ſedibus hoſpes!
Nam quo me referam? quali ſpe perdita nitar?
Idomeniosne petam montes? at gurgite lato
Diſcer-

V. 176. *Conſilium noſtris quaeſiſſet ſedibus hoſpes* Venet. Stat. Corrad V 178. *Idmoneosne* vel *Idmeneosne* vetuſta lectio in libr. MSSC. Statii, Scalig et Voſſii, unde Statius *Immanesne* Scalig. *Iſthmon*, *eosne*, Voſſius *Idomeniosne*, cui quidem Voſſianae lectioni, probatae fere omnibus, qui poſt Voſſium in interpretando Catullo verſati ſunt, ſuffragantur, ut teſtatur Vulpius, duo ſcripti codices chartacei Saibantium Veronae, inſpecti a *Paulo Galeardo* — alii *Idaeosne* vel *Iſthmoneosne* vid not. — *ah! gurgite lato Diſcernens ponti truculentum ubi dividit aequor.* Vulp. et alii.

V. 176.) *in noſtris requieſſet ſedibus hoſpes!* pro vulgari: benigne in domo noſtra acceptus fuiſſet hoſpitio. *requieſcere* de hoſpitibus ut Graecorum ἧσθαι Hom. Odyſſ XVIII. 223. quem locum jam laudavit *Lenzius* in not. ad h. l.

V. 177.) *Nam quo me referam.* Voſſius commode laudat Eurip. Med. 502.

Νῦν ποῖ τράπωμαι; πότερα πρὸς πατρὸς δόμους,
Οὓς σοὶ προδοῦσα; καὶ πάτραν ἀφικόμην;

Alias ejusmodi hominum in extremis malis deſperantium exclamationes collegit *Burmannus* Sec. ad Lotich. Eleg. II. 4. 535, 36.

V. 178.) *Idomeniosne pet. mont.* Voſſius, qui egregie hunc locum reſtituit, *montes Idomenios* ab oppido *Idomene* ita vocari docet. Fuerunt autem *Idomenae* duae: una quidem Ambraciae proxima, ſita in duobus excelſis collibus: altera prope fines Thraciae, poſita in montibus Bottiaeis, condita ab Idomeneo, Cretenſium duce, quo tempore ille in Macedoniam claſſe

Digitized by Google

Diſcernens ponti truculentum dividit aequor.
An patris auxilium ſperem, quemne ipſa reliqui,
Reſperſum juvenem fraterna caede ſecuta?
Conjugis an fido conſoler memet amore,
Quine fugit lentos incurvans gurgite remos?

Prae-

V. 179. *Pontum* Venet. Gryph. Stat. pro quo repoſuit *ponti* Voſſius ex vetuſto libro Mediolanenſi recte! *patriam* Muret. et alii. Statius totum verſum refingit ſic: — *a gurgite vaſto Diſcurrens penitus truculentum ubi clauditur aequor.*

claſſe profectus eſt. — Neque tamen opus eſt, eodem monente Voſſio, ut eam montium ſeu collium in hoc loco partem intelligamus, ubi ſita fuit Idomene, ſed cum tota ora maritima Macedoniae una cum regione Chalcidica in ditione Idomenei et Cretenſium eſſet, cogitare poſſumus de excelſis litoris Macedonici jugis, praeſertim de Atho, monte adeo vaſto, ut non tantum toto mari Aegeo ſed etiam ex litore Aſiatico conſpici poſſet. — In pauca contuli, quae docte et copioſe ad hunc locum diſputat Voſſius. — Caeterum τὸ *Idomenios* lege ut tetraſyllabum.

V. 179.) *diſcernens dividit*, me diſcernit et intercludit, quominus illos adire queam. *ponti aequor* plenior dictio ut *ſolum terrae* πόντου πεδίον comparat *Valkenarius* ad Euripid. Phoeniſſ. 216. p. 81. *Aequor ponti* autem, ut obſervat Voſſius, accipiendum de ea maris Aegei parte, quae interjacet Macedoniam et Diam inſulam, ubi verſabatur Ariadne.

V. 180.) *quemne* particula *ne* poſt *an* παρέλκει ut verſ. 83.

V. 183.) *lentos incurvans gurg. rem. lenti remi* ſunt flexibiles, qui facile in aqua lentantur i. e. curvantur. Sic natanti Leandro Ovid. tribuit He-

Praeterea litus, nullo ſola inſula tecto:
Nec patet egreſſus, pelagi cingentibus undis.
Nulla fugae ratio, nulla ſpes: omnia muta,
Omnia ſunt deſerta: oſtentant omnia letum.
Non tamen ante mihi langueſcent lumina morte,
Nec prius a feſſo ſecedent corpore ſenſus,
Quam juſtam a Divis expoſcam prodita multam,
Coe-

V. 184. Voſſius legi jubet: *Praeterea nullo (littus ſolum) inſula tecto* — *Praeterea nullo litus, ſola inſula, tecto* in plerisque. nos dedimus jam in edit. Gotting. receptam lectionem Corradini, egregie facilitate ſua ſe commendantem. V. 186. *nulla eſt ſpes* unus liber MS. apud Statium, ſed metrum ſine *eſt* bene conſtat. vid. Vulp.

Heroid. XVIII. 58. *brachia lenta*, cf. Senec. Hippolyt. v. 306.

V. 184.) *Sola inſula* deſerta ut *ſola rupis* v 154. et *ſola arena*. v. 57. multa in re nota exempla coacervarunt *Corte* ad Salluſt. Jugurth. 103. p. 885. *Burmannus* ad Ovid. Heroid. X. v. 129. *Drackenborch*, ad Sil. Ital. III. v. 423. et quos bene multos in hanc rem ibi laudat.

V. 187.) *oſtentant omnia letum* Virgil. Aeneid. I. 91. *Praeſentemque viris intentant omnia mortem.*

V. 189.) *a feſſo* viribus exhauſto et confecto.

V. 190.) *prodita* ab amatore derelicta et deſtituta. cf. ſupra ad Carm. XXX. v. 3.

V. 192.)

Coeleſtumque fidem poſtrema comprecer hora.
Quare facta virûm multantes vindice poena,
Eumenides, quibus anguineo redimita capillo
Frons exſpirantes praeportat pectoris iras,
Huc huc adventate, meas audite querelas,
Quas ego, vae miſerae! extremis proferre medullis

Cogor

V. 193. *anguino* non *anguineo* ſecundum libros meliores legendum eſſe praecipit Voſſius. V. 194. *poſtportat* pro *praeportat* ex libro Mediolanenſi ptoducit et defendit Voſſius. „Ut enim, inquit ille, poſtponere, poſtcidere, et poſtputare, ita quoque poſtportare recte dici poteſt. Anguinum enim Furiarum capillitium a fronte quidem germinare incipit, ſed tamen divae iſtae credebantur capillos ſuos κατανωτίζειν ſeu poſtergare." nimis docte! V. 196. *Quas ego nunc miſera* Venet Gryph. Muret. *Quas ego vae! miſera* in quibusdam *extremis* ut locutionem duriorem et inſolentiorem damnat Vulpius, pro qua ſubſtituere tentat *ex imis*; ſed hanc Vulpii lectionem ob ingratam ejusdem locutionis repetitionem v. 198. majori fortaſſe jure damnet alius.

V. 192.) *facta*, ſcelera, perfidiam; *facta* paſſim in pejorem partem. Ovid. Triſt. II. v. 131.

V. 193.) *Eumenides.* Sic fere Senec. Med. v. 13.

Adeſte, adeſte ſceleris ultrices deae,
Crinem ſolutis ſquallidae ſerpentibus cet.

et Herc. Fur. v. 85.

Adſint ab imo Tartari fundo excitae
Eumenides: ignem flammeae ſpargant comae.
Viperea ſaevae verbera incutiant manus.

V. 196.) *extremis medullis* h. e. intimis. Ovid. Her. IV. 70.

Acer in e x t r e m i s *oſſibus haeſit amor.*

Fruſtra

Cogor inops, ardens, amenti caeca furore.
Quae quoniam vere naſcuntur pectore ab imo,
Vos nolite pati noſtrum vaneſcere luctum:
Sed quali ſolam Theſeus me mente reliquit,
Tali mente, Deae, funeſtet ſeque ſuosque.
Has poſtquam moeſto profudit pectore voces,
Supplicium ſaevis expoſcens anxia factis:
Annuit invicto coeleſtum numine rector,

Quo

V. 198. *verae* Vulp. et alii. V. 204. *invito numine* in duobus MSS. Statii et libris melioribus Voſſii. Expreſſum autem putant illi Homericum: ἑκὼν ἀέκοντί γε θυμῷ sed noſtra lectio *invicto*, cum egregie deſignandae Jovis majeſtati, quae in verſibus ſequentibus deſcribitur, accommodata ſit, longe alteri praeferenda videtur. vid. not. Saepius autem in ſcribendis vocibus *invitus* et *invictus* aberrarunt librarii, ut obſervant *Burmannus* ad Rutil. Itin. v. 64. et *Drackenborch.* ad Liv. Tom. I. p. 330. et quos ille laudat ad Sil. Ital. IV. 679.

Fruſtra igitur hanc lectionem ſollicitat Vulp. vid. Var. Lect.

V. 197.) *inops* conſilii egens, aeger animi cf. *Burmann.* ad Val. Flacc. III. 609. *ardens* aeſtuans et perturbata. cf. *Cort.* ad Salluſt. Catilin. 5. §. 4. p. 32.

V. 199.) *vaneſcere luctum* irritum eſſe et impunitum manere.

V. 201.) *tali* immemori et oblivioſa.

V. 204.) *invicto* epitheton ad poteſtatem et ſummum Jovis imperium ſpectans. Sic

Jupiter

Quo tunc et tellus, atque horrida contremuerunt
Aequora, concuſſitque micantia ſidera mundus,
Ipſe autem caeca mentem caligine Theſeus
Conſitus, oblito dimiſit pectore cuncta;

Quae

V. 205. *Quomodo tunc* Voſſ. ex vett. librr. auctoritate. V. 206. *concuſſusque* Voſſii libri veteres. V. 207. *mentis* Venet. Gryph. Muret. Stat. *mente* in MSSC. Statii, qui recte jam *mentem* reſcribendum cenſuit. V. 208. *demiſit* male in quibusdam, quod ſervavit edit. Bipont. ſexcenties autem *de* et *di* in verbis compoſitis permixta ſunt, vid. inprimis *Drackenborch.* ad Liv. VII. 23. §. 6. Tom. II. p. 559.

Jupiter *invictus* vocatur apud Hor. Od. III. 27. 73. ubi etiam in nonnullis editt. perperam *invitus* legitur (vid. Var. Lect.) et Ovid. Faſt. IV. 650. Dii in univerſum ἀνίκητοι, vid. *Klotz* ad Tyrtaeum p. 34.

V. 205.) *Quo tunc et tellus.* notiſſimus eſt locus Homericus Iliad. I. 528. ſeqq. Ἦ καὶ κυανέῃσιν ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων — μέγαν δ' ἐλέλιξεν ὄλυμπον. — Quam ſublimiorem Jovis imaginem cupide arripuerunt ſequioris aetatis poetae Virg. Aen. IX. 106. X. 115. Ovid. Met. I. 179. fuſius de ſublimitate hujus imaginis diſputat *Klotzius* in Epiſt. Hom. p. 87.

V. 206.) *mundus.* pro coelo; exempla quaedam ſuppeditat Vulp. ſed plena manu *Drackenborch* ad Sil. Ital. XII. 336. *Caſtal.* ad Rutil. Itiner. I. 117. *Interpretes* ad Val. Flacc. I. 563. *Barth.* ad Claud. p. 1190. *Gronov.* Obſervatt. Lib. I. c. 9. — Eodem modo κόσμος apud Graecos, vid. *Weſſeling.* ad Diod. Sicul. Tom. I. p. 225.

V. 208.) *Conſitus* pro *obſitus* ut paſſim *confuſus*, *contectus* pro *offuſus*, *obtectus*

et

Quae mandata prius conſtanti mente tenebat:
Dulcia nec moeſto ſuſtollens ſigna parenti,
Soſpitem; et ereptum ſe oſtendit viſere portum.
Namque ferunt, olim claſſi cum moenia Divae
Linquentem gnatum ventis concrederet Aegeus,

Talia

V. 211. In libris MSS. legebatur *ſoſpitem erectum*, unde Voſſius ingenioſe refinxit *Soſpitem Erechteum*; intelligit nempe per *portum Erechteum*, cum Theſei temporibus portus Piraeus nondum hoc nomine inſignitus fuerit, litus Athenatum, ab antiquiſſimo rege Erechteo ſic appellatum; Heinſius in not. ad Catull. *Soſpitem Erechteos ſe oſtendit viſere portus*: ſed multo accommodatior eſt noſtra lectio. V. 212. *olim caſtae cum moenia Divae* ex libro ſcripto legi jubet Heinſ. in not. ad Catull, ſed idem jam Pontano in mentem venerat, vel: *Actaeae olim*, V. 213. *Linqueret et gnatum* Gryph. Stat. male!

et multa alia. *obſitus* autem pro obſcuratus, obumbratus, ut apud Lucan. Pharſ. V. 627. *latet obſitus aer Infernae pallore domus* — *oblito dimiſit pectore* eleganter pro vulgari: oblitus eſt.

V. 210.) *dulcia ſigna* candida vela (v. 235.), quae ut anxie expectanti patri dulce ſtatim e longinquo felicis expeditionis ſignum praeberent, expandere in navi debuerat Theſeus ex compoſito.

V. 211.) *ereptum* vitae periculo, turbine leti.

V. 212.) *claſſi* pro navi ut v. 53.

V. 213.) *ventis concrederet*, ventorum benignitati committeret. *ventis credere*

ſaepe

Talia complexum juveni mandata dediſſe:
Gnate, mihi longa jucundior unice vita,
Gnate, ego quem in dubios cogor dimittere caſus,
Reddite in extremae nuper mihi fine ſenectae,
Quandoquidem fortuna mea, ac tua fervida virtus
Eripit invito mihi te, quoi languida nondum
Lumina ſunt gnati cara ſaturata figura:

Nec

ſaepe de navigatione: cf. Tibull. I. 7. 20. Horat. Od. I. 3. 2. et ſic paſſim *credere* de rebus, quarum eventus ab arbitrio et benignitate ejus, cui res credimus, pendet. Hinc *credere*, *fides*, *debere* et alia ad arationem transferuntur; vid. *Heyne* ad Tibull. II. 6. 21.

V. 215.) *unice* dilectiſſime; cf. de uſu hujus vocis ſupra ad Carm. XIX. v. 12. Nam praeter Theſeum ex Aethra, Pitthei filia, Aegeus ex Medea Medum ſuſceperat.

V. 217.) *Reddite in extrem.* cet. quem nuper demum ſenex recepi, educatum nimirum apud Pittheum, et jam multis editis praeclaris facinoribus nobilem — Alii expreſſum putant Homericum τηλύγετον, ſed noſtra explicatio confirmatur ſequentibus: *cui languida nondum Lumina ſunt gnati cara ſaturata figura*; deſſen mattes Auge ſich an der auszeichnenden und einnehmenden Bildung ſeines Sohnes noch nicht hat ſatt ſehen können.

V V. 221.)

Digitized by Google

Non ego te gaudens laetanti pectore mittam,
Nec te ferre ſinam Fortunae ſigna ſecundae:
Sed primum multas expromam mente querelas,
Canitiem terra, atque infuſo pulvere foedans:
Inde infecta vago ſuſpendam lintea malo,
Noſtros ut luctus, noſtraeque incendia mentis,

Car-

V. 221. *laetanti corpore* in uno Statii ex librarii culpa, nam in multis aliis locis *corpus* pro *pectus* ſubſtituit librariorum ignorantia, vid. *Drackenborch.* ad Liv VI. 33. 7. Tom. II. p. 363. V. 223. *mutas querelas* lepide tentat Heinſ. in not. ad Catull.

V. 221.) *gaudens laetanti animo* eandem notionem bis exprimit, quod egregie verboſiorem loquendi morem tam ſenis in univerſum, quam patris ultima mandata diſcedenti filio dantis pingit.

V. 224.) *Canitiem terra, atque infuſ. pulver. foed.* pervulgatus in luctu ritus. Homer. Iliad. XVIII. 23. ſeqq. XXIV. 315. Virgil. Aeneid. X. 844. et XII. 611. vid. inprimis in hanc rem *Nicolai* Tractatus de Graecorum luctu. c. XI. p. 140.

V. 225.) *infecta* tincta. *vago malo* huc illuc ventorum impetu ſe vertenti, niſi quis *vagum malum* ut *navem vagam* h. e. in mari circumerrantem explicare malit.

V. 226.) *noſtraeque incendia ment.* ſublimius pro graviſſimis curis incenſum, cruciatum et perturbatum animum noſtrum.

V. 227.)

Carbaſus obſcura dicat ferrugine Hibera.
Quod tibi ſi ſancti conceſſerit incola Itoni,
(Quae noſtrum genus, ac ſedes defendere fretis
Annuit,) ut tauri reſpergas ſanguine dextram:

V 2 Tum

V. 227. *dicet* in duobus MSS. et *decet* in uno MSC. Statii, unde ille ex priori faciebat *dictet* et ex poſteriori *deceat*. Sed Voſſius inde procudit *obſcurata dicet* pro indicet, ad quam ſignificationem adſtruendam laudat ſupra Carm. LV, 29 *Quos junctos Cameri mihi dicares* ſed ibi neutiquam hac notione *dicare* poſitum eſt. cf. ibi notam. Voſſium nec hic deſerit ejus fidus Achates Vulpius. V. 228. *ſi tanti conceſſerit* in uno Stat. *concedens* pro *conceſſerit* in edit. Silvii et in margine edit Gryph. — *Ithyni* vel *Ithoni* in MSS. Statii. V. 229. 30. *Quae noſtrum genus bas ſedes defendere fresi, Annuit ut tauri reſpergas ſanguine dextram.* in duobus MSS. Statii. pro *freti* optime reſcripſerunt

V. 227.) male interpretes *Ibera* jungunt cum *ferrugine* junge potius *Carbaſus Ibera* h. e. Hiſpanica vel ex melioris notae lino confecta: Ex Hiſpania enim, ubi optimus lini proventus fuit, optimi funes vel vela afferebantur. Hinc ſupra *Sudaria Saetaba ex Iberis* et apud Hor. Epod. IV. 3. *funes Iberici.* cf. Plin. Hiſt. Nat. XIX. I. ſ. 2. T. II. p. 155. edit. Harduin. — *obſcura ferrugine* colore nigricante. *obſcuram ferruginem* dixit quoque Virgil. Georg. I. 467. *atram* Ovid. Metamorph. XV. 789. *piceam* Tibull. I. 4. 43. Copioſe ad hunc locum *colorem ferrugineum* (Graecis κυάνεον, φαιόν, ὕσγενον, πέλιον, πελλόν, πελιδνόν ſeu πηλιδνόν) exſequitur Voſſius — *dicat* praedicet et palam faciat.

V. 228—31.) *Quod tibi ſi ſanct.* cet. Senſus: Si ſancti Itoni incola h. e. Minerva (quae favere et annuere ſolet fidenti animo gentem noſtram

Tum vero facito, ut memori tibi condita corde
Haec vigeant mandata; nec ulla obliteret aetas:
Ut, ſimulac noſtros inviſent lumina colles,
Funeſtam antennae deponant undique veſtem,
Candidaque intorti ſuſtollant vela rudentes;

*Lu-

fretis Statius et Scaliger. Sed Voſſius antiquius quid ſubodorans, ut verſ. 211. fecit inde *Erecbtea*; quod ambabus arripuit Vulpius. in editt. Venett. Gryph. Muret. et aliis legitur: *defendere ſueta* vel *ſueta eſt*, unde Nic. Heinſ. in not. ad Catull. *defendere avitas*, pro *fretis* tentabat *Mitſcherlich*. in Epiſt. Critic. in Apollodor. p. 47. 48. *creti* h. e. filii, ſed valde dubito, an *cretus* ſine regimine ſignificare poſſit *filium*. mihi ipſi olim in mentem veniebat *defendere adorſis* ſed *fretis* doctius, gravius, et magis poeticum eſt; poſui autem verba *Quae* usque ad *annuit*, ut facilius orationis nexus animadvertatur, in parentheſi. V. 233. *Simul haec* in uno et *ſimul hic* in duobus MSSC. Statii, quod poſterius

noſtram et urbem defendere aggredientibus) hoc tibi concesſerit, ut ſanguine tauri dextram reſpergas (ornate pro vulgari: ut Minotaurum occidas) tum facito cet. — *Itonus* ſive *Itone* oppidum Theſſaliae, ubi nobiliſſimum Minervae templum exſtructum fuit, unde Minervae cultum ad Athenienſes tranſiiſſe tradunt. vid. Voſſ. — *Lenzius* in Spicileg. Obſervv. ſimilem huic loco orationis formam animadvertit apud Homer. Iliad. V. v. 259. ſeqq.

V. 231.) *tibi condita vigeant memor. cord.* exquiſite pro: *condas animo.*

V. 234.) *funeſt. veſt.* velum ferrugineum.

V.236.)

* Lucida qua ſplendent ſummi carcheſia mali:
Quamprimum cernens ut laeta gaudia mente
Agnoſcam, cum te reducem aetas proſpera ſiſtet.
Haec mandata prius conſtanti mente tenentem
Theſea, ceu pulſae ventorum flamine nubes

ille probat. *noſtros tua viſent lintea colles* conjecit Heinſius in not. ad Catullum. V. * 236. exſulat hic verſus in omnibus libris MSS. et editt vett. Citatur ille a Nonio, et cum Muretus in antiquis libris poſt antecedentem verſum tantum in illis ſpatii ſupereſſe animadverteret, quantum ſatis eſſet uni verſui ſcribendo, jure poſtliminii hunc verſum revocandum et in hoc loco ponendum cenſuit, — Mihi videtur additamentum ſcioli cujusdam, qui locum, ubi candida vela ſuſpenſa fuerint, diſertius deſcribere vellet. V. 238. *ſors proſpera* Gryph. Muret. Graev.

V. 236.) *carcheſia mali* pars mali extrema, ſive foramina, quae in mali extremitate funes recipiunt. (τα ἄκρα τῶν ἱστῶν Heſych.) vid. imprimis *Scheſferus* de Milit Naval. II. 5. p. 144. — dicuntur *lucida ſplendere* haud dubie a ferro vel metallo, quibus obducta et praemunita fuerunt.

V. 238.) *cum te reducem aet. proſp. ſiſt.* cum felix ille dies, felix illud temporis punctum te reducem dabit.

V. 240.) *Theſea* liquerunt ceu linquunt cet. mandata patris, ceu nubes venti flatu, ex animo Theſei abacta ſunt, pro ſimplici: effluxerunt.

Aerium nivei montis, liquere, cacumen.
At pater, ut ſumma proſpectum ex arce petebat,
Anxia in aſſiduos abſumens lumina fletus,
Cum primum inflati conſpexit lintea veli,
Praecipitem ſeſe ſcopulorum e vertice jecit,
Amiſſum credens immiti Theſea fato.
Sic funeſta domus ingreſſus tecta paterna
Morte ferox Theſeus, qualem Minoidi luctum
Obtulerat mente immemori, talem ipſe recepit.

Quae

V. 243. *contollens* in libris quibusdam vett. unde antiquam lectionem *Mitſcherl.* in Lect. in Catull. p. 109. ſuſpicatur fuiſſe hanc: *Anxia in aſſiduos contollens lumina fluctus*, ſed ſic pro *aſſiduos*, quod parum quadrat, mallem *adverſos*: lubenter autem acquieſco in noſtra lectione. V. 244. *infecti* placet Vulpio. V. 248. pro *Minoidi* codex Dorvillii habet *Minoida*, unde malit: *quali Minoida luctu* ad Chariton. p. 598. edit. Lipſ.

V. 241.) *nivei montis* h. e. alti. *Idae nive amicta loca* ſupra Carm. LXIII. 70.

V. 242.) *ex arce* Athenarum arce, ἀκροπόλει Diodor. Sicul. IV. 61. p. 306. edit. Weſſel. cf. *Valkenar.* ad Euripid. Hippolyt. 31. p. 165.

V. 247.) junge: Sic ferox Theſeus tecta domus paterna morte funeſta (h. e. ubi ob patris mortem jam lugebatur) ingreſſus, talem ipſe luctum recepit, qualem cet.

V. 250-51.)

Quae tum proſpectans cedentem moeſta carinam,
Multiplices animo volvebat ſaucia curas.
At parte ex alia florens volitabat Jacchus,

V. 250. *Quae tamen adſpectans* in libris quibusdam veteribus, quod tenuere pleraeque editt. recentiores; ſed magis mihi placet: *Quae tum proſpectans* in editt Gryph. Muret. et aliis, quod revocandum putavi. vid. not. pro *moeſta* Voſſius ex libris vett. profert *cuncta*. idem defendit lectionem *Quae tamen* addita explicatione: „Licet procul abeſſet Theſeus, utpote jam ad ſuos reverſus, illa nihilominus, in iram et rabiem verſo amore tota in eo erat, ut maria proſpectaret et diras imprecaretur Theſeo." V. 252. *At pater ex alia* Venett. et Statii MSS. omnes, quod defendit Voſſius. ſed noſtram recte vindicat *Dorville* ad Charit. p. 359. ubi locutionem *ex alia parte* multis exemplis confirmat.

V. 250. 51.) *Quae tum proſpect.* Ariadne igitur eo ſtatu depicta apparebat in veſte ſtragula, quo moeſta cedentem Theſei carinam oculis perſequens graviter aeſtuabat et curis agitabatur. — *tum* h. e eo tempore, quo Theſeus aufugerat. — *ſaucia* percuſſa dolore, niſi quis *animo* tam ad *volvebat* quam ad *ſaucia* referre malit. exempla enim, ubi unum nomen ad plura trahendum eſt, haud rara ſunt.

V. 252.) *At parte ex alia*, nimirum in veſte ſtragula. *florens* ob ſempiternam, quae Baccho tribuitur, juventutem, ut ex fabulis et veterum ſignis ſatis notum. cf. Tibull. I. 4. 37. et ibi *Brouckhuſ. Mitſcherl. florens* explicat: *quatenus hedera et pampinis cinctus*, (nec dubitamus de re; nam ejusmodi corona redimita viſuntur tempora Bacchi in nummo Wildiano apud *Brouckhuſ.* ad Tibull. III. 6. 2.) *Lenzio* autem *florens* veſtem purpuream et florentia ſerta ſignificare videtur; ſed primum addubito, an *florens* abſolute pro: *floribus vel hedera cinctus* unquam in latina lingua dictum ſit, vel bene dici queat, aliud enim

Cum Thiaſo Satyrorum, et Nyſigenis Silenis,
Te quaerens, Ariadna, tuoque incenſus amore:
Qui tum alacres paſſim lymphata mente furebant,
Evoe bacchantes, evoe, capita inflectentes.

Ho-

enim eſt ῥόδοις ἀνθίσαις apud Philoſtrat. Icon. II, 15. quem in hanc rem laudavit *Lenzius;* deinde multo aptius profecto eſt, amori vacantem et huc illuc vagantem Bacchum, animo ſibi jam fingere, juvenili honore et vigore conſpicuum. — *volitare* aſſidue vagari, huc illuc diſcurrere, cf. Carm. LXIII. v. 25 exempla, quae huc faciunt, e Cicerone notavit Erneſti in Clav. Cic. ſ. h. v.

V. 253.) *Cum Thiaſ. Satyr.* Thiaſus proprie de choro et ſaltatione, quae Baccho inſtituebatur. cf. Virg. Eclog. V. 30. et ibi *Cerda.* — De choro Maenadum in ſacris Cybeles ſupra Carm. LXIII. 28. — *Nyſigen. Silen.* natis in urbe Indiae Nyſa, ubi et Bacchus natus et educatus dicitur. A Sileno, Bacchi nutritore ejusque perpetuo comite, omnes deinde Bacchi comites Sileni vocati ſunt. Inprimis autem per *Nyſigenos Silenos* intelligi volunt mythi interpretes *Nyſae optimates*, qui deleta patria Bacchum ſecuti ſunt. — Caeterum plures in fabulis memorari montes urbesque *Nyſae* nomine inſignitas, et referri modo ad montem, modo ad urbem hujus nominis, Bacchi res, ſatis notum eſt. vid. *Heyne* ad Apollodor. in not. p. 563.

V. 256.) *capita inflectentes* more furore correptorum. Carm. LXIII. v. 23. *Ut capita Maenades vi jaciunt hederigerae.*

V. 257.)

Digitized by Google

Horum pars tecta quatiebant cuſpide thyrſos;
Pars e divulſo raptabant membra juvenco;
Pars ſeſe tortis ſerpentibus incingebant;
Pars obſcura cavis celebrabant orgia ciſtis,

V 5 Orgia,

V. 258. *jactabant* Venet. Gryph. Muret. et plerique libri veteres teſtante et probante Voſſio. *Spargebant enim*, inquit ille, *et jactabant carnes iſtae Maenades*, in quam rem laudat Euripid. Bacch. 738 Ἄλλαι δὲ δαμάλας διεφόρουν σπαράγμασιν. Εἶδες δ' ἂν ἢ πλεύρ' ἢ δίχηλον ἔμβασιν, ῥιπτόμεν' ἄνω τε καὶ κάτω. Sed ex mea ſententia *raptabant* eodem fere redit. V. 260. pro *celebrabant* conjiciebat Brouckhuſius in anecdotis notulis *celabant* intercedente Dorvillio ad Charit. p. 359. ubi docte de hoc loco diſputat.

V. 257.) *thyrſos tecta cuſpide* frondibus pampineis velatos et obductos. *thyrſos* deſcribit Virgil. Eclog. V. 31.

Et foliis lentas intexere frondibus haſtas.

ubi cf. *Cerda.* — *haſtas pampineas* idem *thyrſos* vocat Aen. VII. 396. θύρσοι κισσοῖσι πλοκάμοις καταβρέμοντες apud Anacr. Od. VI. 5.

V. 258.) *raptabant e divulſo juvenc.* bacchantium enim turba in montibus et agris diſcurrens juvencos inprimis vel vitulos in furore dilaniandos et diſcerpendos invadebat. notiſſima eſt fabula Penthei. cf. Var. Lect.

V. 259.) *tortis ſerpentibus.* de uſu ſerpentium, quibus tam corpus quam comam implicabant bacchantes, copioſe ad h. l. diſputat Voſſius; adde Muretum.

V. 260.) *orgia* de quibusque ſacris apud Graecos, ſed apud Latinos praecipue de ſacris Bacchi, dicta haud dubie ita, quod cum aliqua ὀργῇ furore et animi concitatione fierent. *celebrare orgia* eſt Graecorum ὀργιάζειν. vid. inprimis *Cerda* ad Virgil. Georg.

Orgia, quae fruſtra cupiunt audire profani:
Plangebant alii proceris tympana palmis,
Aut tereti tenues tinnitus aere ciebant.

Mul-

Georg. IV. 521. *Rittershuſ.* ad Oppian. Cyneg. IV. 247. et *Barth* ad Stat Theb. II. 662. — *obſcura* myſtica et occulta, quae in *ciſta* quadam vel arcula circumferebantur a *ciſtophoris.* (de *ciſtophoris* tam numorum, in quibus orgiorum ſolemnia expreſſa fuerunt, quam hominum ciſtam myſticam portantium genere, exſtat erudita diſſertatio *Alex Xaver Panelii* Lugd. 1734. 4. adde *Erneſti* in Clav. Cic. ſ. h v.) Inter alias res frivolas in ciſta illa myſtica (de qua Clemens Alexandr. Protrept. p. 13. et 30) reconditas, nemini niſi initiatis uſurpandas oculis, praecipue fuit *phallus*, cui accinebant religioſi τὸ Φαλλικὸν (Ariſtoph. Acharnens. v. 259) vid. *Weſſeling.* ad Diodor. Sicul. I, 22. n. 60.

V. 261.) *profani* non initiati his ſacris ἀμυητοι, ἀτέλεςοι, ἀοργίαςοι, qui abigi ſolebant a ſacris ſacerdotis vel praeconis acclamatione: ἑκὰς ἑκὰς ἐςὲ βέβηλοι.

V. 262.) *Plangeb. alii procer. tymp. palm.* de tympanis vid. ad Carm. LXIII. v. 8. 10. *proceris palmis* h. e longe extenſis, ut recte Voſſius. Sic *procerius projectum brachium* apud Cic. Orat. III. 59. — totus, qui ſequitur locus, ut obſervat Scaliger, adumbratus videtur ex Aeſchyli Ἠδωνοῖς, cujus tragoediae fragmentum a Strabone L. X. ſervatum eſt.

V. 263.) *Aut teret. tenues tinnit. aere* cet. non crotala cum Vulpio, ſed potius *cymbala* intellige, quae ſemper in his ſacris junguntur tympanis. Erant *concava* (Ovid. Met. IV. 30.) et *rotunda* (Propert. IV. 7. 61.) atque inter ſe concuſſa *tinnitum tenuem* vel acutum edebant. cf. Gonſala ad Petron. c. 22. Recte igitur *cymbalum* vocatur *aes teres* h. e. rotundum et oblongum.

de

Digitized by Google

Multis raucisonos efflabant cornua bombos,
Barbaraque horribili ſtridebat tibia cantu.
Talibus amplifice veſtis decorata figuris
Pulvinar complexa ſuo velabat amictu.

Quae

V. 264. *Multi raucisonos* reperit in omnibus MSSC. Statius, qui recte jam *multi* in *multis* mutandum eſſe vidit. *multaque raucisonos* Gryph. Muret. *Multi raucisonis efflabant cornua bombis* multas editt. habere teſtatur Scaliger, ſed pro *multi* mavult *multae*, ut Bacchae intelligantur, vel ſcribendum putat *multis* — *efflebant cornua bombos* ex libro Mediolanenſi Voſſius, adjecta interpretatione „*cornua*, i. e. per cornua. *Efflere* vero rectum, Utitur hoc vocabulo etiam Quinctilianus. Eſt autem inprimis triſtis aut flebilis cornuum ſonus, utpote qui non homines ſolum male afficiat, ſed et brutorum animalium ululatum provocet." ſatis ridicule!

de *cymbalis* vid. nos ad Carm. LXIII. 21.

V. 264. 265.) *Multis raucison. efflab. corn. bomb. multis* eſt caſus tertius et exquiſitius dictum pro vulgari: multi cornibus efflab. raucos bombos; quam quidem explicationem, olim jam a nobis datam, non dubitavimus repetere. — Caeterum huc pertinet Lucian. D. D. XII. ὁ δὲ, αὐλεῖ τῷ κέρατι, ὁ δὲ, ἐπιβομβεῖ τῷ τυμπάνῳ ἢ ἐπικτυπεῖ τῷ κυμβάλῳ, ubi, ne quis, ut vulgo fit, diverſum plane a tibia inſtrumentum habeat *cornu*, egregie obſervat *Hemſterhuſ. cornu aduncum*, et *reflexum* (κέρας ἀνανεῦον) ſeu *codonem tibiae Phrygiae* ad gravem et raucum ſonum ex illa eliciendum appoſitum et agglutinatum fuiſſe. exempla ad hanc rem confirmandam prolata lege apud ipſum. cf. nos ad Carm. LXIII. v. 22. hinc *adunco tibia cornu* apud Ovid. Met. III. 533. ubi cf. *Burmannus* et *Gronov.* Obſervatt. I. 17. — *Barbara tibia* h. e. Phrygia, ut *aurum barbaricum* apud Virg. Aen. II. 504. ubi vid. *Cerda* et quos ibi laudat *Burmannus*. cf. Hor. Epod. IX. 6.

V. 266.) *amplifice* h. e. multa arte, magno ſplendore, egregie.

V. 269.)

Quae poſtquam cupide ſpectando Theſſala pubes
Expleta eſt, ſanctis coepit decedere Divis.
Hic qualis flatu placidum mare matutino
Horrificans Zephyrus proclivas incitat undas,
Aurora exoriente, vagi ſub lumina ſolis;

Quae

V. 269. *coepit dein cedere divis* conjectat Statius. pro *divis* in veteri codice Heinſii *tectis*. V. 270. *Nec qualis* vel *Aequalis* ex libris manu exaratis profert Voſſius, qui inde fecit *Ac qualis*. melior eſt noſtra lectio. V. 272. pro *lumina* ſubſtituere tentat *limina* Burmannus Sec. ad Claud. in Eleg. de Phoenice

V. 269.) *decedere* pro ſimplici: cedere ut paſſim. *Platz machen. coepit* ſenſim ſenſimque.

V. 270.) *Hic qualis* cet. egregie ad deſcribendum ex diſceſſu ſpectatorum excitatum ſtrepitum, primum quidem progredientibus paucioribus leniorem, deinde vero, ſuccedentibus pluribus et in diverſas regiones abeuntibus, graviorem, latiorem et ſonantiorem; ab undis maris primum leniori, deinde vehementiori vento agitatis, petita comparatio. Fundum hujus ſaepius a poetis adornatae comparationis jam indicavit Ach. Statius Hom. Iliad IV 422 ſqq. egregia inprimis arte imitatus eſt Virgil. Aeneid. VII. 528. et Georg. III. 237. — *Lenzius* in Spicileg. Obſervv. comparat Apoll. Rhod. I. 1159. ſqq. et Euripid. Phoeniſſ. 218-21. ubi vid. *Valkenar*. — *hic* hoc ſpectatorum diſceſſu.

V. 271.) *Horrificans Zephyrus* φρὶξ Ζεφυροῖο *horrere, horreſcere*, (φρίσσειν) et *horror* de mari ventorum impulſu exaſperato paſſim. *Zephyrus* autem ad exemplum Homeri, a quo dicitur λάβρος Iliad. II. 148. δυσαὴς Odyſſ. V. 295. de quocunque vento vehementiori. — *undas proclivas* delabentes, nihil amplius.

V. 272.) *vagi ſolis*, cf. ſupra ad Carm. LXI. 117.

V. 273.)

Quae tarde primum clementi flamine pulſae
Procedunt, leni reſonant plangore cachinni:
Poſt,

p. 1041. et ad Antholog. Tom. II. p. 441. peccarunt omnino ſaepe in confundendis his duabus vocibus librarii, vid Heinſ. ad Claud. in Mallii Theod. Cons. v. 205. et quos laudat *Drackenborch.* ad Sil. Ital. I. 66. adde *Burmannum* ad Sueton. Caligul. c. XLV. ſed recte monet *Burmannus* ad Virgil. Aeneid. VI. 255. *limen ſolis* memorari, cum de loco ac regione agitur, unde ſol ortus, de tempore vero ortus *lumen*. V. 274 pro *leni* vitioſe in quibusdam *levi*; unde metri cauſa fecerunt *leviterque.* — pro *plangore* mavult I. Douſa Fil. *clangore*, et *Lennep.* ad Coluthi praeter omnem neceſſitatem ſcribi jubet: *lenique ſonant.*

V. 273.) *clementi flamine.* clemens flamen eſt placidum et minus vehemens quam in procellis eſſe ſolet. cf. *Burmann.* ad Valer. Flacc. VI. 747.

V. 274.) *leni reſon plangore cachin.* paulo audacius et ſublimius pro vulgari: leniter perſtrepunt et murmurant. — *cachinnus* audaci metaphora ad undarum quendam ſtrepitum ab aliis quoque poetis translatus eſt. Laudarunt jam Interpretes Theocrit. Idyll. VI. 12. κύματα ἄσυχα καχλάζοντα. Sic γέλασμα apud Aeſchyl. Prom. Vinct. 90. ubi vid. *Stanlejus.* adde Oppian. Halieut. IV, 334. ubi κύματος γέλως. Et ſic γελᾶν de leni undarum murmure vel molli earum agitatione paſſim. Huc pertinet Leonidas Alexandrin. in Anal. Vet. Poet. Graec. Brunck. Ep. XXVIII Tom. II. p. 196. ubi ſimul *Zephyrus horrificans* in v. 271. illuſtratur.

Οὐδ᾽ εἴ μοι γελόωσα καταστορέσειε Γαλήνη
Κύματα, καὶ μαλακὴν Φρῖκα φέροι Ζέφυρος.

Suave autem et jucundum cachinnantis aquae murmur auribus. Hinc μειδιᾶν τῆς θαλάσσης γαληνιώσης χαριέστερον. apud Alciphr. III. Ep.

Poſt, vento creſcente, magis magis increbeſcunt,
Purpureaque procul nantes a luce refulgent:
Sic tum veſtibuli linquentes regia tecta,
Ad ſe quisque vago paſſim pede diſcedebant.
Quorum poſt abitum, princeps e vertice Pelii

Ad-

V. 276. *purpureaeque* (ſcil. undae) conjecit *Lenzius*. pro *nantes* in aliis, ut teſtatur Muret, *variantes luce*, non male! V. 278. *A ſe* Stat.

Ep. I. ubi cf. *Berglerus*. ſed vide quos laudat *Abreſchius* ad Heſych. Tom. I. p. 1167.

V. 275.) *magis magis* ad rem augendam ſine copula. Sic ſupra Carm. XXXVIII. 3.

Et magis magis in dies
et horas.

ſic μᾶλλον μᾶλλον apud Graecos. cf. *Oudendorp.* ad Apulej. Met. II. p. 170.

V. 276.) *nantes* undae ſe agitantes et provolventes. *refulgent a luce purpurea* repercuſſum purpurei ſolis ſplendorem reddunt — adumbrare autem et innuere videtur haec imago diſcedentes, et in variis viis et regionibus, unde e longinquo conſpici poſſent, catervatim apparentes Theſſaliae incolas.

V. 277.) *veſtibuli regia tecta* exquiſitior forma, pro: veſtibulum regiorum tectorum.

V. 278.) *Ad ſe* h. e. domum (οἴκαδε) ut ſaepe apud Comicos. *paſſim* in variis et diverſis viis; diſertius hoc deſcribit ſupra Carm. XLVI. 10.

Longe quos ſimul a domo
profectos
Diverſe variae viae reportant.

V. 279.) *princeps* primus, *e vertice Pelei* ad pedem nempe montis Pelei, ubi habi-

Advenit Chironportans ſilveſtria dona.
Nam quotcunque ferunt campi, quos Theſſala magnis
Montibus ora creat, quos propter fluminis undas
Aura parit flores tepidi foecunda Favonî,
Hos indiſtinctis plexos tulit ipſe corollis,
Queîs permulſa domus jucundo riſit odore.
Confeſtim Peneos adeſt, viridantia Tempe,

Tempe

V. 281. *quotcunque* in quibusdam, pro quo malit Lenzius: *quoscunque*. V. 284. *Hos interſtinctis* Heinſ. in not. ad Catull. in quam rem laudat Stat. Silv. III. 5. 90 V. 285. *Quot permulſa domus* Statius in duobus MSSC *quod permulſa* in uno. Faernus legendum putat *quo*, quod valde, addit Statius, probandum, niſi ſi quis malit *quot*, id eſt *quot florum*. V. 286. *ut inundantia Tempe* invenit Statius, unde legit *undantia Tempe*.

habitabat Chiron, celebratae fuerunt iſtae nuptiae, obſervante Voſſio.

V. 280.) *Chiron*. erat Chiron, dum in terris agebat, quippe Saturno patre prognatus, immortalis; θεὸς ὢν dicitur Luciano. Dial. Mort. XX I. ubi eruditam de Chirone lege notam *Hemſterhuſii* p. 434. cf. Voſſ. ad h. l.

V. 283.) *Aura parit* elegans verbum in hac re. Sic paſſim *creare, parturire, gignere, fundere, ſubmittere* cet. de noſtra voce exempla collegit Heinſ ad Ovid. Met. XV. 92. *foecunda*, *Lucret*. I. 11. *genitalis aura Favoni*.

V. 285.) *Queis permulſa domus* cet. exquiſite et ornate pro vulgari: quorum jucundo odore domus impleta fuit. *ridere* de rebus, quae nobis arrident, placent, ſuaviter nos afficiunt. *ridet argento domus* apud Horat. Od. IV. 11. 6. ſic γελᾷν apud Graecos vid. *Weſſeling*. Diſſert. Herod p. 153.

V. 286—88.) locus vexatiſſimus; vid. Var. Lect. junge: *Peneos* (fluvius Theſſaliae

Tempe, quae ſilvae cingunt ſuperimpendentes,
Mnemonidum, linquens, doctis celebranda choreis,
Non vacuus: namque ille tulit radicitus altas
Fagos,

V. 288—89. locus corruptiſſimus et variarum lectionum ſorde inquinatiſſimus — *Minoſin* (vel *Minbſim* vel *Minoſium* quin et *Minoſinque* vel *Inoſinque*) *linquens Doris celebranda choreis Nonatius namque* cet. in libris ſcriptis teſte Voſſio; qui inde refinxit: *Xyniaſi et linquens Doris celebranda choreis Boebiados Namque ille tulit* cet. *Neſſonidum linquens* Gryph. *Nereidum linquens* Muret. Cantabrig. *Najadum linquens* in aliis, indicante Mureto. pro *Doris* in uno MS. Statii *claris;* et ſic eſt in edit. Gryph. Muret. Cantabrig.; in aliis *Cloris* vel *Chloris;* Scaliger ex his corruptis lectionibus extricavit: *Minyaſin linquens Doris celebranda choreis Cranona aeriſonamque:* en reconditae doctrinae receſſus! in quos qui penetrare cupit, adeat ipſum ad h. l. Scaligerum. — En Corradinum noſtrum: *Vinoſus linquens Doris celebranda choreis Nonacrios nam, quae ille tulit* — Turnebus in Adverſ. l. 24. c. 9: *Aemonidum linquens latis celebranda choreis Non agros* cet. — *Haemoniſin linquens Doris celebranda choreis*, ut jungantur duo patronymica; ut *Inachis Acriſione*, vel *Phaſias Aeetine*. Heinſ. in not. ad Cat. — pro *Non vacuus* corrupte legebatur in MSS. *Nonacrios* vel *non acies* vel *non acuos*. Vnde Lennep. ad Coluth. l. 7. cudit: *Dona ſuas namque ille* cet. — Nos excudi hunc locum curavimus, uti emendatus eſt a Statio, niſi quod pro *Muſarum* dedimus *Mnemonidum*, quae propius ad antiquam ſcripturam

liae notiſſimus; qui, ut pervulgatum eſt de fluviis, dei perſonam jam induit.) *adeſt*, *linquens Tempe* (deſcribit poeta Tempe) *Tempe, quae ſuperimpendentes ſilvae cingunt*, *doctis Mnemonidum* (h. e. Muſarum, vid. *Heinſ.* ad Ovid. Met. V. 268.) *choreis celebranda, non vacuus* (non ſine muneribus.)

V. 289) *radicitus* una cum radicibus, radicitus exſtirpatas; vid. Var. Lect. — Moſch. Idyll. VII. 1. ſeqq. commode cum Noſtro jam comparavit Statius.

V. 291.)

Fagos, ac recto proceras ſtipite laurus,
Non ſine nutanti platano, lentaque ſorore
Flammati Phaethontis, et aeria cupreſſu;
Haec circum ſedes late contexta locavit,
Veſtibulum ut molli velatum fronde vire-
ret.

Poſt

turam accedens lectio eſt quoque in edit. Gotting. et Bipont. — Sic certe ex hoc loco ſenſus exit ſatis commodus. vid. not. — Lenzius in verſ. 289. admodum fluctuat et pro *radicitus* vel *radicibus* vel *ille ruit radicibus* ſcribendum, vel totum verſum ita retractandum putat: *Aethereas namque ille tulit radicibus altis*; quam tamen conjecturam nequaquam neceſſariam eſſe ipſe ſub fine in not. ad h. l. fatetur — Ingenioſe jam Heinſius in not. ad Catull. tentaverat *radicitus actas* cum fagus patula non alta ſit. V. 291. pro *nutanti* in libris veteribus *lutanti*, *luctanti* aut *lactanti* legitur, affirmante Voſſio, qui ſuſpicatur Catullum dediſſe *laetanti*; ſed *nutare* quod de conigeris tantum arboribus dici poſſe autumat Voſſius, recte de aliis quoque dicitur apud Virgil. Aeneid. II. 629. *ornus - concuſſo vertice nutat* et ſic paſſim de arborum ramis — pro *lentaque* Scaliger fecit *fletaque* non male, ſi uſus linguae ferret: ſic πολυκλαυτοι ἄιγειροι apud Orph. v. 951. ſed magis placet antiqua lectio *lentaque* — pro *fleta* ſi omnino mutandum ſit τὸ *lenta*, mavult certe *flenda* vel *flebilis* Gurlitt. in Obſervv. ad h. l. p. 122. ſatis feſtinanter! nam prima in *flebilis* ſemper producitur; ejuſmodi errores autem naſcuntur ex nimia corrigendi et emendandi prurigine.

V. 291.) *Non ſine nutanti platano* platanum in deliciis veterum fuiſſe docet *Gronovius* Obſervatt. I. c. 5. *lentaq. ſorore Phaethont.* alnus vel populus; ſatis nota fabula ſororum Phaethontis in arbores mutatarum vel ex Ovid. Met. II. 225. ſqq. cf. Lucian. D. D. XXV. 3. et ibi *Hemſterhuſ.* p. 208.

V. 293.) *late contexta* ordine quodam circa totam domum inter ſe conſociata; obſerva uſum *neutrius*, nam proprie debebat eſſe *has contextas*.

Poſt hunc conſequitur ſolerti corde Prometheus,
Extenuata gerens veteris veſtigia poenae;
Quam quondam ſilici reſtrictus membra catena
Perſolvit, pendens e verticibus praeruptis.
Inde pater Divûm, ſancta cum conjuge, natisque

Ad-

V. 295.) *ſolerti corde Prometh.* ἀγκυλομήτης. inter Deos apparet Prometheus, qui jam ab Aeſchylo vocatur συγγενὴς θεὸς ubi vid. *Stanlejus*; cf. inprimis *Hemſterhuſius* ad Lucian. Prometh. c. 14. T. I. p. 197.

V. 296.) *veſtigia poenae* cf. Aeſchyl. Prometh. Vinct. v. 55. quocum Noſtrum ibi jam comparavit *Stanlejus*. — *veſtigia* notant ςίγματα, quae catena impreſſerat. Sic ἴχνη τραυμάτων, μαςίγων, πληγῶν, cet. cf. omnino *Hemſterhuſ.* ad Lucian. Tom. I. p. 280. *extenuata* parva, levia et paene jam obducta — *extenuata veſtigia* interpretatur *Lenzius* de corona ex viminibus ſalicis, quam Prometheus vinculis ſolutus, ut aliqua ex parte Jovi ſatisfaceret, poenamque pendere videretur, tanquam veteris poenae monumentum geſtaſſe dicitur, ad quam ſtabiliendam ſententiam laudat *Heynium* ad Apollodor II. 5. 11. p. 425. ita ut ſint *extenuata veſtigia* vincula innoxia, levia et paene nulla.

V. 297.) *Quam quondam ſilici reſtr. membr. caten. perſ.* quam petrae illigatus olim perſolvit. *Lenzius* comparat in Specileg. Obſervatt. Apoll. Rhod. II. 1252. ſeqq.

V. 299.) *Inde pater Divûm* cet. Adveniunt denique et praeſentia ſua has nuptias et nuptiale convivium condecorant ipſe Jupiter, Juno et ceteri dii ſuperi (cf. Quint. Calab. V. 74—76. et Appollon. Rhod. IV. 807. 8.) relictis Phoebo et Diana, illo quidem, quod futurum erat, ut

Achillem

Advenit coelo, te ſolum, Phoebe, relinquens,
Unigenamque ſimul cultricem montibus Idri:

X 2 Pelea

V. 301. *montis Ithyni* Parthen. *Idae* emendabat Palladius, quod in pleriſque editt. ſervatum eſt; ut Gryph. Muret. Graev. Silv. Bipont. intelligunt autem montem Cariae, ubi Diana praecipue colebatur. *montis Itonis* conjiciebat Victorius, reclamante Mureto. Achilles Statius, cum in libris MSS. omnibus reperiſſet *Idri* vel *Ydri* volebat *Hydrae* quae eſt civitas Lydiae auctore Strabone; eo autem tractu fere toto maritimo Apollo colebatur ex ejusdem Strabonis teſtimonio, at Scaliger ſcribit *montibus hydri* h. e. ſerpentis Pythonis, *montes hydri* igitur interpretatur *montes Delphicos* propter Pythonem ſerpentem ab Apolline ibi telis confixum — ſed noſtram lectionem bene defendit Voſſius.

Achillem interficeret, hac, ut videtur, ob perpetuum caſtitatis ſtudium. Sapientius autem Noſter, remotis ab his nuptiis Diana et Apolline, rationem inſtituiſſe videtur, quam ceteri, ut Homerus, Aeſchylus et alii, qui canentem adeo in his nuptiis Phoebum et fauſta quaelibet Thetidi et Peleo vaticinantem inducunt.

V. 301.) *Unigenamque ſimul. unigena* eſt Diana, uno eodemque partu cum Phoebo genita, συγγενής. *cultricem montibus Idri*, verſantem et venationi operam dantem in montibus Idri. *montibus* pro in montibus, omiſſa praepoſitione *in* ut ſaepe. exquiſitius autem hoc pro vulgari *cultricem montis Idri. Idrus*, ut Voſſius docet, eſt mons Cariae. In hoc monte complura erant oppida et loca Dianae fratrique ejus conſecrata, ut Hecateſia, Chryſaoria, Euromus aliaque; *Idriades* propterea dictae, quod in monte Idro ſitae eſſent. — Caeterum de Diana montium cultrice (ὀρεστέρα) vid. *Spanhem.* ad Callimach. Hymn. in Dian. v. 18. cf. ſupra Carm. XXXIV. 9. ſqq.

V. 304.)

Pelea nam tecum pariter ſoror aſpernata eſt,
Nec Thetidis taedas voluit celebrare jugales.
Qui poſtquam niveos flexerunt ſedibus artus,
Large multiplici conſtructae ſunt dape menſae;
Cum interea infirmo quatientes corpora motu,

Veri-

V. 302. *Pallada* pro *Pelea* vitioſe in edit. Parthen. V. 304. *niveis* Gryph. Muret. et editt. aliae, quam lectionem defendit Mitſcherlich. ſed valde dubito, an *niveus*, quod ebur candet et niveum eſt, pro *eburneus* recte dici queat.

V. 304.) *poſtq. niv. flexer. ſedib. art.* exquiſite pro vulgari *ſederunt*, *ſedes occuparunt*. Heroicis enim temporibus ſedebant ad menſas, non recumbebant, ut notum, vid. Vulp. *niveos* divinos, divino quodam ſplendore vel candore conſpicuos, vel ſimpliciter pulchros. *ſedibus* doctius in caſu tertio pro: ad ſedes.

V. 305.) *conſtruct. ſ. dap. m.* ſimiliter Cicero *exſtruere* Tuſcul. v. 21. *menſae exſtruebantur epulis.*

V 306.) *Cum interea* cet. Locus ſequens, quem in pulcherrimis nobiliſſimis ſplendidiſſimisque totius antiquitatis habeo, verſatur in adumbranda Parcarum figura et imagine earumque nentium et fata futura carmine amoebaeo pandentium deſcriptione. Praecipue locus a v. 311 — 21. vix legi poteſt, quin vividiſſimis coloribus Parcarum fila deducentium oculis noſtris obverſetur imago, adeo totum nendi σχῆμα et leviſſimi nentium quique motus expreſſi et depicti ſunt. — Inſignis de Parcis locus eſt apud Homer. Hymn. in Mercur. 549 ſqq. ubi, quod traditur de domicilio Parcarum v. 552.

Οἰκία ναιετάουσι ὑπὸ πτυχὶ Παρνησσοῖο.

egregie facit ad Catullum. Nuptiae celebrabantur Pharſali in Theſſalia. Parcae,

quae

Veridicos Parcae coeperunt edere cantus.
His corpus tremulum complectens undique
quercus,

V. 308. pro *quercus* in plerisque editt. Parthen. Gryph. Muret. Graev. Silv. Cantabrig. Bipont. et aliis legitur *veſtis*, ſed cum Statius in MSS. invenerit *queſtus*, antiquior omnino et melior videtur noſtra lectio. *veſtis* haud dubie ſubſtitutum eſt ab illis, qui verſui ſequenti faciliorem explicationem parare vellent. — Ingenioſe *Lenzius* in notis ad h. l. pro *corpus tremulum* reſcribendum *tempus tremulum* et *quercus* de *corona quernea* accipiendum putat. Idem edito jam hoc carmine in Spicileg. Obſervv. ad me miſſo ſcribit: „Sin mecum *quercum* de corona capis, ecce occurrit Hecate στεφανωσαμένη δρυΐ in Fragm. Sophocl. quod laudat Valkenar. Diatr. in Euripid. Fragment. p. 167.“ et ſic Plato Republ. X. p. 329. Bip. Parcas fingit λευχειμονούσας, στέμματα ἐπὶ τῶν κεφαλῶν ἐχούσας — ὑμνεῖν. ſed, ut ego rem animo concipio, ingenioſae hujus verſus a Lenzio noſtro propoſitae emendationi et doctae explicationi repugnat verſus ſequens; vid. not.

quae in vicinia habitant, adſunt, epithalamium cantaturae. Haec pulchre inter ſe congruunt. — In monumento vetere a *Beyero* edito, in quo mortem Meleagri expreſſam eſſe putant, una tantum Parca e tribus ſororibus, quae ibi viſuntur, fuſum ſuſtinet, nec quicquam in illis ibi deprehenditur, quod anilem earum deformitatem et imbecillitatem referat. vid. *Beyeri Meleagrides* p. 12. — Cum Lycophrone v. 144. bene Noſtrum jam comparavit *Mitſcherlichius* — *infirm. quat. corp. motu* — *corpus motu quatere* dicitur de vaticinantibus, ſacro furore correptis et toto corpore trementibus, ut olim jam obſervavimus: *infirmo* ſpectat ad Parcarum anilitalem, niſi forte *motus infirmus* de effectu accipiendum ſit, qui nos infirmos et trementes reddit, ejusmodi tremore membra noſtra invadit et ſolvit, cui, ut accidit vaticinantibus, non reſiſti poteſt. Sic fere *piger ſopor* qui pigros reddit, ſupra LXIII. 37.

V. 308. 9.) *His corpus tremul.* cet. Multa et varia in his duobus verſibus emendandis et explicandis moliti ſunt inter-

Candida purpurea quam Tyro incinxerat ora:
At roſeo niveae reſidebant vertice vittae,
Aeter-

V. 309. mire in hoc verſu tam ſcripti quam impreſſi libri turbant. *tuos intinxerat* in duobus MSS. Statii. in uno *Tyros intinxerat*, quam lectionem agnoſcunt quoque Meleagri libri papyr. Palat. et Comel. unde Statius: *Tyros intertinxerat* — *purpureaque Tyros* edit. R. Sed Scaliger priſcam lectionem fuiſſe teſtatur: *Candida purpurea Tyrios extinxerat;* in margine autem emendatum fuiſſe: *intexerat*, unde ille legit: *purpurea Tyrios intexerat ora* — *Candida purpureis ramis intinxerat ora* in edit. Parthen. *Candida purpurea talos incinxerat ora* Gryph. Muret. Graev. Silv. Cantabrig. *Candida purpurea quam Tyrios intinxerat ora* in Gotting. contra metri leges; fortaſſe operarum culpa pro: *Tyrios quam.* optima nobis viſa eſt lectio Voſſii, quam in textum recepimus. vid. not. V. 310. Nimis liberalis in conjecturis eſt Gurlittus. pro *roſeo* primum tentat *raſo* vel *tonſo;* ſed cui non ridicula videatur ſacerdotalis illa capite raſarum Parcarum figura? vel *cano.* at, o bone, quam diſſimiles plane voces ſunt *cano, tonſo*, et *roſeo* — vel *at roſeae niveo* nec hoc opus. vid. not. vel denique *ambroſio*; poſterius placuit Viro Docto in Actis litterariis Gottingens. (Scid. 148. 1788.) ſed auctorem habet haec conjectura Vulpium.

terpretes, (vid. Var. Lect.) quos quidem, re et verbis diligentius examinatis, ita nunc interpretandos puto: „Harum corpus tremulum complectebatur veſtis undique quercu vel ramis foliisve quernis diſtincta, cujus oram limbo purpureo cinxerat pulchra Tyro.“ accipio igitur *quercum* de veſte picta, cui ſpecies quercus intexta fuit; quercus enim, cum arbor ſit fatidica, ut ex oraculo Jovis Dodonaeo conſtat, apte jam veſtem Dearum fatidicarum ornare videtur. — *complectens* ſcil. *erat* et hoc pro complectebatur, ut verſ. 318. *exſtantia erant* pro *exſtabant.* cf. ſupra ad Carm. LXIII. v. 57. — *Tyro* filia Salmonei Propert. III. 19. 3. quae, ut Parcae, apud inferos verſatur. Propert. II. 28. 51. cf. Voſſ. et Cl Barth. in Clav. Propert p. 404. *candida* pulchra.

V. 310.) *At roſ. niv. reſideb. vert. vitt.* Si Parcas cogitamus

Aeternumque manus carpebant rite laborem.
Laeva colum molli lana retinebat amictum:
Dextera tum leviter deducens fila ſupinis

 For-

V. 312. *amiſtam* Gryph. Muret.

gitamus vetulas pro *At roſeo*, quod minime illis convenit, vel legendum cum Vulpio *Ambroſio* vel dicendum eſt, Catullum ita ex more poetarum permutaſſe epitheta, ut vertendo *roſeus* ad vittas et *niveus* ad *verticem* referendum ſit. In proclivi quidem eſt corrigere *At roſeae niveo;* ſed innumera poetarum exempla hanc epithetorum permutationem evincunt. Sic Ovid. Heroid. XVIII. 144. *Aurea lanigero vellere vexit ovis.* dici enim proprie debebat ovis *lanigera* et vellus *aureum.* ne quis vero tam humiliter de poetis ſentiat, ut in iis tantum locis hanc epithetorum ab illis admiſſam eſſe arbitretur permutationem, ubi metrum illam exigeret, unum ſaltem ex ſexcentis ponam exemplum: Horat. Od. I. 28. 18. *Exitio eſt avidum mare nautis*, noluit igitur Horatius, quod poterat, ſcribere *avidis.* Quam quidem poetarum rationem cum plerumque ferre non poſſent eorum interpretes, ubique fere ejusmodi locos ab iis impugnatos videbis. — Jam vero ſi cogitaveris, in loco noſtro *verticem* Parcarum *niveum* h. e. canum, nives capitis, κατὰ κράτος πεπαλαγμένας ἄλφιτα λευκά, ut deſcribuntur Parcae in laudato loco Homeri, et *roſeas vittas* de pulchro colore et ſplendore, qualis decebat dearum caput, acceperis, ex hac ratione defendi ſaltem hic locus poſſe videtur.

V. 311.) *Aeternumque manus* cet. en quam ornate pro vulgari: *nebant.* Parcae, fati miniſtrae, aeternam fatorum ſeriem nendo deducentes aeternum laborem vel opus tractare dicuntur.

V. 314.)

Formabat digitis; tum prono in pollice torquens
Libratum tereti verſabat turbine fuſum:
Atque ita decerpens aequabat ſemper opus dens,
Laneaque aridulis haerebant morſa labellis,
Quae prius in levi fuerant extantia filo.
Ante pedes autem candentis mollia lanae
Vellera virgati cuſtodibant calathiſci.

Hae

V. 314. *prono in vertice* in nonnullis libris antiquis, teſte Voſſio, ut vertex idem ſit quod *verticulum* aut *verticillum* σφόνδυλος. V. 315. *vibratum* magis placet Vulpio. V. 318. *leni* in plerisque editt. ſed aptius eſt *levi*, quod revocavi ex edit. Parthenii, Gryph. Muret. ſaepiſſime enim has voces turbavit librariorum negligentia, vid. *Burmann.* ad Ovid. Heroid. XIV. 39. et *Drackenborch.* ad Liv. II. 65. Tom. I. p. 225.

V. 314.) *ſupinis digitis* ſurſum flexis — *prono pollice* deorſum preſſo — vix pictor aliquid addere poteſt.

V. 315.) *teret. verſ. turb. fuſ.* non turbo ſed fuſus propropie eſt *teres.* Adumbravit Noſtrum Ovid. Met. VI. 22.

Sive levi teretem verſabat
pollice fuſum.

cf. Tibull. II. 1. 64. et ibi *Magnum Heynium.* — *turbo* fuſi agitatio et rotatio, fuſus in turbinem actus.

V. 316.) *ita* inter hunc nendi actum *decerp. aequab. ſemp. op. dens.* inutilem lanae partem ſubinde decerpentes dentibus aequabant, formabant et laevigabant filum.

V. 317.) *Lanea morſa* lanae villi dentium morſu decerpti.

V. 318.) *levi filo* aequato nunc et laevigato: *fuerant extantia* extiterant ſuperflua; cf. ad v. 308.

V. 320.) *virgati calathiſci* e virgis contexti. vid. *Spanhem.*

Hae tum clariſona pellentes vellera voce,
Talia divino fuderunt carmine fata,
Carmine, perfidiae quod poſt nulla arguet aetas:

O decus eximium, magnis virtutibus augens,
Emathiae tutamen opis, clariſſime nato;
Accipe, quod laeta tibi pandunt luce ſorores,

V. 321. *pectentes* in quibusdam, improbante Voſſio. *polientes* vult N. *Heinſ.* in not. ad Catull, V. 322. pro *divino*, indicante Voſſio, perperam in quibusdam *dimiſſo*, in aliis *diviſo*, quam poſteriorem lectionem probat Voſſius et exponit de alterno Parcarum carmine, ſed aliud eſt *carmina dividere*, quod laudat in hanc rem Voſſius, apud Horat. Od. I. 15. 15. V. 325. *Emathiae columen Peleu* in plerisque editt. vett. haud dubie ex gloſſa. *clariſſime natu* conjicit Scaliger. V. 326. *laeta tibi pandunt voce* nimis argute, ut ſolet, Lennep. ad Coluth.

hem. ad Callimach. H. in Cerer. v. 1.

V. 321.) *pellentes* exquiſitius pro tractantes. *pellere*, ut Voſſius docet, eſt Graecorum ἐπείγειν, κατάγειν, καθέλκειν.

V. 323.) *perfid. quod poſt. null. arg. aet.* quod ob res veriſſime praedictas ſemper fidem habebit apud poſteros.

V. 324.) *magnis virtutib. augens*, paſſive pro *aucte* ut ſupra. *mutat* pro mutatur Carm. XXII. v. 11. ubi vid. not. de noſtro verbo ὑστέρως uſurpato vid. inprimis *Duckerus* ad Liv. I. 17. §. 6. Tom. I. p. 78. et *Barth.* ad Grat. Cyneg. v. 9. apud Graecos ejusmodi exempla fere infinita. vid. *Dorville* ad Chariton. p. 435. 469. et 526. edit. Lipſ.

V. 325.) *Emathiae tutam. op.* in quo ſalus publica terrae vel imperii Theſſali nititur.

Veridicum oraclum: ſed vos, quae fata ſequuntur,
Currite, ducentes ſubtemina, currite, fuſi.

Adveniet tibi jam portans optata maritis
Heſperus: adveniet fauſto cum ſidere conjux,
Quae tibi flexanimo mentem perfundat amore,
Languiduloſque paret tecum conjungere ſomnos,
Levia ſubſternens robuſto brachia collo.
Currite, ducentes ſubtemina, currite, fuſi.

Nulla

V. 327. pro *ſed vos* in veteribus libris ſe inveniſſe teſtatur Voſſius *ſervos*, unde ille refingit *ſerves*, minus apte.

tur. — *clariſſime nato*, tu, qui olim clariſſimus exiturus es inſigni filii gloria.

V. 327—28.) *ſed vos, quae fata ſequunt. Currite duc.* ſq. *fata currere* exquiſitius pro: fata currendo deducere. verſum intercalarem imitatus eſt Virg. Eclog. IV. 46.

V. 329.) *portans optat. mar.* mariti enim

Ἑσπέριον φιλέουσιν, ὅτ᾽ ἀρ
συγίουσιν ἑῶον.

apud Callimach. in Fragm. a Bentlejo collectis Lib. II. p. 434. edit. Erneſt.

V. 331.) *Languiduloſque paret tecum conjung. ſomn.* quam honeſte de concubitu *languid. ſomn.* ex mutuis amplexibus, nam Ἔρως λυσιμελὴς Heſiod. Theog. 910.

V. 333.) *Levia brachia* quam graphice, ſuaviter et ornate puellae amplexus depictus eſt! *Levia* pulchra; cf. infr.

Nulla domus tales unquam contexit amores:
Nullus amor tali conjunxit foedere amantes:
Qualis adeſt Thetidi, qualis concordia Peleo.
Currite, ducentes ſubtemina, currite, fuſi.

Naſcetur vobis expers terroris Achilles,
Hoſtibus haud tergo, ſed forti pectore notus:
Qui, perſaepe vago victor certamine curſus,
Flammea praevertet celeris veſtigia cervae.
Currite, ducentes ſubtemina, currite, fuſi.

Non

V. 335. Hunc verſum cum proxime ſequentibus, cum illi abeſſent in codicibus, rejicit Scaliger: Eosdem in nonnullis libris antiquis exſulare teſtatur Voſſius, quos tamen, cum Mediolanenſis et alii bonae notae libri exhibeant, retinendos illos quidem, ſed, ne ſervandus cantantium Parcarum ordo, ex cujus ratione verſus intercalaris *Currite* cet. non niſi duodecies occurrere debet, turbetur, uncis includendos cenſet.

infr. LXVI. 10. — Opportune cum Noſtro Apollon. Rh. I. 1236. ſeqq. comparat Lenzius in Spicileg. Obſervatt.

V. 339.) *expers terroris* ἄφοβος, μεγαλήτωρ.

V. 341.) *vag. victor cert. curs.* locum claſſicum de certaminibus curſus ab Achille ſuſceptis apud Eurip. Iph. Aul. 303. ſqq. mihi indicavit *Lenzius;* ſed ne opus quidem eſt de propriis curſus certaminibus cogitare. Accipio in univerſum de inſigni, qua alios currendo ſuperavit πόδας ὠκὺς Achilles, velocitate.

V. 342.) *Flammea veſtig.* curſum rapidiſſimum, concitatiſ-

Non illi quisquam bello ſe conferet heros,
Cum Phrygii Teucro manabunt ſanguine rivi:
Troicaque obſidens longinquo moenia bello
Perjuri Pelopis vaſtabit tertius heres.
Currite, ducentes ſubtemina, currite, fuſi.

Illius egregias virtutes, claraque facta
Saepe fatebuntur gnatorum in funere matres;

Quum

V. 345. *Cum Phrygii Teucro manabunt ſanguine tenen* profert Statius ex libro Maffei, *tenen* ab eodem librario deinde mutatum in *Teucri*, quod probat Voſſius. *cum Phrygii tenero manabunt ſanguine Teucri* in duobus aliis MSS. Statii, unde ille ex conjectura: *cum Phrygii tenero manabunt ſanguine campi* vel *cum Phrygiae Teucro — terrae* vel *Cum Phrygii Teucro — muri*. alii legunt *trunci*, uti eſt in L. MS. et Edit. R. noſtram lectionem tuentur editt. Venett. Gryph. Muret. Graev. Silv. Vulp. *Quum Phrygio tepidi manabunt ſanguine rivi* emendat Mitſcherl. in Epiſt. in Apollodor. p. 49. *Quum rigui — campi* ſeu *rivi* conjicit Lenzius in not. ad h. v.

catiſſimum; metaphora a celeritate fulminis translata.

V. 345.) *Quum Phrygii Teucr. manab.* de Xantho, ubi magnam ſtragem ediderat Achilles. Homer. Iliad. XXI. 21. ἐρυθαίνετο δ' αἵματι ὕδωρ.

V. 347.) *Perjuri Pelopis her.* Agamemnon. Commentarii inſtar eſt Hygin. Fab. 84. et Hom. Iliad. II. 102. ſeqq.

V. 350.) *ſaep. fateb. gnator. in fun. matr.* ipſae matres caedem ab Achille occiſorum filiorum lugentes laudabunt

Digitized by Google

Quum in cinerem canos ſolvent a vertice crines,
Putridaque infirmis variabunt pectora palmis.
Currite, ducentes ſubtemina, currite, fuſi.

Namque, velut denſas proſternens cultor ariſtas,
Sole

V. 351. *cum in civium canos* in duobus MSS. Statii. *cum incurvum canos* in uno, unde ille: *cum incurvo incanos ſolvent a vertice crines.* ſed Scaliger ex veteri lectione *Quum cinerem canos* fecit *Quum cinere incanos;* in quibusdam *cum tremulo incanos;* ſed noſtram lectionem defendit enaſcens inde elegantia; vid. not. V. 352. *Patriaque* in quibusdam; vid. N Heinſ. in not. ad Cat. V. 354. pro *proſternens* in quibusdam, teſte Voſſio, *praecernens*, at in Maffei libro *praeteriens*, unde legendum eſſe ſuſpicatur Statius *praecerpens* — *praecernens* recepit et defendit ineptiſſimarum lectionum propugnator Corradinus. *meſſor* pro *cultor* Venet. Gryph. Graev. Muret.

dabunt occiſoris virtutem; quam graviter!

V. 351.) *Quum in ciner. can. ſol. a vert. crin.* h. e capillos in nodum collectos ſolvent, ut cinere conſpergantur. vid. *Dorville* ad Charit. p. 412. et quae ibi contra Voſſium diſputat. cf. Interpret. ad Petron. c CXI. adde locum Senecae Troad. v. 98. ſqq.

Solvimus omnes
Lacerum multo funere crinem.
Coma demiſſa eſt libera nodo;
Sparſitque cinis fervidus ora.

V. 352.) *variab. pectora palm.* variis coloribus diſtinguent tundendo, livida reddent. Familiaris haec locutio Plauto. Sic in Prolog. Paenul. 26. *Ne et hi varientur virgis et loris* et Mil. Glor. v. 61. *virgis varius.*

V. 354.) *Namque velut denſ.* Fundum hujus comparationis jam indicavit Vulpius Homer. Iliad. XI. 67. ſqq.

V. 355.)

Sole ſub ardenti flaventia demetit arva,
Trojugenum infeſto proſternet corpora ferro.
Currite, ducentes ſubtemina, currite, fuſi.

Teſtis erit magnis virtutibus unda Scamandri,
Quae paſſim rapido diffunditur Helleſponto:
Quojus iter caeſis anguſtans corporum acervis,
Alta

V. 358. *magni virtutibus unda Scamandri* perperam vult Heinſ. in not. ad Catull. gravius enim et aptius virtutes Achillis *magnae* vocantur. V. 359. *Quae paſſu rapido* olim tentabat Mitſcherl. ſed recte revocavit in Lect. in Cat. p. 151. *paſſim*, quod explicat ἀϑρόως. V. 360. *auguſtans* pro *anguſtans* volebat *Burman.* Sec. ad Lotichium l. 10. 25. ſed recte noſtram lectionem defendit Mitſcherl.

V. 355.) *Sole ſub ardenti*, ſuum fecit Virgil. Eclog. III. 13. — *demetit* hinc ſaepe deinde *metere* et *demetere* a meſſe ad caedem hoſtium translatum eſt; exempla vide apud *Drackenborch.* ad Sil. Ital. X. 147.

V. 358.) *Teſtis erit magn. virtutibus unda Scamandri.* Saepe ad virtutes virorum fortium probandas fluvios in teſtimonium advocare ſolent poetae. vid. nos ſupra ad Carm. XXIX. 20.

V. 359.) *paſſim* longe lateque.

V. 360. 361.) *Quojus iter* cet. ſenſus: cujus decurſus caeſorum corporum acervis anguſtatus ſanguine miſcebit mare et illud tepefaciet. *iter*
an-

Alta tepefaciet permixta flumina caede.
Currite, ducentes ſubtemina, currite, fuſi.

Denique teſtis erit morti quoque dedita praeda:
Cum teres excelſo coacervatum aggere buſtum

Ex-

V. 363. *Marti* pro *morti* male in quibusdam. V. 364. pro *teres* in nonnullis ſcriptis teſte N. Heinſ. *terrae*, unde ille ingenioſe reſcribendum putat: *Cum Teucro e caeſo coacervatum agmine buſtum*, multi enim mactati Trojanorum ad Achillis tumulum. Q. Calaber III. 117.

anguſtans h. e. anguſtum vel anguſtatum; *caeſis* ex ſolemni epithetorum permutatione, proprie referendum ad *corporum*. — *tepefaciet* contra aliorum exempla ſecundam in hoc verbo producit poeta ut infra Carm. XC. 6. in *liquefaciens*. — Caeterum conferendus omnino Homer. Iliad. XXI. 218. ſeqq. ubi ipſe Scamander ςεινόμενος νεκύεσσι de hac re queritur.

V. 363.) *praeda* Polyxena, *morti dedita* caeſa, mactata, nihil amplius. Senec. Med. 1005. *ine dede morti, noxium macta caput.* et ſic *neci dedere* apud Virg. Georg. IV. 90 et paſſim alibi.

V. 364.) *Cum teres excelſo coacerv. aggere buſt.* intellige genus tumulorum ex congeſta in collis altitudinem humo antiquiſſimum. Loca Homeri Iliad. II. 604. VII. 86. ſeqq. XXIII. 245. indicavit *Heyne* ad Virgil. Aeneid. XI. 850. *teres* oblongum, nihil amplius. Vulpius innui putat cippum, aut columnam tumulo Achillis impoſitam, nec hoc male. Idem opportune laudat Eurip. Hecub. v. 220.

Ἔδοξ' Ἀχαιοῖς — Πολυξένην
Σφάξαι πρὸς ὀρθὸν χῶμ' (excelſum aggerem) Ἀχιλλείȣ τάφȣ.

V. 365.)

Excipiet niveos perculſae virginis artus,
Currite, ducentes ſubtemina, currite, fuſi.

Nam ſimulac feſſis dederit fors copiam Achivis
Urbis Dardaniae Neptunia ſolvere vincla:
Alta Polyxenia madefient caede ſepulcra;
Quae, velut ancipiti ſuccumbens victima ferro,
Projiciet truncum ſubmiſſo poplite corpus.
Currite, ducentes ſubtemina, currite, fuſi.

Quare

V. 367. in aliis *fors* ex perpetua harum vocum confuſione, vid. quos magno numero in hanc rem laudat *Drackenborch* ad Sil. Ital. V. 104. et ad Liv. I. 4. p. 30. V. 369. in MSS. teſtante Statio, omnibus, *madeſcent* pro *madeſient*, unde ille vult *madideſcent*.

V. 365.) *niveos* pulchros *perculſae* iſtae, occiſae. expende autem, quam egregie in hoc et ſuperiori verſu exornata ſit vulgaris oratio: Quum ſuper excelſo buſto pulchra virgo mactabitur.

V. 367.) *feſſis Achivis* confectis et fractis belli longinquitate.

V. 368.) *Urb. Dard. Neptun. ſolv. vincl. ſolvere* eſt deſtruere plane ut Homericum λύειν Iliad XVI. 100.

Ὄφρ' οἶοι Τροίης ἱερὰ κρήδεμνα λύοιμεν.

Neptunia vincula Trojae moenia a Neptuno et Apolline exſtructa. *Neptunia moenia* vocat Propert. III. 9. 41.

V. 369.) *Alta Polyxen. madef.* cet. Polyxena, Priami filia, a Pyrrho ad Achillis tumulum jugulata, maximam argumenti partem efficit apud Euripid. in Hecuba.

V. 370. 71.) male hi duo verſus hactenus interpuncti et

Quare agite, optatos animi conjungite amores;
Accipiat conjux felici foedere Divam:
Dedatur cupido jamdudum nupta marito:
Currite, ducentes ſubtemina, currite, fuſi.

Non illam nutrix orienti luce reviſens,
Heſterno collum poterit circumdare filo.
Currite, ducentes ſubtemina, currite, fuſi.

Anxia

et intellecti ſunt. junge: Quae victima ferro ancipiti ſuccumbens corpus ſubmiſſo poplite velut truncum projiciet. nam cum vera eſſet victima Polyxena, nullo modo *velut* trahi poteſt ad *victima*. *ferrum anceps* eſt inſtrumentum, quo victimam popae percutiebant; quod proprie *ſecuris* vel *bipennis* dicitur. vid. *Drackenborch.* ad Sil. Ital. XVI. 264. *ſubmiſſo poplite* flexo et labante. Obſervent tirones horum verſuum ornatum.

V. 373.) *opt. anim. conjung. amor.* jungere et conjungere amores in re Venerea; vid. *Heyne* ad Tibull. I. 1. 69. et Heinſ. ad Ovid. Rem. Amor. 407.

V. 375.) *dedatur.* cf. ſupra ad Carm. LXI. 59. *cupido* ſc. *συνουσίας* cf. Tibull. I. 8. 56. et ibi *Heyne.*

V. 378.) *Heſtern. coll. poter. circumd. fil.* cervix enim virginis poſt primam, qua cum novo marito concubuerat, noctem tumentior ſignum erat *διακορεύσεως.* de hac atque aliis, ridiculis hercle et inficetis, amiſſae virginitatis notis omnia fere collegit *Krunitz* in Encyclopaed. T. XXXI. p. 774. et quem ibi laudat, *Lanzoni* Adverſ. VI. 8.

V. 380.)

Anxia nec mater diſcordis moeſta puellae
Secubitu, caros mittet ſperare nepotes.
Currite, ducentes ſubtemina, currite, fuſi.

Talia profantes quondam, felicia Pelei
Carmina divino cecinerunt omine Parcae.
Praeſentes namque ante domos inviſere caſtas

Sae-

V. 383. pro *praefantes*, quod vitioſe in omnibus editt. legitur, repoſui *profantes*, nam *profari* non *praefari* eſt praedicere, vaticinari, ut egregie docuerunt J. F. *Gronov.* et *Drackenborch.* ad Liv. XXII. 1. Tom. III. p. 520. et ſic legit jam locum noſtrum Tollius et Paſſeratius. *prae* et *pro* infinitis in locis turbata ſunt a librariis, ut in *praegredi* et *progredi*, vid. *Drackenborch.* ad Liv. IX. 10. §. 6. Tom. II. p. 871. — pro *felicia* in quibusdam *fatalia*. V. 384. *cecinerunt pectore* in editt. omnibus paene vett. Venet. Gryph. Muret. ſed Scaliger ex ſuo libro, ut ait, correxit *omine*. utrumque eodem jure locum habere poteſt. Voſſius, cum liber Vat. offerat *pectine*, tentat *diviſo pectine*. eodem modo correxit ſupra v. 322. *diviſo carmine*, ubi vid. Var. Lect. *Carmine divino cecinerunt omina Parcae* ſine omni neceſſitate refingit Lennep. Sed Lenzius, cum nihil de diis proxime praeceſſerit, et quomodo haec ſuperioribus apta et nexa ſint, difficile dictu ſit, hunc et antecedentem verſum ſic emendat in not. ad h. c. p. 187. *Talia praeſentes quondam felicia Pelei Carmine apud Divos cecinerunt omina Parcae. Praeſentes namque ante* — immo ſine hac emendatione egregie omnia cohaerent. vid. not.

V. 380. 81.) ſenſus: Nec mater ob diſcordiam puellae cum marito ſpem prolis et poſteritatis abjiciet.

V. 383.) *profantes* vaticinantes. vid. Var. Lect.

V. 385.) *Praeſentes*. Parcae, quae coram in his nuptiis futura

Saepius et ſeſe mortali oſtendere coetu
Coelicolae nondum ſpreta pietate ſolebant.
Saepe pater Divûm templo in fulgente reviſens
Annua cum feſtis veniſſent ſacra diebus,
Conſpexit terra centum procurrere currus.

V. 386. pro *ſaepius*, quod eſt in editt. vulgatt. in libr. MSS. legitur *Nereus* vel *Hereus*, quod a quibusdam mutatum eſt in *Heroum*. — Meleager volebat *verius*. V. 389. pro *dum* quod eſt in vulgatt. editt. reſcripſi *cum*, et ſic eſt, ut teſtatur editor Cantabrig. in edit. R. et L. MSS. et margine Heinſii l. vid. not. ſexcenties autem voces *dum* et *cum* permutatae ſunt a librariis, vid. *Burman.* ad Phaedr. Fab. I. 10. 13. et *Drackenb.* ad Liv. I. 40. p. 167. V. 390. in duobus MSS. Statii *percurrere*; in Maffei libro *procumbere* male; vitioſe quoque in quibusdam pro *currus* legitur *Cretum*.

tura fata ceciniſſe finguntur, anſam praebent poetae excurrendi in aureae aetatis deſcriptionem; cohaeret autem oratio ſic: Parcae haec coram in his nuptiis quondam profatae ſunt, namque tunc temporis *praeſentes* adhuc *coelicolae* cet.

V. 386.) *coetu* antique pro *coetui*, ut centies apud Virgil.

V. 388.) iunge: ſaepe pater Divum annua ſacra, cum (*illa*) feſtis diebus veniſſent, reviſens in templo fulgente (*ſplendido*) conſpexit cet. per *annua ſacra* autem intelliguntur ludi antiquiſſimi, cultui Jovis conſecrati, in quibus Jupiter ipſe cum Saturno lucta certavit. Primum fortaſſe annui fuerunt apud Cretenſes, horum ludorum auctores, deinde ab Hercule in Elidem tranſlati tertio quoque anno celebrari coeperunt, donec quinquennales fierent. vid. Voſſ.

V. 391.)

Saepe vagus Liber Parnaſſi vertice ſummo
Thyadas effuſis evantes crinibus egit:
Cum Delphi tota certatim ex urbe ruentes
Acciperent laeti Divûm fumantibus aris,
Saepe in letifero belli certamine Mavors,
Aut rapidi Tritonis hera, aut Rhamnuſia virgo
Armatas hominum eſt praeſens hortata catervas.

Sed

V. 394. *lacti ſpumantibus* profert ex libris veteribus, quos ſe triviſſe ait, et defendit Voſſius. *Lacti*, addit, pro *lacte* more antiquo. „Notum enim veteres dixiſſe non tantum *lac* et *lacte* ſed et *lactis* in caſu recto.“ Voſſio ſuo adhaeret Vulpius. *Acciperent Laetonigenam* vel *Letoidem acciperent laeti* vel *Letoum acciperent — laeti* pro *Latoum* tentat. Heinſ. in not. ad Catull. eundem cf. in Adverſ. I. c. 17. nimis docte! *Acciperent taedis Divum fumanibus acres*, ut Bacchi cultui conſentaneum ſit, mavult Lenz. in not. ad h. c. p. 189. *acres* ut alacres accipit de furibundo Bacchi comitatu. — neque haec emendatio mihi videtur neceſſaria.

V. 391.) *Saep. vag. Lib. Parnaſ. vertic.* ergo et Baccho ſacer fuit Parnaſſus.

V. 392.) *egit* furore perculit, impulit, ut notum. vide ſis *Heinſ.* ad Ovid. Art. Am. I. 496. et ad Valer. Flacc. III. 392.

V. 396.) *Tritonis hera* Minerva, quae ad lacum Tritonis virginali primum habitu apparuiſſe dicitur. de Tritone lacu vid. quibus teſtimonium denunciat *Weſſeling.* ad Diodor. Sic. III. 53. n. 61. Tom. I. 221. — *Rhamnuſia virgo* Nemeſis ſive Adraſtea a cultu in pago Rhamnunte ſic dicta. vid. inprimis *Spanhem.* ad Callimach. H. in Dian. v. 232. — de Nemeſis mytho eleganter et docte diſputat *Herderus*

Sed poſtquam tellus ſcelere eſt imbuta nefando,
Juſtitiamque omnes cupida de mente fugarunt:
Perfudere manus fraterno ſanguine fratres;
Deſtitit exſtinctos gnatus lugere parentes:
Optavit genitor primaevi funera gnati,
Liber ut innuptae potiretur flore novercae:
Ignaro mater ſubſternens ſe impia gnato,

V. 402. *captavit* pro *optavit* ut gravius praefert Mitſcherl. V. 404. *ſe obſternens* minus bene *Barth.* ad Stat Theb. II. 663.

derus in *zerſtreute Blätter* Collect. II. n. 4.

V. 398.) *imbuta* polluta.

V. 399.) *Juſtitiamque omnes*, omnes fere, qui Saturni aevum deſcripſerunt, mentionem injiciunt Aſtreae, ut Heſiod. et alii. — *cupid. de ment.* pravis cupidinibus indulgente — compara omnino cum his et ſequentibus Ovid. Met. I. 145—50.

V. 403.) *Lib. ut innupt.* cet. ut ſine impedimento florentem aetate puellam in matrimonium ducere poſſet. *noverca* eleganter et invidioſe pro *puella*, quae noverca futura eſt. inviſi autem ſunt privigni novercis, et eorum cauſa ſaepe nuptias repudiant.

V. 404.) *ſe ſubſternens*, quam graphice de laſciva muliere, quae mari ſe obtrudit et libidinis fructum extorquet. *ignaro* inſcio, ſe rem cum matre habere.

Digitized by Google

Impia non verita eſt divos ſcelerare penates:
Omnia fanda, nefanda, malo permixta furore
Juſtificam nobis mentem avertere Deorum.
Quare nec tales dignantur viſere coetus,
Nec ſe contingi patiuntur lumine claro.

V. 405. *divos ſcelerare parentes*, ut intelligantur πατρῷοι θεοὶ, dii paterni, proponit ex ſuo libro et defendit Scaliger. Sed ego revocavi *penates*, quod eſt in omnibus editt. antiquioribus. vid. not. *penates* et *parentes* ſaepe confuſi ſunt, vid. *Burman.* ad Valer. Flacc. VII. 50. V. 406, *permiſſa* male in quibusdam.

V. 405.) *divos ſcelerare penates* ſanctos Lares, ſancta domus jura contaminare et polluere. cf. infra Carm. LXVIII. 23.

Sed pater illius nati violaſſe cubile
Dicitur, et miſeram conſceleraſſe domum.

V. 408.) *tales* tam impios et nefandos.

V. 409.) *Nec ſe conting. patiunt. lumin. clar.* nec amplius coram apparent; et claris oculis ſe adſpici patiuntur. *contingere aliquem oculis* dictum eſt ut *contrectare oculis* apud Tacit Annal. III. 12. ubi vid. *Erneſti* p. 235. forte etiam legi poſſit: *Nec ſe contingi patiuntur lumine claros.*

F I N I S.

In Erroribus typographicis, quos me invito paſſim irrepſiſſe video, oculo fugitivo deprehendi fere hos:

Pag. 47. in Argum. pro *Quodſi* lege *Quod ſi.*
— 93. in Argum. pro *praeſtitam fidem* l. *promiſſam fidem.*
— 106. in not. ad verſ. 6. pro *vorabit* l. *vorabit.*
— 110. in not. ad verſ. 9. pro *intellixit* l. *intellexit.*
— 137. in not. ad verſ. 8. pro ἐκέκταρον l. ἐκέκταρεν.
— 151. in Argum. pro *praeſtrinxerat* l. *perſtrinxerat.*
— 158. in not. ad verſ. 5. pro *fabulla Aeſonis* l. *fabula.*
— 210. in not. ad verſ. 132. poſt *comparat* dele interpunctionem.
— 243. in not. ad verſ. 56. pro *ite* l. *ita.*
— 284. in not. ad verſ. 132. deleta interpunctione et lineola. junge: *mortem oppetere.*
— 323. in not. ad verſ. 301. pro συγγενὴς l. συγγενής.

In graecis, ut fieri ſolet, ſaepe peccatum eſt, nec, ut notata vitia tollerent, impetrare potui ab operis. Inprimis doleo, quod ſtanni vitio multae litterae in vocibus graecis plane non expreſſae ſunt.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

RX 001 152 052
B25-2B

Tom. I

Digitized by Google